

Condicions de vida i hàbits de les dones de la província de Barcelona

Enquesta de condicions de vida i
hàbits de la població de Catalunya
2006

Col·lecció_ **Documents de Treball**

Condicions de vida i hàbits de les dones de la província de Barcelona

Enquesta de condicions de vida i
hàbits de la població de Catalunya
2006

Condicions de vida i hàbits de les dones de la província de Barcelona

Enquesta de condicions de vida i
hàbits de la població de Catalunya
2006

Col·lecció_ **Documents de Treball**

Sèrie_Igualtat i Ciutadania, 15

**Diputació
Barcelona**

Aquest estudi forma part de la sèrie d'estudis monogràfics derivats de l'Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya (ECVHPC), impulsats per la Diputació de Barcelona.

Direcció d'aquest número: Àrea d'Igualtat i Ciutadania
Coordinació de les publicacions derivades de l'ECVHPC: Direcció d'Estudis i Prospectiva. Observatori Territorial

L'informe ha estat realitzat per un equip d'investigadors de l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona:

Sara Moreno i Colom Coordinadora i analista

Carme Ferrer, Jordi Gumà i Alícia Sánchez Estadístics

© del text: Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona
de l'edició: Diputació de Barcelona

Desembre, 2009

Producció: Direcció de Comunicació de la Diputació de Barcelona

Composició: Fotoletra, S.A.

Impressió: Gráficas Varona, S.A.

ISBN: 978-84-9803-527-8

Dipòsit legal: S-84-2010

Índex

Presentació	11
Introducció	13
1. Família i formes de convivència	15
Morfologia de les llars i la família	15
Estat civil	16
Emancipació de la llar d'origen	17
Dimensions de les llars	19
Estructura de les llars	21
Les llars monoparentals	23
Les llars unipersonals	23
Rols de gènere a l'interior de les llars	26
Síntesi	27
2. Educació	31
El capital educatiu	31
El nivell educatiu segons l'edat	33
El nivell d'estudis en curs de la joventut	34
L'accés i les pautes de segregació en els estudis universitaris	36
La relació entre la formació i l'activitat laboral	39
La influència del capital professional i cultural dels pares i mares en l'accés als estudis reglats	43
Síntesi	46
3. Mercat laboral	47
Activitat, ocupació i atur	47
Posició davant l'activitat laboral	48
L'activitat laboral	49
Ocupació i atur	51
Les condicions laborals	54
El tipus de jornada	54

El tipus de contracte	56
El nivell d'ingressos	58
El sector d'activitat	60
La categoria professional	61
Inactivitat laboral	62
Síntesi	64
4. Treball domèstic i familiar	67
La distribució de les tasques domèstiques i familiars	68
El temps de treball domèstic i familiar	74
El temps de treball domèstic i familiar segons la relació amb l'activitat laboral	75
El temps de treball domèstic i familiar segons les condicions laborals	76
El temps de treball domèstic i familiar segons el cicle de vida	78
Dificultats per a la compaginació de la vida laboral, personal i familiar	83
Síntesi	86
5. Ingressos	89
Persones sense ingressos	89
Origen dels ingressos	92
Nivell d'ingressos	95
Síntesi	99
6. Salut	101
L'estat i els comportaments relacionats amb la salut	101
L'estat i els comportaments relacionats amb la salut segons el cicle de vida	103
Diferències segons l'edat	104
Diferències segons l'estat civil	106
L'estat i els comportaments relacionats amb la salut segons la relació amb l'activitat	108
Síntesi	111
7. Pràctiques culturals i de lleure	113
Disponibilitat de temps lliure	113
Activitats de lleure	116
Activitats de lleure dins de casa	116
Activitats de lleure fora de casa	118
Les activitats culturals	119
Síntesi	123

8. Xarxes de relació i associacionisme	125
Relacions de sociabilitat	125
Relacions de solidaritat	131
Associacionisme	133
Síntesi	136
9. Conclusions	139
Les dimensions de les condicions de vida a la província de Barcelona: una aproximació des de la perspectiva de gènere	139
Un protagonisme femení heterogeni	142
El pes del model patriarcal en les condicions de vida a la província de Barcelona	143
Annex estadístic	147
Annex metodològic	181
Referències bibliogràfiques	195
Nota final	197

Presentació

Disposar d'informació actualitzada i rigorosa sobre les condicions de vida de la població ens permet ampliar el coneixement sobre la societat i valorar-ne els canvis que es produeixen. D'aquesta manera, podem dissenyar polítiques públiques més adequades. Unes polítiques que, per ser eficaces, han de tenir presents les tendències, preferències, necessitats i prioritats tant de les dones com dels homes a qui s'adrecen.

Per això, des de l'Àrea d'Igualtat i Ciutadania de la Diputació de Barcelona, compromesos i compromeses en la promoció d'una ciutadania plena, que inclogui la participació i el reconeixement d'homes i dones en igualtat, ens complau presentar-vos aquest estudi.

Creiem necessària la incorporació de la perspectiva de gènere en aquest tipus d'anàlisi, de manera que es visibilitzi la situació específica de dones i homes i els canvis que s'estableixen en les relacions. I és que, sovint, ens trobem que aquests tipus d'anàlisi no han tingut en compte les diferències entre dones i homes, i han considerat de forma homogènia el grup de població, passant per alt la persistència de desigualtats i desavantatges en diferents àmbits de la vida que, encara avui, limiten les possibilitats de desenvolupament de gairebé la meitat de la població.

El document que teniu a les mans analitza diversos àmbits significatius de la vida de les persones que mostren que la realitat és complexa i, tot i constatar que la situació de les dones ha millorat respecte a la dels homes en determinats aspectes, continua evidenciant posicions desiguals que perpetuen un model de societat encara impregnat per la cultura patriarcal.

Sens dubte, el compromís de la gran majoria de municipis de la província de Barcelona amb el desenvolupament de les polítiques d'igualtat de gènere comença a donar resultats.

Entre les dades més significatives que apunten cap a l'ampliació de les opcions de vida de les dones i dels seus drets, podríem destacar l'augment del seu nivell educatiu, sobretot, del nombre de dones universitàries que supera el dels homes. Així mateix, es constata la presència creixent de les dones en el mercat de treball i, com a conseqüència, la millora de la seva capacitat econòmica. Pel que fa a l'àmbit domèstic, les dones comparteixen, cada cop més, amb les seves parelles masculines, les tasques de cura dels fills i filles. Cal destacar també la diversificació de les formes de convivència: la vida en parella ha deixat de representar la principal opció per les dones, mentre que la monoresidència i la monoparentalitat femenines guanyen pes.

A més d'aquests canvis i avenços, l'estudi també ens aporta informació sobre els reptes que encara hem d'afrontar per tal d'assolir la tan necessària igualtat. Un dels fets destacable és que, malgrat l'esmentada millora del nivell educatiu, les dones continuen sobre-

representades en determinades àrees de coneixement, tradicionalment considerades femenines, i estan poc presents en les àrees tecnològiques, la qual cosa condiciona les seves oportunitats d'ocupació.

D'altra banda, les condicions laborals femenines continuen caracteritzades pels contractes temporals, les jornades parcials, els salaris més baixos que els dels seus homòlegs masculins i la menor presència en els càrrecs més alts. Així mateix, les dones es veuen més afectades per l'atur i per la inactivitat laboral. Cal destacar que, mentre la principal raó de la inactivitat femenina és la persistència del rol de mestressa de casa, en el cas del homes és la jubilació.

També es constata que, independentment del fet que la dona treballi fora de casa, la responsabilitat de les tasques de la llar i de cura de les persones és majoritàriament femenina. Aquesta major càrrega total de treball assumida per les dones, unida a la manca de reconeixement social i econòmic dels treballs de cura, té també efectes negatius sobre la seva salut –física i psíquica– i sobre el temps personal que les dones poden dedicar a altres activitats, ja siguin culturals, socials, esportives o de lleure. Alhora, la solitud i les difícils condicions de vida de moltes dones grans continua sent una realitat preocupant.

Ben segur que aquesta publicació us serà útil i us aportarà nous elements de reflexió per seguir treballant i construint una ciutadania més responsable, democràtica i veritablement igualitària, que reconegui els drets de totes les persones a gaudir d'una vida plena.

Imma Moraleda
Diputada de l'Àrea d'Igualtat i Ciutadania

Introducció

L'any 2000, la Diputació de Barcelona publica la primera anàlisi estadística dedicada a la situació de les dones a la província de Barcelona. Es tracta d'una diagnosi territorial sobre la realitat social de les dones que pren com a base estadística l'*Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població* (ECVHP) que l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB) elabora des del 1985.

El present estudi ofereix una nova aproximació a les condicions de vida de la població resident a la província de Barcelona: una aproximació realitzada des de la perspectiva de gènere i amb les dades corresponents a la cinquena edició de l'*Enquesta* (ECVHPC 2006). En aquest sentit, es vol subratllar que l'interès analític es focalitza en les relacions de gènere, és a dir, en les relacions que dones i homes mantenen en els diversos àmbits que configuren la seva quotidianitat.

A principis del segle XXI, les anomenades *polítiques de gènere* s'han consolidat com un instrument per a la intervenció social orientada a assolir la igualtat d'oportunitats entre homes i dones. En el marc europeu, aquestes polítiques acumulen més de vint anys d'experiència al llarg dels quals s'han succeït diverses etapes: del principi de no-discriminació al *gender mainstreaming*, tot passant per l'acció positiva. Tot i aquest interès creixent pel desenvolupament i la implementació de les polítiques d'igualtat d'oportunitats, persisteixen les desigualtats de gènere en les societats occidentals. Aquesta persistència de la manca d'igualtat per a l'accés als recursos obliga a seguir diagnosticant els obstacles amb què es troben les dones en comparació amb els homes, així com l'estat del procés de canvi en les relacions de gènere. Així doncs, l'anàlisi continuada de la realitat social esdevé un requisit imprescindible a fi d'obtenir el coneixement necessari per al disseny i la planificació de polítiques públiques que incorporin la transversalitat de gènere.

Concretament, aquest estudi respon a tres objectius analítics. El primer és descriure la situació actual i les característiques de la població de la província de Barcelona des de la perspectiva de gènere per, en última instància, detectar les problemàtiques i necessitats específiques del col·lectiu de dones. El segon objectiu és aprofundir en els trets diferencials existents dins del col·lectiu femení segons l'edat i la posició en l'estructura social. El plantejament teòric de fons defensa la necessitat de desmuntar el mite de la categoria universal *dona* a partir d'una doble aproximació estructural i biogràfica. El tercer objectiu és mesurar, estàticament i evolutiva, els desequilibris entre dones i homes pel que fa a la igualtat de gènere en els diferents àmbits de la vida quotidiana analitzats. Es tracta, doncs, de combinar la perspectiva de gènere amb la perspectiva temporal.

L'informe manté la mateixa estructura de l'estudi anterior, si bé inclou un nou apartat dedicat a la salut, atès que la cinquena edició de l'*Enquesta* permet abordar alguns aspectes

sobre aquesta qüestió. Per tant, l'estudi consta de vuit apartats, definits segons els àmbits temàtics considerats més interessants a l'hora d'analitzar les condicions de vida de la població des de la perspectiva de gènere: la família, l'educació, el mercat laboral, el treball domèstic, els ingressos, la salut, les activitats de lleure i les relacions socials. Seguint els objectius fixats per l'estudi, cada un dels apartats analitza la situació actual de les dones en comparació amb els homes, les diferències existents dins del col·lectiu de dones i l'evolució des de la darrera edició de l'*Enquesta*. A banda d'aquests vuit apartats, que corresponen als primers capítols de l'estudi, s'inclou un apartat de conclusions finals, on es recuperen els tres objectius esmentats, i un apartat d'annex estadístic, on s'inclouen taules complementàries comentades al llarg del text.

Finalment, abans d'iniciar-ne la lectura, és obligat recordar que les dades analitzades en aquest estudi es varen recollir durant el 2005, en un context anterior al de la crisi econòmica actual. Per tant, ni són un reflex de les condicions de vida de la població l'any 2009 ni alguns dels canvis estructurals que aleshores es vivien formen part de la realitat vigent. En definitiva, malgrat que els canvis en les condicions de vida de la població solen representar un excel·lent mirall de les transformacions socials ocorregudes, cal distingir l'efecte dels condicionants estructurals i dels conjunturals.

1. Família i formes de convivència

Al llarg dels darrers anys, les dones han esdevingut les protagonistes d'una sèrie de transformacions demogràfiques que han contribuït, i contribueixen, al canvi en les estructures familiars. La pèrdua de pes del matrimoni, l'augment de la cohabitació, el creixement de les ruptures matrimonials (divorcis i separacions), el retard en la natalitat, l'increment de les mares solteres i l'augment de l'esperança de vida afecten les formes de convivència a la província de Barcelona. En aquest sentit, cal destacar la disminució de la dimensió de les llars i la diversificació de la seva morfologia. Ambdós aspectes posen de manifest la pèrdua de pes del cicle de vida familiar patriarcal caracteritzat per l'emancipació a través del matrimoni, la criança dels fills/es i la llar de niu buit fins a la mort d'un dels dos membres de la parella. Si bé és cert que aquestes transformacions consoliden la vida en solitud i la monoparentalitat com a noves formes de convivència femenina, no és menys cert que la família nuclear manté el seu protagonisme. Amb tot, doncs, cal parlar d'una coexistència dels valors tradicionals amb les noves formes d'organització familiar.

En aquest context, sembla necessari preguntar-se quin és l'abast d'aquestes transformacions a la província de Barcelona i, en segon lloc, com incideix el canvi en les formes de convivència sobre les condicions de vida de les dones. Més concretament, el present capítol analitza fins a quin punt la transformació de les estructures familiars afecta les relacions de gènere dins les llars. Per això, en primer lloc, s'analitza la morfologia de les llars seguint la lògica del curs de vida familiar i fixant l'atenció en l'estructura de les llars. I, en segon lloc, s'aprofundeix en aquelles formes de convivència més feminitzades: la vida en solitud, la monoparentalitat i el cas de les mestresses de casa.

Morfologia de les llars i la família

La morfologia de les llars respon al model de família vigent en cada societat, que, al seu torn, és portador d'un determinat cicle de vida. En aquest sentit, la pèrdua de pes de la família nuclear respon a una certa flexibilització de les fases vitals i comporta una diversificació de les estructures familiars. D'una banda, les dades sobre l'estat civil i l'emancipació permeten descriure el nivell de ruptura amb el cicle familiar tradicional. D'altra banda, els indicadors sobre la dimensió de les llars i les característiques dels seus membres permeten dibuixar les estructures familiars emergents.

Estat civil

L'estat civil permet una primera aproximació a les condicions de vida de la població des de la perspectiva del cicle de vida. En primer lloc, cal afirmar que el matrimoni es manté com l'opció majoritària a la província de Barcelona: més de la meitat de la població és casada (59,6%), el 27,8% és soltera, el 7,8% és vídua i el 4,8% restant és separada o divorciada. Des de la perspectiva de gènere, cal subratllar les característiques específiques de l'estat civil de les dones, entre les quals són més freqüents la viduitat, la separació i el divorci: un 12,5% de vídues enfront d'un 2,7% de vidus, així com un 5,9% de separades o divorciades enfront d'un 3,7% d'homes que es troben en aquesta mateixa situació.

El primer aspecte a destacar, per tant, és que la condició de vídua afecta majoritàriament el cicle de vida de les dones, fruit d'una esperança de vida més llarga, tal com mostren les dades segons l'edat (vegeu la taula A1 de l'annex): mentre que el 82,4% dels homes majors de 65 anys són casats, el 43,9% de les dones d'aquesta edat es troben en la mateixa situació i el 46,5% són vídues. Els percentatges per edat també posen en relleu l'envel·liment del col·lectiu de vídues de la província de Barcelona al llarg dels darrers anys, fet que n'explicaria la lleu disminució respecte a les dades de l'any 2000, alhora que obliga a recordar el risc d'exclusió social que voreja les condicions de vida de les dones vídues que viuen soles a la província de Barcelona quan es troben en situació de pobresa i de manca de xarxes relacionals.

El segon aspecte a destacar és el comportament diferencial que tenen els homes i les dones després d'una ruptura matrimonial. L'anàlisi temporal posa de manifest el manteniment dels matrimonis i, simultàniament, l'increment dels divorcis i separacions, que han passat de representar el 3,6% de les persones entrevistades l'any 2000 al 4,8% l'any 2006. És a dir, el matrimoni persisteix com una fase important del cicle de vida adult, però també, i a diferència del passat, hi és present la ruptura matrimonial. Es tracta d'un canvi encapçalat per les dones: un 5,9% de separades o divorciades enfront d'un 3,7% d'homes en aquesta mateixa situació. La diferència de gènere s'explica per una tendència més gran

Taula 1. Estat civil segons el sexe de la població de 18 anys i més.
Província de Barcelona. 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Solters/res	25,5	31,6	28,4	25,3	30,5	27,8
Casats/des	56,4	62,7	59,4	56,4	63,0	59,6
Vidus/vídues	13,7	3,1	8,6	12,5	2,7	7,8
Separats/des o divorciats/des	4,4	2,6	3,6	5,9	3,7	4,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(3.272)	(2.978)	(6.250)	(3.984)	(3.685)	(7.669)

(a) V de Cramer = 0,199

(b) V de Cramer = 0,193

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

dels homes a formar una nova parella després de la ruptura, reproduint, d'aquesta manera, el model familiar patriarcal. Contràriament, l'augment de dones separades i divorciades respondria a patrons de comportament que s'escapen de les estructures tradicionals. En qualsevol cas, la ruptura de la parella acostuma a tenir lloc quan finalitza la criança dels fills, fet que indicaria, juntament amb la importància del matrimoni, el manteniment del model familiar tradicional durant els primers anys de la vida adulta.

Com a conseqüència dels aspectes anteriors, els homes solters i casats superen les dones en aquesta mateixa situació. Es tracta de dos estats civils estretament lligats a les cohorts d'edat: mentre que la solteria caracteritza les condicions de vida de la població més jove de 29 anys, el matrimoni forma part de les formes de vida dels grups d'edat més avançada (vegeu la taula A1 de l'annex). Tanmateix, el percentatge més gran d'homes solters menors de 30 anys (87,8%) en comparació amb les seves homòlogues femenines (81%) apunta a una emancipació més tardana, en la mesura que el matrimoni es manté com una fase important del cicle de vida adult.

Emancipació de la llar d'origen

Malgrat les difícils condicions d'accés al mercat de l'habitatge i la precarietat del mercat de treball, sobretot entre la joventut,¹ la taxa d'emancipació de la població d'entre 18 i 29 anys a la província de Barcelona ha crescut en 8 punts percentuals des de la darrera edició de l'*Enquesta*: ha passat del 20,2% l'any 2000 al 28,7% l'any 2006. Un increment que ha mantingut les diferències entre dones i homes, amb un percentatge superior en el cas de les primeres: un 31,6% d'emancipades enfront d'un 26% d'emancipats.

Les dades sobre l'estat civil analitzades en l'apartat anterior posen de manifest que el cicle de vida patriarcal orienta els primers anys de la vida adulta i no és fins ben avançada aquesta que existeix la possibilitat de trencar amb la seva lògica. Per tant, es manté la pauta tra-

Taula 2. Nivell d'emancipació segons el sexe de la població de 18 a 29 anys. Província de Barcelona. 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
No emancipats/des	76,4	83,2	79,8	68,4	74,0	71,3
Emancipats/des	23,6	16,8	20,2	31,6	26,0	28,7
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(729)	(722)	(1.450)	(678)	(733)	(1.411)

(a) V de Cramer = 0,085

(b) V de Cramer = 0,062

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

1. Tal com evidencien les dades de l'*Enquesta a la joventut de Catalunya 2007* elaborada per l'Observatori Català de la Joventut.

dicional d'emancipació a través del matrimoni. En la mesura que les dones solen casar-se abans que els homes s'explica la taxa més alta d'emancipació femenina. Ara bé, a què respon l'increment de la taxa d'emancipació al llarg dels darrers anys?

Com a mínim, es poden apuntar dos factors socials a l'hora de respondre aquesta pregunta. En primer lloc, l'augment dels fluxos migratoris suposa que per a la majoria de joves estrangers que arriben a la província de Barcelona buscant ocupació l'emancipació és una opció obligada. En segon lloc, cal considerar la coincidència en el temps de dos fenòmens socials: l'emancipació tardana de les generacions anteriors i un cert avenç en l'emancipació de les generacions més joves.

Més enllà dels comportaments de gènere en la trajectòria vital, cal preguntar-se quins són els factors socioeconòmics que faciliten la formació de la pròpia llar entre el col·lectiu de joves.

En aquest sentit, emergeixen altres diferències entre els homes i les dones emancipats segons la relació amb l'activitat i el nivell d'estudis. Malgrat que el fet de tenir una ocupació és una característica molt vinculada a l'emancipació, té una incidència més gran en la població masculina: un 73,9% d'ocupats davant d'un 66,8% d'ocupades. Si bé és cert que des de la darrera edició de l'*Enquesta* ha augmentat la importància de l'ocupació entre les dones emancipades, no és menys cert que, paral·lelament, s'ha mantingut el percentatge de dones que es dediquen a les feines de la llar (3,9%): un fet que indica la persistència dels rols de gènere entre una part del col·lectiu de joves.

Contràriament, el nivell d'estudis apareix com una variable més vinculada a l'emancipació femenina: un 76,9% de les dones emancipades tenen estudis secundaris o universitaris enfront d'un 63% dels homes en aquesta mateixa situació (vegeu la taula A2 de l'annex). Aquestes dades posen de manifest la desigualtat de gènere que tenen els i les joves a l'hora de configurar la pròpia llar, seguint la tendència registrada al llarg dels darrers anys: mentre que en el cas dels joves l'ocupació n'és la condició principal, en el cas de les joves el nivell d'estudis es confirma com un requisit imprescindible.

Taula 3. Relació amb l'activitat segons el sexe de la població de 18 a 29 anys que es troba emancipada. Província de Barcelona. 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Ocupats/des	63,5	73,1	68,3	66,8	73,9	70,5
Aturats/des	9,5	7,5	8,5	8,5	8,5	8,5
Estudiants	22,7	18,2	20,5	19,9	17,3	18,5
Feines de la llar	3,4	0,0	1,7	3,9	0,0	1,9
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(729)	(718)	(1.447)	(678)	(733)	(1.411)

(a) V de Cramer = 154

(b) V de Cramer = 156

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Dimensions de les llars

Un dels símptomes més evidents del canvi en les estructures familiars és la disminució de la dimensió de les llars a la província de Barcelona. Però, més enllà de tractar-se d'una ruptura intencionada amb els valors patriarcals, es tracta d'una tendència lligada a aspectes demogràfics. En concret, cal apuntar l'augment de les ruptures matrimonials i l'envel·liment de la població, dos fenòmens vinculats a les condicions de vida de les dones.

En efecte, les dades confirmen la reducció del nombre de persones que viuen a les llars detectada en edicions anteriors de l'*Enquesta*: la mitjana de les llars ha passat de 3,2 membres l'any 2000 a 3 l'any 2006. Una reducció que s'explica per l'augment de persones que viuen en llars de 2 i 3 membres i la disminució de persones que viuen en llars de 4 membres i més. I, per tant, apunta la pèrdua de pes de la família extensa en l'àmbit urbà. (Vegeu la taula 4.)

Altrament, es mantenen les diferències entre homes i dones en relació amb la dimensió de les llars. Tal com s'observa en la taula 5, la mitjana del nombre de persones que resideix en llars encapçalades per una dona (2,39 membres) es manté per sota de la dels homes (3,23 membres). Des d'aquesta perspectiva, més de la meitat de les dones entrevistades viuen soles (26,8%) o amb una altra persona (34,1%), mentre que la majoria dels homes entrevistats viuen amb dues (30,3%) o més de dues persones (39,6%). Les diferències més grans són, d'una banda, entre les persones que viuen soles: un 26,8% de les dones entrevistades enfront d'un 3,4% dels seus homòlegs masculins. I, d'altra banda, entre les persones que viuen en llars de quatre membres i més: un 18,9% de les dones davant d'un 39,6% dels homes que es troben en aquesta mateixa situació. Per bé que, des d'una perspectiva temporal, cal subratllar un tímid intercanvi en aquestes tendències: disminueixen les dones que viuen en llars d'un membre i els homes que viuen en llars de quatre membres o més i, per contra, augmenten les dones que viuen en llars de quatre membres o més i els homes que viuen en llars d'un membre. (Vegeu la taula 5.)

Taula 4. Nombre de persones que resideix a la llar segons el sexe de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Mitjana	3,18	3,31	3,24	3,00	3,15	3,07
Un membre	9,6	4,8	7,3	9,7	5,7	7,8
Dos membres	24,7	23,6	24,2	29,0	27,2	28,1
Tres membres	24,0	27,7	25,7	26,3	30,5	28,4
Quatre membres o més	41,8	43,9	42,8	35,0	36,6	35,7
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(3.272)	(2.978)	(6.250)	(3.984)	(3.685)	(7.669)

(a) V de Cramer = 0,98

(b) V de Cramer = 0,88

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula 5. Nombre de persones que resideix a la llar segons el sexe del cap de família de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Mitjana	2,30	3,41	3,24	2,39	3,23	3,07
Un membre	32,40	2,70	7,30	26,80	3,40	7,80
Dos membres	30,80	22,90	24,20	34,10	26,80	28,10
Tres membres	20,00	26,80	25,70	20,10	30,30	28,40
Quatre membres o més	16,80	47,50	42,80	18,90	39,60	35,70
Total	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
<i>n</i> mostral	(967)	(5.283)	(6.250)	(1.440)	(6.229)	(7.669)

(a) V de Cramer = 0,439

(b) V de Cramer = 0,367

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

En la mesura que la dimensió de les llars n'influència l'estructura, és possible avançar que les llars unipersonals i monoparentals formen part de les condicions de vida de les dones, mentre que les llars nuclears segueixen caracteritzant les formes de vida dels homes.

El lleu repunt de la natalitat no és suficient per canviar la tendència de reducció del nombre de membres de la llar: la mitjana del nombre de fills tinguts per la població en edat reproductiva (18-49 anys) l'any 2000 era de 0,88, xifra que se situa en 0,93 l'any 2006. Tendència que, des d'una perspectiva temporal, implica la disminució del nombre de persones que no tenen cap fill/a (d'un 51,9% a un 47,5%) i el consegüent increment de les persones que tenen un o dos fills. Tanmateix, aquest repunt no el recullen les dades relatives a la totalitat de la població, entre la qual es manté la mitjana de 1,5 fills per persona.

Taula 6. Nombre de fills tinguts segons el sexe de la població de 18 a 49 anys. Província de Barcelona. 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Mitjana de fills/es tinguts	0,99	0,76	0,88	1,02	0,84	0,93
Cap fill	47,30	56,50	51,90	42,80	52,50	47,5
Un fill	15,70	17,20	16,40	21,80	19,00	20,5
Dos fills	29,20	21,20	25,20	29,00	22,90	26,00
Tres fills o més	7,80	5,20	6,50	6,40	5,60	6,00
Total	100,0	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
<i>n</i> mostral	(1.792)	(1.772)	(3.566)	(2.263)	(2.201)	(4.463)

(a) V de Cramer = 0,116

(b) V de Cramer = 0,099

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

El tímid repunt en les pautes de natalitat s'explica per l'increment de dones en edat fèrtil, tant per la generació *baby boom*, que arriba al final de l'etapa reproductiva del cicle vital, com per l'augment dels fluxos migratoris, que comporta l'arribada de dones immigrades joves. Per tant, més que un canvi en les pautes de fecunditat, cal parlar d'unes condicions conjunturals que fan confluïr la maternitat tardana de les autòctones amb la maternitat comportada pels fluxos migratoris. Tot plegat, doncs, posa de manifest un nombre més gran de dones que han esdevingut mares i no un creixement de la fecunditat.

Per aquesta raó, al costat de les pautes de natalitat, cal tenir present el nombre de fills/es que viuen a les llars. En aquest sentit, s'observa que augmenten les persones que viuen en llars sense cap fill/a (d'un 4,3% a un 5,3%) o 1 fill/a (d'un 35,1% a un 40,5%) i disminueixen les persones que viuen en llars amb 2 fills/es o més (d'un 60,6% a un 54,3%) (vegeu la taula A4 de l'annex).

Estructura de les llars

La disminució de la dimensió de les llars comporta l'aparició de noves formes de convivència, tot diversificant el patró de la família nuclear. Tal com s'ha apuntat en apartats anteriors, les dones són les protagonistes d'aquesta transformació. Ara bé, fins a quin punt l'emergència d'aquestes estructures familiars respon a opcions personals o bé apareix vinculada a condicions socials relacionades amb l'edat?

D'entrada, s'observa que la majoria de persones entrevistades viuen en llars formades per una parella: el 25% per una parella sense fills/es i el 50% per una parella amb fills/es, fet que confirma el patró de la família nuclear com a forma de convivència. Tanmateix, des d'una perspectiva temporal, s'observa un augment de 4 punts percentuals dels nuclis

Taula 7. Tipologia de les llars segons el sexe de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Unipersonal	9,6	4,8	7,3	9,7	5,7	7,8
Parella (amb altres persones o sense)	20,5	22,4	21,4	24,5	26,1	25,0
Parella amb fills (amb altres persones o sense)	56,0	63,7	59,7	51,3	58,0	50,0
Monoparental	9,4	5,3	7,4	9,0	5,0	7,1
Dos nuclis o més	1,5	1,4	1,4	1,5	1,7	1,6
Llars sense nucli	3,0	2,4	2,7	4,0	3,5	3,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(3.272)	(2.978)	(6.250)	(3.984)	(3.685)	(7.669)

(a) V de Cramer = 0,133

(b) V de Cramer = 0,120

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

simples constituïts per les parelles sense fills/es i una davallada de 9 punts percentuals del model familiar nuclear. En sintonia amb aquest fenomen, cal parlar de la consolidació d'altres formes de convivència que trenquen amb l'estructura de la família nuclear (llars unipersonals i monoparentals) i de l'increment de les llars no familiars (llars sense nucli).

Les causes de la diversificació de l'estructura de les llars i les conseqüències sobre les condicions de vida de les dones es posen en relleu quan s'analitzen les dades segons el sexe del cap de família. La vida en parella deixa de representar la principal forma de convivència en el cas de les dones entrevistades caps de família, mentre que es manté com a central en el cas dels seus homòlegs masculins: en el cas de les dones, el 12,9% viuen en llars formades per una parella simple i el 17,80% sota la forma de la família nuclear; uns percentatges que en el cas dels homes representen el 28,2% i el 63%, respectivament. Malgrat les diferències de sexe, l'anàlisi temporal posa de manifest un augment de les dones que viuen en llars formades per una parella i encapçalades per una dona, així com una disminució dels homes que viuen en llars formades per una parella i encapçalades per un home. La joventut d'aquestes dones fa pensar en l'obertura d'una escletxa en la distribució de rols tradicional a l'interior de les llars que vincula el paper de cap de família a la figura masculina de la parella (vegeu la taula A6 de l'annex).

Contràriament, les alternatives a la forma tradicional de convivència que representa la família nuclear caracteritzen les condicions de vida de les dones entrevistades, tal com posen de manifest les dades segons el sexe del cap de família. En concret, el 31,5% viuen en llars monoparentals, el 26,8% viuen en llars unipersonals i el 10,5%, en llars sense nucli. Tot i que l'anàlisi temporal confirma que la monoresidència i la monoparentalitat són formes de convivència consolidades a la província de Barcelona, al llarg dels últims anys s'ha donat una davallada de les llars unipersonals i monoparentals, paral·lelament a un aug-

Taula 8. Tipologia de les llars segons el sexe del cap de família de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Unipersonal	32,4	2,7	7,3	26,8	3,4	7,8
Parella (amb altres persones o sense)	7,4	24,0	21,4	12,9	28,2	25,0
Parella amb fills (amb altres persones o sense)	9,5	68,9	59,7	17,8	63,0	50,0
Monoparental	41,0	1,3	7,4	31,5	1,4	7,1
Dos nuclis o més	0,0	1,7	1,4	0,4	1,9	1,6
Llars sense nucli	9,7	1,4	2,7	10,5	2,2	3,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(967)	(5.283)	(6.250)	(1.440)	(6.229)	(7.669)

(a) V de Cramer = 0,753

(b) V de Cramer = 0,636

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

ment de les llars sense nucli. Entre aquestes darreres cal recomptar les dones que viuen en una residència o amb una persona cuidadora, fet que ajudaria a interpretar la disminució de la solitud en la convivència, en la mesura que es tracta d'estructures familiars característiques del col·lectiu de dones més envellit (vegeu la taula A8 de l'annex).

En qualsevol cas, destaca la sobrerepresentació de les dones entrevistades en les formes de convivència que difereixen del patró familiar nuclear, per bé que existeix una tendència a la diversificació del perfil sociològic dels seus membres, tal com s'explica en els apartats següents.

Les llars monoparentals

Les llars monoparentals ocupen la quarta posició entre les formes de convivència més típiques a la província de Barcelona, però la primera en el cas de les dones caps de família. Es tracta, doncs, d'una estructura familiar feminitzada que caracteritza les condicions de vida d'un determinat col·lectiu de dones. Tanmateix, al llarg dels darrers anys es detecta una doble tendència: la relativa disminució del pes d'aquesta estructura familiar i la diversificació del seu perfil sociològic.

Més concretament, en comparació amb l'any 2000, ha augmentat el nombre de separades i divorciades (d'un 33,6% a un 44,4%) i el nombre de solteres (d'un 2,1% a un 6,8%). Conseqüentment, les dones vídues han disminuït més de 10 punts percentuals (d'un 64,3% a un 47,4%). En relació amb aquests canvis de l'estat civil, ha augmentat el nivell d'estudis i l'ocupació i ha disminuït l'edat. Si bé és cert que el rostre de la monoparentalitat el segueix protagonitzant una dona vídua, amb un nivell d'estudis baix i inactiva, també és cert que l'any 2006 cobra importància com a forma de convivència entre les dones de 30 a 64 anys (69,1%), separades o divorciades (44,4%), amb un nivell d'estudis alt (36,8%) i ocupades (49,3%) (figura 1).

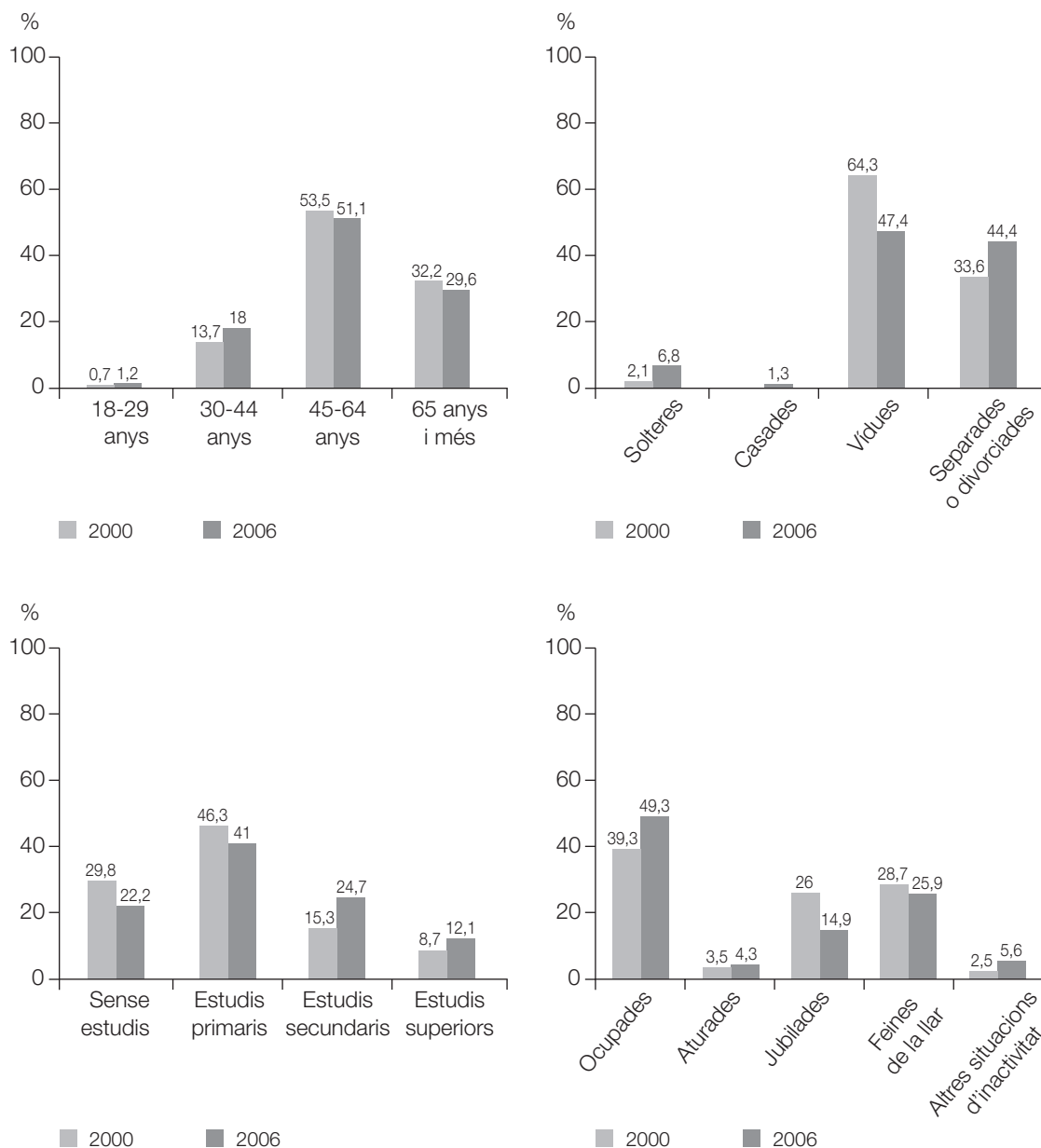
En definitiva, entre les condicions que condueixen les dones a formar llars monoparentals guanya pes la maternitat fora del matrimoni i, sobretot, la separació o divorci de parelles amb fills/es. Conseqüentment, perd pes la viduitat com a factor explicatiu de la formació d'aquest tipus de llars i s'atura, d'aquesta manera, l'envelliment de les persones que hi viuen. En qualsevol cas, la diversificació del perfil sociològic de les dones que encapçalen les llars monoparentals no ha de fer oblidar les dificultats materials que solen caracteritzar les persones que es troben en aquesta situació.²

Les llars unipersonals

Al costat de la monoparentalitat, les llars unipersonals representen la segona estructura familiar clarament feminitzada a la província de Barcelona: de cada deu dones entrevistades, dues viuen soles. Així, el 26,8% de les dones caps de família experimenten la monoresidència enfront del 3,4% dels homes en aquesta mateixa situació. Aquesta vida en soli-

2. LÓPEZ, C. (2006). *Evolució i tendències de les llars, les famílies i les persones a la ciutat de Barcelona*. Barcelona: Ajuntament de Barcelona.

Figura 1. Dones que encapçalen llars monoparentals segons l'edat, l'estat civil, el nivell d'estudis i la relació amb l'activitat. Província de Barcelona. 2000-2006

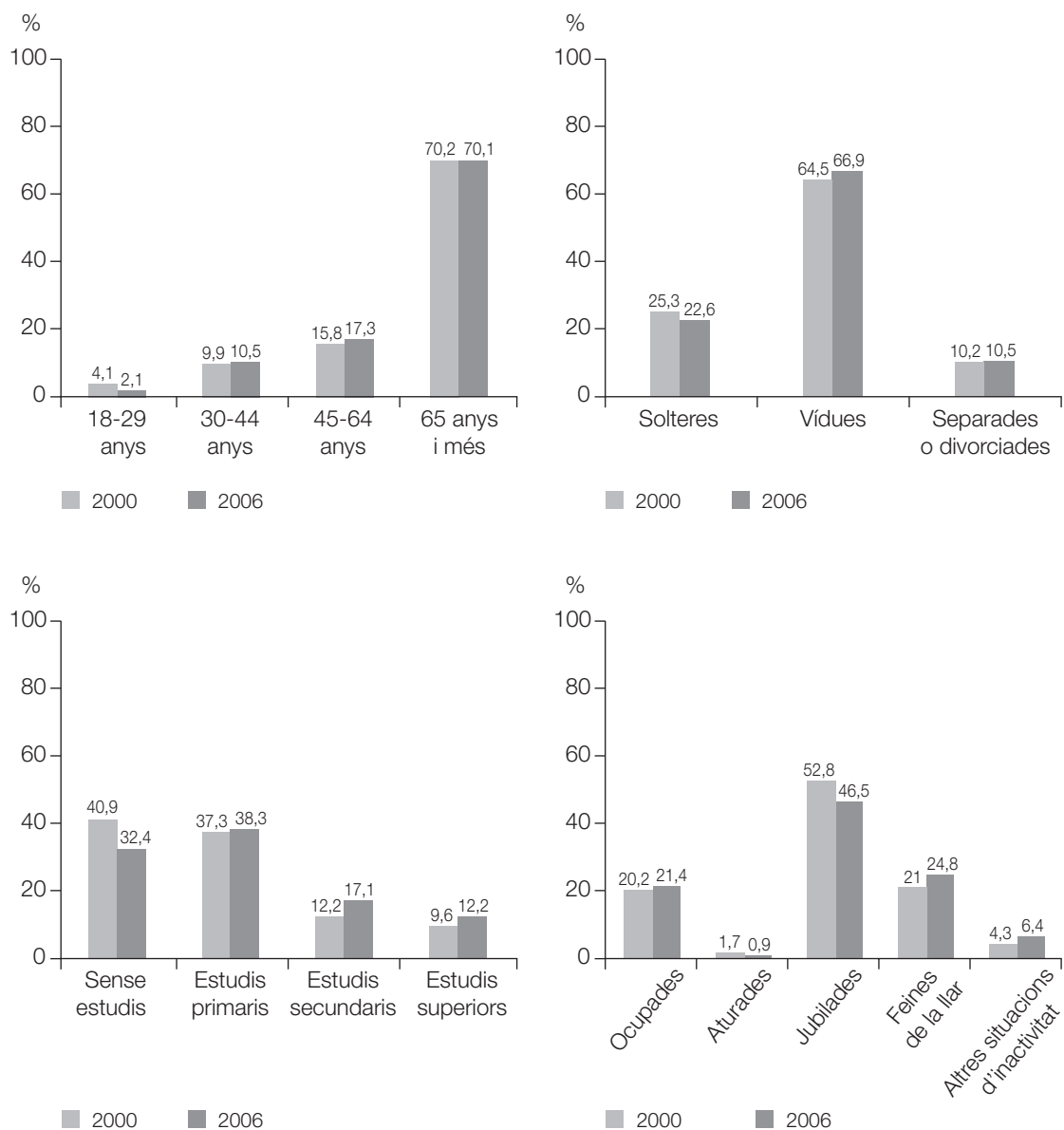

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

tud pot donar-se en tres moments del cicle vital: com una opció transitòria durant l'eman-
cipació, com a resultat d'una separació o divorci i com a conseqüència de la defunció d'un
membre de la parella.

La caracterització sociològica de les dones que es troben en aquesta situació posa de mani-
fest el poc pes explicatiu de l'emanipació i, en contrast, la importància explicativa de la
ruptura matrimonial i la viduitat. Des de la darrera edició de l'*Enquesta*, d'una banda, s'ha
donat una disminució del nombre de joves que viuen soles: d'un 4,1% a un 2,1% entre
les menors de 29 anys. I, d'altra banda, s'ha mantingut el nombre de divorciades i sepa-

Figura 2. Dones de 18 anys i més que encapçalen llars unipersonals segons l'edat, l'estat civil, el nivell d'estudis i la relació amb l'activitat. Província de Barcelona. 2000-2006

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

rades i, sobretot, ha augmentat el nombre de vídues que es troben en aquesta situació: d'un 64,5% a un 66,9%.

Per tant, la solitud es manté com una situació pròpia de la vellesa femenina a la província de Barcelona. Així ho constaten les dades relatives a l'edat, el nivell d'estudis i la situació laboral: la majoria de dones que viuen soles són més grans de 65 anys (70,1%), tenen un nivell baix d'estudis (70,7%) i estan jubilades (46,5%) o bé són mestresses de casa (24,8%). El perfil retratat posa de manifest unes condicions de vida properes al risc d'exclusió social, en la mesura que, per a moltes d'aquestes dones, la vida en solitud suposa aïllament i manca de relacions socials, al costat d'una situació de pobresa.

Finalment, el lleu augment del nivell d'estudis i de l'ocupació entre les dones que encapçal·len llars unipersonals s'explica per la consolidació de la separació o el divorci com un dels moments del cicle vital que condueixen a la vida en solitud. Atès, sobretot, el fet que les dones presenten una tendència menor a formar una altra parella després d'una ruptura matrimonial en comparació amb els homes.

Rols de gènere a l'interior de les llars

Al costat de la morfologia de les llars on viuen les persones entrevistades, des de la perspectiva de gènere és oportú preguntar-se pel paper que assumeixen a l'interior. Sobretot, per analitzar fins a quin punt s'hi reproduïen els rols tradicionals de gènere.

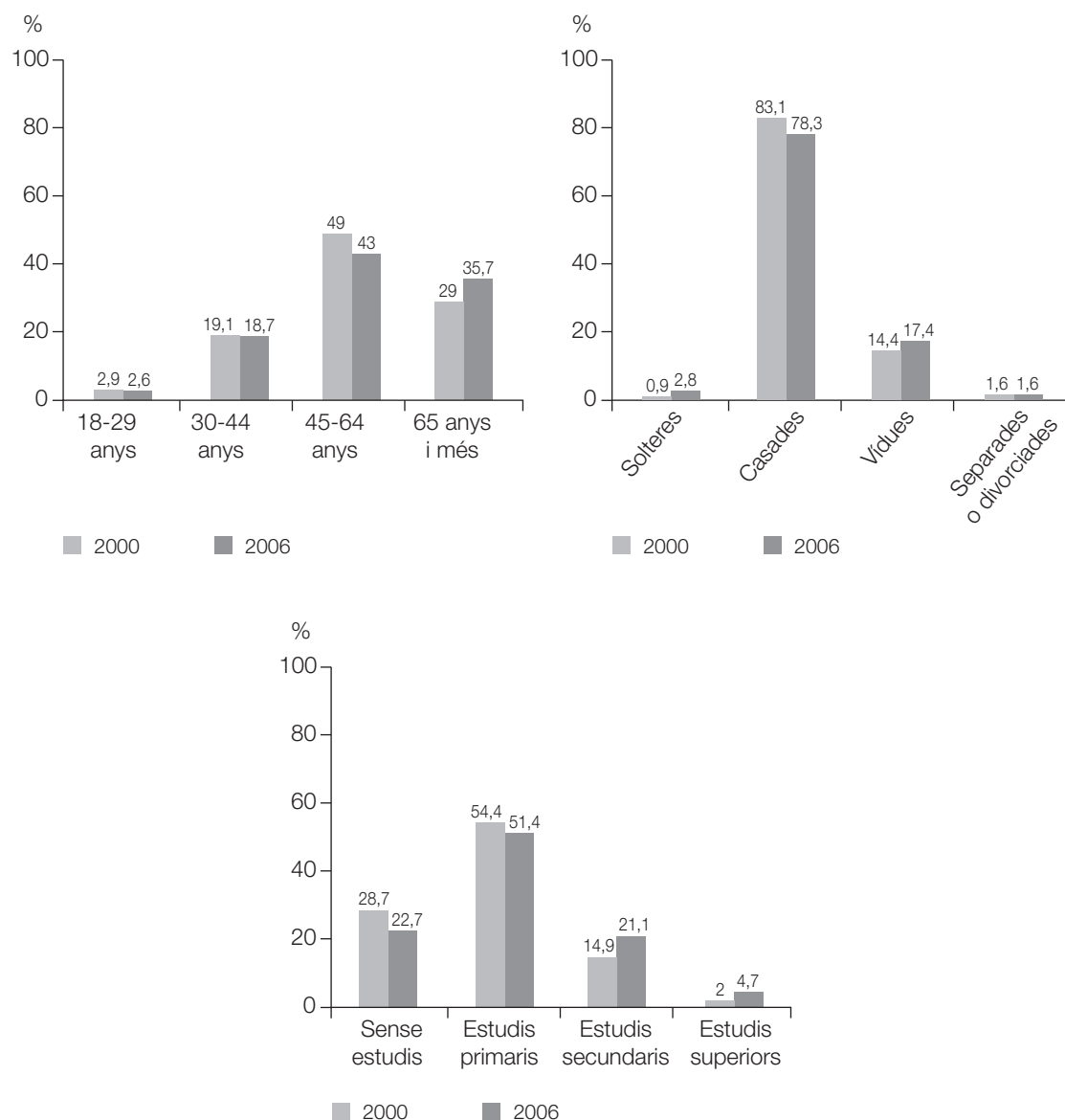
Una bona manera d'aproximar-se a aquesta qüestió és analitzant les característiques de les dones que es declaren mestresses de casa. Com es veurà en el capítol 3, des de la darrera edició de l'*Enquesta*, s'ha mantingut el percentatge de dones inactives ateses les responsabilitats domèstiques (25%), la qual cosa ha suposat un fre a la tendència decreixent, registrada al llarg dels darrers anys, en el context de la província de Barcelona.

L'estabilitat numèrica d'aquest col·lectiu n'explica el progressiu envelliment, tal com mostra l'augment de les dones més grans de 65 anys (d'un 29% a un 35,7%) i l'increment de 3 punts percentuals de la viduïtat, si bé la majoria d'aquestes dones són casades, fet que posa de manifest com el rol de mestressa de casa està associat a unes determinades relacions de gènere a l'interior de les llars. Paral·lelament, el nivell baix d'estudis es manté com una característica pròpia d'aquest col·lectiu: el 74,1% tenen com a màxim els estudis primaris.

Malgrat la consolidació d'aquest perfil, les dades mostren alguns aspectes interessants a destacar. D'una banda, es detecta un lleu augment de les solteres que es troben en aquesta situació (d'un 0,9% a un 2,8%), la qual cosa posa de manifest que els rols de gènere es poden reproduir més enllà del matrimoni. I, d'altra banda, es percep un increment del nivell d'estudis (d'un 16,9% a un 25,8% amb estudis secundaris o superiors) i el manteniment del contingent de mestresses de casa entre el grup d'edat de 30 a 44 anys –(d'un 19,1% a un 18,7%), la qual cosa planteja fins a quin punt es tracta d'una situació que es reproduïx entre una part del col·lectiu de dones de totes les generacions analitzades. I obliga, inevitablement, a qüestionar la influència dels factors generacional i educatiu en la distribució dels rols de gènere a l'interior de les llars. El cas és que les barcelonines joves, a diferència de les seves mares i àvies, han crescut en un context favorable a la igualtat entre dones i homes en què han tingut accés a l'educació i, per tant, als recursos per trencar amb el cicle vital femení del model patriarcal. En la mesura que es detecta un cert retorn entre les més joves al paper de mestressa de casa, cal pensar que les condicions de vida d'alguns col·lectius de dones manifesten certes resistències culturals al canvi i reforcen, així, la divisió sexual del treball.

En efecte, sembla possible afirmar que la transformació de les formes tradicionals d'organització familiar respon més a fenòmens sociodemogràfics, com ara l'envelliment de la població o les noves dinàmiques en les relacions de parella, que no pas a una veritable ruptura amb la cultura patriarcal. Amb tot, caldrà seguir l'evolució d'aquests fenòmens durant els propers anys.

Figura 3. Dones de 18 anys i més mestresses de casa segons l'edat, l'estat civil i el nivell d'estudis. Província de Barcelona. 2000-2006

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Síntesi

- El matrimoni es manté com l'opció majoritària a la província de Barcelona: més de la meitat de la població és casada (59,6%), el 27,8% és soltera, el 7,8% és vídua i el 4,8% restant és separada o divorciada. La condició de vídua afecta majoritàriament el cicle de vida de les dones: mentre que el 82,4% dels homes més grans de 65 anys són casats, entre les dones del mateix grup d'edat hi ha un 43,9% de casades i un 46,5% de vídues. L'anàlisi temporal posa de manifest l'increment dels divorcis i separacions: passen d'un 3,6% l'any 2000 a un 4,8% l'any 2006, un canvi encapçalat per les dones, ja que els homes tenen una tendència més gran a for-

mar una nova parella després de la ruptura. Finalment, el percentatge més gran d'homes solters menors de 30 anys (87,8%) en comparació amb les seves homòlogues femenines (81%) apunta a una emancipació més tardana dels primers.

- La taxa d'emancipació de la població d'entre 18 i 29 anys ha crescut en 8 punts percentuals des de la darrera edició de l'*Enquesta*: ha passat d'un 20,2% a un 28,7%. Aquest increment ha mantingut les diferències entre dones i homes, amb un percentatge superior en el cas de les primeres: un 31,6% d'emancipades enfront d'un 26% d'emancipats. En la mesura que les dones solen casar-se abans que els homes s'explica la taxa més alta d'emancipació femenina. Per altra banda, l'ocupació té una incidència més gran en l'emancipació de la població masculina, mentre que el nivell d'estudis apareix com una variable més vinculada a l'emancipació femenina.
- Un dels símptomes més evidents del canvi en les estructures familiars és la disminució de la dimensió de les llars: la mitjana de les llars ha passat de 3,2 membres l'any 2000 a 3 l'any 2006. Per explicar-ho, cal apuntar dos fenòmens vinculats a les condicions de vida de les dones: l'augment de les ruptures matrimonials i l'envelliment de la població. Les diferències de sexe més grans es donen entre les persones que viuen soles: un 26,8% de les dones entrevistades enfront d'un 3,4% dels seus homòlegs masculins. Tanmateix, el lleu repunt de la natalitat, que s'explica per l'increment de dones en edat fèrtil, tant per la generació *baby boom*, que arriba al final de l'etapa reproductiva del cicle vital, com per l'augment de fluxos migratoris, no és suficient per canviar la tendència de reducció del nombre de membres de la llar.
- Les dones són les protagonistes de la transformació de les formes de convivència que diversifica el patró de la família nuclear, tot i que aquest es manté com a clarament majoritari: el 25% de les persones entrevistades viuen en llars d'una parella sense fills/es i el 50% en llars d'una parella amb fills/es. Ara bé, les alternatives a la forma tradicional de convivència que representa la família nuclear caracteritzen les condicions de vida de les dones entrevistades: el 31,5% viuen en llars monoparentals, el 26,8% viuen en llars unipersonals i el 10,5%, en llars sense nucli. La vida en parella deixa de representar la principal forma de convivència en el cas de les dones entrevistades caps de família, mentre que es manté com a central en el cas dels seus homòlegs masculins.
- Les llars monoparentals ocupen la quarta posició entre les formes de convivència més típiques a la província de Barcelona, però la primera en el cas de les dones caps de família. Al llarg dels darrers anys es detecta una doble tendència: la relativa disminució del pes d'aquesta estructura familiar i la diversificació del seu perfil sociològic. Ha augmentat el nombre de separades i divorciades (d'un 33,6% a un 44,4%) i el nombre de solteres (d'un 2,1% a un 6,8%). Així, entre les condicions que condueixen les dones a formar llars monoparentals guanya pes la maternitat fora del matrimoni i, sobretot, la separació o divorci de parelles amb fills/es.
- Les llars unipersonals representen la segona estructura familiar clarament feminitzada a la província de Barcelona: de cada deu dones entrevistades, dues viuen soles. Així, un 26,8% de les dones caps de família experimenten la monoresidèn-

cia enfront d'un 3,4% dels homes en aquesta mateixa situació. La solitud es manté com una situació pròpia de la vellesa femenina: la majoria de dones que viuen soles són més grans de 65 anys (70,1%), tenen un nivell baix d'estudis (70,7%) i estan jubilades (46,5%) o bé són mestresses de casa (24,8%).

- Des de la darrera edició de l'*Enquesta*, s'ha mantingut el percentatge de dones inactives ateses les responsabilitats domèstiques (25%), la qual cosa ha suposat un fre a la tendència decreixent. La majoria d'aquestes dones són casades, fet que posa de manifest com el rol de mestressa de casa està associat a unes determinades relacions de gènere a l'interior de les llars. Paral·lelament, el nivell baix d'estudis es manté com una característica pròpia d'aquest col·lectiu. En la mesura que es detecta un cert retorn entre les més joves al paper de mestressa de casa, cal pensar que les condicions de vida d'alguns col·lectius de dones manifesten certes resistències culturals al canvi i reforcen, així, la divisió sexual del treball.

2. Educació

Al llarg dels darrers anys, una de les millores més destacables per a les condicions de vida de les dones ha estat l'accés igualitari a l'educació. És ben sabut que el capital educatiu representa un dels atributs més importants per a la igualtat d'oportunitats, sobretot perquè afavoreix la representació femenina en l'anomenada esfera pública.

Aquest accés de les dones al món educatiu s'ha donat en un doble sentit: d'una banda, comporta la possibilitat de cursar els estudis desitjats i, de l'altra, la possibilitat de fer-ho en les mateixes condicions que els homes. A diferència del passat, no existeix un itinerari educatiu específic per a les dones vinculat a les responsabilitats domèstiques. En aquest sentit, l'educació ha deixat de ser un instrument per a la socialització de gènere. Així ho garanteixen, en principi, les escoles mixtes i la progressiva implementació de la coeducació. Malgrat tot, la realitat actual obliga a plantejar una sèrie d'interrogants: fins a quin punt la presència de dones en el món educatiu al costat dels homes es dona en termes d'igualtat real?, els homes i les dones es distribueixen de manera igualitària en el món educatiu?, la influència del capital educatiu és la mateixa entre els homes i les dones?

A fi de donar resposta a aquests interrogants, el present capítol descriu, en primer lloc, el nivell educatiu del conjunt de la població tot fixant-se en els estudis realitzats, els estudis en curs i l'elecció del tipus d'estudis. En segon lloc, s'explora la relació entre la formació i l'activitat laboral amb l'objectiu d'analitzar fins a quin punt l'educació és una estratègia eficaç per a la inserció laboral femenina. Finalment, s'aborda la influència del capital cultural i social dels pares sobre el nivell d'estudis dels fills i les filles.

El capital educatiu

La variable *estudis finalitzats* ofereix una primera aproximació al nivell d'estudis de la població. En aquest sentit, el capital educatiu de les persones que viuen a la província de Barcelona segueix la tendència creixent dels darrers anys, fins al punt que la majoria de persones se situen en els trams alts d'estudis: un 10,9% no tenen estudis; un 35,7% tenen estudis primaris; un 35,9%, estudis secundaris, i un 17,5%, estudis superiors. Si bé és cert que aquest increment dels estocs educatius afecta tota la població, no és menys cert que la millora del nivell d'estudis de les dones n'és un factor rellevant. A diferència de l'any 2000, la presència femenina en els trams educatius baixos representa menys de la meitat del col·lectiu de dones: l'any 2006 un 47,9% de les dones tenen com a màxim estudis primaris, mentre que un 52,1% tenen estudis secundaris o universitaris. La progressiva disminució de dones en els nivells educatius baixos, acompanyada de l'augment de dones universitàries, ha contribuït a reduir les diferències en comparació amb els homes.

L'aspecte més destacat d'aquesta reducció es troba entre els estocs amb estudis universitaris, en què, per primera vegada, les dones superen els homes: un 18,4% d'universitàries enfront d'un 16,5% d'universitaris.

Pel que fa a la resta de nivells educatius, es mantenen les diferències entre homes i dones. En el cas dels estudis secundaris, d'entrada s'observa una preferència general més gran pels itineraris professionalitzadors, ja que pugen els estudis de FP, BUP i ESO. Però les dades també posen de manifest una orientació universitària més alta de les dones en comparació amb els homes: un 10% de les dones cursa estudis orientats a la universitat

Taula 9. Nivell d'estudis finalitzats segons el sexe de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Sense estudis	19,7	11,6	15,8	13,7	7,9	10,9
Estudis primaris	39,8	41,2	40,5	34,2	37,4	35,7
Estudis secundaris	28,0	33,6	30,7	33,7	38,3	35,9
Estudis superiors	12,4	13,6	13,0	18,4	16,5	17,5
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(3.272)	(2.978)	(6.250)	(3.984)	(3.685)	(7.669)

(a) V de Cramer = 0,116

(b) V de Cramer = 0,102

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula 10 Nivell d'estudis finalitzats segons el sexe de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Analfabet/a	4,2	1,1	2,8	2,3	0,9	1,6
Primària incompleta	15,5	10,4	13,1	11,3	7,0	9,2
Primària completa	39,8	41,2	40,5	34,2	37,4	35,7
FP, cicles formatius	13,6	18,3	15,9	17,0	20,6	18,7
BUP, ESO	4,9	5,7	5,3	6,7	8,7	7,7
COU, batxillerat	9,5	9,6	9,5	10,0	9,0	9,5
Escola universitària, diplomats	5,4	4,6	5,0	8,3	5,7	7,1
Facultat, escola tècnica superior	7,0	9,1	8,0	10,1	10,7	10,4
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(3.272)	(2.978)	(6.250)	(3.984)	(3.685)	(7.669)

(a) V de Cramer = 0,138

(b) V de Cramer = 0,122

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

enfront d'un 9% dels homes. Cada vegada hi ha més dones en l'educació i aquestes estudien més que els homes.

Pel que fa als trams educatius més baixos, la implementació de l'educació obligatòria garanteix la desaparició de la població que no té estudis o que no ha finalitzat els primaris en els propers anys. En aquests casos, atesa la vellesa dels contingents de persones que s'hi inclouen i l'esperança de vida més alta entre les dones, cal pensar que persistiran les diferències de sexe. Per aquesta raó, és interessant analitzar el nivell d'estudis de la població segons l'edat.

El nivell educatiu segons l'edat

Els canvis experimentats en el món educatiu al llarg dels darrers anys justifiquen i requereixen la combinació de les perspectives generacional i de gènere a l'hora d'analitzar el nivell educatiu de la població. En efecte, la consideració de la variable *edat* posa de manifest les diferències entre el mateix col·lectiu de dones i en comparació amb els seus homòlegs masculins.

En primer lloc, el nivell d'estudis polaritza el col·lectiu femení, en la mesura que amb l'edat disminueix el nivell d'estudis i viceversa. És a dir, les dones de les generacions més grans apareixen sobrerrepresentades en els estrats d'estudis primaris i sense estudis: de cada 10 dones més grans de 65 anys, 8 tenen com a màxim estudis primaris. Per contra, les joves estan sobrerrepresentades en els estrats relatius als estudis superiors: de cada 10 dones menors de 25 anys, 8 tenen com a mínim estudis secundaris. L'efecte generacional es constata quan s'analitza l'evolució temporal de les dades: si bé l'any 2000 la segmentació educativa entre les dones es donava en el tram d'edat d'entre 45 i 54 anys, l'any 2006 s'ha desplaçat al tram d'entre 55 i 64 anys; de manera que entre les dones menors de 55 anys la majoria tenen com a mínim estudis secundaris, mentre que entre les dones més grans de 55 anys la majoria tenen com a màxim estudis primaris.

Amb tot, doncs, s'aferma la progressiva desaparició de les dones sense estudis, categoria pràcticament inexistent en el grup d'edat d'entre 18 i 24 anys, en què representa l'1,2%. Paral·lelament, cal subratllar la pèrdua de pes de les dones amb estudis primaris i la importància creixent de les dones amb estudis universitaris en els trams d'edat més joves.

De manera que la població femenina d'entre 18 i 44 anys gaudeix d'un nivell educatiu millor que el dels seus coetanis masculins, tant pel que fa al nombre de dones que tenen estudis secundaris com pel que fa al contingent que es troba en l'estrat d'estudis universitaris.

En segon lloc, l'anàlisi comparativa amb el capital educatiu dels homes posa de manifest el nivell d'estudis més alt de la població masculina en les edats més avançades i, contràriament, el nivell educatiu més alt de la població femenina entre el col·lectiu de joves. És a dir, a mesura que disminueix l'edat, s'inverteix el sentit de les diferències de sexe: les dones superen els homes tant pel que fa al contingent de persones en els nivells alts d'estudis com pel que fa al percentatge de persones amb estudis universitaris. En concret, el punt d'inflexió es troba en el grup d'edat d'entre 35 i 44 anys, en què els estocs educatius de dones universitàries superen els dels homes per primera vegada: un 27,5% d'universitàries en contrast amb un 23,5% d'universitaris. A partir d'aquesta edat, les diferèn-

Taula 11. Nivell d'estudis finalitzats segons el grup d'edat i el sexe de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000

	Dones (a)						Total
	18-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65 i més	
Sense estudis	0,7	1,1	3,8	13,6	34,3	49,9	19,7
Estudis primaris	15,9	29,8	47,9	52,8	50,9	40,0	39,8
Estudis secundaris	73,4	41,4	27,5	21,8	10,5	8,2	28,0
Estudis superiors	10,0	27,7	20,8	11,9	4,3	1,9	12,4
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(427)	(553)	(556)	(515)	(411)	(811)	(3.272)

(a) V de Cramer = 0,282

(b) V de Cramer = 0,366

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2000*.**Taula 12. Nivell d'estudis finalitzats segons el grup d'edat i el sexe de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2006**

	Dones (a)						Total
	18-24	25-34	35-44	45-54	55-64	65 i més	
Sense estudis	1,2	0,8	1,8	7,3	18,4	41,4	13,5
Estudis primaris	10,7	20,4	28,9	42,2	51,4	44,2	33,8
Estudis secundaris	73,0	46,8	41,8	33,0	18,5	11,0	34,6
Estudis superiors	15,1	32,0	27,5	17,5	11,7	3,5	18,2
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(404)	(829)	(762)	(581)	(563)	(903)	(4.042)

(a) V de Cramer = 0,396

(b) V de Cramer = 0,340

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

cies creixen en favor de les dones: en el grup d'edat d'entre 25 i 34 anys, les dones universitàries superen en 9 punts percentuals els seus coetanis masculins, mentre que en el grup d'entre 18 i 24 anys, la diferència creix fins als 8 punts percentuals.

Atès que aquesta tendència es manté en les cohorts d'edats inferiors, és possible parlar d'un canvi generacional en el capital educatiu de les dones. És un aspecte que també s'evidencia quan s'analitzen els estudis en curs.

El nivell d'estudis en curs de la joventut

El nivell d'estudis en curs permet aprofundir en el sentit dels canvis socials en matèria educativa. En aquest sentit, les dades sobre l'educació reglada confirmen l'augment del capital educatiu femení entre les generacions joves. En efecte, les dones estudien més que l'any 2000 i més que els seus homòlegs masculins, tant perquè tenen una presència més

<i>Homes (b)</i>						
<i>18-24</i>	<i>25-34</i>	<i>35-44</i>	<i>45-54</i>	<i>55-64</i>	<i>65 i més</i>	<i>Total</i>
0,3	1,2	1,3	7,1	19,6	39,4	11,6
25,9	30,9	43,3	52,2	56,2	40,5	41,2
69,9	47,5	35,4	24,7	13,8	12,3	33,6
3,9	20,4	20,0	16,0	10,4	7,8	13,6
100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
(410)	(598)	(530)	(475)	(426)	(539)	(2.978)

<i>Homes (b)</i>						
<i>18-24</i>	<i>25-34</i>	<i>35-44</i>	<i>45-54</i>	<i>55-64</i>	<i>65 i més</i>	<i>Total</i>
0,8	2,0	0,9	4,4	10,8	26,7	7,8
17,6	30,0	32,0	43,4	49,3	48,3	37,2
74,8	45,6	43,6	34,2	26,5	18,1	38,8
6,7	22,4	23,5	18,1	13,4	6,9	16,2
100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
(389)	(826)	(768)	(530)	(544)	(678)	(3.735)

gran en els estudis reglats com perquè registren els percentatges més elevats d'estudis superiors. Des d'una perspectiva temporal, al llarg del període 2000-2006, els estocs educatius de dones que estan cursant estudis universitaris s'han incrementat en 4 punts percentuals, mentre que els dels homes s'han mantingut estables. Des d'una perspectiva de gènere, el percentatge femení d'estudis superiors en curs (27,2%) supera en 10 punts percentuals el percentatge masculí (17,9%).

Altrament, les dades sobre els estudis no reglats posen de manifest un lleu augment de les persones que realitzen aquest tipus de formació, més destacat en el cas de les dones; de manera que el col·lectiu femení també es manté més actiu en matèria d'educació no reglada que l'any 2000 i en comparació amb els homes. Les raons de l'increment cal cercar-les en el reciclatge professional, que augmenta en tots dos sexes, si bé els cursos instrumentals es mantenen com els més realitzats.

Taula 13. Estudis en curs de la població de 18 a 29 anys segons el sexe. Província de Barcelona. 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
No realitza estudis reglats	70,3	74,6	72,5	65,3	74,7	70,1
Estudis secundaris	6,6	7,6	7,0	7,5	7,4	7,4
Estudis superiors	23,1	17,9	20,5	27,2	17,9	22,5
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(729)	(722)	(1.451)	(678)	(733)	(1.411)

(a) V de Cramer = 0,088

(b) V de Cramer = 0,126

Nota: Percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula 14. Estudis no reglats realitzats l'últim mes segons el sexe de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
No ha fet cap curs	86,4	88,0	87,2	82,2	84,2	83,2
Reciclatge professional	2,5	3,6	3,0	4,8	6,0	5,4
Cursos instrumentals	7,3	6,1	6,8	7,3	7,0	7,2
Cursos d'artesanía	1,7	0,7	1,2	1,8	0,7	1,3
Cursos d'esport i salut	1,1	0,6	0,9	1,0	0,6	0,8
Altres cursos	1,0	0,9	1,0	1,9	1,4	1,7
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(3.269)	(2.978)	(6.246)	(3.975)	(3.672)	(7.647)

(a) V de Cramer = 0,068

(b) V de Cramer = 0,070

Nota: Percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

L'accés i les pautes de segregació en els estudis universitaris

L'accés de les dones als estudis universitaris és un bon reflex del canvi que la trajectòria de vida femenina ha experimentat al llarg dels darrers anys. Ara bé, quin és l'abast d'aquest canvi d'itinerari en les condicions de vida de les dones? És a dir, l'accés a l'educació és suficient per a la igualtat d'oportunitats entre homes i dones? Les dades sobre el nivell de titulació universitària i la tipologia dels estudis realitzats mostren com l'augment quantitatiu de dones dins de la universitat no s'ha donat de la mateixa manera en termes qualitatius.

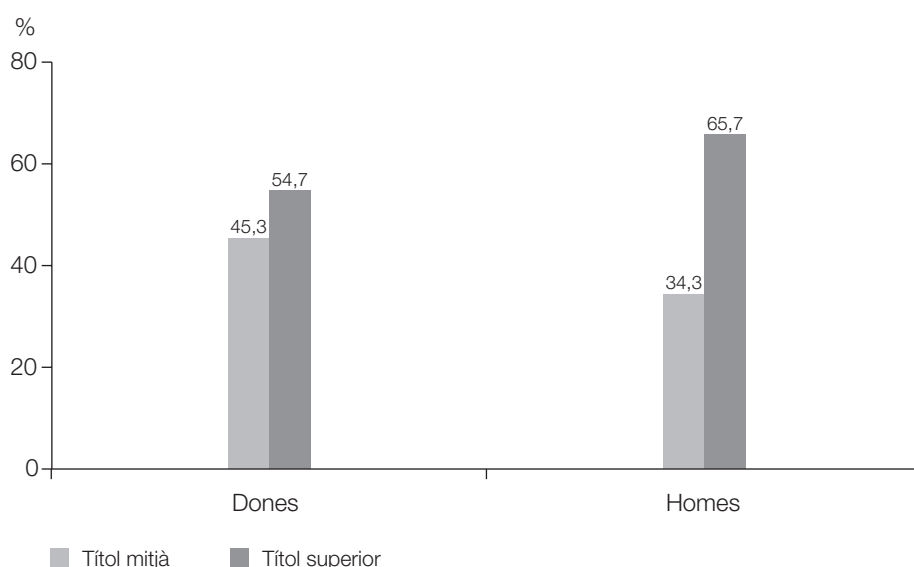
D'una banda, persisteixen les diferències de sexe en relació amb la titulació universitària. Si bé és cert que la majoria de la població amb estudis universitaris finalitzats té un títol superior (un 54,7% de les dones i un 65,7% dels homes), no és menys cert que les dones

apareixen sobrerrepresentades en les titulacions mitjanes (un 45,3% de les dones i un 34,3% dels homes). Dos factors converteixen aquesta diferència en desigualtat. En primer lloc, el fet que la titulació universitària condiciona les possibilitats d'accés al mercat laboral, així com les possibilitats de promoció professional. En segon lloc, cal tenir present la lògica de segregació dels mateixos estudis universitaris, que, entre altres aspectes, s'explica perquè moltes de les àrees de coneixement tradicionalment relacionades amb habilitats i atributs femenins coincideixen amb titulacions de grau mitjà.

Certament, l'anàlisi sobre la tipologia d'estudis universitaris realitzats fa palesa la segregació horitzontal del món universitari, una segregació prèvia a la realitat del mercat laboral, de manera que l'elecció del camp de coneixement resta condicionada per les relacions de gènere vigents en la societat. Així ho constata la sobrerrepresentació de dones en les àrees de coneixement de caràcter social: les humanitats i les ciències socials i jurídiques sumen el 71,7% de les dones universitàries enfront del 51% dels homes universitaris, mentre que en el cas dels ensenyaments tècnics destaca la sobrerrepresentació masculina (34,3%) en comparació amb el 6% de presència femenina. Així doncs, malgrat que la majoria de la població amb estudis universitaris es troba en el camp de coneixement de les lletres i les ciències socials, la distribució segons el sexe posa de manifest algunes diferències rellevants: una presència femenina més gran en la branca social i assistencial i l'absència femenina en la branca tècnica, la més prestigiada socialment.

Pel que fa a les ciències de la salut, les dones se situen quasi 10 punts percentuals per sobre dels homes i es consolida la tendència a la feminització d'aquest camp de coneixement detectada durant els darrers anys. Un fenomen que coincideix amb la pèrdua d'estocs educatius en aquests estudis, històricament prestigiats.

Figura 4. Títol universitari obtingut segons el sexe de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2006

V de Cramer = 0,112

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

L'anàlisi temporal posa de manifest, en primer lloc, una presència més gran de les dones en les àrees de coneixement social i assistencial: en les ciències socials i jurídiques passen d'un 59% l'any 2000 a un 52,9% l'any 2006, mentre que en les humanitats s'incrementen d'un 12,7% a un 18,8%. Entre els homes es dona un augment en les ciències socials, en què s'incrementen d'un 36,6% a un 39,2%, en sintonia amb una disminució en les humanitats. El conjunt d'aquestes tendències deixa constància de la segregació dels estudis universitaris entre dones i homes, seguint els models i estereotips de gènere. El paradigma d'aquesta tendència és la masculinització dels ensenyaments tècnics, una tendència consolidada des de fa anys. Tot i que al llarg del període 2000-2006 s'ha registrat un lleu augment de la presència de dones amb estudis tècnics, persisteix la distància amb els seus homòlegs masculins. Aquest fet posa de manifest l'existència d'obstacles socioculturals invisibles, però efectius, a l'hora d'incorporar dones a aquest camp de coneixement, que, d'altra banda, és el que ofereix millors perspectives laborals.

Amb tot, però, cal tenir present que les dades analitzades fins ara fan referència al conjunt de la població i, per tant, no són sensibles als canvis generacionals. En aquest sentit, cal considerar la variable *edat*. Aleshores s'observa que en el grup d'edat d'entre 16 i 29 anys un 55,6% de les dones universitàries tenen una llicenciatura en ciències socials i jurídiques i un 41,6% dels homes universitaris es troben en aquesta mateixa situació, mentre que hi ha un 7,9% de titulades i un 25,8% de titulats en ensenyaments tècnics (vegeu la taula A9 de l'annex). Considerant aquestes dades, sembla possible afirmar que les preferències de les generacions joves vers els estudis universitaris estan menys condicionades pels rols de gènere. És un procés que, en bona part, respon a una tolerància i acceptació social més grans de la presència de dones en les professions de caràcter tècnic. En aquest sentit, sembla possible pensar que les generacions joves han iniciat el camí del canvi, però fins a quin punt la inversió que les dones joves fan en els estudis universitaris els ofereix les mateixes oportunitats que els homes a l'hora d'entrar al mercat laboral?

Taula 15. Títol universitari obtingut segons el sexe de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona, 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	<i>Dones</i>	<i>Homes</i>	<i>Total</i>	<i>Dones</i>	<i>Homes</i>	<i>Total</i>
Humanitats	12,7	12,1	12,4	18,8	11,8	15,6
Ciències socials i jurídiques	59,0	36,6	47,7	52,9	39,2	46,7
Ciències de la salut	17,8	8,2	13,0	16,4	7,5	12,3
Ciències experimentals	5,8	7,5	6,7	5,9	7,2	6,5
Ensenyaments tècnics	4,7	35,6	20,2	6,0	34,3	18,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(401)	(404)	(805)	(720)	(598)	(1.318)

(a) V de Cramer = 0,403

(b) V de Cramer = 0,374

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

La relació entre la formació i l'activitat laboral

És ben sabut que els estudis universitaris faciliten la inserció al mercat de treball i afavoreixen la promoció i les condicions laborals. Així ho constaten les dades sobre la relació entre la formació i l'activitat laboral: a mesura que augmenta el nivell d'estudis, augmenta l'activitat laboral, fins al punt que un 92,7% dels homes amb estudis universitaris i un 88,3% de les dones en aquesta mateixa situació són actius laboralment.

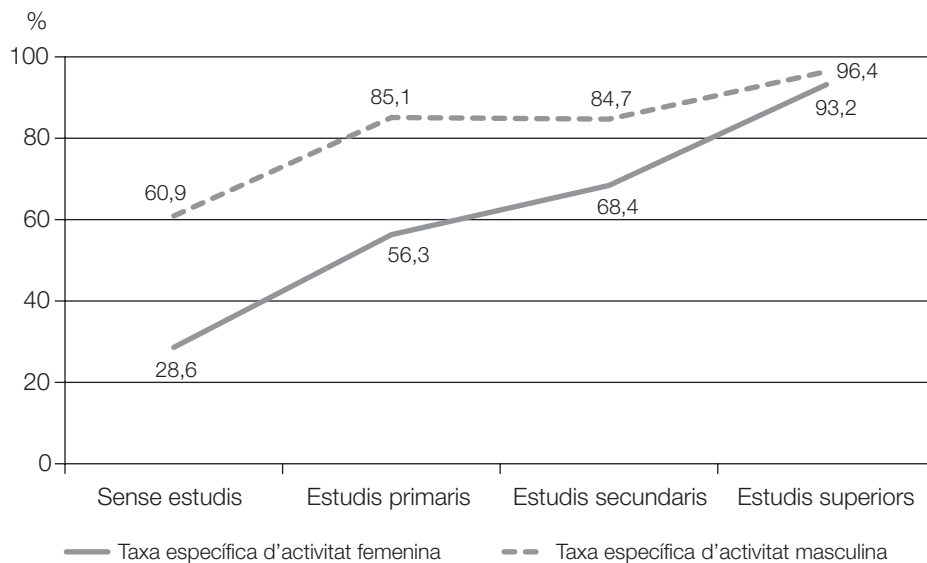
Tanmateix, la influència del capital educatiu varia segons el sexe, de manera que l'activitat laboral de les dones és més sensible al nivell d'estudis en comparació amb els homes. En aquest sentit, s'observa que entre les persones sense estudis només un 24,7% de les dones són actives laboralment enfront d'un 69,6% d'homes sense estudis actius laboralment. Aquesta variació de més de 40 punts percentuals s'escurça a mesura que augmenta el nivell d'estudis: en el cas dels estudis primaris, és de 30 punts percentuals a favor dels homes; en els estudis secundaris, de 12 punts, i, finalment, en els estudis superiors, disminueix fins a 4 punts. Consegüentment, com més alt és el nivell d'estudis, la distància entre l'activitat laboral d'homes i dones és menor, si bé la taxa masculina sempre se situa per sobre de la femenina.

Es tracta d'una dinàmica que segueix la lògica detectada en edicions passades de l'*Enquesta*, tal com es desprèn de l'anàlisi temporal. De fet, la interpretació de les dades mostra com en el període 2000-2006 s'ha accentuat el pes de la variable *estudis* sobre l'activitat laboral de les dones: entre les persones sense estudis ha disminuït la taxa d'activitat femenina d'un 28,6% l'any 2000 a un 24,7% l'any 2006, mentre que s'ha incrementat la masculina d'un 60,9% a un 69,6%. És a dir, cada vegada més el capital educatiu esdevé un requisit quasi indispensable per a l'activitat laboral de les dones, a diferència dels homes. Paral·lelament, s'ha donat una disminució de la taxa d'activitat entre el conjunt de la població amb estudis universitaris. Aquest fenomen podria estar relacionat amb un excés de mà d'obra qualificada en determinades àrees de coneixement els llocs de treball de les quals no creixen tant com el contingent de persones titulades. En qualsevol cas, es tractaria d'un fenomen que afectaria, especialment, les dones.

En definitiva, el conjunt d'aquestes dades subratlla la importància de l'educació per a la millora de les condicions de vida de les dones, alhora que recorda la persistència de les desigualtats de gènere. Per dir-ho ras i curt, quan el nivell d'estudis és igual, els homes segueixen tenint més oportunitats laborals que les dones.

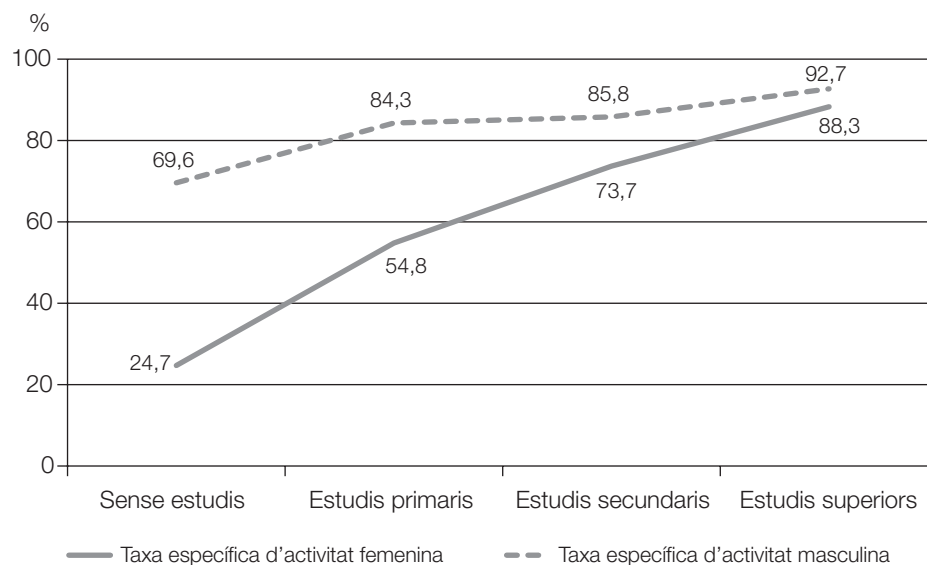
Al costat de les oportunitats laborals, el capital educatiu també exerceix una influència sobre les condicions laborals, sobretot en el cas de les dones. Efectivament, quan es relaciona la categoria laboral amb el nivell d'estudis, el col·lectiu femení apareix polaritzat en dos grups: el conjunt de dones amb un nivell baix d'estudis, ocupades majoritàriament en categories baixes, i el grup de dones amb un nivell mitjà o alt d'estudis, ocupades majoritàriament en categories mitjanes. El salt significatiu pel que fa a la qualificació de l'ocupació de les dones està marcat pels estudis secundaris. Més enllà de la correlació entre el nivell d'estudis i la categoria professional, que també es dona en el cas dels homes, en tots els estocs educatius els homes tenen una presència més elevada en les categories professionals més altes. És a dir, malgrat que tenen el mateix nivell d'estudis, els homes ocupen

Figura 5a. Taxa específica d'activitat* segons el nivell d'estudis finalitzats i el sexe. Província de Barcelona. 2000

* Taxa específica d'activitat = [Població activa (població ocupada + població aturada) / Població potencialment activa (de 18 a 64 anys, la de 16 i 17 anys no entrava a l'edició de l'*Enquesta* de l'any 2000)] × 100.

Figura 5b. Taxa específica d'activitat* segons el nivell d'estudis finalitzats i el sexe. Província de Barcelona. 2006

*Taxa específica d'activitat = [Població activa (població ocupada + població aturada) / Població potencialment activa (de 18 a 64 anys, la de 16 i 17 anys no entrava a l'edició de l'enquesta de l'any 2000)] × 100.

amb més freqüència càrrecs més alts. Així doncs, en el cas més extrem, s'observa que entre les persones amb estudis universitaris un 55,4% dels homes tenen una categoria professional alta, en comparació amb un 35,4% de dones en aquesta mateixa situació.

Des d'una perspectiva temporal, s'observa una lleu disminució dels contingents de persones ocupades en categories altes en tots dos sexes. De fet, es tracta d'un fenomen relacionat amb la precarització del mercat laboral, que, entre altres aspectes, comporta un augment de la subocupació, o el que és el mateix, del fet d'estar ocupat en un lloc de treball inferior al nivell de qualificació. Com acostuma a passar, els col·lectius més dèbils dins del mercat laboral són els més sensibles a aquesta qüestió, de manera que les dones en surten més perjudicades que els seus homòlegs masculins. En el període 2000-2006 ha augmentat en 9 punts percentuals la qualificació professional baixa entre les dones amb estudis secundaris i en 4 punts en el cas de les dones amb estudis universitaris. És un fet que posa de manifest la debilitat de l'ocupació femenina, més vulnerable que la masculina a les tendències conjunturals del mercat de treball.

Taula 16. Categoria professional* segons el nivell d'estudis finalitzats i el sexe de la població ocupada de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

2000										
	Dones (a)					Homes (b)				
	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total
Baixa	86,6	72,8	36,4	4,3	55,4	76,3	63,9	43,8	4,9	50,7
Mitjana	12,3	24,1	58,6	58,6	36,6	21,1	31,2	46,0	35,0	35,3
Alta	1,2	3,1	5,1	37,1	8,0	2,6	4,9	10,2	60,2	14,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
n mostral	(507)	(1.142)	(810)	(396)	(2.855)	(334)	(1.211)	(911)	(397)	(2.853)

2006										
	Dones (c)					Homes (d)				
	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total
Baixa	84,9	76,6	45,3	8,1	52,9	75,5	63,7	47,4	7,2	49,2
Mitjana	13,7	20,6	50,7	56,4	37,5	21,3	30,1	42,2	37,4	35,1
Alta	1,4	2,8	4,1	35,4	9,6	3,2	6,2	10,4	55,4	15,7
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
n mostral	(413)	(1.181)	(1.239)	(712)	(3.546)	(289)	(1.364)	(1.326)	(593)	(3.572)

(a) V de Cramer = 0,453

(b) V de Cramer = 0,424

(c) V de Cramer = 0,442

(d) V de Cramer = 0,390

* No inclou la categoria *Altres respostes* de la variable original pel reduït nombre de casos que ha presentat.

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula 17. Taxa específica d'activitat* segons el títol universitari obtingut i el sexe. Província de Barcelona. 2006

	Humanitats	Ciències socials i jurídiques	Ciències de la salut	Ciències experimentals	Ensenyaments tècnics	Total
Taxa específica d'activitat femenina	83,4	89,0	90,1	88,5	93,5	88,3
Taxa específica d'activitat masculina	89,9	92,6	100,0	90,6	92,2	92,7

* Taxa específica d'activitat = [Població activa (població ocupada + població aturada) / Població potencialment activa (de 16 a 64 anys)] × 100.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

En qualsevol cas, el nivell d'estudis apareix, novament, com una condició imprescindible per a l'activitat laboral de les dones; en aquest cas, pel que fa referència a les condicions laborals. Ara bé, el tipus d'estudis realitzats a la universitat també condiciona l'activitat laboral de les dones, mentre que no ho fa en el cas dels homes. Els estudis més masculinitzats, entre els quals sobresurten els ensenyaments tècnics, acumulen una activitat laboral femenina més gran (93,5%), fins al punt que aquesta supera tímidament la masculina (92,2%), de manera que aquells sectors d'ocupació en què tradicionalment hi ha menys presència de dones són els que més activitat laboral femenina registren. En canvi, on hi ha una presència més elevada de dones (ciències socials i jurídiques, humanitats i ciències de la salut), els homes acumulen indicadors d'activitat superiors. El cas paradigmàtic en aquest sentit es dona entre les persones titulades en ciències de la salut, entre les quals l'indicador d'activitat femení se situa en el 90,1%, mentre que el masculí arriba al 100%. Amb tot, doncs, cal afirmar que les possibilitats d'inserció laboral són millors per a aquelles dones que es formen en àrees de coneixement masculinitzades. Alhora que persisteixen les desigualtats de gènere, en la mesura que en els estudis més feminitzats, amb la mateixa titulació, els homes tenen més possibilitats d'accés al mercat laboral.

Un altre factor a considerar és la influència del tipus de títol universitari obtingut sobre la categoria professional. D'entrada, s'observa que entre les persones universitàries la majoria dels homes tenen un lloc de treball altament qualificat (55,4%), mentre que a la majoria de les dones els correspon una categoria laboral mitjana (56,4%). Per contra, un 35,4% de les dones amb estudis superiors estan ocupades en els llocs de treball més qualificats i un 37,4% dels homes en aquesta mateixa situació estan ocupats en categories mitjanes. Per tant, les possibilitats d'ocupar un lloc qualificat són menors per a les dones amb estudis universitaris que per als homes. És una tendència que s'accentua quan es considera el tipus de titulació assolida: un 9,6% de les dones que disposen d'un títol mitjà es troben en categories altes enfront d'un 25,5% d'homes en aquesta mateixa situació. I un 56,9% de les dones amb un títol superior ocupen una categoria alta davant d'un 71,5% d'homes en aquesta mateixa situació. Per tant, un nivell elevat d'estudis no només millora les possibilitats d'inserció laboral de les dones, sinó que també en pot beneficiar la categoria professional.

Taula 18. Categoria professional* segons el títol universitari obtingut i el sexe de la població ocupada de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	Dones (a)			Homes (b)		
	Títol mitjà	Títol superior	Total	Títol mitjà	Títol superior	Total
Baixa	8,6	7,3	7,9	9,0	6,3	7,2
Mitjana	81,8	35,8	56,8	65,5	22,2	37,0
Alta	9,6	56,9	35,3	25,5	71,5	55,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
n mostrat	(319)	(380)	(700)	(199)	(386)	(585)

(a) V de Cramer = 0,559

(b) V de Cramer = 0,449

* No inclou la categoria *Altres respostes* de la variable original pel reduït nombre de casos que ha presentat.

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

La influència del capital professional i cultural dels pares i mares en l'accés als estudis reglats

Si bé és cert que el nivell d'estudis de la població femenina a la província de Barcelona s'ha incrementat al llarg dels darrers anys, cal tenir present que no totes les dones comparteixen les mateixes possibilitats d'accés als estudis reglats. En aquest sentit, la classe social d'origen esdevé una variable clau, tant pel que fa al capital cultural dels progenitors com a la seva categoria professional. Les diferències en les condicions materials d'existència donen compte de l'heterogeneïtat entre el col·lectiu femení i les desigualtats respecte al col·lectiu masculí.

Respecte al capital cultural de la família, es pren com a indicador el nivell d'estudis del pare i la mare de la persona entrevistada. En aquest sentit, s'observa que la tendència general és la de millorar el nivell d'estudis dels progenitors, sobretot en els estocs d'estudis inferiors. En concret, les filles de pares sense estudis com a mínim han accedit als estudis primaris (un 47,2%, segons el nivell de la mare, i un 47,9%, segons el nivell del pare) i les filles de pares amb estudis primaris com a mínim han accedit als estudis secundaris (un 45,9%, segons el nivell de la mare, i un 43,9%, segons el nivell del pare). En contrast, a mesura que augmenta el capital educatiu dels progenitors, existeix més similitud amb el capital educatiu dels fills i filles. Així doncs, entre les filles de pares amb estudis secundaris, un 45,7% mantenen el mateix nivell d'estudis de la mare i un 50,3% el del pare, mentre que un 46,4% de les filles de mares amb estudis secundaris tenen estudis universitaris, un percentatge que és del 37,9% quan és el pare qui respon al nivell d'estudis de secundària. Paral·lelament, el fet que els progenitors tinguin estudis superiors dona com a resultat que la majoria dels fills i filles arribin a aquest nivell: és el cas d'un 57,2% de les mares amb estudis universitaris i d'un 56,3% dels pares amb el mateix nivell. En síntesi, s'observa que el capital educatiu de la mare exerceix una influència més gran sobre les filles que el del pare.

Més enllà de la influència del capital educatiu dels progenitors, sobretot entre els estocs educatius més baixos, cal parlar de diferències per raó de gènere. Bàsicament, aquestes diferències mostren que el nivell d'estudis dels pares influencia més els fills que les filles en aquells segments de la població que es troben en la banda baixa del capital educatiu. Per exemple,

Taula 19. Nivell d'estudis finalitzats segons el nivell d'estudis de la mare i el sexe de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	<i>Dones (a)</i>					<i>Homes (b)</i>				
	<i>Sense estudis</i>	<i>Primaris</i>	<i>Secundaris</i>	<i>Superiors</i>	<i>Total</i>	<i>Sense estudis</i>	<i>Primaris</i>	<i>Secundaris</i>	<i>Superiors</i>	<i>Total</i>
Sense estudis	29,2	1,6	0,6	0,0	13,7	18,0	0,4	0,4	0,0	7,9
Estudis primaris	47,2	29,7	7,3	2,7	34,2	53,3	30,7	10,5	6,2	37,4
Estudis secundaris	18,9	45,9	45,7	40,1	33,7	24,3	47,9	51,6	42,2	38,3
Estudis superiors	4,8	22,8	46,4	57,2	18,4	4,3	20,9	37,6	51,6	16,5
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(1.754)	(1.642)	(375)	(175)	(3.984)	(1.519)	(1.662)	(329)	(125)	(3.685)

(a) V de Cramer = 0,354

(b) V de Cramer = 0,308

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula 20. Nivell d'estudis finalitzats segons el nivell d'estudis del pare i el sexe de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	<i>Dones (a)</i>					<i>Homes (b)</i>				
	<i>Sense estudis</i>	<i>Primaris</i>	<i>Secundaris</i>	<i>Superiors</i>	<i>Total</i>	<i>Sense estudis</i>	<i>Primaris</i>	<i>Secundaris</i>	<i>Superiors</i>	<i>Total</i>
Sense estudis	31,2	2,7	0,9	1,1	13,7	19,6	0,9	0,6	0,4	7,9
Estudis primaris	47,9	34,0	10,8	4,1	34,2	52,5	36,5	12,6	7,1	37,4
Estudis secundaris	17,2	43,9	50,3	38,5	33,7	24,3	46,0	56,3	33,1	38,3
Estudis superiors	3,8	19,4	37,9	56,3	18,4	3,6	16,6	30,5	59,3	16,5
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(1.547)	(1.566)	(450)	(350)	(3.984)	(1.344)	(1.573)	(423)	(271)	(3.685)

(a) V de Cramer = 0,365

(b) V de Cramer = 0,332

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

un 52,50% dels fills amb pares sense estudis accedeixen als estudis primaris, percentatge que en el cas de les dones disminueix fins a un 47,9%. En les categories extremes, s'observa que un 31,2% de les dones filles de pares sense estudis no tenen estudis enfront d'un 19,6% dels homes, situació que també es dona en relació amb el nivell d'estudis de la mare. Aquestes dades posen de manifest la prioritat familiar per als estudis dels fills per sobre dels de les filles, de manera que són les dones filles de la classe mitjana les úniques que gaudeixen d'una veritable igualtat d'oportunitats per a l'accés a l'educació. Igualment, s'observa que el capital educatiu de la mare exerceix una influència més gran en el cas de les dones que en el dels homes, ja que les filles de mares universitàries registren percentatges més elevats d'estudis universitaris en comparació amb els seus homòlegs masculins, i en termes de clau interna, en tots els casos les dones apareixen sobrerrepresentades en els estudis superiors.

El segon indicador de la classe social d'origen de les persones entrevistades és la categoria socioprofessional dels progenitors. En aquest cas també es detecta una associació directa amb el nivell d'estudis dels fills i filles: a mesura que augmenta la categoria professional del pare i la mare, augmenta el nivell d'estudis dels fills i filles. D'una banda, quan la categoria socioprofessional del pare és baixa, un 43,9% de les dones tenen estudis primaris i un 47,1% dels homes es troben en aquesta mateixa situació. D'altra banda, quan la categoria professional del pare és alta, un 48,1% de les dones tenen estudis superiors i un 45% dels homes es troben en la mateixa situació. Les dades corroboren de nou la presència més elevada de les dones en els estudis superiors quan les condicions materials d'existència són favorables. Contràriament, les dones són les principals perjudicades quan la categoria laboral dels pares és baixa.

Novament, la influència de la mare és més gran en el cas de les dones que en el dels homes. Excepte en el cas de les mares sense estudis, en la resta d'estocs educatius el nivell d'estudis de les filles és superior al dels fills: quan la categoria laboral de la mare és mitjana, un 33,8% de les dones tenen estudis universitaris enfront d'un 31% dels homes; quan la categoria de la mare és alta, un 47,1% de les dones tenen estudis universitaris enfront d'un 36,8% dels homes.

Taula 21. Nivell d'estudis finalitzats segons la categoria professional del pare i el sexe de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	<i>Dones (a)</i>				<i>Homes (b)</i>			
	<i>Baixa</i>	<i>Mitjana</i>	<i>Alta</i>	<i>Total</i>	<i>Baixa</i>	<i>Mitjana</i>	<i>Alta</i>	<i>Total</i>
Sense estudis	18,6	5,1	2,4	13,1	11,1	3,4	0,3	7,8
Estudis primaris	43,9	23,5	9,8	34,4	47,1	25,1	13,1	37,3
Estudis secundaris	28,4	43,3	39,6	33,7	34,0	47,1	41,5	38,3
Estudis superiors	9,1	28,0	48,1	18,8	7,8	24,4	45,0	16,6
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(2.269)	(989)	(438)	(3.696)	(2.143)	(893)	(418)	(3.454)

(a) V de Cramer = 0,310

(b) V de Cramer = 0,339

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula 22. Nivell d'estudis finalitzats segons la categoria professional de la mare i el sexe de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	<i>Dones (a)</i>				<i>Homes (b)</i>			
	<i>Baixa</i>	<i>Mitjana</i>	<i>Alta</i>	<i>Total</i>	<i>Baixa</i>	<i>Mitjana</i>	<i>Alta</i>	<i>Total</i>
Sense estudis	15,2	5,9	1,7	11,9	9,8	4,3	1,0	7,8
Estudis primaris	38,6	16,2	8,0	30,8	41,8	19,4	15,9	34,0
Estudis secundaris	32,6	44,1	43,2	36,3	38,9	45,3	46,4	41,1
Estudis superiors	13,6	33,8	47,1	21,0	9,5	31,0	36,8	17,1
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(1.298)	(540)	(100)	(1.938)	(1.137)	(480)	(98)	(1.715)

(a) V de Cramer = 0,

(b) V de Cramer = 0,

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Síntesi

- El capital educatiu de les persones que viuen a la província de Barcelona segueix la tendència creixent dels darrers anys, fins al punt que la majoria de les persones se situen en els trams alts d'estudis; la millora del nivell d'estudis de les dones n'és un factor rellevant. Té lloc una progressiva disminució de dones en els nivells educatius baixos, acompanyada de l'augment de dones universitàries; per primera vegada, les dones superen els homes: un 18,4% d'universitàries enfront d'un 16,5% d'universitaris. Pel que fa als trams educatius més baixos, la implementació de l'educació obligatòria garanteix la desaparició de la població que no té estudis o que no ha finalitzat els primaris en els propers anys.
- El nivell d'estudis polaritza el col·lectiu femení, en la mesura que amb l'edat disminueix el nivell d'estudis i viceversa. L'efecte generacional es constata quan s'analiza l'evolució temporal de les dades: si bé l'any 2000 la segmentació educativa entre les dones es donava en el tram d'edat d'entre 45 i 54 anys, l'any 2006 s'ha desplaçat al tram d'entre 55 i 64 anys. Per altra banda, la població femenina d'entre 18 i 44 anys gaudeix d'un nivell educatiu millor que el dels seus coetanis masculins, tant pel que fa al nombre de dones que tenen estudis secundaris com pel que fa al contingent que es troba en l'estrat d'estudis universitaris. Així, l'anàlisi comparativa amb el capital educatiu dels homes posa de manifest el nivell d'estudis més alt de la població masculina en les edats més avançades i, contràriament, el nivell educatiu més alt de la població femenina entre el col·lectiu de joves. És a dir, a mesura que disminueix l'edat, s'inverteix el sentit de les diferències de sexe. Atès que aquesta tendència es manté en les cohorts d'edats inferiors, és possible parlar d'un canvi generacional en el capital educatiu de les dones.
- Les dones estudien més que l'any 2000 i més que els seus homòlegs masculins: en el període 2000-2006, els estocs educatius de dones que estan cursant estu-

dis universitaris s'han incrementat en 5 punts percentuals, mentre que els dels homes s'han mantingut estables. Des d'una perspectiva de gènere, el percentatge femení d'estudis superiors en curs (27,2%) supera en 10 punts percentuals el percentatge masculí (17,9%). Per la seva banda, les dades sobre els estudis no reglats posen de manifest un lleu augment de les persones que realitzen aquest tipus de formació, més destacat en el cas de les dones.

- Les dades sobre el nivell de la titulació universitària i la tipologia dels estudis realitzats mostren que l'augment quantitatiu de dones dins de la universitat no s'ha donat de la mateixa manera en termes qualitatius. Si bé és cert que la majoria de la població amb estudis universitaris finalitzats té un títol superior (un 54,7% de les dones i un 65,7% dels homes), no és menys cert que les dones apareixen sobre-representades en les titulacions mitjanes (un 45,3% de les dones i un 34,3% dels homes). Moltes de les àrees de coneixement tradicionalment relacionades amb habilitats i atributs femenins coincideixen amb titulacions de grau mitjà. L'anàlisi sobre la tipologia d'estudis universitaris realitzats fa palesa la segregació horitzontal del món universitari, prèvia a la realitat del mercat laboral: hi ha una sobrerrepresentació de dones en les àrees de coneixement de caràcter social (un 71,7% de dones enfront d'un 51% d'homes), mentre que en el cas dels ensenyaments tècnics destaca la sobrerrepresentació masculina (34,3%) en comparació amb el 6% de presència femenina. Pel que fa a les ciències de la salut, les dones se situen quasi 10 punts percentuals per sobre dels homes i es consolida la tendència a la feminització d'aquest camp de coneixement. El paradigma de la segregació és la masculinització dels ensenyaments tècnics, una tendència consolidada des de fa anys. Tot i que en el període 2000-2006, s'ha registrat un lleu augment de la presència de dones amb estudis tècnics, persisteix la distància amb els seus homòlegs masculins.
- A mesura que augmenta el nivell d'estudis, augmenta l'activitat laboral, fins al punt que un 92,7% dels homes amb estudis universitaris i un 88,3% de les dones en aquesta mateixa situació són actius laboralment. L'activitat laboral de les dones és més sensible al nivell d'estudis: entre les persones sense estudis, només un 24,7% de les dones són actives laboralment enfront un 69,6% dels homes. Quan el nivell d'estudis és igual, els homes segueixen tenint més oportunitats laborals que les dones: en tots els estocs educatius els homes tenen una presència més elevada en les categories laborals més altes. És a dir, malgrat que tenen el mateix nivell d'estudis, els homes ocupen amb més freqüència càrrecs més alts: entre les persones amb estudis universitaris, un 55,4% dels homes tenen una categoria professional alta, en comparació amb el 35,4% de les dones. El tipus d'estudis realitzats a la universitat també condiciona l'activitat laboral de les dones, mentre que no ho fa en el cas dels homes: les possibilitats d'inserció laboral són millors per a aquelles dones que es formen en àrees de coneixement masculinitzades, alhora que en els estudis més feminitzats, amb la mateixa titulació, els homes tenen més possibilitats d'accés al mercat laboral. Així, les possibilitats d'ocupar un lloc qualificat són menors per a les dones amb estudis universitaris que per als homes: un 9,6% de les dones que disposen d'un títol mitjà es troben en categories altes enfront d'un 25,5% dels homes en aquesta mateixa situació.

- La tendència general és la de millorar el nivell d'estudis dels progenitors, sobretot en els estocs d'estudis inferiors: un 31,2% de les dones filles de pares sense estudis no tenen estudis enfront d'un 19,6% dels homes, situació que també es dona en relació amb el nivell d'estudis de la mare. Aquestes dades posen de manifest la prioritat familiar per als estudis dels fills per sobre dels de les filles, de manera que són les dones filles de la classe mitjana les úniques que gaudeixen d'una veritable igualtat d'oportunitats en l'accés a l'educació. Per la seva banda, a mesura que augmenta la categoria professional del pare i la mare, augmenta el nivell d'estudis dels fills i filles. Les dades corroboren la presència més elevada de dones en els estudis superiors quan les condicions materials d'existència són favorables i que són les principals perjudicades quan la categoria laboral dels pares és baixa; la influència de la mare és més gran en el cas de les dones que en el dels homes.

3. Mercat laboral

Amb la millora del capital educatiu de les dones, al llarg dels darrers anys s'ha incrementat l'activitat laboral femenina. De fet, la generalització de l'accés de les dones a l'esfera laboral és una certesa que forma part de la realitat social de la província de Barcelona. Amb tot, però, cal tenir present que el nivell d'estudis no n'és l'única explicació. D'una banda, cal recordar la invisibilitat de les estadístiques oficials a l'hora de copsar el treball de les dones en el passat: la mà d'obra femenina entre la classe treballadora és una realitat històrica que s'ha tendit a ocultar. D'altra banda, cal tenir present el canvi en la trajectòria laboral de les dones: fa trenta anys les dones entraven, submergidament o visiblement, en el mercat de treball, però moltes l'abandonaven en el moment de casar-se. Actualment el casament, la vida en parella o l'emancipació no justifiquen la sortida definitiva del mercat laboral.

En qualsevol cas, la millora de la inserció laboral femenina comporta una millora de les condicions de vida de les dones, en la mesura que l'ocupació garanteix l'accés a una sèrie de recursos i drets, però en cap cas assegura la igualtat entre homes i dones. És a dir, que hi hagi més dones en el mercat laboral no vol dir, *ipso facto*, que comparteixin les mateixes condicions laborals dels seus homòlegs masculins. Des d'aquesta perspectiva, les dades de l'*Enquesta* posen de manifest que els obstacles per a la igualtat d'oportunitats persisteixen sota diverses formes; per dir-ho ras i curt, les desigualtats no desapareixen sinó que es transformen.

El present capítol es dedica a analitzar la relació de les barcelonines amb el treball remunerat des d'una doble perspectiva quantitativa i qualitativa. Bàsicament perquè tan important és conèixer quantes dones són presents al mercat de treball com analitzar les condicions de la seva presència i la qualitat del treball que hi realitzen. Així, en primer lloc, s'analitza el grau de participació de les dones i dels homes en relació amb l'activitat laboral. En segon lloc, s'estudien les condicions de treball, tot subratllant les diverses formes de segregació ocupacional i les diferències existents entre el mateix col·lectiu de dones. Finalment, el capítol es clou amb una referència específica al cas de les dones inactives.

Activitat, ocupació i atur

L'augment de l'activitat laboral femenina al llarg dels darrers trenta anys s'ha donat, en bona part, en forma d'atur i no d'ocupació. És a dir, una part de les dones que han passat a formar part de la població activa volien treballar però no trobaven feina. És un fenomen que ha caracteritzat la massiva incorporació de les dones al mercat de treball català i que ha posat de manifest que, darrere d'una equiparació més gran amb la taxa d'activitat masculina, l'atur persisteix com una problemàtica principalment femenina.

Posició davant l'activitat laboral

La bona conjuntura econòmica dels primers anys del segle XXI i l'increment dels fluxos migratoris que aporten mà d'obra femenina jove al mercat de treball són dos aspectes clau a considerar per analitzar les dades sobre la relació amb l'activitat laboral. Al llarg del període 2000-2006, a la província de Barcelona ha augmentat el percentatge de dones ocupades (48,4%), s'ha mantingut el d'aturades (4,8%) i inactives per feines de la llar (25,7%) i ha disminuït el de jubilades (13,3%) i estudiants (3,5%). L'augment de dones ocupades en més de 5 punts percentuals ha contribuït a fer disminuir les diferències segons el sexe, però no les ha fet desaparèixer: l'any 2006, els barcelonins ocupats (65,8%) superen en més de 17 punts les barcelonines ocupades. Aquestes variacions s'accentuen quan s'atenen els percentatges d'inactivitat per feines de la llar: una situació que afecta 4 de cada 10 dones enfront de la inexistència d'homes en aquesta mateixa situació. En el rerefons d'aquestes dades persisteix el model tradicional que atribueix a la figura masculina la responsabilitat dels ingressos de la llar, mentre que delega a la figura femenina la responsabilitat del treball domèstic i la cura dels membres que formen part de la família.

L'edat esdevé una variable rellevant a l'hora d'analitzar la relació amb l'activitat de les dones, bàsicament pel canvi generacional en les trajectòries laborals femenines. En aquest sentit, s'observa que l'etapa central de la vida adulta (30-44 anys) acumula els percentatges més elevats d'ocupades (75,9%) i que en segon lloc es troba la cohort inferior (16-29 anys), amb el 62,6% d'efectius en aquesta situació. Consegüentment, ambdós grups d'edat són els que més aturades registren, atès que tenen una voluntat més gran d'estar ocupades en comparació amb les dones de generacions superiors, entre les quals predomina la inactivitat. Una inactivitat que en el cas de les dones que tenen entre 45 i 64 anys es dona en forma de feines de la llar, mentre que en el grup d'edat superior, les més grans de 65 anys, pren com a forma majoritària la jubilació. L'alt percentatge d'ocupades en el tram central de la vida adulta posa de manifest el canvi en les trajectòries laborals femenines: la majoria de les dones actives no abandonen el mercat laboral en el moment de casar-se o tenir criatures.

Taula 23. Relació amb l'activitat segons el sexe de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Ocupats/des	43,1	66,0	54,0	48,4	65,8	56,7
Aturats/des	5,0	4,4	4,7	4,8	4,8	4,8
Jubilats/des	17,5	21,3	19,3	13,3	21,9	17,4
Estudiants	5,2	4,5	4,8	3,5	3,6	3,6
Feines de la llar	26,0	0,1	13,7	25,7	–	13,4
Altres situacions d'inactivitat	3,2	3,8	3,5	4,3	3,9	4,1
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(3.272)	(2.975)	(6.247)	(3.984)	(3.685)	(7.669)

(a) V de Cramer = 0,387

(b) V de Cramer = 0,384

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula 24. Relació amb l'activitat segons el grup d'edat i el sexe de la població de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	16-29 anys	30-44 anys	45-64 anys	65 anys i més	Total	16-29 anys	30-44 anys	45-64 anys	65 anys i més	Total
Ocupats/des	62,6	75,9	44,3	1,2	47,9	70,1	92,1	70,9	2,4	65,1
Aturats/des	8,3	7,0	4,1	–	4,9	8,3	5,0	5,0	–	4,8
Jubilats/des	–	–	5,2	52,0	13,1	–	–	15,3	95,0	21,7
Estudiants	24,6	0,4	–	–	4,6	21,1	0,5	–	–	4,6
Feines de la llar	3,6	15,2	38,4	40,5	25,3	–	–	0,1	–	–
Altres situacions d'inactivitat	0,8	1,4	8,0	6,3	4,2	0,5	2,3	8,7	2,5	3,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(736)	(1.259)	(1.144)	(903)	(4.042)	(782)	(1.200)	(1.075)	(678)	(3.735)

(a) V de Cramer = 0,522

(b) V de Cramer = 0,554

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Si bé és cert que el percentatge més alt d'homes ocupats es troba en el mateix grup d'edat que les dones, la relació amb l'activitat dels homes segons el grup d'edat segueix unes pautes diferents de les femenines. En primer lloc, el percentatge d'ocupats supera en tots els grups d'edat el de les seves homòlogues femenines, també entre la població més jove: dins del grup d'edat d'entre 16 i 29 anys, hi ha un 70,1% d'homes ocupats enfront d'un 62,6% de dones en aquesta mateixa situació, diferència que s'incrementa en el grup d'edat superior (30-44 anys), amb un 92,1% d'homes ocupats i un 75,9% de dones ocupades. En segon lloc, la inactivitat masculina apareix com una situació estretament vinculada a la jubilació i, per tant, que afecta els segments de la població més grans de 65 anys.

L'activitat laboral

Pel que fa a l'activitat, és a dir, al conjunt de població que treballa o vol treballar, es diferencia la taxa específica d'activitat, relativa a les persones en edat de treballar, de la taxa global d'activitat, que inclou totes les persones més grans de 18 anys. El primer indicador permet corregir el biaix que introdueix l'esperança de vida femenina més alta en comparació amb la masculina, perquè no considera la població més gran de 65 anys. Aleshores s'observa que la taxa d'activitat femenina se situa en el 68,4%, mentre que la masculina arriba al 86%.

Al llarg dels darrers anys, l'activitat laboral de les dones ha crescut més que la dels homes: 5 punts percentuals en el cas de les primeres i 1 punt percentual en el cas dels segons. Aquestes dades confirmen la tendència a l'augment de l'activitat femenina, com a símptoma d'una societat més igualitària on les dones es releguen cada vegada menys a les responsabilitats de la llar. Tanmateix, des d'una perspectiva temporal, cal afirmar que la

Taula 25. Taxa específica* i global** d'activitat segons el sexe.
Província de Barcelona. 2000-2006

	2000	2006
Taxa específica d'activitat femenina	63,6	68,4
Taxa específica d'activitat masculina	85,3	86,0
Taxa global d'activitat femenina	48,1	53,2
Taxa global d'activitat masculina	70,3	70,6

* Taxa específica d'activitat = [Població activa (població ocupada + població aturada) / Població potencialment activa (de 18 a 64 anys)] × 100.

** Taxa global d'activitat = [Població activa (població ocupada + població aturada) / Població de més de 18 anys (la de 16 i 17 anys no entrava a l'edició de l'Enquesta de l'any 2000)] × 100.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

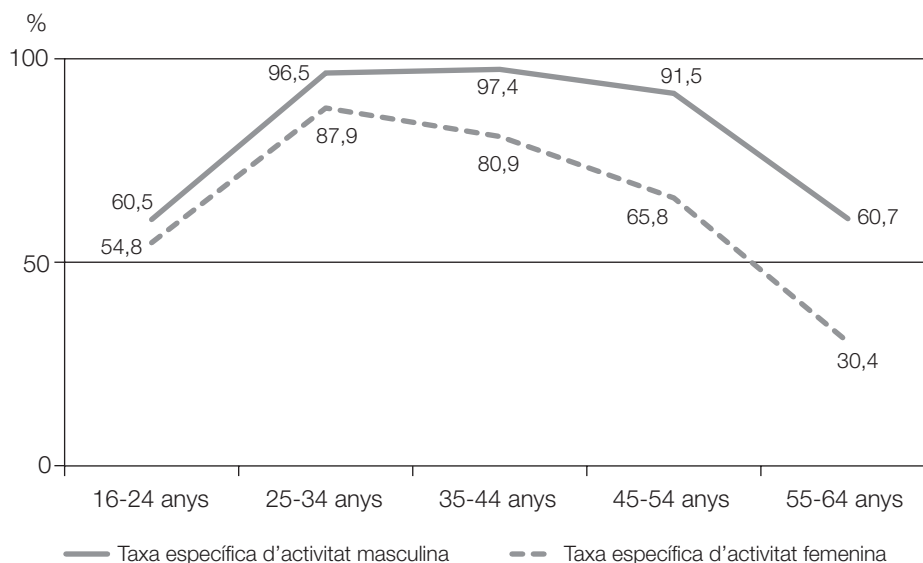
reducció de les desigualtats de sexe no és suficient per parlar en termes d'igualtat real: entre la població en edat activa, els homes continuen sent més nombrosos que les dones. És una tendència que es reproduïx quan s'analitza la taxa global d'activitat. Si bé és cert que aquesta disminueix en ambdós sexes pel fet d'incloure el conjunt de la població més gran de 65 anys, no és menys cert que els homes superen les dones: un 53,2% de dones actives enfront d'un 70,6% d'homes actius.

En qualsevol cas, es constata que la majoria de les noves incorporacions al mercat laboral han estat femenines, alhora que l'anàlisi per edats corrobora la transformació del projecte de vida de les dones, en la mesura que no totes les dones comparteixen una mateixa situació vital. La taxa específica d'activitat femenina dibuixa un cicle de vida en què la presència laboral femenina màxima coincideix amb l'etapa central de la vida adulta en termes de treball productiu i reproductiu: un 87,9% entre els 25 i 34 anys i un 80,9% entre els 35 i 44 anys. En aquest sentit, és possible deduir que, a diferència del que passava fa trenta anys, les joves no abandonen el mercat de treball en el moment de casar-se o tenir una criatura. En canvi, la davallada accentuada de la taxa d'activitat femenina a partir dels 45 anys retrata les condicions de vida d'unes dones que van créixer en un context de plena vigència dels rols de gènere, de manera que les obligacions familiars ocupaven, i ocupen, el centre del seu projecte vital.

Tot i aquest canvi en el comportament de les dones joves, persisteixen les diferències de sexe en tots els trams d'edat i s'accentuen a mesura que s'avança en el cicle de vida. Així doncs, es manté l'especificitat laboral femenina, atesos els factors reproductors que continuen influenciant la disponibilitat laboral de les dones. Amb tot, les corbes d'activitat dibuixen una evolució diferent segons el sexe: la dels homes reflecteix un comportament més estable en relació amb l'activitat, mentre que la de les dones apareix com a més susceptible a les diferents etapes del cicle de vida.

Malgrat que entre el col·lectiu de joves és on més es redueixen les diferències de sexe, atenent l'absència de responsabilitats familiars i l'allargament del període de formació, ja s'hi registren diferències entre els homes i les dones: un 54,8% de dones actives enfront d'un 60,5% d'homes actius. Diferències que creixen progressivament en els grups d'edat superior, de manera que en el tram següent (25-34 anys) la distància arriba a quasi 10 punts

Figura 6. Taxa específica d'activitat* segons el grup d'edat i el sexe.
Província de Barcelona. 2006

* Taxa específica d'activitat = $\left[\frac{\text{Població activa (població ocupada + població aturada)}}{\text{Població potencialment activa (de 16 a 64 anys)}} \right] \times 100$.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

percentuals (un 96,5% dels homes i un 87,9% de les dones). A partir d'aquí, les corbes d'activitat prenen sentits contraris: la masculina creix i la femenina decreix. Aquesta divergència s'explica, bàsicament, per l'augment de responsabilitats domèstiques i de cura a mesura que les persones avancen en l'etapa central de la vida adulta. Unes responsabilitats que recauen, majoritàriament, sobre les dones, fet que explica per què l'aparició del treball domèstic i, sobretot, del treball de cura condiciona la seva presència laboral. En aquesta situació, sembla possible apuntar que el canvi generacional només comporta el pas de l'abandó definitiu al parèntesi laboral de les dones davant l'experiència de la maternitat. És un canvi que té molt a veure amb la millora del capital educatiu de les dones i no tant amb la redistribució de la càrrega total de treball, tal com s'explica en el següent capítol.

Ocupació i atur

Una anàlisi més afinada de l'activitat laboral obliga a considerar les taxes d'ocupació i d'atur. Bàsicament perquè les condicions de vida materials i simbòliques de la població activa varien segons si l'activitat és en forma d'ocupació o atur. Certament, un dels canvis més notoris en la presència laboral femenina al llarg dels últims anys ha estat el traspàs d'aturades a ocupades entre la població activa. És a dir, la bona conjuntura econòmica ha permès que la presència de les dones en el mercat laboral impliqués una ocupació i no una absència indirecta pel fet de voler treballar i no trobar feina. En aquest sentit, i en relació amb els epígrafs anteriors, l'anàlisi temporal posa de manifest que des de la darrera

edició de l'*Enquesta* la taxa d'ocupació femenina s'ha incrementat d'un 43,1% a un 48,4% i, paral·lelament, la taxa d'atur de les dones ha disminuït d'un 10,4% a un 9,1%. Contràriament, en el cas dels homes, ambdues taxes s'han mantingut força estables al llarg del període 2000-2006, unes dades que demostren que l'augment de la població activa s'explica per la presència més elevada de mà d'obra femenina en el mercat de treball. Amb tot, però, es mantenen les diferències de sexe, en la mesura que els homes són els protagonistes de l'ocupació i les dones, de l'atur.

Tanmateix, la desocupació no afecta totes les dones per igual. Novament, l'edat esdevé una variable explicativa de les diferències existents entre el mateix col·lectiu de dones i en comparació amb els homes: la incidència de la desocupació varia segons l'etapa del cicle de vida en què es troben les persones actives. Les taxes d'atur més elevades es registren entre la població menor de 25 anys i la més gran de 55 anys i són superiors, sempre, entre el col·lectiu de dones. En concret, entre les persones menors de 25 anys, la taxa femenina és del 15,8% i la masculina, del 14,4%. L'atur juvenil és una característica del mercat laboral actual, tant pel que fa als límits de disponibilitat que comporta combinar el treball amb els estudis com per l'estigma que arrossega la manca d'experiència a l'hora de cercar feina.

Consegüentment, les taxes d'atur més baixes es corresponen amb l'inici de l'etapa central de la vida adulta (25-34 anys), en què excepcionalment la taxa masculina supera de poc la femenina (7,6% i 7,2%, respectivament). Ara bé, a partir d'aquest moment, s'inverteix la tendència segons el sexe, de manera que augmenta l'atur de les dones i disminueix el dels homes, tot creixent la diferència de sexe: en el tram d'edat d'entre 35 i 44 anys, la taxa d'atur de les dones puja fins al 9,6%, mentre que la dels homes disminueix fins al 4,6%. Les raons d'aquest fet cal cercar-les en el pes més important que cobren els factors reproductors entre les dones en edat avançada. Aquest factor dificulta a les dones aturades trobar una ocupació i sotmet les ocupades a una alta rotació i a unes baixes condicions laborals. La tendència persisteix entre el grup d'edat següent, si bé en el tram d'edat més avançat s'inverteix de nou, de manera que l'atur masculí supera el femení. Un canvi, aquest darrer, que no respon a una millora de la igualtat entre sexes, sinó a raons generacionals que condueixen moltes dones d'aquesta edat a retirar-se del mercat de treball per atendre les feines de la llar. Sovint aquesta decisió obeeix a la manda d'incentius del mercat laboral.

Taula 26. Taxes específiques d'ocupació* i d'atur** segons el sexe.
Província de Barcelona. 2000-2006

	2000	2006
Taxa d'ocupació femenina	43,1	48,4
Taxa d'ocupació masculina	65,9	65,8
Taxa d'atur femenina	10,4	9,1
Taxa d'atur masculina	6,2	6,8

* Taxa específica d'ocupació = [Població ocupada / Població activa de 18 a 64 anys (la de 16 i 17 anys no entrava a l'edició de l'*Enquesta* de l'any 2000)] × 100.

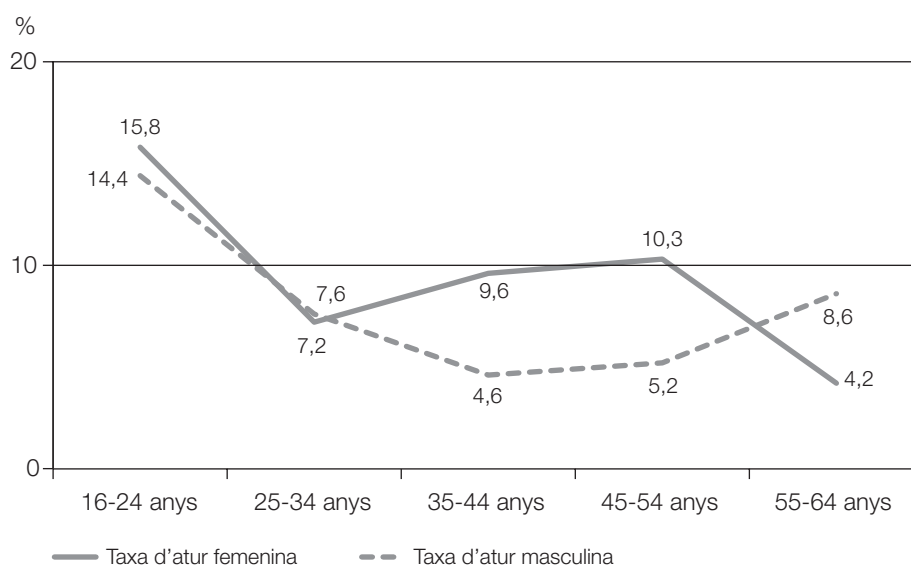
** Taxa específica d'atur = [Població aturada / Població activa de 18 a 64 anys (la de 16 i 17 anys no entrava a l'edició de l'*Enquesta* de l'any 2000)] × 100.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

En definitiva, el fet de ser dona comporta més probabilitats de no tenir ocupació i, en aquest cas, de viure l'atur com una oportunitat per a les responsabilitats domèstiques. Així s'evidencia quan es compara la taxa d'atur femenina amb la masculina: més enllà del fenomen de l'atur juvenil, a partir dels 25 anys la desocupació creix amb l'edat entre les dones i disminueix en el cas dels homes. De nou, en el rerefons d'aquesta tendència, s'hi amaga el pes de les responsabilitats domèstiques i familiars, que legitimen socialment i individualment l'alternació entre l'ocupació i l'atur en el cicle de vida femení.

Atès que bona part de l'augment de la població activa respon a l'increment dels fluxos migratoris portadors de mà d'obra, al llarg dels darrers anys, el lloc d'origen esdevé una variable explicativa a considerar. És a dir, al costat de l'edat, el lloc de naixement actua com un factor estructural que condiciona la presència de les persones en general en el mercat de treball i de les dones en particular. En la mesura que la gran majoria d'immigració que arri-

Figura 7. Taxa específica d'atur* segons el grup d'edat i el sexe. Província de Barcelona. 2006

* Taxa d'atur = [Població aturada / Població activa de 16 a 64 anys] × 100.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula 27. Taxes específiques d'ocupació* i d'atur** segons el lloc de naixement i el sexe. Província de Barcelona. 2006

	Catalunya	Resta d'Espanya	Fora d'Espanya	Total
Taxa d'ocupació femenina	66,2	45,7	64,0	61,3
Taxa d'ocupació masculina	80,4	72,4	84,7	79,0
Taxa d'atur femenina	8,3	9,8	13,7	9,3
Taxa d'atur masculina	5,7	7,9	11,3	6,9

* Taxa d'ocupació = [Població ocupada / Població activa de 16 a 64 anys] × 100.

** Taxa d'atur = [Població aturada / Població activa de 16 a 64 anys] × 100.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

ba al nostre context respon al que s'ha anomenat *immigració econòmica*, és lògic observar que entre les persones nascudes fora d'Espanya s'acumulen les taxes d'ocupació més elevades. Malgrat que en aquests casos el projecte migratori sempre es construeix entorn del treball remunerat, les dones tenen menys oportunitats laborals que els homes (un 64% d'ocupació femenina enfront d'un 84,7% d'ocupació masculina). A més, les persones immigrades representen el col·lectiu de persones actives més sensibles a l'atur, sobretot les dones, entre les quals es registra la taxa més elevada de desocupació (13,7%).

Les condicions laborals

En l'apartat anterior, s'ha vist que l'augment quantitatiu de dones en el mercat de treball no ha estat suficient per equiparar-se a la presència laboral masculina, ni pel que fa a la taxa d'activitat ni pel que fa a la forma en què es concreta. El nombre de dones actives laboralment és inferior al dels homes i, entre aquestes, el percentatge d'aturades és superior al dels homes. En qualsevol cas, al costat de la quantitat d'ocupació femenina, cal preguntar-se per la seva qualitat, és a dir, les dones ocupades gaudeixen de les mateixes condicions laborals que els seus homòlegs masculins?

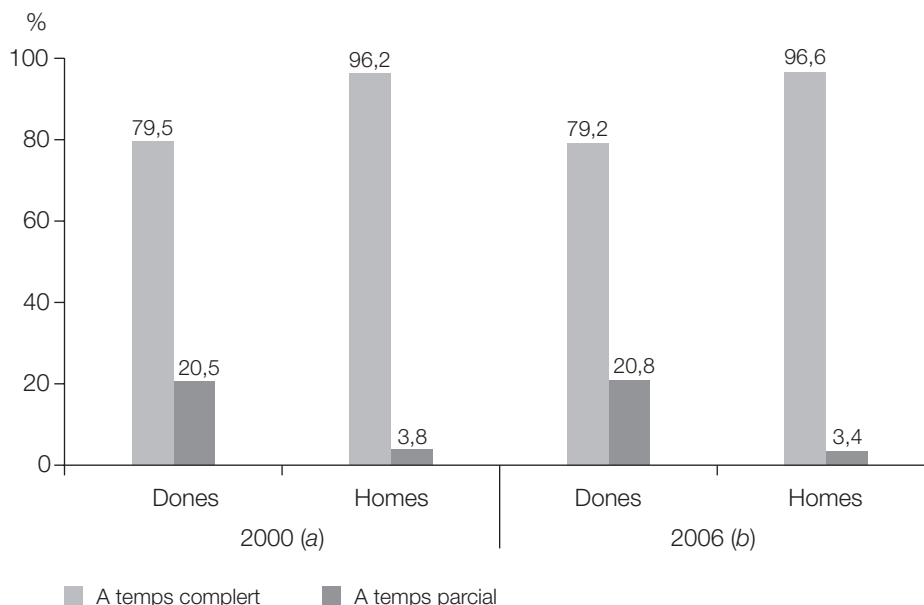
A fi de respondre aquesta pregunta, els següents apartats es fixen en cinc dimensions de les condicions laborals: el tipus de jornada, el tipus de contracte, el nivell d'ingressos, el sector d'activitat i la categoria professional. L'anàlisi d'aquestes dimensions des de la perspectiva de gènere posa de manifest tres tendències vigents en el mercat laboral actual: l'emergència de noves formes de desigualtat, el reforçament de la segregació ocupacional i l'augment de les discriminacions indirectes.

El tipus de jornada

Al llarg dels darrers anys, la jornada a temps parcial s'ha consolidat com una de les modalitats contractuals pròpies de les dones adultes arreu d'Europa. Malgrat aquesta tendència generalitzada, en el cas espanyol i català la jornada a temps parcial respon a unes determinades característiques que la converteixen en un tipus de treball estigmatitzat i feminitzat, lluny de representar un tipus de jornada laboral. En aquest sentit, el treball a temps parcial emergeix com una forma d'absència parcial del mercat laboral, que no respon a les preferències o voluntats personals. Es tracta d'una característica del lloc de treball més relacionada amb la precarietat laboral que amb les necessitats o opcions individuals. Les raons d'aquest fet cal cercar-les en una societat que, simbòlicament, segueix atribuint a les dones les responsabilitats domèstiques i que, per tant, legitima una disponibilitat laboral femenina menor en comparació amb la masculina. Amb tot, la interiorització del rol de mestressa de casa justifica segons les mateixes dones una dedicació menor al treball remunerat a fi de poder dedicar temps al treball domèstic i familiar. Més encara, la naturalització de les responsabilitats domèstiques sovint fa viure com una decisió personal el que en realitat és una obligació social.

A la província de Barcelona, el temps parcial es manté com una modalitat de treball femenina: un 20,8% de les dones tenen un contracte a temps parcial enfront d'un 3,4% d'homes que es troben en aquesta mateixa situació. Al llarg dels últims anys, s'ha mantingut

Figura 8. Tipus de jornada segons el sexe de la població ocupada de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

(a) V de Cramer = 0,266

(b) V de Cramer = 0,274

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

pràcticament igual la distribució de la població ocupada segons el tipus de jornada, fet que no fa sinó consolidar el temps parcial com una característica de les relacions salarials de les dones i, alhora, com un indicador de la feblesa que les envolta.

En qualsevol cas, cal tenir present que no totes les dones comparteixen les mateixes oportunitats dins del mercat laboral. Malgrat que la jornada a temps parcial apareix com una modalitat de treball feminitzada, caracteritza la situació laboral d'un determinat perfil sociològic dins del col·lectiu de dones. En efecte, les dones joves (23%), sense estudis (34,1%) i ocupades en categories laborals baixes (29,5%) registren els percentatges més elevats de jornades a temps parcial. És un perfil inexistent en el cas dels homes, en els quals destaca l'edat com a variable explicativa, a diferència del que passa amb les dones (vegeu les taules A13, A14 i A15 de l'annex).

Les raons per les quals la població ocupada treballa a temps parcial expliquen per què la variable *edat* té una influència diferent segons el sexe. Mentre que en el cas dels homes la parcialitat de la jornada està estretament lligada al tipus de feina que es troba (45,4%), aquesta apareix com la segona motivació entre les dones (29,8%). En canvi, les tasques domèstiques i familiars (32,6%) apareixen com la primera raó femenina, que pràcticament no s'explicita en el cas dels homes.

Així, el llarg procés d'inserció laboral dels joves propi del mercat de treball català explica per què el temps parcial representa una de les dimensions de l'ocupació juvenil, especialment per als homes. Contràriament, el manteniment de la divisió sexual del treball domèstic i familiar explica per què la jornada a temps parcial és una opció per a moltes dones

Taula 28. Motiu pel qual la població ocupada de 18 anys i més treballa a temps parcial. Província de Barcelona. 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Tipus de feina que ha trobat	49,7	44,9	48,7	29,8	45,4	32,5
Tasques domèstiques o familiars	25,3	0,6	20,1	32,6	2,5	27,4
Li interessa aquesta jornada	13,4	22,3	15,3	20,9	26,6	21,9
Estudiant	6,5	23,4	10,1	11,4	21,1	13,1
Altres motius	0,1	–	0,1	2,4	0,8	2,2
NS/NC	4,9	8,7	5,7	2,9	3,5	3,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(294)	(79)	(372)	(401)	(85)	(486)

(a) V de Cramer = 0,334

(b) V de Cramer = 0,271

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

adultes, que es converteix en una falsa solució per a la doble presència. Amb tot, però, cal destacar el 20,9% de dones i el 26,6% d'homes que declaren treballar a temps parcial perquè els interessa aquesta jornada. És un motiu que s'ha incrementat al llarg dels últims anys i que permet apuntar una certa consciència del valor del temps més enllà del mercat laboral.

Des d'una perspectiva temporal, s'observa que el pes de les responsabilitats domèstiques a l'hora d'analitzar la jornada a temps parcial ha augmentat 7 punts percentuals en el període 2000-2006. Paral·lelament, ha disminuït el nombre de dones que atribueixen la parcialitat a les característiques del lloc de treball (d'un 49,7% a un 29,8%), alhora que ha augmentat 7 punts percentuals el percentatge de dones per a les quals la jornada a temps parcial respon als seus interessos i preferències. Tanmateix, entre aquestes darreres caldria preguntar-se fins a quin punt l'opció personal encobreix la voluntat de disposar de més temps per dedicar-se a les tasques domèstiques i familiars i/o al treball de cura.

El tipus de contracte

La temporalitat és una altra de les noves formes de desigualtat dins del mercat de treball que afecten les condicions de treball i vida de les dones, les quals estan subjectes a una alta rotació temporal. En efecte, el contracte temporal implica una limitació de recursos econòmics i una incertesa per al projecte de vida individual, marcat per l'alternança de períodes d'ocupació amb períodes d'atur. A més, apareix associat a un context de precarietat del lloc de treball, tant pel que fa al salari com pel que fa a la categoria professional.

A la província de Barcelona, un 24% de les dones tenen un contracte temporal enfront d'un 18,7% d'homes que es troben en aquesta situació. Però, al costat d'aquesta diferència de 6 punts percentuals, cal tenir presents els 9 punts percentuals que separen els homes que tenen contracte indefinit de les seves homòlogues femenines. Una diferència que té la seva raó de ser en el percentatge de població sense contracte: un 4,9% de les dones

Taula 29. Relació contractual segons el sexe de la població ocupada assalariada de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Indefinida	63,0	78,1	71,7	71,0	80,6	76,2
Temporal	26,2	19,8	22,6	24,0	18,7	21,0
Sense contracte	10,7	2,1	5,8	4,9	0,6	2,6
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(1.206)	(1.607)	(2.813)	(1.619)	(1.892)	(3.512)

(a) V de Cramer = 0,229

(b) V de Cramer = 0,192

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

en comparació amb un 0,6% dels homes. En definitiva, temporalitat i economia submergida emergeixen com a característiques de la relació salarial en femení. Tanmateix, la perspectiva temporal obliga a matisar el sentit d'aquesta anàlisi, en la mesura que, des de la darrera edició de l'*Enquesta*, ha disminuït el percentatge de temporalitat i, sobretot, s'ha reduït a la meitat el percentatge de dones que treballen sense contracte (d'un 10,7% a un 4,9%). Consegüentment, ha augmentat el nombre de dones amb contracte indefinit (d'un 63% a un 71%) i, per tant, s'han reduït les diferències de sexe.

Altrament, la contractació temporal s'ha convertit en una de les principals formes d'accés al mercat laboral per als joves; així ho evidencien les xifres segons l'edat: entre les persones de 16 a 29 anys, un 36,7% dels homes i un 41,5% de les dones tenen un contracte temporal. Si bé és cert que a mesura que augmenta l'edat, disminueix la temporalitat en tots dos sexes, en el cas de les dones l'edat també comporta més treball precari sense contracte. De manera que la temporalitat es relaciona amb la precarietat laboral juvenil, una situació transitòria a l'inici de la trajectòria laboral, mentre que l'economia submergida afec-

Taula 30. Relació contractual segons el sexe i l'edat de la població ocupada assalariada de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	Dones (a)				Homes (b)			
	16-29 anys	30-44 anys	45-64 anys	Total	16-29 anys	30-44 anys	45-64 anys	Total
Indefinida	56,0	75,3	77,8	69,7	62,2	84,2	91,2	79,2
Temporal	41,5	20,3	14,4	25,4	36,7	15,0	8,8	20,2
Sense contracte	2,4	4,4	7,8	4,9	1,1	0,8	–	0,6
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(417)	(813)	(390)	(1.620)	(480)	(894)	(523)	(1.897)

(a) V de Cramer = 0,202

(b) V de Cramer = 0,175

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

ta les condicions laborals de les dones adultes: es passa d'un 2,4% de dones menors de 29 anys sense contracte a un 7,8% de dones més grans de 45 anys en aquesta mateixa situació, unes dones que, probablement, tenen un nivell baix d'estudis. A més, les dones adultes són les que més contractes indefinits acumulen, fet que posa de manifest una certa polarització entre aquest col·lectiu, atesa l'heterogeneïtat que el caracteritza.

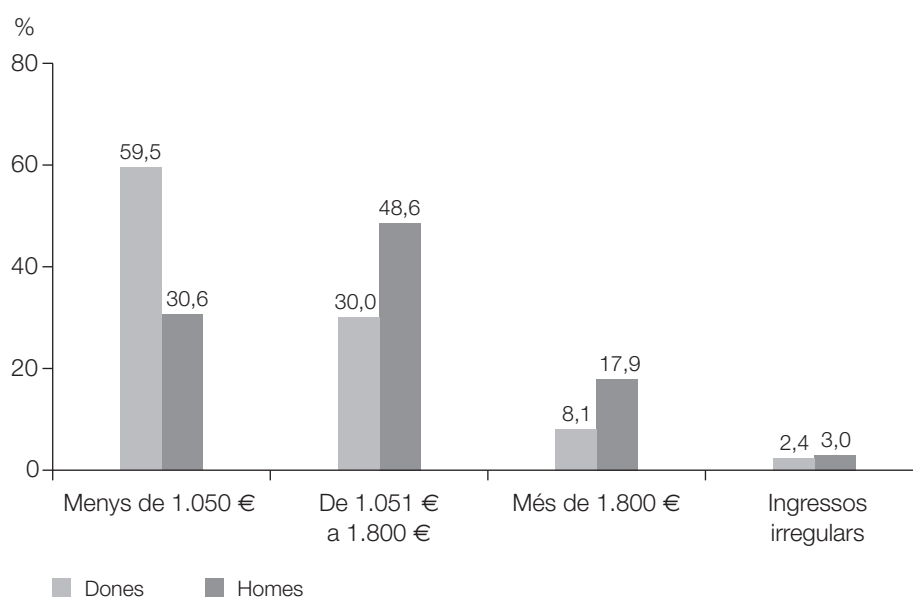
El nivell d'ingressos

La massiva incorporació de les dones al mercat de treball ha suposat, també, un augment de les discriminacions indirectes, entre les quals destaca la discriminació salarial. Malgrat les dificultats per evidenciar en tota la seva magnitud les desigualtats de salari entre homes i dones, les dades disponibles són suficients per mostrar que el treball dels homes està més ben remunerat que el de les dones dins l'esfera productiva.

Pel que fa als ingressos individuals nets mensuals, a la província de Barcelona la majoria de les dones es troben en la categoria de menys de 1.050 euros (59,5%), mentre que la majoria dels homes es concentren entre la categoria de 1.051 euros a 1.800 euros (48,6%) i la de més de 1.800 euros (17,9%); de manera que les dones apareixen sobrerrepresentades en el nivell d'ingressos inferior, mentre que els homes apareixen sobrerrepresentats en el nivell d'ingressos superior.

Tot i que les diferències de sexe existeixen en totes les categories, a mesura que augmenta el nivell d'ingressos, s'incrementa la distància entre els homes i les dones, fins al punt

Figura 9. Ingressos individuals nets mensuals (sense comptar ingressos extres)* segons el sexe de la població ocupada de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

V de Cramer = 0,294

* No inclou la categoria *No ha tingut cap ingrés* de la variable original pel reduït nombre de casos que ha presentat.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

que en la categoria de més de 1.800 euros els homes doblen el percentatge de dones. Aquesta tendència permet apuntar l'estreta relació que sovint existeix entre la discriminació salarial i la segregació vertical. És a dir, la dificultat de les dones per accedir a càrrecs directius té conseqüències sobre el nivell d'ingressos, de la mateixa manera que una de les manifestacions de la segregació vertical és en forma de salari. Així es constata quan s'analitza el nivell d'ingressos segons la categoria professional: un 22,9% de les dones ocupades en categories altes tenen uns ingressos mensuals inferiors als 1.050 euros, mentre que aquesta situació només es dona en un 6,9% dels casos masculins. En contrast, un 32,6% de les dones amb feines altament qualificades cobren més de 1.800 euros al mes, percentatge que en el cas dels homes s'eleva fins al 50,2%. En el cas de les persones amb ocupacions poc qualificades, un 86% de les dones ingressen menys de 1.050 euros al mes, mentre que la majoria dels homes en aquesta situació ingressen de 1.051 euros a 1.800 euros (49,3%) o més de 1.800 euros (3,2%). En definitiva, doncs, malgrat la presència de dones al mercat laboral, l'activitat laboral femenina està infravalorada econòmicament en comparació amb la masculina: amb la mateixa categoria professional, ells cobren més que elles.

Certament, el nivell d'ingressos tendeix a millorar a mesura que s'avança en la trajectòria laboral. És a dir, la manca d'experiència justifica uns ingressos inferiors en aquelles persones altament qualificades per al seu lloc de treball. Es tracta d'un aspecte visible a través de l'anàlisi del nivell d'ingressos segons l'edat: amb l'edat augmenta el nivell d'ingressos. Tanmateix, l'edat no permet superar les diferències de sexe, ja que en totes les cohorts els ingressos mensuals dels homes superen els de les dones (vegeu la taula A16 de l'annex). Novament, doncs, s'observa que les dones es troben davant d'una doble discriminació dins del mercat de treball: pel fet de ser dones i pel fet de ser joves. En el pitjor dels casos, cal afegir-hi la tercera discriminació: la relativa al lloc d'origen.

Taula 31. Ingressos individuals nets mensuals (sense comptar ingressos extres)* segons la categoria professional** i el sexe de la població ocupada de 16 a 64 anys. Província de Barcelona. 2006

	Dones (a)				Homes (b)			
	Baixa	Mitjana	Alta	Total	Baixa	Mitjana	Alta	Total
Menys de 1.050 €	86,0	45,8	22,9	59,5	46,4	23,2	6,9	31,0
De 1.051 € a 1.800 €	12,5	42,3	42,6	29,9	49,3	52,3	37,7	48,2
Més de 1.800 €	0,2	8,3	32,6	8,1	3,2	20,0	50,2	17,7
Ingressos irregulars	1,3	3,6	2,0	2,4	1,1	4,5	5,1	3,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(737)	(800)	(235)	(1.772)	(1.031)	(763)	(406)	(2.200)

(a) V de Cramer = 0,361

(b) V de Cramer = 0,388

* No inclou la categoria *No ha tingut cap ingrés* de la variable original pel reduït nombre de casos que ha presentat.

** No inclou la categoria *Altres respostes* de la variable original pel reduït nombre de casos que ha presentat.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

El sector d'activitat

Una altra de les dinàmiques que han acompanyat la presència més elevada de dones dins del mercat laboral és la segregació ocupacional. En aquest sentit, la segregació horitzontal implica la concentració de dones en determinats sectors professionals que coincideixen amb els menys valorats socialment i econòmicament. I, consegüentment, són els que ofereixen pitjors condicions en termes de salaris, tipus de contracte i jornada laboral. Tot plegat representa una mena de terra enganxós per a la majoria de dones ocupades, que no es poden separar d'aquells sectors ocupacionals relacionats amb habilitats socialment considerades femenines i amb poc prestigi social.

El cas de la província de Barcelona no n'és una excepció i el sector de serveis aglutina totes aquestes ocupacions de caràcter assistencial i social: un 78,9% de les ocupades estan al sector de serveis enfront d'un 51,1% d'ocupats que es troben en aquesta mateixa situació. Certament, la majoria de la població està ocupada en aquest sector, atesa la terciarització de l'economia al llarg dels darrers anys. La importància creixent dels serveis ha permès absorbir bona part de la mà d'obra femenina que entrava per primera vegada en el mercat de treball, així com aquella que es quedava sense feina davant la davallada de la indústria. És un fet que es constata en les darreres edicions de l'*Enquesta*, en les quals s'evidencia un creixement sostingut de les dones ocupades en el sector serveis (el creixement en el període 2000-2006 ha estat de 3 punts percentuals).

Contràriament, l'ocupació masculina en el sector serveis ha registrat una lleu disminució. La raó cal cercar-la en el *boom* immobiliari de principi de segle, que ha permès absorbir part de la mà d'obra masculina expulsada del sector industrial: en el període 2000-2006, l'ocupació masculina en la construcció s'ha incrementat en 4 punts percentuals. En aquest sentit, el sector de la construcció emergeix com a clarament masculinitzat: inclou el 2,5% de les dones ocupades i el 16,5% dels homes ocupats.

Taula 32. Sector d'activitat segons el sexe de la població ocupada de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Agricultura	0,3	0,7	0,5	0,2	1,4	0,9
Indústria	23,6	34,1	29,7	18,5	31,0	25,4
Construcció	0,8	12,9	7,8	2,5	16,5	10,3
Serveis	75,4	52,4	62,0	78,9	51,1	63,4
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(1.408)	(1.956)	(3.364)	(1.912)	(2.413)	(4.325)

(a) V de Cramer = 0,276

(b) V de Cramer = 0,311

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

La categoria professional

L'altra cara de la segregació ocupacional segueix una dinàmica vertical i es tradueix en l'escassa presència de dones en les cúpules directives, ateses les dificultats d'accés als sectors ocupacionals més reconeguts professionalment i socialment. Aquesta segregació vertical afecta les condicions de vida de les dones més ben situades dins del mercat de treball, les aspiracions laborals de les quals topen amb un «sostre de vidre». Malgrat l'increment del capital educatiu de les dones, aquestes s'enfronten amb una sèrie d'obstacles que els dificulten la promoció laboral, tot i tenir les competències i qualificacions requerides per als llocs de treball més prestigisats socialment i amb més responsabilitats de poder.

A la província de Barcelona, un 6% de les dones ocupades tenen càrrecs de gerència o de direcció enfront d'un 10,1% d'homes que es troben en aquesta mateixa situació. A més dels 4 punts percentuals de diferència, cal tenir present que l'estructura empresarial catalana es caracteritza per la petita i mitjana empresa i que les dificultats més grans des del punt de vista de la promoció laboral es troben en les grans empreses.

El capital educatiu de les dones tampoc sembla suficient per equiparar la seva representació en els quadres intermedis amb la dels homes. La segregació també és present en aquesta categoria, on cal recomptar tant les dones que topen amb el «sostre de vidre» com aquelles que haurien d'aparèixer en la categoria superior: un 14,8% de les dones enfront d'un 21,5% dels homes. Per contra, la situació laboral més estesa entre les dones és la condició d'empleada, que afecta el 70% de les barcelonines i se situa 14 punts percentuals per sobre dels homes en aquesta mateixa situació (56,8%). Finalment, en el cas de les persones que treballen per compte propi, es redueix la diferència de sexe, per bé que els homes (11,6%) també superen les dones (9,2%).

Taula 33. Situació de treball segons el sexe de la població ocupada de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Treballa pel seu compte sol/a	12,8	10,6	11,5	9,2	11,6	10,6
Empleat/da (caps per sobre, sense responsabilitat d'altres)	67,6	56,5	61,1	70,0	56,8	62,6
Quadre intermedi (caps per sobre i responsabilitat d'altres)	14,3	22,9	19,3	14,8	21,5	18,5
Directiu/iva (sense cap per sobre, amb responsabilitat d'altres)	5,4	10,1	8,1	6,0	10,1	8,3
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(1.409)	(1.961)	(3.370)	(1.926)	(2.425)	(4.351)

(a) V de Cramer = 0,148

(b) V de Cramer = 0,139

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

L'evolució al llarg del període 2000-2006 convida a fer un balanç poc favorable des de la perspectiva de gènere. Bàsicament perquè s'han mantingut les diferències de sexe en les categories laborals més altes i han augmentat en les més baixes en un doble sentit: d'una banda, ha crescut el percentatge de dones empleades i, d'altra banda, destaca la davallada de dones que treballen per compte propi, invertint el sentit dels percentatges respecte als homes (un 9,2% de dones i un 11,6 d'homes).

Inactivitat laboral

Al llarg dels epígrafs anteriors, s'ha vist que existeixen i persisteixen desigualtats de sexe entre la població activa, malgrat la massiva incorporació de dones al mercat de treball. Per dir-ho ras i curt, les dones són més actives laboralment però encara estan lluny d'assolir la presència masculina i les mateixes condicions que els seus homòlegs masculins.

Al costat de l'activitat, en el rerefons de la inactivitat, també s'hi amaguen condicions de vida diferents segons el sexe. D'entrada, el fet de no estar present al mercat laboral ja implica una manca d'igualtat d'oportunitats, per tot el que implica socialment i econòmicament l'ocupació en una societat salarial com la catalana. En aquest sentit, les dades mostren que la inactivitat segueix representant una situació que afecta, especialment, les dones: segons les dades de la taula 34, un 41,8% de les dones entrevistades són inactives laboralment i un 29,7% dels homes es troben en aquesta mateixa situació.

En segon lloc, cal subratllar que la mateixa composició de la població inactiva és un bon reflex de les desigualtats de gènere que persisteixen en la societat, en la mesura que respon als rols tradicionals de gènere: un 33% de les dones inactives ho són per raons de cura de la llar, situació que no es dona en el cas dels seus homòlegs masculins. Contràriament, la jubilació emergeix com la principal raó d'inactivitat entre els homes (67,3%) i la tercera entre les dones (23,3%). En el rerefons d'aquestes dades, hi apareix el dibuix de dos cicles de vida diferenciats per raó de gènere: el cicle de vida masculí, que encadena educació, ocupació i jubilació, i el cicle de vida femení, que enllaça educació, ocupació i cura. Les diferències són òbvies: les dones abandonen el mercat de treball per atendre

Taula 34. Composició segons el sexe de la població inactiva de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	<i>Dones</i>	<i>Homes</i>	<i>Total</i>
Jubilats/des	23,3	67,3	56,9
Estudiants	1,9	2,8	3,3
Feines de la llar	33,0	0,1	33,0
Altres situacions d'inactivitat	41,8	29,7	56,6
Total	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(1.345)	(974)	(2.319)

V de Cramer = 0,525

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

la cura i, en la mesura que la cura continua sent un treball mancat de valor social i econòmic, a les dones no se'ls reconeix el dret a la jubilació.

Per tot plegat, sembla possible apuntar que les condicions de vida de les dones inactives són pitjors que les dels homes inactius en termes de treball i temps: les dones inactives treballen sense cobrar, en la mesura que es dediquen a les feines de la llar, mentre que els homes inactius han deixat de treballar però segueixen cobrant sota l'estatus de jubilats.

Tal com passa amb la jornada a temps parcial, la falsa voluntarietat que sovint s'atribueix a la inactivitat femenina emmascara unes relacions de gènere creadores de desigualtat social. És a dir, la inactivitat de les mestresses de casa respon a una decisió personal o a la interiorització d'unes responsabilitats atribuïdes pel fet de ser dona? Malgrat la dificultat de respondre aquesta qüestió, l'anàlisi sobre el desig de tornar a treballar hi ofereix una aproximació. Entre els 30 i els 64 anys, període central de la vida adulta, el desig de tornar a treballar de les dones és superior al dels homes, si bé aquests registren uns percentatges més elevats d'inactivitat per incapacitat. Per contra, entre les persones menors de 30 anys i les més grans de 65 anys, el desig de tornar a treballar és més elevat entre els homes. Així doncs, és possible deduir que les condicions de vida de la majoria de les dones inactives dedicades a les tasques de la llar no responen a una decisió personal sinó a la interiorització d'unes responsabilitats atribuïdes socialment. Contràriament, el desig dels homes inactius per tornar a treballar es concentra en aquelles etapes del cicle de vida que, per definició, no es consideren socialment productives, a saber, el període de formació i la jubilació. És un reflex de la disponibilitat absoluta per al mercat de treball.

Taula 35. Desig de treballar segons el grup d'edat i el sexe de la població inactiva de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	<i>Dones (a)</i>					<i>Homes (b)</i>				
	<i>16-29 anys</i>	<i>30-44 anys</i>	<i>45-64 anys</i>	<i>65 anys i més</i>	<i>Total</i>	<i>16-29 anys</i>	<i>30-44 anys</i>	<i>45-64 anys</i>	<i>65 anys i més</i>	<i>Total</i>
Sí	81,3	56,2	27,8	6,5	25,0	83,4	53,9	21,6	10,5	23,1
No	17,3	36,4	57,5	80,9	63,3	16,6	13,5	52,6	78,1	62,8
Està incapacitat/da	1,4	7,4	14,7	12,6	11,7	–	32,7	25,8	11,4	14,1
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(153)	(200)	(574)	(891)	(1.818)	(127)	(32)	(259)	(658)	(1.075)

(a) V de Cramer = 0,384

(b) V de Cramer = 0,429

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Síntesi

- Al llarg del període 2000-2006, a la província de Barcelona ha augmentat el percentatge de dones ocupades (48,4%), s'ha mantingut el d'aturades (4,8%) i inactives per feines de la llar (25,7%) i ha disminuït el de jubilades (13,3%) i estudiants (3,5%). L'augment d'ocupades en més de 5 punts percentuals ha contribuït a fer disminuir les diferències segons el sexe, però no les ha fet desaparèixer: l'any 2006, els barcelonins ocupats (65,8%) superen en més de 17 punts les barcelonines ocupades.
- Certament, un dels canvis més notoris en la presència laboral femenina al llarg dels últims anys ha estat el traspàs d'aturades a ocupades entre la població activa. És a dir, l'augment de la població activa s'explica per una presència més gran de mà d'obra femenina en el mercat de treball. Amb tot, però, es mantenen les diferències de sexe, en la mesura que els homes són els protagonistes de l'ocupació i les dones, de l'atur. La desocupació no afecta totes les dones per igual: l'edat i el lloc d'origen en són dos factors clau.
- Des d'una perspectiva qualitativa, les condicions laborals de les dones es caracteritzen per l'emergència de noves formes de desigualtat, el reforçament de la segregació ocupacional i l'augment de les discriminacions indirectes.
- A la província de Barcelona, la jornada a temps parcial es manté com una modalitat de treball femenina: un 20,8% de les dones tenen un contracte a temps parcial enfront d'un 3,4% d'homes que es troben en aquesta mateixa situació. Al llarg dels últims anys, s'ha mantingut pràcticament igual la distribució de la població ocupada segons el tipus de jornada, fet que no fa sinó consolidar el temps parcial com una característica de les relacions salarials de les dones i, alhora, com un indicador de la feblesa que les envolta.
- Pel que fa a la temporalitat, un 24% de les dones tenen un contracte temporal enfront d'un 18,7% d'homes que es troben en aquesta situació. Però, al costat d'aquesta diferència de 6 punts percentuals, cal tenir presents els 9 punts percentuals que separen els homes que tenen contracte indefinit de les seves homòlogues femenines. Una diferència que té la seva raó de ser en el percentatge de població sense contracte: un 4,9% de les dones en comparació amb el 0,6% dels homes.
- Entre les discriminacions indirectes destaca la desigualtat salarial: el treball dels homes està més ben remunerat que el de les dones dins l'esfera productiva. Pel que fa als ingressos individuals nets mensuals, la majoria de les dones es troben en la categoria de menys de 1.050 euros (59,5%), mentre que la majoria dels homes es concentren entre la categoria de 1.051 euros a 1.800 euros (48,6%) i la de més de 1.800 euros (17,9%).
- L'activitat laboral femenina es caracteritza per la segregació ocupacional. D'una banda, en termes de segregació horitzontal, les dades posen de manifest que un 78,9% de les ocupades estan al sector de serveis enfront d'un 51,1% d'ocupats que es troben en aquesta mateixa situació. I, per contra, el sector de la construcció aglutina un 2,5% de les dones ocupades i un 16,5% dels homes ocupats. D'altra banda, en termes de segregació vertical, les xifres mostren que el 6% de les

dones ocupades tenen càrrecs de gerència o de direcció enfront d'un 10,1% d'homes que es troben en aquesta mateixa situació.

- Finalment, la composició de la població inactiva és un bon reflex de les desigualtats de gènere que persisteixen en la societat: un 33% de les dones inactives ho són per raons de la llar, situació que no es dona en el cas dels seus homòlegs masculins, per als quals la jubilació emergeix com la principal raó de la inactivitat (67,3%).

4. Treball domèstic i familiar

Les relacions socials que tenen lloc dins l'àmbit domèstic i familiar determinen les condicions de vida de les dones. De fet, les relacions de gènere que es troben dins d'aquesta esfera condicionen la presència i participació de la població en la resta d'esferes, especialment en aquelles que s'han tendit a reconèixer com a esfera pública. Efectivament, cal cercar en les responsabilitats domèstiques tradicionalment atribuïdes a les dones bona part de l'explicació de les desigualtats de gènere. Segons el model familiar patriarcal, construït sobre la base de la divisió sexual del treball, la responsabilitat d'aquest treball domèstic i familiar és femenina, mentre que la responsabilitat de subministrar els ingressos a la llar és masculina.

Al llarg dels darrers anys, l'augment de la participació laboral femenina no s'ha vist acompanyat d'un increment de la participació domèstica masculina, de manera que la responsabilitat de les tasques de la llar segueix sent, majoritàriament, de les dones. La lenta entrada dels homes dins l'àmbit domèstic condueix les dones ocupades a viure immerses en una situació de doble presència que repercuteix negativament en el seu benestar quotidià. La desigual distribució de la càrrega total de treball i la manca de temps de lliure disposició personal són les conseqüències més visibles d'aquesta doble presència femenina. És una situació que afecta la majoria de les dones adultes, si bé alguns col·lectius en resulten més perjudicats.

Amb tot, doncs, no es poden entendre les característiques laborals, educatives i relacionals de les dones sense tenir present què passa dins l'espai simbòlic de la llar/família. Bàsicament perquè les responsabilitats entorn del treball domèstic i familiar, així com el temps necessari per dur-les a terme, condicionen les oportunitats d'accés al mercat de treball, a l'educació i als àmbits de participació ciutadana. La manca de valor social i econòmic del treball necessari per a la reproducció de la vida humana i la falsa identificació de la vida quotidiana amb l'àmbit privat de les persones dificulten la percepció social i individual de les desigualtats que travessen la llar/família.

El present capítol aprofundeix en aquestes qüestions tot prenent com a escenari d'anàlisi la vida quotidiana. Qui fa què i quant de temps hi dedica són les principals preguntes a les quals es vol respondre. Per això, en primer lloc, es descriuen les pautes de repartiment del treball domèstic i familiar entre els membres de la llar. En segon lloc, l'anàlisi es fixa en el temps dedicat a les tasques domèstiques i la seva relació amb el temps de treball remunerat. Finalment, el capítol es clou amb l'estudi de les dificultats que les dones i els homes ocupats manifesten a l'hora de compaginar les responsabilitats laborals amb les domèstiques.

La distribució de les tasques domèstiques i familiars

Les tasques domèstiques i familiars inclouen totes aquelles activitats necessàries per al manteniment i la cura de la llar i la família. El conjunt d'aquestes tasques varia segons la seva naturalesa en termes de visibilitat, quotidianitat i rigidesa. En aquest sentit, cal diferenciar les tasques bàsiques per al manteniment de la infraestructura de la llar, les tasques relacionades amb la gestió i organització de la llar i les tasques d'atenció i cura de les persones dependents. Certament, les dones apareixen com les principals responsables i executores del conjunt d'aquestes tasques, però el seu grau de responsabilitat i execució varia segons el contingut i significat que presenten.

La responsabilitat de les tasques bàsiques de manteniment de la infraestructura de la llar és majoritàriament femenina: les dones són les principals responsables de rentar la roba (72,8%), de cuinar (65,1%), de netejar la cuina (58,5%) i de netejar la casa (56,2%). Es tracta d'aquelles tasques menys valorades socialment, tant pel seu component servil com pel poc reconeixement i gratificació que comporta la seva execució. En efecte, la neteja és una de les activitats menys prestigiades socialment i, consegüentment, una de les primeres tasques que s'atribueixen al personal remunerat quan les condicions materials així ho permeten. Així doncs, la principal responsable de la tasca és una persona remunerada en el 10,5% dels casos, pel que fa a la neteja de la casa; en el 4,3%, pel que fa a la neteja de la cuina, i en el 4%, pel que fa al rentat de la roba.

Consegüentment, es tracta del conjunt de feines domèstiques amb els percentatges de responsabilitat masculina més baixos. Entre tots ells, destaca la poca participació dels homes en el rentat de la roba (4,5%) i la neteja de la casa (5,1%), que, alhora, es mantenen com les feines més feminitzades i menys valorades. Per contra, el protagonisme dels homes augmenta en aquelles tasques més reconegudes i automatitzades (gràcies, entre altres elements, al rentaplats), com són cuinar (8,6%) i netejar la cuina (8,2%). Segons aquesta mateixa lògica, el grau de coresponsabilització del conjunt d'aquestes tasques segueix la tendència contrària al grau de responsabilitat femenina, de manera que la responsabilitat és assumida pels dos membres de la parella en el 17,2% dels casos, pel que fa a la neteja de la cuina; en el 16,6%, pel que fa a la neteja i el manteniment de la casa; en el 15%, pel que fa a la cuina, i en el 9,6%, pel que fa al rentat i la cura de la roba.

Seguint aquesta dinàmica, la responsabilitat masculina creix en aquelles feines més visibles socialment, més satisfactòries individualment i més flexibles temporalment: l'11,8% dels homes són els principals responsables d'anar a comprar; el 16,3%, d'administrar els diners, i el 55,2%, de realitzar les reparacions generals de l'habitatge. A excepció d'aquest darrer, en cap cas el protagonisme dels homes supera la responsabilitat de les dones, entre les quals el 40,4% s'encarreguen de la compra i el 35,1%, de l'administració dels diners. Si bé és cert que aquestes darreres activitats són les més compartides entre tots dos membres de la parella: una situació que es dona en el 35,3% dels casos, pel que fa a la compra, i en el 40,4% dels casos, en allò relatiu a l'administració de l'economia domèstica.

En definitiva, doncs, les dades relatives a l'edició de l'*Enquesta* de l'any 2006 posen de manifest el manteniment de la divisió sexual del treball domèstic i familiar: les dones són

Taula 36. Persona encarregada normalment de realitzar diferents feines domèstiques i familiars a les llars on viu la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

	2000						
	<i>Neteja i manteniment de la casa</i>	<i>Rentat i cura de la roba</i>	<i>Neteja de la cuina</i>	<i>Cuina</i>	<i>Compra dels aliments</i>	<i>Reparacions generals de l'habitatge</i>	<i>Administració dels diners</i>
Persona principal masculina	3,1	2,9	4,6	4,8	6,7	49,0	11,4
Persona principal femenina	62,7	75,9	66,3	73,2	54,5	6,9	45,5
Ambdós conjuntament	11,8	6,9	12,4	11,3	26,7	3,7	36,8
Altres persones de la llar	12,2	9,0	12,3	9,0	10,4	6,5	5,6
Persona remunerada	9,5	4,5	3,9	1,2	0,8	31,7	0,4
Persona de fora de la llar no remunerada	0,7	0,8	0,5	0,5	0,9	2,2	0,3
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(6.247)	(6.247)	(6.247)	(6.247)	(6.247)	(6.247)	(6.247)

	2006						
	<i>Neteja i manteniment de la casa</i>	<i>Rentat i cura de la roba</i>	<i>Neteja de la cuina</i>	<i>Cuina</i>	<i>Compra dels aliments</i>	<i>Reparacions generals de l'habitatge</i>	<i>Administració dels diners</i>
Persona principal masculina	5,1	4,5	8,2	8,6	11,8	55,2	16,3
Persona principal femenina	56,2	72,8	58,5	65,1	40,4	7,0	35,1
Ambdós conjuntament	16,6	9,6	17,2	15,0	35,3	7,2	40,4
Altres persones de la llar	10,9	8,4	11,3	9,2	10,5	6,7	7,7
Persona remunerada	10,5	4,0	4,3	1,6	0,9	20,9	0,1
Persona de fora de la llar no remunerada	0,7	0,7	0,5	0,5	1,1	3,0	0,4
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(7.665)	(7.665)	(7.665)	(7.665)	(7.665)	(7.665)	(7.665)

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

les principals encarregades del conjunt de tasques i, alhora, aquestes apareixen clarament feminitzades o masculinitzades en funció del seu valor social. L'anàlisi temporal, però, mostra una disminució de les desigualtats entre homes i dones al llarg dels darrers anys, atesa una doble tendència. D'una banda, s'incrementa la responsabilitat masculina i disminueix la femenina en totes les tasques esmentades. D'altra banda, creix el percentatge de casos en què la responsabilitat s'assumeix conjuntament entre tots dos membres de la parella. Paral·lelament, cal fer notar una disminució dels casos en què es contracta personal extern per assumir la tasca. En qualsevol cas, sembla possible afirmar que la distribució del treball domèstic i familiar es troba immersa en un lent procés de canvi, per bé que el camí a recórrer és encara molt llarg.

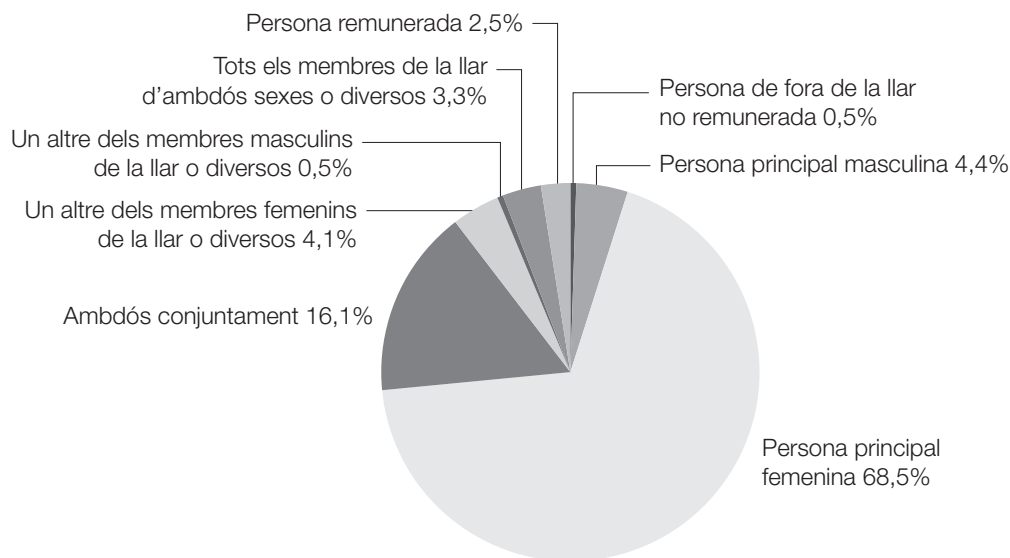
La lenta obertura d'aquesta esclotxa de canvi està vinculada a un conjunt de característiques socials molt concretes, que, alhora, permeten dibuixar la direcció que prenen les estratègies de trencament amb els rols tradicionals de gènere. En concret, el nivell d'estudis i l'edat emergeixen com a dues variables centrals, tal com evidencien les dades relatives al cap de família: a mesura que augmenta el nivell d'estudis i disminueix l'edat del cap de família, decreix la responsabilitat femenina en les tasques de la llar i, al mateix temps, s'incrementa la coresponsabilitat o l'ajuda externa remunerada (vegeu les taules A18-A22 de l'annex). Una opció, aquesta darrera, prioritària en el cas de les persones que viuen en llars on el cap de família té estudis universitaris. En aquests casos, novament, s'observa que la neteja de la casa és la principal tasca a resoldre amb personal contractat (27,6%), la qual cosa explica per què la responsabilitat masculina i la coresponsabilitat són més altes entre aquelles persones que tenen estudis secundaris.

En definitiva, es constata la influència dels factors generacionals i culturals detectada en l'edició passada de l'*Enquesta* a l'hora d'explicar la menor dedicació de les dones al treball domèstic i familiar. Tanmateix, pel que fa a l'edat, també cal considerar la influència del cicle de vida. El fet que la responsabilitat masculina més alta es registri entre els homes més joves (18-29 anys) respon, probablement, a la manca de responsabilitats de cura en aquest moment del cicle vital, aspecte que alleugereix notablement el volum total de treball domèstic. Això explicaria per què la influència de l'edat és més gran que la del nivell d'estudis, malgrat que les generacions més joves són també les més formades.

En segon lloc, cal parlar de les tasques de gestió i organització de la llar/família. A diferència de les feines anteriors, es tracta d'un conjunt de tasques poc visibles i, per tant, difícils de mesurar i delegar. Malgrat aquesta dificultat per atribuir un temps i un espai concrets a aquestes tasques, pensar i gestionar el treball domèstic és quelcom imprescindible per al bon funcionament de la llar/família. Precisament aquesta manca de visibilitat i reconeixement explica per què és una de les principals fonts de malestar quotidià entre les dones adultes: com repartir un treball que no es veu ni es percep com a necessari?

A partir de les dades, s'observa que la dona és la principal responsable de les tasques de gestió i organització de la llar en el 68,5% de les persones entrevistades, mentre que la responsabilitat masculina es dona en el 4,4% dels casos. Es tracta, doncs, d'una tasca clarament feminitzada, de manera que la segona opció a l'hora d'establir-ne la responsabilitat és assumir-la conjuntament tots dos membres de la parella (16,1%). En aquest cas, només el 2,5% de les persones entrevistades contracten personal laboral per realitzar aquestes tasques. Com a mínim, dues són les raons que expliquen aquest fet: d'una ban-

Figura 10. Persona encarregada normalment de l'organització de les tasques domèstiques i familiars a les llars on viu la població de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

da, la dificultat per fer visibles i delegar les tasques de gestió i organització, atesa la seva immaterialitat; d'altra banda, el component de poder que porten associat en el si de l'espai domèstic, en tant que impliquen decidir què, com i quan.

En aquest cas, l'escletxa del canvi recau, novament, en les persones joves amb un nivell alt d'estudis: la responsabilitat femenina disminueix fins al 59,8% quan el cap de família té estudis universitaris i fins al 52,3% quan es troba dins del grup d'edat d'entre 16 i 29 anys. La clau del canvi rau en una tendència més gran a assumir conjuntament la tasca, tal com mostra l'augment dels percentatges fins al 23% i el 27,4%, respectivament (vegeu la taula A22 de l'annex).

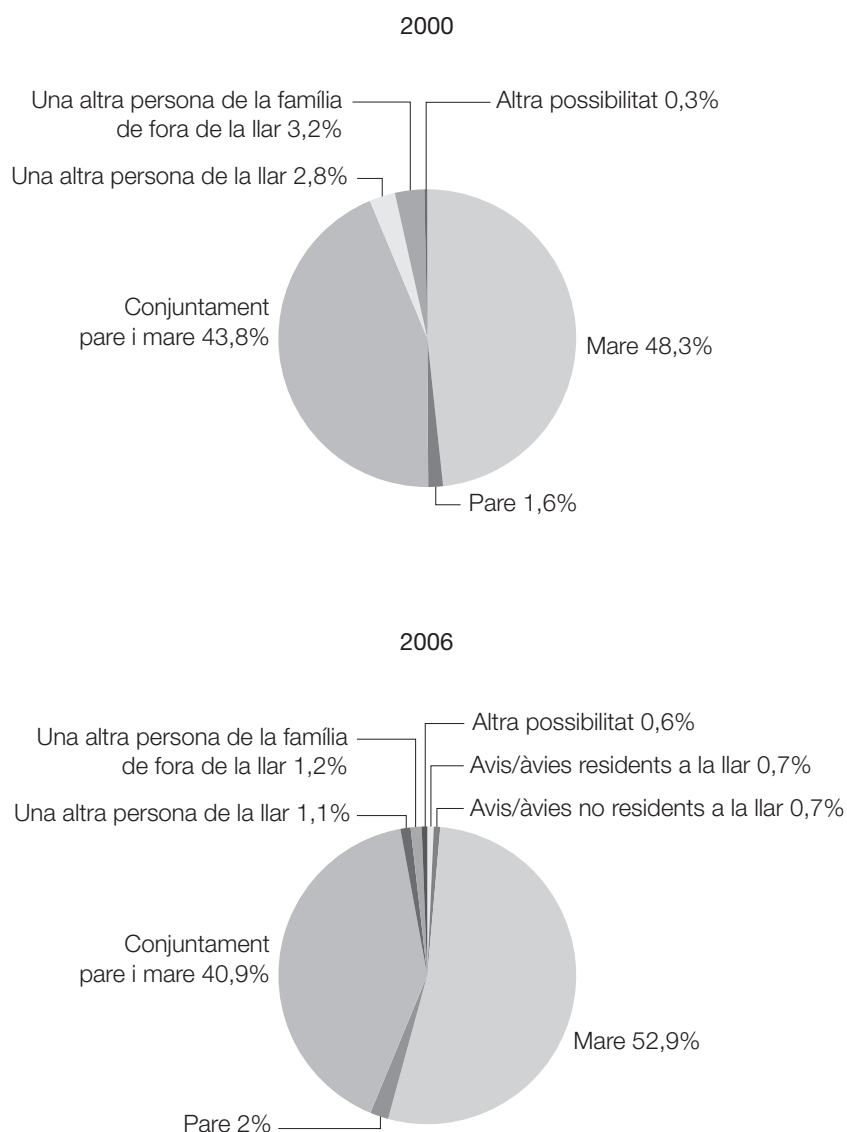
En tercer lloc, el treball domèstic i familiar inclou les tasques relatives a la cura i l'atenció de les persones dependents. En aquest cas, es tracta de les feines més rígides temporalment i, alhora, amb més càrrega física i psíquica. Si bé és cert que el cost quotidià d'aquesta rigidesa i càrrega difereix segons el grau de satisfacció personal que es desprèn del treball de cura: la cura de les criatures recompensa emocionalment i és finita, en tant que avança cap a l'autonomia individual: la cura dels adults dependents angoixa emocionalment i és incerta, en tant que se'n desconeix l'horitzó final.

D'entrada cal afirmar que, amb independència de la naturalesa de la cura, les dones de la província de Barcelona són les principals cuidadores dins la llar/família. El rerefons d'aquesta realitat mostra la persistència de l'imaginari patriarcal que assigna a l'home el paper de proveïdor dels ingressos i a la dona la cura de la llar i dels membres de la família. La interiorització d'aquests rols de gènere al llarg del procés de socialització de les dones els comporta l'obligació moral de la cura. És una obligació que s'accentua en un context carac-

teritzat per la debilitat de l'estat del benestar en comparació amb els països nòrdics i per la forta tradició familista pròpia dels països mediterranis.

En el cas de la cura dels menors de 10 anys, la mare n'és la principal encarregada en el 52,9% dels casos; el pare, en el 2%, i ambdós conjuntament, en el 40,9%. Malgrat que es tracta de la tasca més compartida entre tots dos membres de la parella, en la majoria dels casos la dona segueix assumint el paper de cuidadora principal. A més, des d'una perspectiva temporal, la responsabilitat femenina de la cura de les criatures ha augmentat en 4 punts percentuals, alhora que ha disminuït en 3 punts percentuals la coresponsabilitat d'aquesta tasca. És difícil albirar les raons d'aquesta tendència, per bé que sem-

Figura 11. Persona encarregada de cuidar els nens/es menors de 10 anys a les llars on viu la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

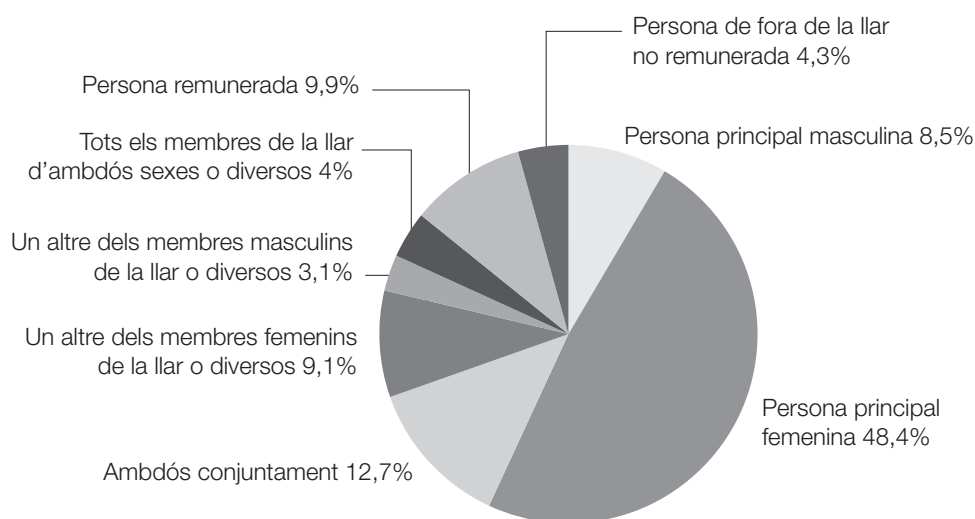
Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

bla possible apuntar la reificació de la maternitat com una possible explicació. La creixent sobrevaloració social atribuïda al fet de ser mare, juntament amb el cost laboral que comporta per a moltes dones joves la maternitat, explicarien aquesta responsabilitat femenina més gran en aquells col·lectius socials més sensibles a la redistribució del treball domèstic.

La responsabilitat del treball de cura canvia quan la persona dependent és adulta, per bé que s'observen diferències segons la seva naturalesa. Pel que fa a la cura de les persones grans de la llar, la dona n'és la principal responsable en el 48,4% dels casos; l'home, en el 8,5%, i ambdós conjuntament, en el 12,7%. A diferència de la cura de les criatures, en aquest cas destaca el 9,9% de casos en què la responsabilitat recau en una persona remunerada i el 9,1% de casos en què la persona responsable és un altre membre femení de la llar. Ambdues opcions apareixen amb més freqüència que la responsabilitat masculina de la cura. El fet que en molts casos la persona dependent sigui el cònjuge permet explicar les diferències en comparació amb la cura de les criatures: un percentatge més alt de responsabilitat masculina i un percentatge més baix de coresponsabilitat. És a dir, quan la persona dependent és la mateixa parella, sovint és el membre masculí qui assumeix la figura de cuidador principal. Tanmateix, l'elevat percentatge d'altres membres femenins posa de manifest que la cura sovint recau en les dones de la llar malgrat que no formin part del nucli familiar principal. Alhora que, quan les condicions materials ho permeten, es recorre a personal contractat, atesa la càrrega física i emocional d'aquest treball.

Pel que fa a la cura de les persones discapacitades a la llar, la persona encarregada n'és la dona en el 54,3% dels casos; l'home, en l'11,2%, i ambdós conjuntament, en el 13,6%. En aquest cas, la responsabilitat d'altres membres de la llar o del personal remunerat no és significativa en comparació amb la cura dels adults, ateses les condicions en què sor-

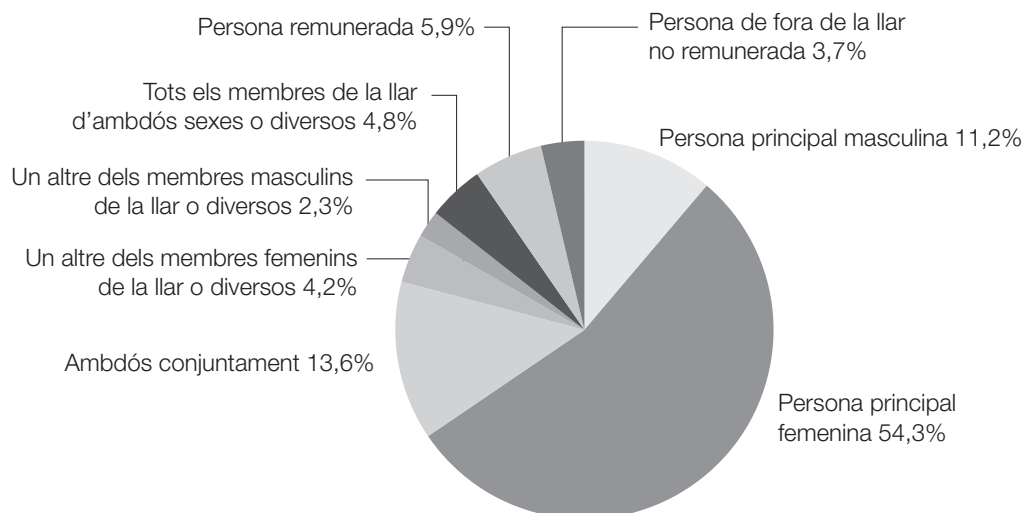
Figura 12. Persona encarregada de cuidar les persones grans de la llar.
Província de Barcelona. 2006

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Figura 13. Persona encarregada de cuidar les persones discapacitades de la llar. Província de Barcelona. 2006

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

geix el treball de cura de les persones discapacitades. Aquest col·lectiu acostuma a correspondre als fills i a les filles, condició que explica per què la responsabilitat femenina hi apareix com la més alta entre tots els treballs de cura. Així doncs, quan el treball de cura té un caràcter crònic i, per tant, un cost quotidià més elevat, es fa palesa la responsabilitat femenina atribuïda socialment a aquestes tasques.

El temps de treball domèstic i familiar

Al costat de les responsabilitats assumides en relació amb l'execució de les tasques domèstiques, cal analitzar el temps que les persones hi dediquen, a fi d'obtenir un retrat afinat de les condicions de vida de les dones a la província de Barcelona. Principalment perquè el temps dedicat al treball domèstic i familiar va en detriment de la disponibilitat i l'accés de les persones vers la resta d'activitats. Entre aquestes, cal destacar el treball remunerat, en tant que es manté com a font principal de recursos socials i materials i com a vincle fonamental per accedir als drets i deures de ciutadania.

Amb tot, doncs, tan important és saber qui fa què a l'interior de la llar com conèixer quant de temps es dedica a la realització de les tasques domèstiques. Com s'ha vist en l'epígraf anterior, les responsabilitats domèstiques continuen sent, bàsicament, femenines. Tanmateix, no totes les dones es troben en la mateixa situació; l'heterogeneïtat existent dins del col·lectiu femení depèn, en bona part, de la relació amb l'activitat, les condicions laborals i l'etapa del cicle de vida en què es troben les dones de la província de Barcelona.

El temps de treball domèstic i familiar segons la relació amb l'activitat laboral

Efectivament, el temps que les persones dediquen al treball domèstic i familiar condiciona la disponibilitat de temps per a l'esfera productiva, alhora que dona compte del grau d'accessibilitat al treball remunerat que tenen les persones. En aquest sentit, l'acumulació de responsabilitats és el que millor defineix la situació de les dones adultes, la majoria de les quals viuen immerses en una situació de doble presència. La conseqüència de tot plegat és una manca de temps de lliure disposició personal i un malestar quotidià més gran.

Les hores setmanals dedicades al treball domèstic i familiar varien segons la relació que les persones tenen amb l'activitat laboral. A excepció del col·lectiu d'estudiants, les persones ocupades són les que menys temps dediquen al treball domèstic i familiar: la dedicació setmanal mitjana de les dones ocupades és de 16 hores i 42 minuts, mentre que la dels seus homòlegs masculins es redueix a la meitat, 7 hores i 21 minuts.

En absència d'ocupació, el temps de treball domèstic i familiar augmenta en tots els casos per a ambdós sexes. La dedicació temporal més gran, lògicament, es troba entre aquelles persones inactives a causa de les feines de la llar: les dones hi dediquen 30 hores i 48 minuts i els homes, 31 hores i 42 minuts, per bé que l'escàs nombre d'efectius en aquesta situació obliga a qüestionar la significativitat d'aquesta darrera xifra.

En segon lloc, destaca la dedicació al treball domèstic de les persones aturades: 25 hores i 49 minuts en el cas de les dones enfront de les 10 hores i 21 minuts dels homes. Malgrat la voluntat de tenir un treball remunerat, la seva absència condiciona els usos del temps en la vida quotidiana segons els rols de gènere. És a dir, malgrat que comparteixen una mateixa situació social en què es vol treballar però no es troba feina, les dones aturades doblen la dedicació al treball domèstic dels seus homòlegs masculins. Aquest fet posa de manifest el pes simbòlic dels patrons culturals de cap de família i de mestressa de casa, interioritzats a través del procés socialitzador diferencial per raó de gènere. L'ocupació, doncs, no justifica ni explica el temps que els homes i les dones dediquen a les tasques domèstiques.

En tercer lloc, apareix la dedicació de les persones jubilades; en aquest cas, la inactivitat segueix el mateix patró de comportament que les persones actives laboralment però sense ocupació: les dones jubilades dediquen 21 hores i 43 minuts al treball domèstic, mentre que els homes que es troben en aquesta mateixa situació hi dediquen 10 hores i 10 minuts.

En definitiva, amb independència de la relació amb l'activitat laboral, les dones destinen més del doble de temps al treball domèstic que els seus homòlegs masculins. En el cas de les persones ocupades, les dades fan palesa la situació de doble presència que viuen les dones. A més, la relació amb l'activitat també dona compte de les diferències existents dins del mateix col·lectiu de dones, entre les quals conviu el patró de mestressa de casa amb nous referents com el de la doble presència. En qualsevol cas, persisteix el pes simbòlic de l'imaginari que atribueix a la dona les responsabilitats domèstiques i, per tant, la divisió sexual del treball a l'interior de la llar/família. El cas més extrem es troba entre el

Taula 37. Hores setmanals dedicades al treball domèstic i familiar segons la relació amb l'activitat i el sexe de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

	2000				2006			
	Dones		Homes		Dones		Homes	
	Mitjana	Desv. Típica	Mitjana	Desv. Típica	Mitjana	Desv. Típica	Mitjana	Desv. Típica
Ocupats/des	16.59.30	12.27.10	05.57.16	06.52.55	16.42.14	11.54.25	07.21.59	07.01.55
Aturats/des	26.35.47	17.31.13	10.02.23	11.22.20	25.49.14	17.02.59	10.21.20	09.09.44
Jubilats/des	24.20.50	16.15.58	08.27.47	10.21.29	21.43.23	14.22.47	10.10.29	09.44.35
Estudiants	07.36.05	08.34.11	05.42.41	07.20.54	05.44.47	05.29.27	04.36.45	04.39.04
Feines de la llar	35.12.56	16.22.24	28.33.59	11.14.36	30.48.29	15.12.00	31.42.14	04.03.34
Altres situacions d'inactivitat	22.05.55	17.19.15	09.22.22	11.37.52	19.13.20	18.02.27	08.38.28	09.42.32

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

col·lectiu d'estudiants, en què la dedicació a les tasques domèstiques de les dones supera en més d'una hora setmanal la dels homes.

Des d'una perspectiva temporal, les diferències de sexe respecte a la mitjana d'hores setmanals dedicades al treball domèstic i familiar segueixen la tendència decreixent detectada en les edicions passades de l'*Enquesta*, tot corroborant l'obertura d'una escletxa de canvi ja comentada. De nou, els símptomes de canvi són el resultat d'una doble tendència: la reducció del nombre d'hores dedicades a les tasques de la llar en el cas de les dones i l'increment d'aquest nombre d'hores en el cas dels homes. Les transformacions més accentuades es donen entre les persones inactives.

D'una banda, cal subratllar la disminució de les hores que les dones dedicades a les feines de la llar inverteixen en les tasques domèstiques (de 35 hores i 12 minuts l'any 2000 a 30 hores i 48 minuts l'any 2006), malgrat el manteniment d'efectius en aquesta situació comentat en capítols anteriors. D'altra banda, crida l'atenció la intensitat que pren el canvi en el cas de les persones jubilades: és el col·lectiu en què disminueix més la dedicació femenina (de 24 hores i 20 minuts l'any 2000 a 21 hores i 43 minuts l'any 2006) i, alhora, en què augmenta més la masculina (de 8 hores i 27 minuts l'any 2000 a 10 hores i 10 minuts l'any 2006). Considerant aquestes dades, sembla possible afirmar que, en determinats casos, el factor del cicle de vida s'imposa al factor generacional, en la mesura que la retirada definitiva del mercat de treball convida a redefinir el projecte de vida masculí. Contràriament, l'atur entès com una sortida involuntària del món productiu al llarg del que socialment es considera l'etapa vital productiva, reforça la divisió sexual del treball a l'interior de la llar/família i, per tant, els rols tradicionals de gènere.

El temps de treball domèstic i familiar segons les condicions laborals

Entre les persones ocupades, el tipus de jornada laboral emergeix com un factor clau que influeix en la quantitat d'hores dedicades al treball domèstic i familiar. Des de la perspec-

tiva de gènere, s'observa que el temps parcial és una falsa solució per a la doble presència femenina. Les dones que treballen a jornada completa dediquen menys temps a les tasques de la llar (15 hores i 48 minuts) que les dones que treballen a temps parcial (20 hores i 8 minuts). En canvi, els homes que treballen a temps complet dediquen més hores a les tasques de la llar (7 hores i 25 minuts) que els homes que treballen a temps parcial (6 hores i 1 minut).

En qualsevol cas, la diferència entre les dones segons el tipus de jornada (5 hores de mitjana) és molt inferior a la diferència existent entre el col·lectiu masculí i el femení, que oscil·la entre les 8 i les 14 hores. Aquest fet posa en relleu que la doble presència és una situació que afecta totes les dones ocupades, entre les quals les que treballen a temps complet en són les més perjudicades. Bàsicament perquè a les 40 hores i 37 minuts de treball remunerat setmanal que realitzen aquestes dones cal sumar-hi les 15 hores i 48 minuts de treball domèstic i familiar. D'aquesta manera, la càrrega total de treball setmanal de les dones ocupades a jornada completa supera les 56 hores, mentre que la dels seus homòlegs masculins se situa en les 51 hores, de les quals la major part es dedica al treball remunerat (44 hores i 3 minuts). La diferència de sexe s'accentua entre les persones ocupades a temps parcial, en les quals la càrrega total de treball femenina se situa 13 hores a la setmana per sobre de la masculina (40 hores setmanals de les dones enfront de 27 hores setmanals dels homes).

Des d'una perspectiva temporal, la influència de les condicions laborals sobre el temps dedicat al treball domèstic i familiar persisteix, si bé s'observen alguns canvis. D'una ban-

Taula 38. Hores setmanals dedicades al treball domèstic i familiar i al treball remunerat segons el tipus de jornada i el sexe de la població ocupada de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

2000								
Hores de treball domèstic i familiar					Hores de treball remunerat			
Dones		Homes			Dones		Homes	
Mitjana	Desv. Típica	Mitjana	Desv. Típica		Mitjana	Desv. Típica	Mitjana	Desv. Típica
A temps complet	15.31.23	11.23.44	05.52.42	06.45.19	41.37.50	08.03.22	44.41.15	09.25.30
A temps parcial	22.06.23	13.26.42	07.53.05	09.34.44	19.53.47	06.57.25	21.11.24	07.38.31
2006								
Hores de treball domèstic i familiar					Hores de treball remunerat			
Dones		Homes			Dones		Homes	
Mitjana	Desv. Típica	Mitjana	Desv. Típica		Mitjana	Desv. Típica	Mitjana	Desv. Típica
A temps complet	15.48.34	10.59.14	07.25.02	07.02.40	40.37.42	07.19.38	44.03.18	08.42.46
A temps parcial	20.08.14	14.26.28	06.01.20	06.38.04	20.48.46	05.52.04	21.34.35	05.04.35

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

da, es podria dir que millora la situació de les dones que treballen a temps parcial, en tant que disminueix la seva dedicació al treball domèstic (2 hores aproximadament) i augmenta el temps que dediquen al treball remunerat (1 hora aproximadament). En sentit contrari, i d'altra banda, entre els homes ocupats a jornada completa creix la dedicació temporal a les tasques domèstiques, tot mantenint estable el temps dedicat al treball remunerat. En definitiva, la jornada a temps parcial es consolida com una modalitat ocupacional que encobreix desigualtats de gènere, en la mesura que justifica presències femenines en l'àmbit domèstic mentre que des de l'experiència masculina no s'acostumen a justificar.

El temps de treball domèstic i familiar segons el cicle de vida

L'etapa vital en què es troba la persona, entre el conjunt d'etapes socialment previstes, condiciona la distribució del temps i el treball a la vida quotidiana. En aquest sentit, tres moments determinants són l'emancipació, la vida en parella i la presència de responsabilitats de cura. L'edat, l'estat civil i el tipus de llar emergeixen com les variables clau.

Pel que fa a l'edat de les persones ocupades, la dedicació de les dones al treball domèstic i familiar és superior a la dels homes en totes les franges d'edat, per bé que les diferències s'accentuen a mesura que s'avança en el cicle de vida, atès l'augment de les responsabilitats familiars. És a dir, en aquelles fases de la vida en què és més probable tenir responsabilitats relacionades amb la cura de les criatures i els adults dependents s'incrementa el temps que les dones dediquen al treball domèstic. Per contra, disminueix o s'estabilitza la contribució dels homes en aquesta mateixa situació.

Així doncs, en el cas de les dones, les hores setmanals dedicades al treball domèstic segueixen una dinàmica creixent al llarg de tota la vida adulta, de manera que només comencen a disminuir al final d'aquesta, a partir dels 65 anys. Contràriament, en el cas dels homes, certament l'etapa central de la vida adulta és quan més temps es dedica al treball domèstic i familiar, però, a diferència de les dones, a partir dels 45 anys comença a disminuir. Considerant aquestes dades, sembla possible afirmar que la dedicació temporal dels homes al treball domèstic i familiar està relacionada amb el treball de cura de les criatures. En aquest punt, cal subratllar dos aspectes: el creixent volum de treball domèstic que indirectament comporta el treball de cura i la paternitat com un moment clau del cicle de vida dels homes en relació amb les responsabilitats de la llar/família. En qualsevol cas, tal com s'ha vist en epígrafs anteriors, la cura de les criatures és una de les responsabilitats més compartides entre tots dos membres de la parella, de manera que la implicació més gran dels homes durant aquesta fase sempre s'esdevé al costat de les dones.

Altrament, l'absència de responsabilitats domèstiques i de cura al llarg del període de joventut explica per què dins del grup d'edat d'entre 18 i 29 anys les variacions entre homes i dones són menors (4 hores) que en el període central de la vida adulta (més de 10 hores). En efecte, es pot considerar que a partir dels 29 anys existeix una proclivitat més gran a tenir un fill/a a la llar i, per tant, a l'aparició del treball de cura en el si de la parella. És un treball de cura que en el cas de moltes dones s'enllaça amb la cura dels adults dependents i origina el que s'ha anomenat *la generació sandvitx*. La combinació del factor del cicle de vida i el factor generacional es fa palesa en el pic que representa la mitjana d'hores que les dones entre 45 i 64 anys destinen al treball domèstic i familiar (20 hores i

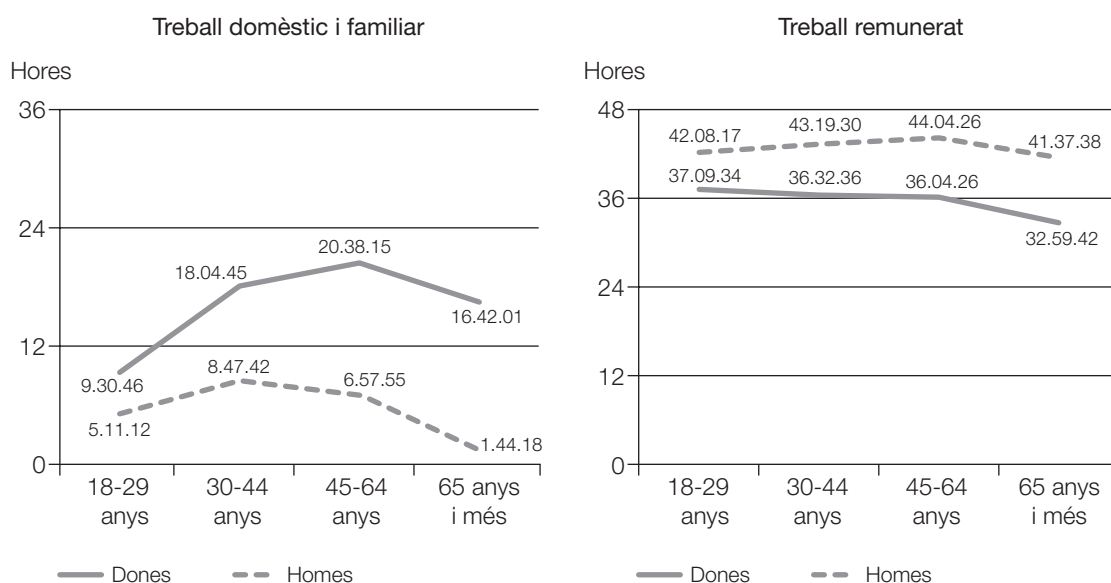
38 minuts). Dit en altres paraules, els adults dependents i el pes dels rols tradicionals de gènere impliquen una gran dedicació temporal a les tasques domèstiques.

Contràriament, la dedicació temporal al treball remunerat és superior en el cas dels homes en qualsevol franja d'edat. D'una banda, s'observa que la mitjana d'hores setmanals que els homes destinen a l'ocupació segueix una dinàmica creixent en totes les cohorts fins als 65 anys; el grup d'edat d'entre 45 i 64 anys és el que més temps hi dedica (44 hores i 4 minuts). En canvi, la dedicació de les dones segueix una dinàmica decreixent, de manera que el col·lectiu de joves és el que més temps hi destina (37 hores i 9 minuts). Ambdues tendències apareixen estretament relacionades amb les responsabilitats domèstiques analitzades en l'epígraf anterior.

Amb tot, cal subratllar que les diferències respecte al temps que homes i dones dediquen al treball remunerat són inferiors si es comparen amb les hores destinades al treball domèstic i familiar. Més enllà dels grups d'edats extremes, condicionats pel factor generacional, durant l'etapa central de la vida adulta, la diferència de sexe respecte al temps dedicat al treball remunerat arriba, com a molt, a les 8 hores setmanals.

En definitiva, amb independència del cycle de vida, la càrrega total de treball és més elevada en el cas de les dones. Al costat d'aquesta realitat material, simbòlicament s'observa que el cycle de vida dibuixa tendències contràries segons el sexe, reflex de les disponibilitats temporals que homes i dones manifesten durant l'adulthood: el cycle de vida femení implica estar disponible i accessible per al treball domèstic i familiar, mentre que el cycle de vida masculí implica plena disponibilitat per al mercat laboral. En el rerefons de tot plegat, cal pensar en l'eficàcia d'un procés socialitzador diferencial per raó de gènere que expli-

Figura 14. Hores setmanals dedicades al treball domèstic i familiar i al treball remunerat segons el grup d'edat i el sexe de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2006.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, 2006*.

ca fins a quin punt les dones tenen interioritzades les responsabilitats de la llar/família, malgrat que la seva vida quotidiana transcorre, en bona part, fora d'aquest espai simbòlic.

Al costat de l'edat, l'estat civil permet aprofundir en la influència del cicle de vida. De nou, les dones sobrepassen els homes en totes les categories, però les variacions més grans es troben entre la població casada: les dones casades dediquen al treball domèstic i familiar 20 hores i 48 minuts, mentre que els seus homòlegs masculins hi dediquen 8 hores i 1 minut. Aquesta diferència de 12 hores s'escurça en els casos de les persones solteres, vídues i separades o divorciades a 4, 8 i 9 hores, respectivament. D'una banda, doncs, l'estat civil condiciona la dedicació temporal de les dones al treball domèstic, per bé que sempre és superior a la dedicació dels seus homòlegs masculins. D'altra banda, l'alta dedicació de les dones casades posa en relleu com, en el context del matrimoni, elles són les principals responsables de les tasques de la llar, de manera que el fet de viure en parella reforça la divisió sexual del treball a l'interior de la llar/família, alhora que contribueix a reproduir els rols tradicionals de gènere.

En la mesura que la vida en parella comporta un augment de la càrrega de treball domèstic de les dones, aquestes veuen disminuir la seva disponibilitat per al mercat laboral: entre

Taula 39. Hores setmanals dedicades al treball domèstic i familiar i al treball remunerat segons l'estat civil i el sexe de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

	2000							
	Hores de treball domèstic i familiar				Hores de treball remunerat			
	Dones		Homes		Dones		Homes	
	Mitjana	Desv.	Mitjana	Desv.	Mitjana	Desv.	Mitjana	Desv.
		Típica		Típica		Típica		Típica
Solters/es	08.18.00	07.47.27	04.58.56	06.19.36	38.03.34	10.31.07	41.33.06	10.10.57
Casats/des	22.18.12	11.56.38	06.24.05	07.08.36	36.25.54	12.22.05	45.03.00	10.18.52
Vidus/vídues	22.36.07	10.12.37	12.38.44	07.50.26	38.19.31	14.30.19	39.41.03	06.39.38
Separats/des o divorciats/des	19.08.20	11.43.22	06.58.05	05.43.32	38.19.14	11.30.48	45.13.27	09.46.57

	2006							
	Hores de treball domèstic i familiar				Hores de treball remunerat			
	Dones		Homes		Dones		Homes	
	Mitjana	Desv.	Mitjana	Desv.	Mitjana	Desv.	Mitjana	Desv.
		Típica		Típica		Típica		Típica
Solters/es	10.01.01	09.08.30	06.01.18	06.07.19	37.02.33	10.44.12	42.01.32	10.18.27
Casats/des	20.48.58	11.53.40	08.01.42	07.28.01	36.03.56	10.26.02	43.49.23	08.50.47
Vidus/vídues	19.41.11	09.46.15	11.42.45	06.57.50	37.16.42	12.54.21	42.59.56	09.47.12
Separats/des o divorciats/des	17.09.58	09.45.09	08.24.46	05.41.22	37.30.35	11.27.56	45.58.20	11.11.59

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

el col·lectiu de persones casades, i en comparació amb la resta d'estats civils, elles són les que menys hores dediquen al treball remunerat i ells, els que més temps hi destinen, al costat dels separats o divorciats.

Per contra, els homes separats i vidus són els que més temps dediquen al treball domèstic i familiar, en una situació social marcada per l'absència de la figura femenina dins la llar. En qualsevol cas, la dedicació temporal a les tasques domèstiques d'aquests homes es manté per sota de la dedicació de les seves homòlogues femenines.

Finalment, cal subratllar el col·lectiu de persones solteres com el que menys temps dedica al treball domèstic i familiar. En aquest sentit, és probable pensar que bona part d'aquestes persones no estan emancipades, la qual cosa explicaria la menor responsabilitat domèstica. O bé cal pensar que viuen en solitud i, per tant, el volum de treball domèstic és inferior. Tot i així, la dedicació de les dones solteres també és superior a la dels seus homòlegs masculins (10 hores i 1 minut les dones i 6 hores i 1 minut els homes).

L'anàlisi temporal posa de manifest dos fenòmens interessants: la disminució de la mitjana d'hores de treball domèstic i familiar de les dones casades, separades i vídues i, paral·lelament, l'increment del temps que els homes casats, solters i separats dediquen a les tasques domèstiques. Ambdues tendències contribueixen a fer disminuir les diferències de sexe, sobretot en el cas dels homes casats, perquè la seva dedicació al treball domèstic creix 2 hores a la setmana, alhora que disminueix 2 hores la seva dedicació al treball remunerat (de 45 hores setmanals a 43).

El pes dels rols tradicionals de gènere en el context del matrimoni es confirma quan s'analiza la dedicació temporal al treball segons la tipologia de la llar on viuen les persones entrevistades. D'entrada, amb independència del tipus de família, les dones dediquen més hores al treball domèstic i els homes, al treball remunerat. Ara bé, cal destacar alguns aspectes importants.

En primer lloc, el fet d'anar a viure en parella comporta més treball domèstic i familiar per a les dones (14 hores i 55 minuts) i menys per als homes (6 hores i 53 minuts) que la vida en solitud. Així es constata quan es compara amb la dedicació de les persones que viuen soles: 10 hores i 52 minuts les dones enfront de 8 hores i 33 minuts els homes.

En segon lloc, l'aparició de les criatures a l'interior de la llar comporta més treball per a les dones que per als homes. Així es desprèn de les dades relatives a les persones que viuen en una llar formada per una parella amb fills/es, en les quals s'observa un augment més gran de la dedicació femenina a les tasques domèstiques (18 hores i 12 minuts les dones enfront de 7 hores i 26 minuts els homes). En aquest sentit, sembla possible apuntar que les responsabilitats de cura recauen sobre les dones, tot reforçant la divisió sexual del treball. Una altra vegada el context de la família nuclear sembla que reforça els rols de gènere, ja que la mitjana d'hores destinades a les tasques de la llar de les dones que viuen en una família monoparental és inferior a la de les dones que viuen en una llar formada per la parella i els fills/es (14 hores i 59 minuts enfront de 18 hores i 12 minuts, respectivament).

Novament, la dedicació més gran de les dones al treball domèstic i familiar condiciona la seva disponibilitat temporal per al treball remunerat. En aquest sentit, la dedicació temporal de les dones al treball remunerat és inferior a la masculina, amb independència de la

tipologia de la llar on viuen les persones entrevistades, si bé les dones que viuen en llars formades per una parella amb fills/es són les que més temps dediquen a les tasques domèstiques i les que menys temps dediquen al treball remunerat (36 hores i 1 minut). I, contràriament, els homes que viuen en parella són els que menys temps dediquen a les tasques domèstiques i els que més temps dediquen al treball remunerat (44 hores i 1 minut). En qualsevol cas, la càrrega total de treball segueix sent superior per a les dones, que, a més, viuen immerses en una situació de doble presència.

Des d'una perspectiva temporal, les dades no posen de manifest canvis importants, per bé que es confirma una tímida tendència cap a un repartiment més igualitari de les responsabilitats domèstiques. Les claus d'aquesta tendència són la disminució del temps que les dones dediquen al treball domèstic en una situació caracteritzada per l'absència de

Taula 40. Hores setmanals dedicades al treball domèstic i familiar i al treball mercantil segons la tipologia de la llar i el sexe de la població de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	2000							
	Hores de treball domèstic i familiar				Hores de treball remunerat			
	Dones		Homes		Dones		Homes	
	Mitjana	Desv.	Mitjana	Desv.	Mitjana	Desv.	Mitjana	Desv.
		Típica		Típica		Típica		Típica
Unipersonal	13.31.34	08.23.39	10.06.17	07.17.24	37.32.58	12.22.50	42.11.18	10.26.14
Dues persones o més	11.31.34	07.30.05	08.37.24	06.54.27	38.47.41	08.35.25	42.53.10	12.04.45
Parella	15.20.38	09.55.36	06.59.17	06.09.28	38.49.19	10.58.19	44.25.05	09.16.02
Parella amb fills	18.04.07	13.10.31	05.26.33	06.54.30	36.46.14	11.51.34	43.57.44	10.39.58
Monoparental	15.01.02	12.02.10	06.09.55	06.32.45	37.24.43	11.51.39	41.38.55	07.33.57
Amb dos nuclis o més	18.24.01	15.06.59	03.19.43	03.34.54	35.40.53	16.26.33	44.33.52	05.55.14
	2006							
	Hores de treball domèstic i familiar				Hores de treball remunerat			
	Dones		Homes		Dones		Homes	
	Mitjana	Desv.	Mitjana	Desv.	Mitjana	Desv.	Mitjana	Desv.
		Típica		Típica		Típica		Típica
Unipersonal	10.52.31	05.51.57	08.33.49	05.14.17	37.28.06	09.28.55	43.58.50	11.27.26
Dues persones o més	12.20.24	09.58.12	08.16.54	05.56.09	36.23.12	11.32.00	43.24.16	08.51.50
Parella	14.55.39	09.12.15	06.53.27	05.43.25	37.24.21	10.46.35	44.01.04	09.29.48
Parella amb fills	18.12.53	13.01.43	07.26.20	07.27.12	36.01.03	10.22.14	43.13.37	09.27.43
Monoparental	14.59.05	09.37.32	06.45.18	06.54.32	37.29.02	12.09.47	40.35.41	08.58.36
Amb dos nuclis o més	15.11.05	12.32.31	05.11.04	08.16.11	38.18.12	11.37.19	43.58.27	08.21.13

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

cura i l'augment de la dedicació temporal a les tasques domèstiques dels homes que viuen en un context amb presència de cura (de 5 hores i 26 minuts a 7 hores i 26 minuts). En aquest sentit, es reforça la idea apuntada en epígrafs anteriors sobre el doble efecte quotidià del treball de cura de les criatures: consolida el rol femení i obre l'escletxa del canvi del rol masculí.

Dificultats per a la compaginació de la vida laboral, personal i familiar

La distribució desigual de la càrrega total de treball entre homes i dones determina les condicions de vida de la població. En el cas de les dones, suposa una situació de doble presència en què es combinen de forma sincrònica i quotidiana les responsabilitats laborals i les familiars. Aquesta realitat que descriu la quotidianitat d'una bona part de les dones adultes a la província de Barcelona converteix la compaginació de la vida laboral amb la familiar en una obligació femenina. De fet, des dels inicis de la industrialització, les dones de classe treballadora concilien l'esfera laboral amb la familiar, amb més o menys equilibris i benestar. Per aquesta raó, sovint les mateixes dones no viuen com a problemàtica la compaginació, malgrat que els suposi una pèrdua de temps per a elles mateixes i malestar quotidià. Per contra, la compaginació de responsabilitats laborals i familiars emergeix com una opció individual entre el col·lectiu d'homes. En el seu cas, l'absència de responsabilitats domèstiques converteix la conciliació en una decisió personal, lluny de representar una obligació social com en el cas de les dones.

Així doncs, a l'hora d'analitzar les dades sobre conciliació, cal tenir present, més que en altres qüestions, la subjectivitat en les respostes de les persones entrevistades. Com han mostrat altres estudis, sembla possible apuntar que homes i dones no valoren el mateix quan se'ls pregunta sobre les dificultats per compaginar la vida laboral amb les tasques domèstiques i familiars. Així, les dificultats percebudes entorn de la compaginació poden diferir de la realitat quotidiana al voltant del treball domèstic analitzada en els apartats anteriors.

A la província de Barcelona, l'11,2% de les dones ocupades afirmen tenir moltes dificultats per compaginar ambdós treballs enfront d'un 9% d'homes que es troben en aquesta mateixa situació. Les diferències de sexe augmenten entre les persones que manifesten tenir algunes dificultats: un 36,5% en el cas de les dones i un 26,4% en el cas dels homes; mentre que les variacions es redueixen entre les persones que reconeixen no tenir cap dificultat per a la conciliació: un 49,1% de les dones i un 50,8% dels homes. Al costat d'aquestes dades, cal tenir present el percentatge de persones que no participen en les tasques domèstiques, per a les quals cal entendre que la conciliació no és ni una obligació ni una opció: és el cas del 13,5% dels homes ocupats i del 2,8% de les dones ocupades.

En qualsevol cas, les dades de la taula 41 posen de manifest que el 47,7% de les dones i el 35,4% dels homes entrevistats manifesten tenir algun tipus de dificultat per compaginar la vida laboral, familiar i personal. Un primer factor que influeix en les dificultats de conciliació és el temps dedicat al treball remunerat. En efecte, les jornades laborals llargues comporten més dificultats de compaginació amb les tasques domèstiques i familiars: entre les persones que treballen més de 40 hores a la setmana, la majoria de les

Taula 41. Dificultats per compaginar la vida laboral amb les tasques domèstiques i les responsabilitats familiars segons el sexe de la població ocupada de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	<i>Dones</i>	<i>Homes</i>	<i>Total</i>
Moltes dificultats	11,2	9,0	10,0
Algunes dificultats	36,5	26,4	30,9
Cap dificultat	49,1	50,8	49,9
No participa en les tasques domèstiques	2,8	13,5	8,8
NS/NC	0,4	0,2	0,3
Total	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(1.926)	(2.425)	(4.351)

V de Cramer = 0,206

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

dones manifesten dificultats per conciliar (un 15,7%, moltes i un 38,4%, algunes) i quasi la meitat dels homes es troben en aquesta situació (un 15,8%, amb moltes dificultats i el 32,5%, amb algunes). Pel que fa al percentatge de cap dificultat, és pràcticament igual per a ambdós sexes, mentre que les variacions més importants es troben en la categoria de no participació en les tasques domèstiques: un 11,5% dels homes enfront d'un 4,5% de les dones.

Les diferències entre homes i dones creixen entre les persones ocupades que treballen de 35 a 40 hores a la setmana. De fet, es tracta del col·lectiu que aglutina més efectius, entre els quals un 12,5% de les dones afirmen tenir moltes dificultats enfront d'un 7,3% dels homes i un 27,9% de les dones manifesten algun problema enfront d'un 31,5% dels homes. De nou, apareix un contingent important d'homes (10%) per als quals la conciliació no és un problema, perquè, simplement, no participen en les tasques de la llar. Lògicament, les persones que treballen de forma remunerada menys de 35 hores a la setmana són les que menys dificultats perceben per compaginar la vida laboral amb les tasques domèstiques i familiars, per bé que es mantenen diferències de sexe, sobretot en la categoria de moltes dificultats: un 10,4% de les dones davant d'un 5,6% dels homes.

El segon factor clau per caracteritzar el col·lectiu de població que manifesta dificultats per conciliar la vida laboral amb la familiar és la presència o absència de treball de cura. Les xifres totals posen de manifest que el fet de tenir fills, siguin menors de 10 anys o no, implica més dificultats per compaginar ambdós treballs en el cas de les dones: només un 29% de les dones amb fills afirmen no tenir cap problema. Per contra, el fet de tenir fills no discrimina internament entre el col·lectiu d'homes ocupats.

En segon lloc, la presència dels fills a la llar també ajuda a discriminar les dificultats de conciliació entre les dones, en la mesura que quan ja no hi ha fills a la llar, el 60,2% de les ocupades manifesten no tenir cap dificultat per compaginar la vida laboral amb la familiar. I en el cas dels homes, aquesta situació és la que més absència de participació en les tasques domèstiques acumula (14,2%). Probablement, en el rerefons d'aquestes dades pesa tant l'emancipació dels fills com el factor generacional en termes d'interiorització dels rols de gènere.

Taula 42. Dificultats per compaginar la vida laboral amb les tasques domèstiques i les responsabilitats familiars segons les hores setmanals de treball remunerat i el sexe de la població de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	<i>Dones (a)</i>				<i>Homes (b)</i>			
	<i>Menys de 35 h</i>	<i>De 35 a 40 h</i>	<i>Més de 40 h</i>	<i>Total</i>	<i>Menys de 35 h</i>	<i>De 35 a 40 h</i>	<i>Més de 40 h</i>	<i>Total</i>
Moltes dificultats	10,4	12,5	15,7	12,7	5,6	7,3	15,8	9,5
Algunes dificultats	24,4	27,9	38,4	29,3	27,8	31,5	32,5	31,3
Cap dificultat	63,7	54,2	41,4	53,6	61,3	51,1	40,2	49,5
No participa en les tasques domèstiques	1,5	5,4	4,5	4,3	5,4	10,0	11,5	9,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(160)	(403)	(151)	(714)	(531)	(2.048)	(1.042)	(3.621)

(a) V de Cramer = 0,115

(b) V de Cramer = 0,125

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula 43. Dificultats per compaginar la vida laboral amb les tasques domèstiques i les responsabilitats familiars segons el nombre de fills menors de 10 anys que viuen a la llar i el sexe de la població de 16 anys i més que viu en una parella en què ambdós membres treballen i que és espòs/esposa, cap de família o parella. Província de Barcelona. 2006

	<i>Parelles amb un fill de 0 a 10 anys a la llar</i>	<i>Parelles amb dos o més fills de 0 a 10 anys a la llar</i>	<i>Parelles amb altres fills a la llar</i>	<i>Parelles amb fills que no viuen a la llar</i>	
Dona (a)					
Moltes dificultats	17,06	31,69	13,76	8,91	19,06
Algunes dificultats	53,87	42,89	38,12	30,81	44,35
Cap dificultat	29,08	23,22	47,15	60,28	35,77
No participo en les tasques domèstiques		2,20	0,97		0,82
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	62	43	44	19	167
Home (b)					
Moltes dificultats	12,96	17,18	7,59	6,50	11,11
Algunes dificultats	40,80	44,16	27,64	21,01	34,52
Cap dificultat	41,76	33,63	55,20	58,27	46,89
No participo en les tasques domèstiques	4,48	5,03	9,56	14,23	7,47
Total	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
<i>n</i> mostral	(715)	(425)	(827)	(214)	(2.181)

(a) V de Cramer = 0,183

(b) V de Cramer = 0,146

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

En tercer lloc, les dades evidencien que la presència de dos fills menors o més a la llar és la principal causa de les dificultats per compaginar ambdós treballs entre les persones ocupades, si bé les dones són les que més les pateixen: un 31,6% manifesten tenir moltes dificultats enfront d'un 17,1% dels homes.

Síntesi

- Les dones són les principals encarregades del conjunt de tasques domèstiques i, alhora, aquestes apareixen clarament feminitzades o masculinitzades en funció del seu valor social. Tanmateix, l'anàlisi temporal mostra una disminució de les desigualtats entre homes i dones al llarg dels darrers anys. En aquest sentit, sembla possible afirmar que la distribució del treball domèstic i familiar es troba immersa en un lent procés de canvi, per bé que el camí a recórrer és encara molt llarg.
- La responsabilitat de les tasques bàsiques de manteniment de la infraestructura de la llar és majoritàriament femenina: les dones són les principals responsables de rentar la roba (72,8%), de cuinar (65,1%), de netejar la cuina (58,5%) i de netejar la casa (56,2%). Es tracta d'aquelles tasques menys valorades socialment, tant pel seu component servil com pel poc reconeixement i gratificació que comporta la seva execució. En canvi, la responsabilitat masculina creix en aquelles feines més visibles socialment i més flexibles temporalment: l'11,8% dels homes són els principals responsables d'anar a comprar; el 16,3%, d'administrar els diners, i el 55,2%, de realitzar les reparacions generals de l'habitatge.
- La dona és la principal responsable de les tasques de gestió i organització de la llar en el 68,5% de les persones entrevistades, mentre que la responsabilitat masculina es dona en el 4,4% dels casos.
- En el cas de la cura dels menors de 10 anys, la mare n'és la principal encarregada en el 52,9% dels casos; el pare, en el 2%, i ambdós conjuntament, en el 40,9%. Malgrat que es tracta de la tasca més compartida entre tots dos membres de la parella, en la majoria dels casos la dona segueix assumint el paper de cuidadora principal. Pel que fa a la cura de les persones grans de la llar, la dona n'és la principal responsable en el 48,4% dels casos; l'home, en el 8,5%, i ambdós conjuntament, en el 12,7%. A diferència de la cura de les criatures, en aquest cas destaca el 9,9% de casos en què la responsabilitat recau en una persona remunerada i el 9,1% de casos en què la persona responsable és un altre membre femení de la llar. Pel que fa a la cura de les persones discapacitades a la llar, la persona encarregada n'és la dona en el 54,3% dels casos; l'home, en l'11,2%, i ambdós conjuntament, en el 13,6%.
- Malgrat que les responsabilitats domèstiques continuen sent, bàsicament, femenines, no totes les dones es troben en la mateixa situació. L'heterogeneïtat existent dins del col·lectiu femení depèn, en bona part, de la relació amb l'activitat remunerada, les condicions laborals i l'etapa del cicle de vida. Les persones ocupades en el mercat laboral són les que menys temps dediquen al treball domèstic i familiar: la dedicació setmanal mitjana de les dones ocupades és de 16 hores i 42 minuts, mentre que la dels seus homòlegs masculins es redueix a la meitat, 7 hores i 21 minuts. En absència d'ocupació, el temps de treball domèstic i familiar aug-

menta en tots els casos per a ambdós sexes. En primer lloc, destaca la dedicació temporal de les persones inactives per feines de la llar, seguides de les aturades i, finalment, de les jubilades.

- Entre les persones ocupades, el tipus de jornada laboral emergeix com un factor clau que influeix en la quantitat d'hores dedicades al treball domèstic i familiar. Les dones que treballen a jornada completa dediquen menys temps a les tasques de la llar (15 hores i 48 minuts) que les dones que treballen a temps parcial (20 hores i 8 minuts). En canvi, els homes que treballen a temps complet dediquen més hores a les tasques de la llar (7 hores i 25 minuts) que els homes que treballen a temps parcial (6 hores i 1 minut). Així doncs, la jornada a temps parcial apareix com una falsa solució per a la doble presència femenina.
- Pel que fa a l'edat de les persones ocupades, la dedicació de les dones al treball domèstic i familiar és superior a la dels homes en totes les franges d'edat, per bé que les diferències s'accentuen a mesura que s'avança en el cicle de vida, atès l'augment de les responsabilitats familiars.
- En el context del matrimoni i la família nuclear, elles són les principals responsables de les tasques de la llar, de manera que el fet de viure en parella reforça la divisió sexual del treball a l'interior de la llar/família, alhora que contribueix a reproduir els rols tradicionals de gènere. Les dones que viuen en llars formades per una parella amb fills són les que més temps dediquen a les tasques domèstiques i les que menys temps dediquen al treball remunerat (36 hores i 1 minut). I, contràriament, els homes que viuen en parella són els que menys temps dediquen a les tasques domèstiques i els que més temps dediquen al treball remunerat (44 hores i 1 minut).
- A la província de Barcelona, l'11,2% de les dones ocupades afirmen tenir moltes dificultats per compaginar la vida laboral amb les tasques domèstiques i familiars enfront d'un 9% dels homes que es troben en aquesta mateixa situació. Les diferències de sexe augmenten entre les persones que manifesten tenir algunes dificultats: un 36,5% en el cas de les dones i un 26,4% en el cas dels homes. Les variacions es redueixen entre les persones que reconeixen no tenir cap dificultat per a la conciliació: un 49,1% de les dones i un 50,8% dels homes. Al costat d'aquestes dades, cal tenir present el percentatge de persones que no participen en les tasques domèstiques, per a les quals cal entendre que la conciliació no és ni una obligació ni una opció: és el cas d'un 13,5% dels homes ocupats i d'un 2,8% de les dones ocupades. El temps dedicat al treball remunerat i la cura de les criatures menors de 10 anys caracteritzen el col·lectiu amb més dificultats per conciliar.

5. Ingressos

El nivell d'ingressos és una dimensió clau de les condicions de vida de la població en general i de les dones en particular. Bàsicament perquè l'autonomia econòmica condiciona, en bona part, la presència i participació femenines més enllà de l'espai domèstic. A més, és prou sabut que la manca de recursos materials pot agreujar i, alhora, justificar les relacions de subordinació i dominació entre dos col·lectius socials. En aquest sentit, les relacions socials de gènere no en són una excepció. Per tot plegat, doncs, és necessari analitzar la dimensió material de les condicions de vida dels homes i les dones a la província de Barcelona. I, per tant, estudiar quin ha estat el reflex econòmic dels canvis que les dones, sobretot les joves, han experimentat al llarg dels darrers anys en el món de l'educació i del mercat laboral.

El present capítol aborda aquestes qüestions tot analitzant les condicions de vida de la població des de la perspectiva de les rendes individuals. La disposició d'ingressos o no i el seu origen en són els principals eixos analítics. En concret, el primer apartat es dedica a les persones que no disposen d'ingressos mensuals de manera regular, el segon punt analitza la procedència dels ingressos de què es disposa i el tercer punt, el seu nivell i distribució.³

Persones sense ingressos

A la província de Barcelona, la manca d'ingressos propis és una condició que afecta, especialment, les dones: un 22,9% de les dones no han tingut ingressos mensuals regulars durant l'any anterior a la realització de l'*Enquesta* enfront d'un 4,7% d'homes que es troben en aquesta mateixa situació. Des d'una perspectiva temporal, s'observa un descens de la població sense ingressos propis (d'un 18% l'any 2000 a un 14% l'any 2006), si bé es mantenen les diferències per sexe, tot confirmant-se la feminització del col·lectiu sense ingressos.

La situació econòmica depèn, en bona mesura, de la relació que les persones mantenen amb l'activitat laboral, atesa la importància material de l'ocupació en el context de la societat actual. En aquest sentit, s'observa que la majoria de les persones sense ingressos són

---

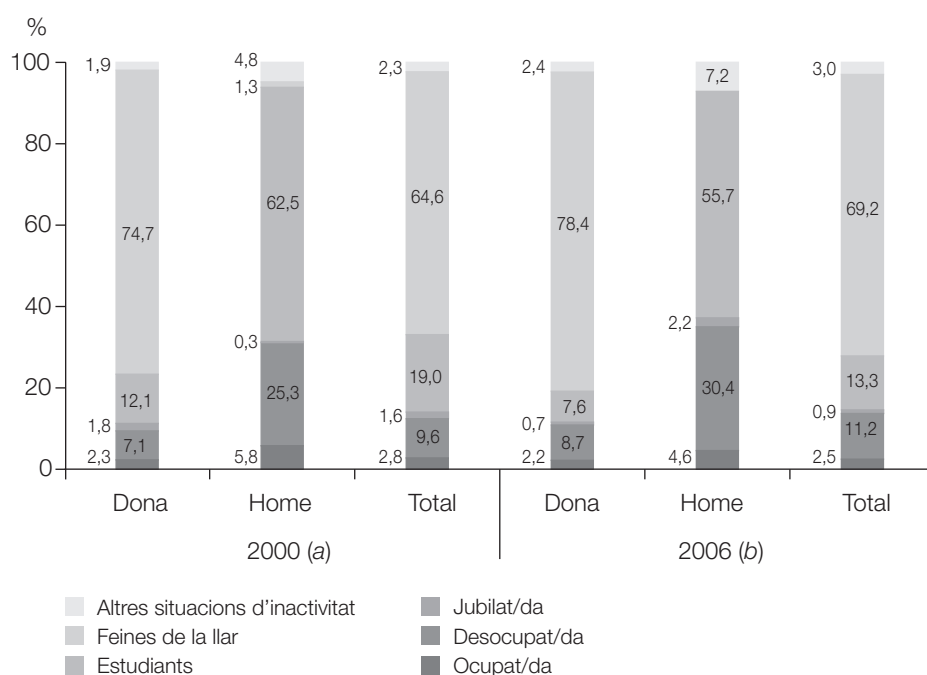
3. Cal tenir presents les dificultats associades a qualsevol estudi de les condicions econòmiques de la població. D'una banda, la influència de la inflació a l'hora de fer anàlisis diacròniques, que sovint obliga a realitzar aproximacions estàtiques, com és el cas del present estudi. D'altra banda, les reticències socials a l'hora de respondre preguntes sobre el nivell d'ingressos individuals, que comporten percentatges més elevats de no resposta.

Taula 44. Disponibilitat d'ingressos mensuals regulars segons el sexe de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
No té ingressos	28,60	6,53	18,08	22,92	4,74	14,18
Té ingressos	71,28	93,39	81,81	77,06	95,23	85,79
NS/NC	0,12	0,08	0,10	0,03	0,03	0,03
Total	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
<i>n</i> mostral	(3.272)	(2.978)	(6.250)	(3.984)	(3.685)	(7.669)

(a) V de Cramer = 0,287

(b) V de Cramer = 0,260

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.**Figura 15. Relació amb l'activitat segons el sexe de la població de 18 anys i més sense ingressos mensuals regulars. Província de Barcelona. 2000-2006**

(a) V de Cramer = 0,557

(b) V de Cramer = 0,574

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

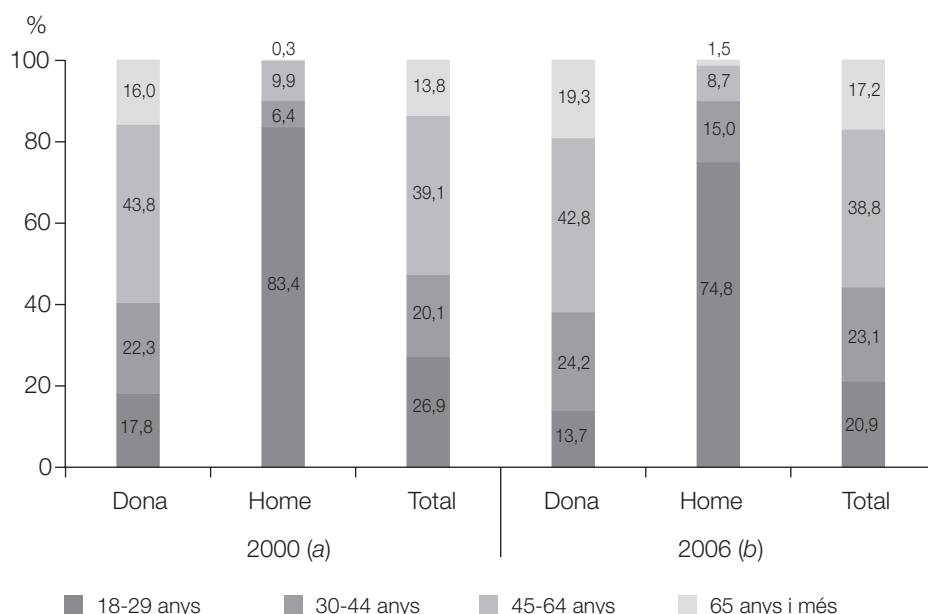
Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

inactives laboralment. Tanmateix, les raons de la inactivitat difereixen segons el sexe: la majoria de les dones sense ingressos són mestresses de casa (78,4%); per contra, la majoria dels homes sense ingressos són estudiants (55,6%). Una situació, aquesta darrera, en què es troba un reduït percentatge de dones (7,6%). (Vegeu figura 15.)

Aquestes dades posen de manifest la diferència entre el caràcter conjuntural o estructural de la dependència econòmica d'homes i dones. És a dir, cal pensar que la situació dels homes sense ingressos per raó d'estudis tendirà a desaparèixer davant l'horitzó de la inserció laboral. Contràriament, la situació de les dones sense ingressos per feines de la llar probablement es perpetuarà en el futur, atesa la manca d'horitzó laboral que acostuma a caracteritzar aquest col·lectiu; un col·lectiu que al llarg dels darrers anys s'ha incrementat en 4 punts percentuals. Amb tot, cal recordar que la dependència econòmica femenina sovint suposa dependència econòmica de la parella, fet que pot reforçar situacions de subordinació i dominació dins la llar.

La diferència entre la dependència estructural de la majoria de dones sense ingressos i la dependència conjuntural de la majoria d'homes que es troben en aquesta mateixa situació es fa palesa quan s'analitzen les dades segons l'edat. En el cas de les dones, la manca de poder adquisitiu augmenta amb l'edat, mentre que en el cas dels homes s'observa la tendència contrària: un 42,8% de les dones sense ingressos tenen entre 45 i 64 anys davant del 8,8% dels seus homòlegs masculins. En canvi, un 13,6% de les dones sense ingressos són menors de 30 anys enfront del 74,8% d'homes que es troben en aquesta situació. En consonància amb les dades sobre activitat, al llarg dels darrers anys, d'una banda, ha envellit el col·lectiu de dones sense ingressos, fet que posaria de manifest la importància del factor generacional. I, d'altra banda, han disminuït en 9 punts percentuals els homes joves (18-29 anys) que es troben en aquesta situació.

Figura 16. Grup d'edat segons el sexe de la població de 18 anys i més sense ingressos mensuals regulars. Província de Barcelona. 2000-2006

(a) V de Cramer = 0,511

(b) V de Cramer = 0,490

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Així doncs, dins del col·lectiu de persones sense poder adquisitiu, no és el mateix ser adult i mestressa de casa que ser jove i estudiant. En aquest sentit, el nivell d'estudis esdevé una variable clau a l'hora de valorar les possibilitats d'inserció laboral del col·lectiu de persones sense ingressos. Entre aquestes, les dones tenen nivells de formació inferiors als dels seus homòlegs masculins, la qual cosa dificulta les seves oportunitats d'ocupació. En concret, la majoria de dones sense poder adquisitiu tenen, com a màxim, estudis primaris: un 15,8% no tenen estudis i un 47% tenen estudis primaris. Contràriament, la majoria d'homes sense ingressos tenen els estudis secundaris finalitzats (64,3%) i, atesa la seva joventut, cal pensar que una bona part es troben cursant estudis universitaris (vegeu la taula A23 de l'annex).

En definitiva, sembla possible afirmar que la situació de la majoria de les dones entrevistades que no disposen d'ingressos probablement es perpetuarà en el futur, ja que es tracta de dones adultes, mestresses de casa i amb un nivell educatiu baix. Ben al contrari, la condició d'estudiants i joves de la majoria dels homes sense ingressos convida a pensar que la seva dependència econòmica és transitòria. Bàsicament perquè el seu projecte de vida està orientat al mercat laboral i, per tant, a la llarga formaran part de la població ocupada amb ingressos regulars.

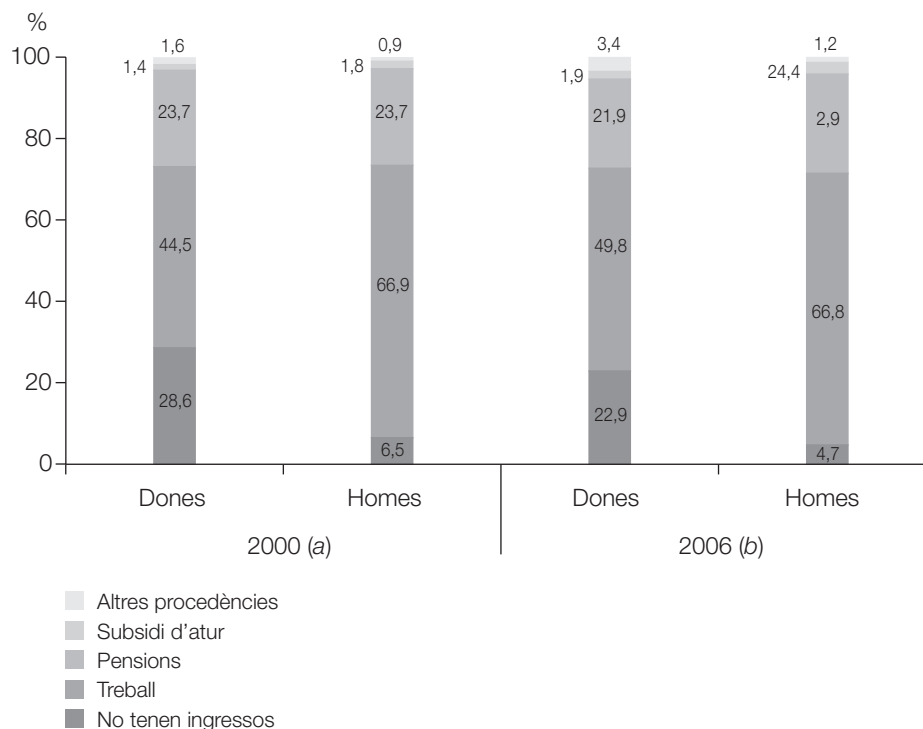
Origen dels ingressos

El mercat laboral i el sistema públic de pensions són les fonts principals d'ingressos de què disposa la població, en funció de les condicions socials sota les quals viu. El caràcter diferencial d'ambdues fonts afecta les condicions de vida de la població: no és el mateix, socialment i econòmicament, viure de les rendes del treball que del sistema públic de pensions.

Si bé és cert que les rendes del treball són la principal font d'ingressos a la província de Barcelona, també ho és que existeixen diferències segons el sexe. Unes diferències que, entre altres coses, posen de manifest la distribució desigual de la càrrega total de treball entre homes i dones, en la mesura que la menor presència laboral femenina comporta una presència domèstica més gran sense valor econòmic ni social. En concret, les dades mostren que, en el cas de les dones amb ingressos, un 49,8% disposen d'ingressos procedents de les rendes del treball, un 21,9% reben pensions públiques i un 1,9%, el subsidi d'atur. En contrast, el 66,8% dels homes tenen el mercat laboral com a principal font d'ingressos; el 24,4%, el sistema públic de pensions, i el 2,9% reben el subsidi d'atur.

L'anàlisi segons l'edat confirma que en el rerefons de les xifres relatives a les pensions hi ha l'envelliment demogràfic de la població. En concret, la majoria de les persones més grans de 64 anys reben pensions: un 73,5% de les dones i un 96,3% dels homes. El percentatge més elevat d'homes que es troben en aquesta situació topa amb una esperança de vida femenina més llarga que la masculina: les dones envelleixen més que els homes i pitjor, ja que un 17,9% de les dones més grans de 64 anys no disposen d'ingressos davant del 0,11% dels seus homòlegs masculins. En aquest sentit, les dades recorden de nou l'existència d'un col·lectiu de població femenina que viu en situació de pobresa. Aquesta manca d'ingressos entre les dones grans recorda que el sistema de pensions actual no reconeix les tasques domèstiques i familiars com a treball, malgrat que són imprescindibles per a la reproducció de les persones i la societat.

Figura 17. Origen dels ingressos segons el sexe de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

(a) V de Cramer = 0,302

(b) V de Cramer = 0,278

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Pel que fa a les rendes del treball, l'edat també s'hi manifesta com un factor clau a considerar. Com és lògic, els percentatges més elevats es troben en el tram d'edat que representa l'etapa central de la vida adulta i, per tant, de més plenitud laboral (30-44 anys). Tanmateix, en la mesura que aquesta fase del cicle de vida coincideix amb les màximes responsabilitats familiars s'explica la diferència entre el percentatge relatiu als homes (92,1%) i el de les dones (76,7%). Aquesta diferència condueix a subratllar la influència del cicle de vida, alhora que obre l'interrogant sobre el pes del factor generacional. D'una banda, el factor del cicle de vida explica per què el segon grup de dones en percentatge d'ingressos procedents del mercat de treball és el col·lectiu menor de 30 anys (68,8%), que supera en més de 20 punts percentuals el grup de 45 a 64 anys. L'absència o presència de càrregues de cura és l'element clau per explicar aquesta diferència, inexistent en el cas dels homes. Però, d'altra banda, caldrà seguir la trajectòria d'aquestes dones joves per veure si mantenen les rendes del treball quan tinguin 45 anys. Aleshores, serà possible mesurar el pes del canvi generacional en termes d'autonomia econòmica.

Fins llavors, només és possible afirmar la influència del moment vital en termes de responsabilitats familiars. El cas és que al llarg de la joventut, quan s'és més procliu a estar lliure de responsabilitats de cura, els percentatges segons el sexe són pràcticament

Taula 45. Origen dels ingressos segons l'edat i el sexe de la població de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	<i>Dones (a)</i>				<i>Homes (b)</i>			
	<i>16-29 anys</i>	<i>30-44 anys</i>	<i>45-64 anys</i>	<i>65 anys i més</i>	<i>16-29 anys</i>	<i>30-44 anys</i>	<i>45-64 anys</i>	<i>65 anys i més</i>
No té ingressos	26,70	18,07	32,35	17,88	19,92	3,00	1,71	0,11
Treball	68,81	76,67	45,16	1,32	75,31	92,17	70,93	2,43
Pensions	0,88	1,85	15,78	73,49	0,47	1,49	20,74	96,35
Atur	2,32	2,77	2,00	–	3,45	2,61	4,43	–
Altres	1,28	0,63	4,62	7,31	0,86	0,73	2,19	0,98
NS/NC	–	–	0,09	–	–	–	–	0,14
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(736)	(1.259)	(1.144)	(903)	(782)	(1.200)	(1.075)	(678)

(a) V de Cramer = 0,442

(b) V de Cramer = 0,507

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

iguals. En canvi, la diferència de 25 punts percentuals entre els homes i les dones de 45 a 64 anys posa de manifest les conseqüències econòmiques dels rols tradicionals de gènere. En definitiva, en tots els grups d'edat, el nombre de dones amb ingressos del treball és inferior al dels seus homòlegs masculins, per bé que les diferències s'incrementen amb l'edat.

Al costat de l'edat, cal considerar la influència del nivell d'estudis a l'hora d'analitzar la procedència dels ingressos. En primer lloc, s'observa que les rendes del treball augmenten a mesura que les persones disposen de més formació: en el cas de les dones, disposen d'ingressos laborals el 7,7% de les que no tenen estudis i el 82,2% de les que tenen estudis universitaris; en el cas dels homes, aquests percentatges se situen en el 22,7% i en el 84,1%, respectivament. Les diferències de sexe entre el col·lectiu de persones sense estudis constaten, novament, que el capital educatiu té una influència més gran sobre el col·lectiu femení. És a dir, tenir estudis o no tenir-los discrimina més les dones que els homes: els percentatges masculins doblen els femenins en les categories relatives a la baixa formació i pràcticament s'igualen en el cas dels estudis superiors. En segon lloc, es posa de manifest que els ingressos vinculats al sistema de pensions apareixen associats a les categories més baixes del nivell d'estudis. En concret, aquesta font d'ingressos està sobrerrepresentada, en tots dos sexes, entre les persones que no tenen estudis: un 62% de les dones i un 72,5% dels homes. Finalment, es fa palès que tenir estudis o no tenir-los no discrimina el col·lectiu de dones sense ingressos, sinó que la diferència rau en el fet de tenir estudis universitaris. En el rerefons d'aquestes dades hi ha el conjunt de dones inactives per raons de cura de la llar, que, malgrat que ha disminuït al llarg dels darrers anys, persisteix en la seva existència en tots els grups d'edat.

Amb tot, doncs, l'origen dels ingressos posa de manifest l'existència d'un projecte de vida en femení i d'un projecte de vida en masculí. Certament, ambdós projectes no són, respectivament, exclusius de les dones i dels homes. Però les dones grans amb un nivell baix

Taula 46. Origen dels ingressos segons el nivell d'estudis i el sexe de la població de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	<i>Dones (a)</i>				<i>Homes (b)</i>			
	<i>Sense estudis</i>	<i>Estudis primaris</i>	<i>Estudis secundaris</i>	<i>Estudis superiors</i>	<i>Sense estudis</i>	<i>Estudis primaris</i>	<i>Estudis secundaris</i>	<i>Estudis superiors</i>
No té ingressos	23,45	30,58	24,48	9,27	2,21	3,73	9,16	3,29
Treball	7,68	34,41	63,35	82,19	22,73	58,31	75,03	84,10
Pensions	62,02	28,29	7,92	5,30	72,50	33,38	11,01	10,70
Atur	0,14	2,26	2,26	1,60	1,97	3,40	3,13	1,24
Altres	6,71	4,46	1,92	1,63	0,60	1,18	1,61	0,68
Ns/NC	–	–	0,07	–	–	–	0,06	–
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(545)	(1.366)	(1.397)	(734)	(290)	(1.388)	(1.450)	(607)

(a) V de Cramer = 0,323

(b) V de Cramer = 0,248

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

d'estudis són les més vulnerables econòmicament, tant per una relació feble o inexistent amb l'ocupació al llarg de la seva vida com per la invisibilitat econòmica del treball domèstic i familiar per al sistema de pensions.

Nivell d'ingressos

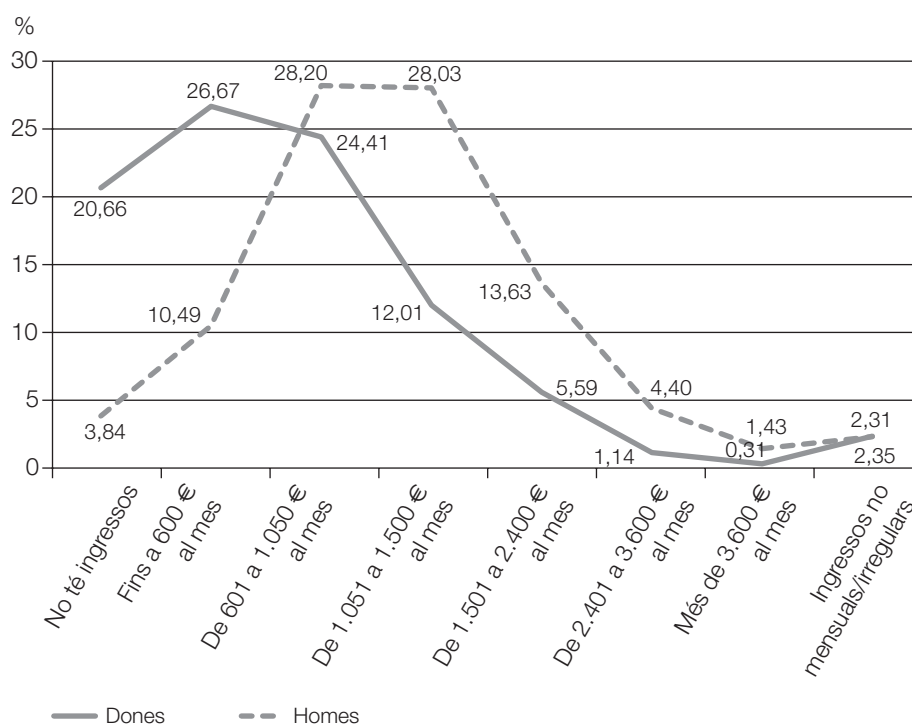
A fi d'aprofundir en l'anàlisi del poder adquisitiu de la població en general i de les dones en particular, cal analitzar el nivell d'ingressos i com es distribueixen. En aquest sentit, les dades confirmen el menor poder adquisitiu de les dones en comparació amb els seus homòlegs masculins. Segons les respostes de les persones entrevistades, els ingressos de la majoria de les dones a la província de Barcelona se situen en els trams mitjans i baixos: un 26,7% ingressen menys de 600 euros mensuals; un 24,4%, entre 601 i 1.050 euros; un 12%, entre 1.051 i 1.500 euros; un 5,6%, entre 1.501 i 2.400 euros, i un 1,4%, entre 2.401 i 3.600 euros. És pràcticament imperceptible el percentatge d'efectius que guanyen més de 3.600 euros mensuals. En contrast, els ingressos de la majoria dels homes se situen en els trams mitjans i alts, concretament entre els 1.051 i els 2.400 euros mensuals.

La representació gràfica d'aquestes diferències entre les dones i els homes dona com a resultat dues corbes d'ingressos que s'inverteixen en el punt dels 600 euros mensuals. La corba femenina té forma de pendent, de manera que augmenta en els trams d'ingressos inferiors i, a partir dels 600 euros, decreix fins que pràcticament desapareix en el tram d'ingressos superiors. Contràriament, la corba masculina pren forma de campana, atesa la presència menor dels homes en els nivells més baixos, la concentració en els nivells mitjans i la disminució en els nivells més alts. Si bé és cert que a partir dels 1.051 euros disminueix el contingent de persones en totes les categories, també és cert que en aquests trams creixen les diferències entre els homes i les dones.

El nivell d'ingressos està estretament relacionat amb el nivell d'estudis de la població, sobretot en el cas de les dones. Novament, doncs, el capital educatiu posa de manifest l'heterogeneïtat del mateix col·lectiu femení. Per dir-ho ras i curt, el poder adquisitiu creix amb el nivell educatiu. D'una banda, les dones amb ingressos mensuals inferiors als 600 euros passen d'un 56,3% entre les que no tenen estudis a un 8,8% entre les que tenen estudis superiors. De la mateixa manera, el punt d'inflexió dels 600 euros es desplaça cap a trams més elevats entre les dones amb estudis universitaris, entre les quals la majoria guanyen més de 1.050 euros al mes; en concret, un 28,1% guanyen fins a 1.500 euros i un 21,4%, fins a 2.400 euros. Les dones amb estudis primaris apareixen sobrerepresentades en el tram inferior als 600 euros mensuals (32,4%) i les dones amb estudis secundaris tenen una presència més gran en el tram següent, que arriba fins als 1.050 euros (32,6%).

En el cas dels homes, el poder adquisitiu també creix amb el capital educatiu, però no amb la mateixa intensitat que en el cas de les dones, davant la concentració de contingents en les categories intermèdies. Els ingressos dels homes sempre són superiors als de les seves homòlogues femenines en totes les categories educatives, per bé que la diferència disminueix en els nivells més elevats d'estudis. S'observa que els estudis universitaris comporten una reducció de les distàncies en les categories d'ingressos intermedis: un 28% de les dones universitàries i un 23,5% dels homes universitaris cobren entre 1.051 i 1.500 euros al mes, mentre que un 21,4% de les dones i un 28% dels homes d'aquest mateix nivell tenen uns ingressos d'entre els 1.501 i els 2.400 euros mensuals. Malgrat que el fet de

Figura 18. Nivell d'ingressos segons el sexe de la població de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

V de Cramer = 0,394

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

tenir estudis universitaris contribueix a reduir les diferències de sexe, l'efecte d'aquest factor no funciona en el tram superior extrem, on persisteix la discriminació salarial.

En la mesura que l'edat condiona l'origen dels ingressos, és obvi que, també, incideix en la seva distribució. En aquest sentit, d'una banda, destaca l'efecte del cicle de vida, en consonància amb les rendes del treball: l'etapa central de la vida adulta (30-64 anys) registra el nivell d'ingressos més elevat per a ambdós sexes, tot coincidint amb la màxima dedicació laboral. Així doncs, els grups d'edat extrems acumulen un poder adquisitiu menor i se situen, majoritàriament, per sota dels 1.050 euros mensuals. La llarga inserció laboral dels joves n'és una de les explicacions, en tant que els primers anys d'activitat laboral solen estar marcats per la inestabilitat i la precarietat. Altrament, l'abandó del mercat de treball explica per què a partir dels 65 anys decreix considerablement el nivell d'ingressos de la població.

Malgrat que aquesta tendència es pot generalitzar al conjunt de la població, existeixen diferències notables segons el sexe. En primer lloc, en tots els trams d'edat el poder adquisitiu de les dones és inferior al dels homes. En segon lloc, les dones tenen els ingressos més elevats abans dels 45 anys, mentre que en el cas dels homes és a partir d'aquesta edat quan augmenten els efectius en les rendes més altes. En tercer lloc, a partir dels 45 anys s'incrementa el percentatge de persones amb ingressos inferiors als 600 euros, si bé en el cas de les dones el creixement és molt més significatiu. El conjunt d'aquestes

Taula 47. Nivell d'ingressos segons el nivell d'estudis i el sexe de la població de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	<i>Dones (a)</i>				<i>Homes (b)</i>			
	<i>Sense estudis</i>	<i>Estudis primaris</i>	<i>Estudis secundaris</i>	<i>Estudis superiors</i>	<i>Sense estudis</i>	<i>Estudis primaris</i>	<i>Estudis secundaris</i>	<i>Estudis superiors</i>
No té ingressos	23,05	27,56	19,60	8,08	1,69	2,56	6,65	1,10
Fins a 600 €	56,30	32,37	18,95	8,77	32,53	11,80	7,91	3,14
De 601 a 1.050 €	11,61	24,48	32,63	18,12	39,41	34,95	26,07	12,47
De 1.051 a 1.500 €	1,08	5,49	14,15	28,19	15,42	30,11	30,48	23,45
De 1.501 a 2.400 €	0,19	0,58	4,30	21,39	1,77	8,80	14,59	28,02
De 2.401 a 3.600 €	–	0,06	0,55	5,11	0,94	1,01	3,08	16,93
Més de 3.600 €	–	–	0,07	1,56	–	0,18	0,76	6,54
Ingressos no mensuals	1,13	2,45	2,73	2,37	0,30	2,69	2,55	1,84
NS/NC	6,64	7,00	7,03	6,40	7,94	7,90	7,90	6,51
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(545)	(1.366)	(1.397)	(734)	(290)	(1.388)	(1.450)	(607)

(a) V de Cramer = 0,335 (NS)

(b) V de Cramer = 0,284 (NS)

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

observacions recorda les diferències entre les disponibilitats laborals femenines i masculines, així com la discriminació salarial del mercat de treball. En qualsevol cas, l'estigma de les responsabilitats domèstiques persisteix entre les dones que tenen autonomia econòmica.

En definitiva, les diferències de sexe en el cas dels joves posen de manifest que la discriminació salarial no és una qüestió generacional que tendirà a desaparèixer amb el pas del temps. En aquest sentit, només cal recordar que les dones joves estan més formades que els seus homòlegs masculins, però les seves rendes del treball segueixen sent inferiors. En el cas de les persones més grans de 65 anys, les diferències de sexe subratllen el caràcter històric de la desigualtat salarial i recorden la lògica productiva del sistema de pensions actual, que no considera les tasques domèstiques i les responsabilitats familiars com a treball.

Les tendències descrites fins ara es constaten, novament, quan s'observa el comportament del nivell d'ingressos segons la relació amb l'activitat. Pel que fa a la població inactiva amb ingressos regulars, s'observa que el 63% de les jubilades tenen una pensió inferior als 600 euros mensuals, mentre que la majoria dels jubilats cobren una pensió superior als 600 euros al mes. El mateix passa amb el col·lectiu de persones aturades, en el qual les dones tenen ingressos inferiors als dels homes, com a conseqüència d'uns salaris més baixos durant el període d'ocupació. Això ho confirma el nivell d'ingressos de les persones ocupades: la majoria de les dones se situen entre els 600 i els 1.500 euros mensuals, mentre que la majoria dels homes es troben entre els 1.500 i els 2.400 euros mensuals (vegeu la taula A24 de l'annex).

Taula 48. Nivell d'ingressos segons l'edat i el sexe de la població de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	<i>Dones (a)</i>				<i>Homes (b)</i>			
	<i>16-29 anys</i>	<i>30-44 anys</i>	<i>45-64 anys</i>	<i>65 anys i més</i>	<i>16-29 anys</i>	<i>30-44 anys</i>	<i>45-64 anys</i>	<i>65 anys i més</i>
No té ingressos	20,49	15,24	29,67	16,95	14,94	1,32	0,86	0,23
Fins a 600 €	20,79	12,85	22,53	55,99	11,08	3,17	6,51	29,07
De 601 a 1.050 €	34,04	32,72	17,75	13,40	35,07	23,49	20,88	40,18
De 1.051 a 1.500 €	12,29	20,09	9,65	3,53	24,57	36,51	29,04	15,44
De 1.501 a 2.400 €	2,30	8,41	8,41	0,76	5,00	20,13	18,76	3,95
De 2.401 a 3.600 €	0,40	1,48	2,00	0,18	0,17	4,87	8,88	1,34
Més de 3.600 €	–	0,44	0,60	–	0,13	2,08	2,25	0,46
Ingressos no mensuals	4,62	2,26	2,65	0,25	3,74	2,10	2,88	0,13
NS/NC 5,06	6,50	6,74	8,94	5,30	6,32	9,96	9,20	
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(736)	(1.259)	(1.144)	(903)	(782)	(1.200)	(1.075)	(678)

(a) V de Cramer = 0,270

(b) V de Cramer = 0,310

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Síntesi

- La manca d'ingressos propis és una condició que afecta, especialment, les dones: un 22,9% de les dones no han tingut ingressos mensuals regulars durant l'any anterior a la realització de l'*Enquesta* enfront d'un 4,7% dels homes. Tot i que s'observa un descens de la població sense ingressos propis (d'un 18% l'any 2000 a un 14% l'any 2006), es mantenen les diferències per sexe, que posen de manifest la diferència entre el caràcter conjuntural o estructural de la dependència econòmica d'homes i dones: la majoria de les dones sense ingressos són mestresses de casa (78,2%); per contra, la majoria dels homes sense ingressos són estudiants (55,6%). Així, en el cas de les dones, la manca de poder adquisitiu augmenta amb l'edat, mentre que en el cas dels homes s'observa la tendència contrària. Cal remarcar que la majoria de les dones sense poder adquisitiu tenen, com a màxim, estudis primaris.
- Les rendes del treball són la principal font d'ingressos a la província de Barcelona. Existeixen diferències segons el sexe que posen de manifest la distribució desigual de la càrrega total de treball entre homes i dones. El cas és que al llarg de la joventut, quan s'és més procliu a estar lliure de responsabilitats de cura, els percentatges segons el sexe són pràcticament iguals. En canvi, la diferència de 25 punts percentuals entre els homes i les dones de 45 a 64 anys posa de manifest les conseqüències econòmiques dels rols tradicionals de gènere. En relació amb els ingressos per pensions, destaca el fet que la majoria de les persones més grans de 64 anys els reben: un 73,5% de les dones i un 96,3% dels homes. Ara bé, les dones envelleixen més que els homes i pitjor, ja que un 17,9% de les dones més grans de 64 anys no disposen d'ingressos enfront d'un 1,7% dels seus homòlegs masculins.
- El nivell formatiu té una relació directa amb els ingressos: les rendes del treball augmenten a mesura que les persones disposen de més formació. Les diferències de sexe entre el col·lectiu de persones sense estudis constaten, novament, que el capital educatiu té una influència més gran sobre el col·lectiu femení. Per altra banda, els ingressos vinculats al sistema de pensions apareixen associats a les categories més baixes del nivell d'estudis.
- Les dades confirmen el menor poder adquisitiu de les dones en comparació amb els seus homòlegs masculins. Els ingressos de la majoria de les dones a la província de Barcelona se situen en els trams mitjans i baixos (fins a 1.050 euros mensuals) i els de la majoria dels homes, en els trams mitjans i alts (a partir de 1.051 euros mensuals).
- El nivell d'ingressos està estretament relacionat amb el nivell d'estudis de la població, sobretot en el cas de les dones: el poder adquisitiu creix amb el nivell educatiu. En el cas dels homes, el poder adquisitiu també creix amb el capital educatiu, però no amb la mateixa intensitat. Els ingressos dels homes sempre són superiors als de les seves homòlogues femenines en totes les categories educatives, per bé que la diferència disminueix en els nivells més elevats d'estudis. Igualment, en tots els trams d'edat el poder adquisitiu de les dones és inferior al dels homes. Les diferències de sexe en el cas de la població jove posen de manifest

que la discriminació salarial no és una qüestió generacional que tendirà a desaparèixer amb el pas del temps. En aquest sentit, només cal recordar que les dones joves estan més formades que els seus homòlegs masculins, però les seves rendes del treball segueixen sent inferiors. En el cas de les persones més grans de 65 anys, les diferències de sexe subratllen el caràcter històric de la desigualtat salarial.

6. Salut

Els estudis sobre les desigualtats socials en la salut posen de manifest que les dones viuen més anys però en pitjors condicions en comparació amb els homes, que tenen menys malalties al llarg de la vida però moren abans. La càrrega total de treball femení més gran i els patrons masculins de consum de tabac i alcohol són dos factors explicatius d'aquestes desigualtats de gènere en la salut. El present capítol aborda aquestes qüestions tot aprofitant que, per primera vegada, l'*Enquesta* ofereix dades relatives a la salut de la població.⁴

A fi de presentar una primera aproximació a les condicions de vida de la població de la província de Barcelona a través de la salut, l'interès analític se centra en tres indicadors: l'estat de salut percebut, la realització habitual d'activitat física i les hores de son en dies feiners. Pel que fa a l'estat de salut percebut, es tracta d'un indicador subjectiu que ofereix informació sobre la qualitat de vida de les persones. En canvi, la realització d'activitat física i les hores de son són indicadors objectius que ofereixen informació sobre comportaments de la població que afecten la seva salut, en tant que són hàbits saludables.

En concret, el primer apartat del present capítol analitza la percepció i els comportaments relacionats amb la salut segons el sexe. En segon lloc, s'afegeix a aquesta anàlisi la perspectiva del cicle de vida a partir de les variables *edat* i *estat civil*. Finalment, l'exploració pren en consideració la relació amb l'activitat.

L'estat i els comportaments relacionats amb la salut

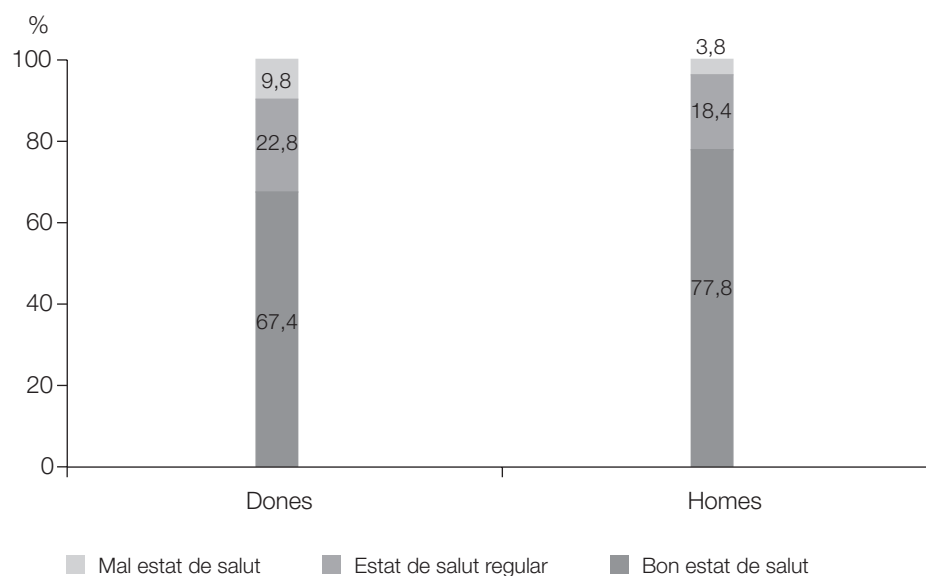
El primer indicador de les desigualtats de gènere en la salut posa de manifest que les dones perceben que tenen un estat de salut pitjor que el dels homes: un 67,4% de la població femenina afirma tenir un bon estat de salut enfront d'un 77,8% de la població masculina. Malgrat que la majoria de les persones a la província de Barcelona perceben un bon estat de salut, existeixen diferències entre els homes i les dones que van més enllà de les diferències biològiques. Es tracta de diferències directament relacionades amb la divisió sexual del treball i els rols tradicionals de gènere, en la mesura que impliquen una distribució desigual de la càrrega total de treball. En concret, el percentatge de dones que perceben un mal estat de salut (9,8%) triplica el percentatge masculí (3,8%).

Al costat de la subjectivitat, existeixen estils de vida saludables i no saludables segons la presència o absència d'un conjunt d'activitats. Entre aquestes, les hores de son i l'esport

---

4. ARTAZCOZ, L. *et al.* (1999). «Diferencias de género en la influencia del trabajo doméstico sobre la salud». *Gaceta Sanitaria*, vol. 13, p. 201-207.

Figura 19. Estat de salut percebut segons el sexe. Província de Barcelona. 2006

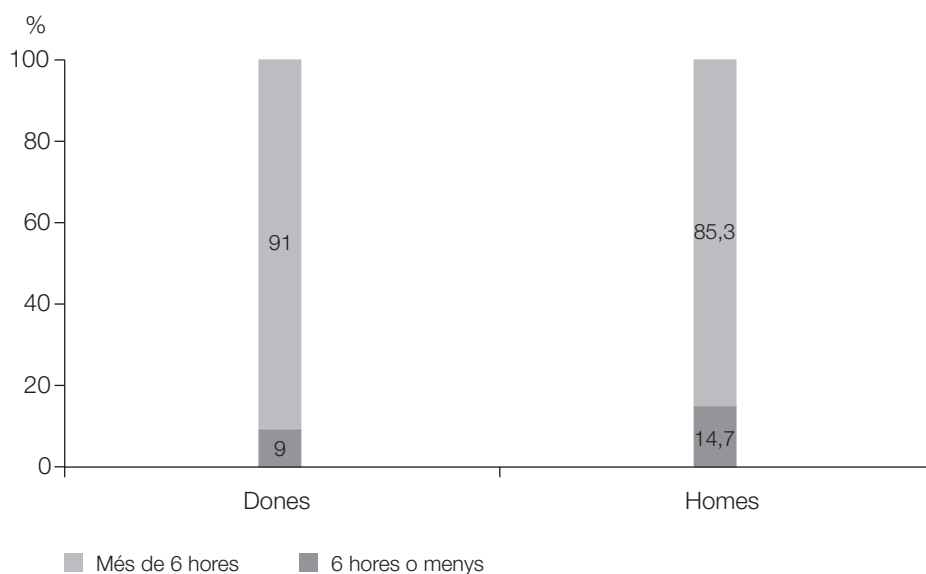

V de Cramer = 0,138

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

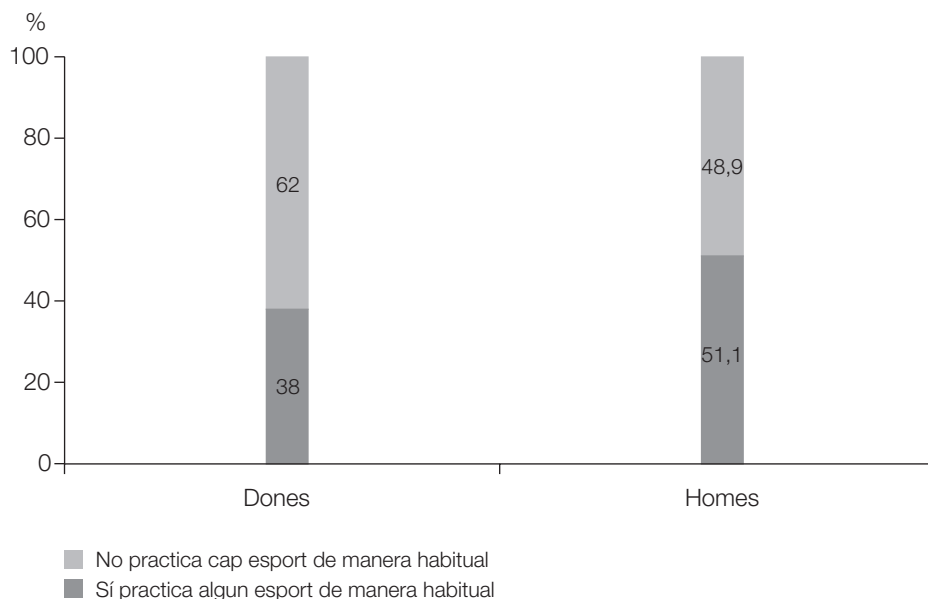
Figura 20. Hores de son segons el sexe. Província de Barcelona. 2006

V de Cramer = 0,088

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Figura 21. Pràctica esportiva segons el sexe. Província de Barcelona. 2006

V de Cramer = 0,133

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

es reconeixen com a activitats beneficioses per a la salut. Pel que fa a les hores de son, la gran majoria de la població entrevistada dorm més de 6 hores durant els dies feiners, si bé la proporció és superior en 6 punts percentuals en el cas de les dones (91%) que en el dels homes (85%).

En canvi, respecte a l'activitat física, les dades posen de manifest que la majoria dels homes practiquen esport habitualment (51,1%), mentre que en el cas de les dones només ho fan un 38%, de manera que un 62% de les dones entrevistades no realitzen cap activitat física amb una periodicitat regular. En bona part, les raons d'aquestes diferències rau en la distribució desigual de la càrrega total de treball, que condueix les dones adultes a viure immerses en una situació de doble presència en la qual les responsabilitats laborals i familiars deixen menys temps per a altres activitats. Altrament, cal considerar com a element explicatiu la masculinització de la pràctica esportiva entre el conjunt d'activitats de lleure, tal com s'explica en el proper capítol.

L'estat i els comportaments relacionats amb la salut segons el cicle de vida

Com s'ha vist al llarg dels capítols anteriors, el cicle de vida és un factor rellevant per a l'anàlisi de les condicions de vida de la població, en la mesura que existeixen diferències d'accés als recursos segons la fase vital en què es troben les persones. Per aquesta raó, és interessant analitzar les desigualtats de gènere en la salut des de la perspectiva del cicle de vida. Atès que l'origen de bona part de les diferències en la qualitat de vida dels homes

i de les dones rau en el manteniment de la divisió sexual del treball, cal considerar els factors que hi incideixen, com, per exemple, l'edat i l'estat civil.

Diferències segons l'edat

Per raons òbvies, les condicions de salut de les persones joves són millors que les condicions de salut de les persones grans: les característiques físiques, així com les responsabilitats laborals i familiars, en són les principals explicacions. Tanmateix, per aquesta mateixa raó i en la mesura que homes i dones no comparteixen les mateixes responsabilitats laborals i familiars al llarg de la vida, cal preguntar-se per la incidència de l'edat sobre la salut des de la perspectiva de gènere.

D'entrada, s'observa que amb l'edat empitjora l'estat de salut de la població en general, per bé que aquesta tendència és més accentuada en el cas de les dones. Dins del col·lectiu femení, el percentatge de dones que perceben un bon estat de salut disminueix del 89,5%, en el grup d'edat d'entre 16 i 29 anys, al 33,1%, entre les més grans de 64 anys. Contràriament, en el cas del col·lectiu masculí, el percentatge d'homes que perceben un bon estat de salut passa d'un 94,1% en la cohort més jove a un 51% en la cohort més gran. Per tant, amb l'edat empitjora l'estat de salut percebut, sobretot en el cas de les dones que tenen 45 anys o més. En efecte, és a partir d'aquesta edat quan més augmenten les diferències de sexe, tant perquè creix fins a 11 punts percentuals la distància que separa els homes i les dones que perceben un bon estat de salut com perquè augmenta el percentatge de dones que perceben un mal estat de salut.

A l'hora de cercar factors explicatius, d'una banda, cal tenir present la incidència de trastorns físics com ara la menopausa durant aquesta etapa vital de la trajectòria femenina. Però, d'altra banda, també cal considerar l'efecte generacional, ja que, com s'ha vist en apartats anteriors, a partir dels 45 anys es concentren les dones que més temps dediquen al treball domèstic i familiar. Finalment, la persistència dels rols tradicionals de gènere un cop superada l'edat en què habitualment s'abandona el mercat laboral i l'esperança de vida femenina més llarga expliquen per què a partir dels 65 anys la majoria de les dones no perceben un bon estat de salut: un 42% perceben un estat de salut regular i un 24,9% perceben un mal estat de salut. En canvi, els homes d'aquest mateix grup d'edat segueixen percebent un bon estat de salut de forma majoritària, de manera que un 38,3% perceben un estat regular i només el 10,7% perceben un mal estat de salut.

La relació entre els comportaments saludables i l'edat també es manifesta com a significativa. En el cas del son, en primer lloc, cal dir que els homes dormen menys que les seves homòlogues femenines en tots els grups d'edat. En segon lloc, s'observa la relació directa entre l'etapa central de la vida adulta (30-64 anys), quan acostumen a coincidir les màximes responsabilitats laborals i familiars, i les hores de son: entre els 30 i els 64 anys s'acumulen els percentatges més elevats de població que dorm menys de 6 hores al dia. Per dir-ho de forma simple, la càrrega total de treball més gran durant aquesta etapa del cicle de vida resta temps al son.

En el cas de la pràctica esportiva, l'edat actua de manera diferent segons el sexe de la població. D'entrada, en tots els grups d'edat les dones practiquen menys esport que els

Taula 49. Estat de salut percebut segons el sexe i l'edat. Província de Barcelona. 2006

	16-29 anys	30-44 anys	45-64 anys	65 anys i més	Total
Dones (a)					
Bon estat de salut	89,5	85,5	60,4	33,1	67,4
Estat de salut regular	9,7	12,6	27,2	42,0	22,8
Mal estat de salut	0,7	1,9	12,4	24,9	9,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(736)	(1.259)	(1.144)	(902)	(4.040)
Homes (b)					
Bon estat de salut	94,1	87,9	71,6	51,0	77,8
Estat de salut regular	5,4	10,8	23,7	38,3	18,4
Mal estat de salut	0,6	1,2	4,7	10,7	3,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(782)	(1.200)	(1.075)	(678)	(3.734)

(a) V de Cramer = 0,336

(b) V de Cramer = 0,262

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.**Taula 50. Hores de son segons el sexe i l'edat. Província de Barcelona. 2006**

	16-29 anys	30-44 anys	45-64 anys	65 anys i més	Total
Dones (a)					
6 hores o menys	8,4	13,3	10,5	1,7	9,0
Més de 6 hores	91,6	86,7	89,5	98,3	91,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(727)	(1.243)	(1.130)	(890)	(3.989)
Homes (b)					
6 hores o menys	18,0	18,1	15,4	3,9	14,7
Més de 6 hores	82,0	81,9	84,6	96,1	85,3
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(764)	(1.170)	(1.053)	(671)	(3.658)

(a) V de Cramer = 0,150

(b) V de Cramer = 0,149

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

homes, en els quals l'activitat física regular és majoritària. Ara bé, mentre que en el cas dels homes l'activitat física disminueix amb l'edat, en el cas de les dones la tendència oscil·la, amb percentatges més elevats entre les dones més joves i les de 45 a 64 anys i més baixos entre els 30 i els 44 anys i entre les més grans de 65 anys. Aquest fet, novament, posa de manifest la influència del cicle de vida en la trajectòria vital femenina, definida segons la presència o absència de càrregues de cura. Així doncs, la persistència de

Taula 51. Pràctica esportiva segons el sexe i l'edat. Província de Barcelona. 2006

	16-29 anys	30-44 anys	45-64 anys	65 anys i més	Total
Dones (a)					
Sí practica algun esport de manera habitual	40,4	37,3	44,9	28,1	38,0
No practica cap esport de manera habitual	59,6	62,7	55,1	71,9	62,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(736)	(1.259)	(1.144)	(903)	(4.042)
Homes (b)					
Sí practica algun esport de manera habitual	64,1	51,4	46,8	42,6	51,1
No practica cap esport de manera habitual	35,9	48,6	53,2	57,4	48,9
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(782)	(1.200)	(1.075)	(678)	(3.735)

(a) V de Cramer = 0,124

(b) V de Cramer = 0,147

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

la divisió sexual del treball explica per què en el grup d'edat d'entre 30 i 44 anys el 62,7% de les dones no practiquen esport enfront d'un 48,6% d'homes que es troben en aquesta mateixa situació.

Diferències segons l'estat civil

L'estat civil és el segon indicador que permet analitzar la influència del cicle de vida sobre les desigualtats de gènere en la salut. Bàsicament perquè, com s'ha vist en el capítol 4, les dones casades dediquen molt més temps al treball domèstic i familiar que els seus homòlegs masculins, la qual cosa pot tenir repercussions sobre la qualitat de vida, els hàbits saludables i la disposició de temps lliure. Uns aspectes, tots aquests, que condicionen la salut de les persones.

En primer lloc, les dades posen de manifest que en totes les categories relatives a l'estat civil les dones perceben un estat de salut pitjor que el dels homes. Més enllà de la intensitat, en segon lloc, s'observa que l'estat civil actua de la mateixa manera en ambdós sexes: el col·lectiu de persones vídues és el que percep pitjor el seu estat de salut, atès el seu envelliment, seguit dels col·lectius de persones casades, separades i solteres. Tanmateix, les diferències de gènere creixen en el cas de les persones casades: un 65,5% de les dones casades perceben un bon estat de salut enfront d'un 73,6% dels homes que es troben en aquesta mateixa situació. La importància d'aquesta diferència de 8 punts percentuals s'accentua quan s'analitza com es distribueixen els percentatges de persones casades que no perceben un bon estat de salut: un 25,1% de les dones casades perceben un estat

Taula 52. Estat de salut percebut segons el sexe i l'estat civil. Província de Barcelona. 2006

	<i>Solters/es</i>	<i>Casats/des</i>	<i>Vidus/ vídues</i>	<i>Separats/des o divorciats/des</i>	<i>Total</i>
Dones (a)					
Bon estat de salut	84,2	65,5	38,1	71,4	67,4
Estat de salut regular	12,8	25,1	35,9	17,6	22,8
Mal estat de salut	3,0	9,3	25,9	11,0	9,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(1.067)	(2.244)	(497)	(233)	(4.040)
Homes (b)					
Bon estat de salut	88,8	73,6	45,4	78,5	77,8
Estat de salut regular	9,4	22,1	39,6	16,5	18,4
Mal estat de salut	1,8	4,2	15,0	5,00	3,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(1.174)	(2.321)	(100)	(139)	(3.734)

(a) V de Cramer = 0,218

(b) V de Cramer = 0,154

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

de salut regular i un 9,3% perceben un mal estat de salut, percentatges que en el cas dels homes casats se situen en un 22,1% i un 4,2%, respectivament. Finalment, tot i que el col·lectiu de persones separades registra percentatges més elevats de bon estat de salut, paral·lelament, concentra el percentatge més alt de persones que perceben un mal estat de salut: un 11% de les dones i un 5% dels homes. En definitiva, doncs, l'estat civil condiciona la qualitat de vida en un doble sentit: en termes de percepció positiva del benestar i segons els graus de malestar.

En relació amb els comportaments saludables, dormir sis hores o menys és més freqüent entre les persones separades i divorciades, seguides, en segon lloc, de les solteres. La joventut que sol acompanyar la solteria, així com el canvi en els hàbits quotidians que pot comportar la ruptura matrimonial, ajudarien a explicar aquestes dades. Al seu torn, les persones vídues i casades registren els percentatges més elevats de son, segurament ateses les raons contràries a les esmentades anteriorment, és a dir, la vellesa que s'associa a la viduïtat i la teòrica estabilitat del matrimoni.

Pel que fa a l'activitat física, l'estat civil també apareix com una variable significativa. La solteria ofereix més possibilitats de fer esport, tant en el cas dels homes com en el de les dones: un 60,4% dels solters i un 42,5% de les solteres fan esport de manera habitual, però és l'estat civil que presenta una diferència entre sexes més gran (18 punts percentuals). Contràriament, el context del matrimoni i, sobretot, la seva ruptura apareixen com a estats civils associats a una pràctica menor de l'esport, tant per a les dones com per als homes, amb diferències entre sexes d'11 i 4 punts, respectivament. Finalment, les persones vídues, tant en el cas dels homes com en el de les dones, són les que presenten un grau inferior de pràctica esportiva.

Taula 53. Hores de son segons el sexe i l'estat civil. Província de Barcelona. 2006

	<i>Solters/es</i>	<i>Casats/des</i>	<i>Vidus/ vídues</i>	<i>Separats/des o divorciats/des</i>	<i>Total</i>
Dones (a)					
6 hores o menys	10,2	8,7	3,8	19,1	9,0
Més de 6 hores	89,8	91,3	96,2	80,9	91,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(1.050)	(2.218)	(494)	(227)	(3.989)
Homes (b)					
6 hores o menys	17,1	13,3	6,8	24,0	14,7
Més de 6 hores	82,9	86,7	93,2	76,0	85,3
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(1.141)	(2.281)	(100)	(137)	(3.658)

(a) V de Cramer = 0,108

(b) V de Cramer = 0,08

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.**Taula 54. Pràctica esportiva segons el sexe i l'estat civil. Província de Barcelona. 2006**

	<i>Solters/es</i>	<i>Casats/des</i>	<i>Vidus/ vídues</i>	<i>Separats/des o divorciats/des</i>	<i>Total</i>
Dones (a)					
Sí	42,5	38,4	27,0	36,1	38,0
No	57,5	61,6	73,0	63,9	62,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(1.067)	(2.246)	(497)	(233)	(4.042)
Homes (b)					
Sí	60,4	47,8	34,5	40,8	51,1
No	39,6	52,2	65,5	59,2	48,9
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(1.174)	(2.322)	(100)	(139)	(3.735)

(a) V de Cramer = 0,094

(b) V de Cramer = 0,134

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

L'estat i els comportaments relacionats amb la salut segons la relació amb l'activitat

La importància social de l'ocupació explica el pes que exerceix sobre l'estat de salut que percep la població. En efecte, a excepció de la condició d'estudiant, les persones ocupades registren els percentatges més elevats de benestar: un 84% de les ocupades i un 86,9% dels ocupats perceben un bon estat de salut. En aquest sentit, el fet d'estar ocupat/ada

disminueix les diferències de sexe, atesos els beneficis personals que comporta la participació i presència en l'àmbit públic que representa el mercat laboral, en termes d'estatus social, autoestima, xarxa social i autonomia econòmica. Contràriament, i molt vinculat a l'edat, el col·lectiu de persones jubilades és el que percep pitjor la seva salut, sobretot en el cas de les dones, entre les quals un 22,5% perceben un mal estat de salut enfront d'un 9,9% d'homes que manifesten aquesta mateixa percepció. L'altra situació d'inactivitat que condiciona la qualitat de vida de les dones és la feina de la llar: entre les mestresses de casa, un 33,3% perceben un estat de salut regular i un 14,2% perceben un mal estat de salut.

Les dades sobre les hores de son mostren la tendència contrària a la percepció, és a dir, l'ocupació va en detriment del son: un 13,2% de les dones ocupades dormen menys de 6 hores durant els dies feiners, situació que en el cas dels homes s'eleva a un 20,4% dels casos. La rigidesa de la jornada laboral explica aquestes xifres, si bé el comportament de les persones aturades posa de manifest algunes diferències de sexe importants. Efectivament, es tracta de l'únic cas en què el percentatge de dones que dormen menys de 6 hores diàries (8,8%) supera el percentatge d'homes (6,1%). En el rerefons d'aquesta tendència, cal subratllar-hi els diferents usos i significats atribuïts al temps segons el gènere: mentre que els homes aturats viuen el temps d'atur com un temps buit de significat, la responsabilitat domèstica de les dones aturades segueix estructurant la seva quotidianitat i, per tant, mantenen més estables els patrons del son.

Contràriament, els efectes saludables de l'ocupació també es fan visibles a través de la pràctica de l'esport. El conjunt de persones ocupades, juntament amb les que estan estu-

Taula 55. Estat de salut percebut segons el sexe i la relació amb l'activitat.
Província de Barcelona. 2006

	Ocupat/da	Desocupat/da	Jubilat/da	Estudiant	Feines de la llar	Altres situacions d'inactivitat	Total
Dones (a)							
Bon estat de salut	84,0	79,1	38,6	93,3	52,5	17,0	67,4
Estat de salut regular	14,5	16,2	38,9	6,7	33,3	28,9	22,8
Mal estat de salut	1,5	4,7	22,5	0,0	14,2	54,1	9,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(1.934)	(196)	(529)	(187)	(1.023)	(171)	(4.040)
Homes (b)							
Bon estat de salut	86,9	79,5	55,1	96,0	34,1	28,4	77,8
Estat de salut regular	11,7	18,0	35,0	4,0	65,9	55,0	18,4
Mal estat de salut	1,4	2,5	9,9	0,0	0,0	16,6	3,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(2.432)	(179)	(808)	(171)	(2)	(143)	(3.734)

(a) V de Cramer = 0,364

(b) V de Cramer = 0,289

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula 56. Hores de son segons el sexe i la relació amb l'activitat.
Província de Barcelona. 2006

	Ocupat/da	Desocupat/da	Jubilat/da	Estudiant	Feines de la llar	Altres situacions d'inactivitat	Total
Dones (a)							
6 hores o menys	13,2	8,8	3,0	10,3	5,2	1,9	9,0
Més de 6 hores	86,8	91,2	97,0	89,7	94,8	98,1	91,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(1.907)	(193)	(524)	(185)	(1.011)	(168)	(3.989)
Homes (b)							
6 hores o menys	20,4	6,1	2,8	9,7	0,0	3,2	14,7
Més de 6 hores	79,6	93,9	97,2	90,3	100,	96,8	85,3
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(2.374)	(178)	(796)	(169)	(2)	(139)	(3.658)

(a) V de Cramer = 0,152

(b) V de Cramer = 0,221

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula 57. Pràctica esportiva segons el sexe i la relació amb l'activitat.
Província de Barcelona. 2006

	Ocupat/da	Desocupat/da	Jubilat/da	Estudiant	Feines de la llar	Altres situacions d'inactivitat	Total
Dones (a)							
Sí	41,7	37,0	31,3	44,3	35,1	28,0	38,0
No	58,3	63,0	68,7	55,7	64,9	72,0	62,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(1.934)	(196)	(529)	(187)	(1.024)	(171)	(4.042)
Homes (b)							
Sí	52,3	49,8	47,6	69,2	100,0	30,8	51,1
No	47,7	50,2	52,4	30,8	0,0	69,2	48,9
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(2.432)	(179)	(809)	(171)	(2)	(143)	(3.735)

(a) V de Cramer = 0,093

(b) V de Cramer = 0,119

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

diant, concentren les proporcions més elevades de respostes afirmatives pel que fa a la pràctica d'activitats físiques: un 41,7% de les dones i un 52,3% dels homes. Amb tot, es mantenen les diferències de sexe, atès que la situació de doble presència en la qual viu immers el col·lectiu de dones ocupades li resta temps de lleure i oci, moment en què acos-

tuma a fer-se la pràctica de l'esport. La diferència de sexe creix en el cas de les persones aturades i jubilades, tot posant de manifest que la relació amb l'activitat té una incidència més gran sobre els hàbits de vida saludables de les dones. Així es constata quan s'observa el cas de les mestresses de casa, un col·lectiu que majoritàriament no practica esport de manera habitual.

Síntesi

- Les dones perceben que tenen un estat de salut pitjor que el dels homes: un 9,8% de la població femenina percep un mal estat de salut davant d'un 3,8% de la població masculina. La gran majoria de la població entrevistada dorm més de 6 hores durant els dies feiners, si bé la proporció és superior en 6 punts percentuals en el cas de les dones (91%) que en el dels homes (85%). En canvi, respecte a l'activitat física, les dades posen de manifest que la majoria dels homes practiquen esport de manera habitual (51,1%), mentre que en el cas de les dones només ho fan un 38%.
- Amb l'edat empitjora l'estat de salut de la població en general, per bé que aquesta tendència és més accentuada en el cas de les dones. En efecte, és a partir dels 45 anys quan més augmenten les diferències de sexe: cal tenir present la incidència de trastorns físics, però, d'altra banda, també cal considerar l'efecte generacional, ja que, a partir d'aquesta edat, es concentren les dones que més temps dediquen al treball domèstic i familiar. Finalment, la persistència dels rols tradicionals de gènere un cop superada l'edat en què habitualment s'abandona el mercat laboral i l'esperança de vida femenina més llarga expliquen per què a partir dels 65 anys la majoria de dones no perceben un bon estat de salut.
- En totes les categories relatives a l'estat civil les dones perceben un estat de salut pitjor que el dels homes. Tanmateix, les diferències de gènere creixen en el cas de les persones casades: un 65,5% de les dones casades perceben un bon estat de salut enfront d'un 73,6% dels homes casats. Dormir 6 hores o menys és més freqüent entre les persones separades i divorciades, seguides, en segon lloc, de les solteres. La joventut que sol acompanyar la solteria, així com el canvi en els hàbits quotidians que pot comportar la ruptura matrimonial, ajudarien a explicar aquestes dades. Pel que fa a l'esport, cal destacar que la solteria ofereix més possibilitats de fer esport, tant en el cas dels homes com en el de les dones, però és l'estat civil que presenta una diferència entre sexes més gran (18 punts).
- A excepció de la condició d'estudiant, les persones ocupades registren els percentatges més elevats de benestar: un 84% de les ocupades i un 86,9% dels ocupats perceben un bon estat de salut. En aquest sentit, el fet d'estar ocupat disminueix les diferències de sexe, atesos els beneficis personals que comporta la participació i presència en l'àmbit públic que representa el mercat laboral, en termes d'estatus social, autoestima, xarxa social i autonomia econòmica. Contràriament, el col·lectiu de persones jubilades és el que percep pitjor la seva salut, sobretot en el cas de les dones. L'altra situació d'inactivitat que condiciona la qualitat de vida de les dones és la feina de la llar: entre les mestresses de casa, un 33,3% perceben un estat de salut regular i un 14,2% perceben un mal estat de salut.

- Per altra banda, les dades sobre els comportaments relacionats amb la salut mostren tendències diferents de la percepció, és a dir, l'ocupació va en detriment del son però a favor de l'esport. En efecte, el conjunt de persones ocupades, juntament amb les que estan estudiant, concentren les proporcions més elevades de respostes afirmatives pel que fa a la pràctica d'activitats físiques. Es mantenen les diferències de sexe, atès que la situació de doble presència en la qual viu immers el col·lectiu de dones ocupades li resta temps de lleure i oci, moment en què acostuma a fer-se la pràctica de l'esport.

7. Pràctiques culturals i de lleure

Una de les conseqüències de la doble presència femenina és la manca de temps lliure de les dones en comparació amb els homes. En aquest sentit, cal tenir present que les pràctiques culturals i de lleure estan relacionades amb el temps de lliure disposició personal, entès com un temps buit d'obligacions, un temps que no és de treball, un temps disponible que les persones fan servir lliurement.

En concret, la disponibilitat de temps lliure depèn de factors objectius i subjectius estretament vinculats a la posició que la població ocupa dins de l'estructura social. D'una banda, els factors objectius varien, bàsicament, segons les responsabilitats laborals, domèstiques i de cura. D'altra banda, els factors subjectius depenen de les disponibilitats i accessibilitats que les persones mostren per a cada un d'aquests treballs. Així doncs, tan interessant és conèixer a què dedica el temps la població com el significat que dóna a allò que fa. Per aquesta raó, resulta cabdal analitzar les percepcions de la població entorn de l'ús i la distribució del temps, tot considerant el prestigi i reconeixement social que acompanya algunes activitats en comparació amb d'altres, menystingudes socialment.

A continuació, s'analitzen, des de la perspectiva de gènere, tots aquests aspectes relacionats amb les condicions de vida de la població a la província de Barcelona. En primer lloc, es descriu la percepció subjectiva de la disponibilitat de temps lliure segons el sexe, l'edat i la relació amb l'activitat. En segon lloc, s'analitza l'ús que les persones fan d'aquest temps en funció del lloc on es desenvolupen les activitats (dins o fora de la llar), així com el tipus de pràctiques que es realitzen.

Disponibilitat de temps lliure

Atesa la importància de les dimensions objectiva i subjectiva dels usos socials del temps, resulta sumament interessant analitzar la percepció que les persones tenen de la disponibilitat de temps lliure.

Majoritàriament, la població de la província de Barcelona manifesta una certa disponibilitat de temps lliure: un 31,4% de les dones i un 32,1% dels homes opinen que disposen de molt temps lliure, mentre que un 38,6% de les dones i un 37,1% dels homes perceben que disposen de prou temps lliure. En sentit oposat, un 30% de les dones i un 30,8% dels homes expressen que disposen de poc temps lliure.

Des de la perspectiva temporal, d'una banda, s'ha incrementat lleument el percentatge de població que percep que disposa de molt temps o prou temps. I, d'altra banda, han disminuït les diferències entre les percepcions dels homes i les dones, fins al punt que les

dades relatives a l'*Enquesta* del 2006 no recullen diferències de sexe significatives. En efecte, la percepció sobre la disponibilitat de temps lliure segueix, pràcticament, la mateixa lògica distributiva entre els homes i les dones (vegeu la taula 58).

Tanmateix, el caràcter social del temps obliga a matisar les dades subjectives recollides a través d'aquesta pregunta, en la mesura que poden significar coses distintes segons l'experiència masculina i la femenina. D'entrada, cal tenir present el prestigi associat, actualment, al fet d'estar molt «ocupat» i «no disposar de temps» en el si de determinats col·lectius guiats per un projecte de vida masculí. En aquest sentit, a diferència d'altres recursos, la manca de temps es pot percebre com un indicador del grau de responsabilitat i importància assumides en un context laboral estretament associat a la categoria i l'èxit professional. Ben al contrari, la manca de temps fruit de les responsabilitats domèstiques no emergeix com una situació prestigiada socialment i sobrevalorada individualment. Encara més, la naturalització i interiorització de les responsabilitats domèstiques en el si d'un projecte de vida femení acostuma a conduir al menysteniment individual del temps dedicat a aquestes tasques, així com del cost quotidià que suposen.

Altrament, la manca de coincidència entre les dades de percepció subjectiva entorn de la disponibilitat de temps lliure i les dades objectives sobre la càrrega total de treball analitzades en el capítol 4 requereix una anàlisi més aprofundida, en la mesura que les dones acumulen més hores de treball setmanal que els seus homòlegs masculins. En aquest sentit, cal tenir present que l'edat i la relació amb l'activitat condicionen l'ús i la distribució dels temps socials. Bàsicament perquè les responsabilitats associades a l'etapa central de la vida adulta resten temps de lliure disposició personal a la població, de manera que en aquelles cohorts en què és més probable que coincideixin les responsabilitats laborals i familiars serà on les persones manifestin que disposen de menys temps lliure.

Efectivament, la població que en el moment de respondre l'enquesta tenia entre 30 i 44 anys percep una escassetat de temps més gran que la resta, sobretot en el cas de les dones, entre les quals un 43,5% afirmen que disposen de poc temps lliure, situació que manifesten un 41% dels seus homòlegs masculins. Conseqüentment, aquest grup d'edat és el que menys experimenta la disposició de molt temps lliure: un 14,3% de les dones i un 16,4%

Taula 58. Disponibilitat de temps lliure segons el sexe de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Disposa de molt temps	27,9	31,8	29,8	31,4	32,1	31,8
Disposa de prou temps	35,9	32,5	34,3	38,6	37,1	37,9
Disposa de poc temps	36,2	35,8	31,8	30,0	30,8	30,4
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(3.254)	(2.967)	(6.221)	(3.927)	(3.636)	(7.563)

(a) V de Cramer = 0,045

(b) V de Cramer = 0,015

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

dels homes. Tal com s'ha comentat, la raó principal d'aquestes dades remet al pes del factor del cicle de vida, en la mesura que durant aquestes edats solen coincidir les màximes responsabilitats laborals amb les responsabilitats de cura de les criatures. Una altra cosa seria analitzar què s'entén per manca de temps lliure segons el gènere: sovint els homes perceben com a manca de temps lliure la manca de temps per ocupar-se dels fills.

A mesura que s'avança en el cicle de vida, disminueix la sensació d'escassetat de temps entre els homes i les dones, però augmenten les diferències de sexe, sobretot entre la població que manifesta que disposa de molt temps. A diferència de la cohort anterior, a partir dels 45 anys sembla possible afirmar que s'imposa el factor generacional al factor del cicle de vida.

La disponibilitat de temps segons la relació amb l'activitat confirma la relació significativa entre l'ocupació i l'escassetat de temps. Efectivament, la població ocupada apareix sobre-representada en la categoria que disposa de poc temps: un 45,1% de les dones i un 43,1% dels homes. En ambdós casos, només 1 de cada 10 persones manifesta que disposa de molt temps lliure.

Altrament, les dades segons la situació laboral contribueixen a posar de manifest l'experiència sexuada dels temps i els treballs de la vida quotidiana. En aquest sentit, no és casualitat que les diferències de sexe més accentuades es trobin entre el col·lectiu de persones aturades. Certament, els aturats i les aturades manifesten, majoritàriament, que disposen de molt temps lliure o de prou temps lliure. Però, en sentit contrari, les dones perceben una escassetat de temps més gran que els seus homòlegs masculins: un 22,4% de les aturades afirmen que disposen de poc temps lliure enfront d'un 7,3% dels aturats. Aquesta diferència posa en relleu, més enllà de la relació amb l'activitat, la influència del procés socialitzador diferencial per raó de gènere, que preveu un projecte de vida masculí centrat en el mercat laboral i un projecte de vida femení entregat a l'esfera domèstica. Així,

Taula 59. Disponibilitat de temps lliure segons el grup d'edat i el sexe de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	18-29 anys	30-44 anys	45-64 anys	65 anys i més	Total	18-29 anys	30-44 anys	45-64 anys	65 anys i més	Total
Disposa de molt temps	19,2	14,3	27,9	69,6	31,4	16,9	16,4	31,1	78,1	32,1
Disposa de prou temps	43,1	42,2	43,8	23,2	38,6	44,8	42,6	38,9	16,3	37,1
Disposa de poc temps	37,7	43,5	28,3	7,2	30,0	38,3	41,0	30,0	5,7	30,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(672)	(1.243)	(1.134)	(878)	(3.927)	(720)	(1.187)	(1.064)	(666)	(3.636)

(a) V de Cramer = 0,333

(b) V de Cramer = 0,346

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

en el cas dels homes, l'absència de treball remunerat es viu com un temps buit de contingut, sense significat ni valor. És una percepció inexistente entre les dones aturades, per a les quals la responsabilitat de les tasques domèstiques no deixa lloc al temps buit.

El mateix passa amb la resta de categories sense ocupació, per bé que en menor mesura, atesa la condició que justifica la inactivitat i la no-voluntat de treballar. En aquest sentit, les dades relatives a la inactivitat per feines de la llar reforcen l'anàlisi realitzada, tant perquè es tracta d'una categoria inexistente entre els homes com perquè subratlla el cost quotidià del treball domèstic i familiar malgrat la manca de valor econòmic i social: un 18,3% d'aquestes dones manifesten que disposen de poc temps lliure (vegeu la taula A25 de l'annex).

Activitats de lleure

Al costat de la percepció subjectiva respecte a la disponibilitat de temps lliure, cal conèixer com s'usa aquest temps i on. A fi de respondre aquestes preguntes, els apartats següents descriuen les activitats de lleure dins i fora de la llar segons la influència d'un conjunt de condicionants socials.

Activitats de lleure dins de casa

L'estudi de les activitats de lleure dins de casa és important perquè dona compte del que passa dins les llars més enllà del treball domèstic i familiar, així com del significat subjectiu que les persones donen al temps que perceben com a lliure. En concret, permet posar en relleu les diferències de gènere respecte a les maneres de ser, estar i pensar a l'interior de l'àmbit domèstic.

La majoria de les dones afirmen que realitzen més d'una activitat de lleure a la llar durant les que consideren les seves hores lliures: un 38,7% en realitzen dues; un 23,1%, tres; un

Taula 60. Nombre d'activitats de lleure realitzades dins de la llar segons el sexe de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Una	29,86	31,80	30,79	28,79	28,18	28,50
Dues	39,08	37,93	38,53	38,71	38,62	38,67
Tres	21,37	20,59	21,00	23,13	25,24	24,15
Quatre	7,07	7,15	7,11	7,66	6,50	7,10
Cinc o més	2,61	2,54	2,58	1,72	1,46	1,59
Total	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
<i>n</i> mostral	(3.196)	(2.936)	(6.132)	(3.909)	(3.648)	(7.557)

(a) V de Cramer = 0,022

(b) V de Cramer = 0,033

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

7,7%, quatre, i un 1,7%, cinc o més. Pràcticament no s'observen diferències segons el sexe i, des d'una perspectiva temporal, s'incrementa el nombre d'activitats de lleure dins la llar de la població en general.

Més enllà de la quantitat, la naturalesa de les activitats realitzades durant el temps de lleure dins la llar fa emergir algunes diferències de sexe. D'entrada, les preferències majoritàries de les dones i els homes coincideixen en la mesura que la majoria de la població destina el temps de lleure dins la llar a llegir i mirar la televisió: un 50,9% i un 56% en el cas de les dones enfront d'un 42% i un 61,2% en el cas dels homes, respectivament. Però les dades mostren algunes variacions en determinades activitats de lleure, minoritàries dins la llar però molt simbòliques des de la perspectiva de gènere.

En primer lloc, fer labors (cosir, fer mitja, ganxet) apareix com una activitat clarament feminitzada que ocupa part del temps lliure a la llar d'un 19,2% de les dones enfront d'un 0,1% dels homes. A més del seu valor simbòlic, en tant que és un reflex dels rols tradicionals de gènere, cal tenir present la probabilitat que aquesta activitat, malgrat que es percebi subjectivament com a temps de lleure, encobreixi un treball domèstic i familiar. En qualsevol cas, al llarg dels últims anys ha disminuït 8 punts percentuals la població femenina que dedica part del temps lliure a fer labors, fet que convida a pensar en un canvi generacional pel que fa a l'ús del temps entre les dones. I així es constata quan s'analitzen les dades segons l'edat: un 2% de les dones menors de 30 anys fan labors durant el temps lliure enfront d'un 35% de les dones més grans de 65 anys (vegeu la taula A33 de l'annex).

En segon lloc, el fet de jugar amb l'ordinador o la consola apareix com una activitat de lleure preferentment masculina: un 11,9% dels homes hi dediquen part del seu temps de lleure dins la llar enfront d'un 2,9% de les dones. Si bé és cert que l'edat ajuda a mati-

Taula 61. Tipus d'activitats de lleure realitzades a casa durant el temps lliure segons el sexe de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

	2000 (a)		2006 (b)	
	Dones	Homes	Dones	Homes
Llegir	48,5	43,7	50,9	42,0
Mirar la TV, vídeo o DVD	58,2	61,0	56,0	61,2
Fer labors (cosir, fer mitja, ganxet)	27,6	2,5	19,2	0,1
Escolltar música	19,6	20,9	14,6	16,5
Internet	1,1	2,7	9,0	14,7
Feines de la llar	6,7	4,4	10,8	6,1
Reposar	10,9	12,9	7,7	9,7
Jugar o estar amb els nens/es	4,2	6,1	6,7	8,3
Estar amb la família	2,9	5,3	4,2	6,0
Cuinar	1,0	0,8	3,2	1,0
Jugar amb l'ordinador o la videoconsola	3,3	13,1	2,9	11,9
Bricolatge (reparacions domèstiques)	0,7	6,1	0,3	5,5

Pregunta oberta (sense suggerir cap activitat) de resposta múltiple, en què s'han donat cinc possibilitats a cada entrevistat/da. El càlcul dels percentatges s'ha basat en els casos.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

sar el sentit d'aquestes dades, en la mesura que es tracta d'una activitat pròpia de la població menor de 30 anys, els 20 punts percentuals que separen els homes de les dones recorden el manteniment del sexisme en les formes de joc (vegeu la taula A33 de l'annex).

L'anàlisi temporal apunta la importància creixent, tant en el cas de les dones com en el cas dels homes, del temps de lleure dedicat a Internet. És una tendència que, en part, s'explica per l'augment de les llars que disposen de connexió, per bé que el percentatge més elevat entre la població jove recorda l'existència d'una fractura digital segons l'edat. A més, les dades segons l'edat subratllen, de nou, la influència del cicle de vida, ja que entre els homes i les dones que tenen entre 30 i 44 anys destaca la dedicació del temps de lleure a estar i jugar amb els fills (un 17% de les dones i un 20% dels homes). Una anàlisi més aprofundida entorn dels significats subjectius atribuïts a aquest temps permetria posar de manifest les diferents vivències i significats que pares i mares atribueixen a la cura de les criatures.

Activitats de lleure fora de casa

Fora de casa, la població en general disminueix el nombre d'activitats realitzades durant el temps de lleure. En concret, un 36% de les dones realitzen una activitat; un 34,2%, dues, i un 19,1%, tres. Tot i la menor intensitat del temps de lleure que transcorre fora de l'espai domèstic, la tendència temporal és a l'alça, és a dir, al llarg dels últims anys ha augmentat el nombre d'activitats desenvolupades a l'espai públic. En qualsevol cas, les dades no presenten grans diferències de sexe pel que fa a la quantitat d'activitats, però, novament, s'observen patrons diferenciats respecte al seu contingut.

A diferència de les activitats de lleure dins la llar, l'oci fora de casa té un caràcter més relacional, en tant que inclou pràctiques que s'acostumen a desenvolupar en companyia. Del conjunt d'activitats de lleure realitzades fora de la llar, destaca, per sobre de la resta, sortir a passejar, mencionada per un 58,9% de les dones enquestades i un 51,6% dels homes.

Taula 62. Nombre d'activitats de lleure realitzades fora de la llar segons el sexe de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Una	40,49	43,25	41,83	36,00	35,85	35,93
Dues	35,52	35,10	35,32	34,23	36,39	35,28
Tres	16,39	15,87	16,14	19,17	19,22	19,19
Quatre	5,88	4,57	5,25	8,04	7,01	7,54
Cinc o més	1,72	1,21	1,47	2,56	1,53	2,06
Total	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
<i>n</i> mostral	(3.117)	(2.917)	(6.034)	(3.802)	(3.593)	(7.395)

(a) V de Cramer = 0,042

(b) V de Cramer = 0,044

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula 63. Activitats fora de la llar segons el sexe de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

	2000 (a)		2006 (b)	
	Dones	Homes	Dones	Homes
Passejar, voltar	62,9	55,3	58,9	51,6
Anar al cinema	22,5	15,7	22,0	17,2
Anar a comprar (mirar botigues)	18,0	8,4	20,9	9,0
Sortir o xerrar amb amics o xicot/a	19,7	21,9	18,0	20,4
Practicar esport	11,2	24,4	14,1	26,9
Anar a dinar o a sopar a restaurants	6,9	6,6	11,5	12,7
Fer visites a familiars o amics	8,4	3,4	11,1	7,3
Anar a bars, pubs, discoteques, sales de ball	9,6	14,5	8,9	11,2
Fer excursions, viatjar	7,4	9,4	8,9	10,9
Anar al teatre	5,0	3,0	5,4	2,6
Activitats amb la família i els nens/es	4,4	4,1	7,4	6,9
Anar a museus i/o exposicions	3,0	2,3	3,1	1,7

Pregunta oberta (sense suggerir cap activitat) de resposta múltiple, en què s'han donat cinc possibilitats a cada entrevistat/da. El càlcul dels percentatges s'ha basat en els casos.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Tot i que les dades segons l'edat posen de manifest que es tracta d'una activitat realitzada, bàsicament, per la població més gran de 45 anys (vegeu la taula A34 de l'annex).

Més enllà d'aquesta activitat, la resta manifesta un component de gènere destacat: mentre que en el cas de les dones anar al cinema (22%) i anar a comprar (20,9%) són les activitats que ocupen el segon i el tercer lloc, en el cas dels homes sobresurt el fet de practicar esport (26,9%) i sortir o xerrar amb amics o el xicot/a (20,4%). Per bé que, en tots els casos, es tracta d'activitats protagonitzades pels grups d'edat més joves (vegeu la taula A34 de l'annex).

Per tant, des de la perspectiva de gènere, es confirma la preferència de les dones per les activitats culturals, de compra i familiars enfront de la preferència masculina per les activitats esportives i relacionals.

Les activitats culturals

Com s'ha vist en l'epígraf anterior, les activitats culturals ocupen un lloc destacat en el temps de lleure de les dones a la província de Barcelona. En aquest apartat s'aborda en detall aquesta qüestió.

En primer lloc, s'observa que l'assistència al cinema, al teatre i als museus no és una pràctica majoritària ni per a les dones ni per als homes a la província de Barcelona: un 39,4% de les dones no van mai al cinema, un 61,5% no acudeixen mai al teatre i un 55,4% no ho fan als museus. Percentatges que en el cas dels homes se situen en un 36,3%, 64,5% i 57,1%, respectivament. L'assiduitat en aquestes pràctiques culturals és escassa, men-

tre que el més habitual és anar-hi de manera ocasional: un 28,3% de les dones acudeixen ocasionalment al cinema; un 17,7%, al teatre, i un 22%, als museus.

Tal com mostren les dades relatives a les activitats de lleure fora de la llar, anar al cinema se situa per davant de la visita als museus i de l'assistència al teatre, pràctica que apareix en últim lloc. Tot i aquest caràcter minoritari, al llarg dels darrers anys ha augmentat el consum cultural de la població en general i de les dones en particular, si bé cal tenir present l'heterogeneïtat del col·lectiu femení.

Efectivament, existeix una relació directa entre el nivell d'estudis i el nivell d'assistència a les tres activitats culturals esmentades: a mesura que augmenta el capital educatiu, augmenta el consum cultural de les dones i els homes a la província de Barcelona. Així doncs, les persones amb estudis secundaris o superiors són les que van, amb més freqüència, al cinema, al teatre i als museus. Entre aquests col·lectius, anar al cinema i als museus

Taula 64. Freqüència d'assistència al cinema segons el sexe de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Sovint	19,56	17,24	18,46	13,72	12,40	13,08
Ocasionalment	24,09	25,93	24,97	28,35	29,58	28,94
Gairebé mai	14,07	18,91	16,38	18,58	21,74	20,10
Mai	42,28	37,91	40,20	39,36	36,29	37,88
Total	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
<i>n</i> mostral	(3.267)	(2.977)	(6.244)	(3.982)	(3.679)	(7.661)

(a) V de Cramer = 0,076

(b) V de Cramer = 0,048

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula 65. Freqüència d'assistència al teatre segons el sexe de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Sovint	2,54	2,78	2,65	2,78	1,95	2,38
Ocasionalment	17,54	14,59	16,13	17,75	14,29	16,09
Gairebé mai	16,04	17,25	16,62	17,98	19,23	18,58
Mai	63,89	65,38	64,60	61,49	64,53	62,95
Total	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
<i>n</i> mostral	(3.261)	(2.974)	(6.235)	(3.978)	(3.672)	(7.650)

(a) V de Cramer = 0,041

(b) V de Cramer = 0,056

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula 66. Freqüència d'assistència a museus i exposicions segons el sexe de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Sovint	5,51	5,01	5,27	5,24	3,82	4,56
Ocasionalment	16,95	18,77	17,82	22,09	20,45	21,30
Gairebé mai	15,02	15,76	15,38	17,31	18,59	17,93
Mai	62,51	60,46	61,53	55,37	57,14	56,22
Total	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
<i>n</i> mostral	(3.261)	(2.974)	(6.235)	(3.978)	(3.672)	(7.650)

(a) V de Cramer = 0,029

(b) V de Cramer = 0,042

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

representa una pràctica cultural que, de forma majoritària, es fa sovint o ocasionalment. Per contra, la majoria de les persones menys formades, especialment aquelles que no tenen estudis, no realitzen mai cap d'aquestes activitats culturals.

El conjunt d'aquestes tendències es dona amb la mateixa intensitat entre el col·lectiu femení i el masculí, atesa la importància del capital educatiu per al consum cultural. Tanmateix, resulta interessant subratllar el cas de les persones amb estudis secundaris, en la mesura que registra les diferències de sexe més grans a favor de les dones. Aquest fet posa de manifest que, una vegada assolit un determinat nivell d'estudis, les dones consumeixen més cultura que els homes (vegeu les taules A26-A28 de l'annex).

En segon lloc, cal analitzar les dades relatives a l'hàbit de lectura, atesa la importància d'aquesta activitat cultural realitzada a casa durant el temps de lleure. Com s'ha vist en l'apartat d'activitat de lleure dins de casa, les dones llegeixen amb més freqüència que els homes durant el temps de lleure dins l'espai domèstic, si bé cal parlar de diferències de sexe segons el tipus de lectura.

Pel que fa als llibres, les dones en llegeixen més que els homes: un 48,8% de la població femenina llegeix regularment enfront d'un 37,6% de la població masculina. A més, des d'una perspectiva temporal, al llarg dels darrers anys s'ha incrementat l'hàbit de la lectura entre les dones, mentre que s'ha mantingut estable en el cas dels homes. Així doncs, sembla possible afirmar que, cada vegada més, la lectura forma part dels hàbits culturals de les dones i del seu temps lliure. És una realitat que, entre altres aspectes, s'explica per l'augment del capital educatiu femení.

En canvi, la lectura de diaris apareix com un hàbit més masculinitzat: un 74,1% dels homes llegeixen regularment la premsa enfront d'un 56% de les dones. Malgrat que en ambdós casos es tracta d'una pràctica majoritària, els homes superen en quasi 20 punts percentuals les dones. La raó d'aquesta tendència contrària a la de la lectura de llibres rau, en bona part, en els condicionants socials que acompanyen un tipus de lectura i l'altre: mentre que la lectura de llibres acostuma a fer-se dins l'espai domèstic i en solitud, la lectura

de diaris apareix més associada a l'espai públic i a les relacions socials. En aquest sentit, és prou sabut que la presència femenina dins l'esfera pública és encara inferior a la masculina.

Tal com passa amb les pràctiques culturals fora de la llar, el nivell d'estudis esdevé un factor cabdal a l'hora d'analitzar l'activitat de la lectura: la majoria de les dones amb estudis universitaris tenen incorporat l'hàbit de llegir llibres (79,8%) i diaris (80%). El mateix passa, tot i que en menor mesura, en el cas de les dones amb estudis secundaris (58,2% i 64,3%, respectivament). En canvi, aquests percentatges disminueixen fins al 16,4% i el 24,8% entre les dones sense estudis, entre les quals 3 de cada 10 no saben llegir (vegeu les taules A29 i A30 de l'annex). En qualsevol cas, en tots els grups d'edat es mantenen les diferències de sexe descrites en paràgrafs anteriors: les dones llegeixen més llibres i els homes llegeixen més diaris.

Taula 67. Freqüència de lectura de llibres segons el sexe de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Regularment	43,7	37,4	40,7	48,8	37,6	43,4
Esporàdicament	25,4	29,1	27,2	24,1	28,5	26,2
No llegeix mai	23,6	30,6	26,9	21,1	31,0	25,9
No sap llegir	7,3	2,9	5,2	6,0	2,9	4,5
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(3.268)	(2.975)	(6.243)	(3.979)	(3.680)	(7.659)

(a) V de Cramer = 0,132

(b) V de Cramer = 0,155

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula 68. Freqüència de lectura de diaris segons el sexe de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Regularment	52,40	73,70	62,6	56,0	74,1	64,7
Esporàdicament	12,5	10,1	11,4	12,0	10,0	11,0
No llegeix mai	28,1	13,4	21,1	26,4	13,3	20,1
No sap llegir	6,9	2,7	4,9	5,6	2,7	4,2
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(3.267)	(2.973)	(6.240)	(3.974)	(3.675)	(7.649)

(a) V de Cramer = 0,232

(b) V de Cramer = 0,200

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Pel que fa a l'edat, actua de manera diferent segons el sexe i el tipus de lectura, per bé que, en qualsevol cas, la població més gran de 65 anys és la menys lectora. Pel que fa als llibres, en el cas de les dones, l'hàbit de la lectura és més freqüent entre les joves (16-29 anys), atesa l'estreta relació de l'edat amb el nivell d'estudis, alhora que s'observa que les dones que no saben llegir es concentren en la cohort més gran de 65 anys. Contràriament, en el cas dels homes, els percentatges més elevats respecte a la regularitat de la lectura de llibres es troben entre els 30 i els 64 anys. En el rerefons d'aquestes diferències de sexe hi ha el pes del factor del cicle de vida juntament amb el factor generacional: les responsabilitats domèstiques de les dones adultes (30-64 anys) els resten temps per a la lectura, a diferència dels seus homòlegs masculins, excusats, socialment, d'aquesta responsabilitat.

Pel que fa a la lectura de diaris, l'edat apareix com una variable més independent del nivell d'estudis i estretament vinculada al factor generacional en el cas de les dones. Bàsicament perquè els col·lectius de les joves menors de 30 anys i de les més grans de 65 anys són els que menys incorporat tenen l'hàbit de llegir diaris. A més, en ambdós grups d'edat és on més s'accentua la diferència de sexe. Si bé en el cas de les dones grans, bona part de l'explicació rau en el nivell baix d'estudis, no passa el mateix en el cas de les més joves. L'elevat consum masculí de premsa esportiva en pot ser una de les explicacions (vegeu les taules A31 i A32 de l'annex).

Síntesi

- Majoritàriament, la població de la província de Barcelona manifesta una certa disponibilitat de temps lliure: un 31,4% de les dones i un 32,1% dels homes opinen que disposen de molt temps lliure, mentre que un 38,6% de les dones i un 37,1% dels homes perceben que disposen de prou temps lliure. Des de la perspectiva temporal, d'una banda, s'ha incrementat lleument el percentatge de població que percep que disposa de molt temps o prou temps. I, d'altra banda, han disminuït les diferències entre les percepcions dels homes i les dones. Aquestes dades de percepció subjectiva contrasten amb les dades objectives sobre la càrrega total de treball analitzades en el capítol 4, en què s'apuntava una acumulació més gran d'hores de treball setmanal entre les dones.
- La població que té entre 30 i 44 anys percep una escassetat de temps més gran que la resta, sobretot en el cas de les dones, ja que durant aquestes edats solen coincidir les màximes responsabilitats laborals amb les responsabilitats de cura de les criatures. A mesura que s'avança en el cicle de vida, disminueix la sensació d'escassetat de temps entre els homes i les dones, però augmenten les diferències de sexe, sobretot entre la població que manifesta que disposa de molt temps.
- Les diferències de sexe més accentuades es troben entre el col·lectiu de persones aturades, ja que les dones perceben una escassetat de temps més gran que els seus homòlegs masculins: un 22,4% de les aturades afirmen que disposen de poc temps lliure enfront d'un 7,3% dels aturats. Aquestes dades es reforcen amb les de les dones inactives per feines de la llar, una categoria inexistent entre els

homes, que subratllen el cost quotidià del treball domèstic i familiar malgrat la manca de valor econòmic i social: un 18% d'aquestes dones manifesten que disposen de poc temps lliure.

- El nombre d'activitats de lleure dins la llar és pràcticament igual per a les dones i els homes i, des d'una perspectiva temporal, mostra un increment general. Ara bé, més enllà de la quantitat, la naturalesa de les activitats realitzades fa emergir algunes diferències de sexe: tot i que les preferències majoritàries (llegir i mirar la televisió) són compartides, n'hi ha d'altres com fer labors, que apareix com una activitat clarament feminitzada, o jugar amb l'ordinador o la consola, preferentment masculina. Les diferències són menors en les edats més joves.
- L'anàlisi temporal apunta la importància creixent, tant en el cas de les dones com en el cas dels homes, del temps de lleure dedicat a Internet. Aquesta tendència s'explica, en part, per l'augment de les llars que disposen de connexió, si bé el percentatge més elevat entre la població jove recorda l'existència d'una fractura digital segons l'edat.
- Del conjunt d'activitats de lleure realitzades fora de la llar, destaca, per sobre de la resta, sortir a passejar: es tracta d'una activitat realitzada, bàsicament, per la població més gran de 45 anys. La resta d'activitats manifesten un component de gènere destacat: mentre que en el cas de les dones anar al cinema (22%) i anar a comprar (20,9%) ocupen el segon i el tercer lloc, en el cas dels homes sobresurt el fet de practicar esport (26,9%) i sortir a xerrar amb amics o el xicot/a (20,4%).
- S'observa que l'assistència al cinema, al teatre i als museus no és una pràctica majoritària ni per a les dones ni per als homes: un 39,4% de les dones no van mai al cinema, un 61,5% no acudeixen mai al teatre i un 55,4% no ho fan als museus. Percentatges que en el cas dels homes se situen en un 36,3%, 64,5% i 57,1%, respectivament.
- Existeix una relació directa entre el nivell d'estudis i el nivell d'assistència a les tres activitats culturals esmentades: a mesura que augmenta el capital educatiu, augmenta el consum cultural. Resulta interessant subratllar el cas de les persones amb estudis secundaris, en la mesura que registra les diferències de sexe més grans a favor de les dones. Aquest fet posa de manifest que, una vegada assolit un determinat nivell d'estudis, les dones consumeixen més cultura que els homes.
- Pel que fa als llibres, les dones en llegeixen més que els homes: un 48,8% de la població femenina llegeix regularment enfront d'un 37,6% de la població masculina. En canvi, la lectura de diaris apareix com un hàbit més masculinitzat: un 74,1% dels homes llegeixen regularment la premsa enfront d'un 56% de les dones. Tal com passa amb les pràctiques culturals fora de la llar, el nivell d'estudis esdevé un factor cabdal a l'hora d'analitzar l'activitat de la lectura.

8. Xarxes de relació i associacionisme

A fi de completar el dibuix de les condicions de vida de la població a la província de Barcelona, el darrer capítol d'aquest estudi analitza les xarxes de relació i l'associacionisme des de la perspectiva de gènere. En el context de la societat occidental contemporània, el capital social emergeix com un factor clau per a la igualtat d'oportunitats. D'una banda, l'existència d'unes xarxes de relació fortes facilita l'accés als recursos, alhora que assegura protecció en cas de necessitat. D'altra banda, la participació activa en la societat civil suposa reconeixement social, alhora que amplia les xarxes de relació.

En qualsevol cas, ambdós aspectes estan estretament relacionats amb les presències i absències de les dones i els homes dins les esferes pública i privada. En efecte, la presència més gran de les dones a l'esfera domèstica determina unes xarxes de relació estretament connectades amb la família i les relacions de proximitat. Per contra, el protagonisme masculí en l'esfera pública implica més capacitat d'elecció personal a l'hora d'establir les xarxes de relació, així com nous escenaris més enllà de la vida quotidiana. De la mateixa manera, tal com s'ha apuntat en el capítol anterior, la doble presència femenina resta temps de lliure disposició personal a les dones. La manca d'aquest temps condiciona, entre altres aspectes, el temps destinat a la participació ciutadana o el que algunes veus han anomenat temps de treball comunitari. El manteniment dels obstacles que dificulten la presència pública femenina en les mateixes condicions que la presència pública masculina explica la posició d'inferioritat que les dones conserven en les relacions socials.

Tanmateix, la millora del capital educatiu i de l'activitat laboral de les dones a la província de Barcelona ha influenciat les formes a través de les quals es relacionen amb el context que les envolta. Aquest darrer capítol es pregunta per l'abast d'aquesta influència, així com pel sentit dels canvis. Per això, en primer lloc, s'analitzen les relacions de sociabilitat, enteses com les relacions que les persones tenen fora de la llar. En segon lloc, s'estudien les xarxes de solidaritat, en tant que són les persones de suport a qui es recorre en cas de dificultat. Finalment, es dedica un apartat a l'associacionisme, posant l'atenció en la participació ciutadana i el seu contingut.

Relacions de sociabilitat

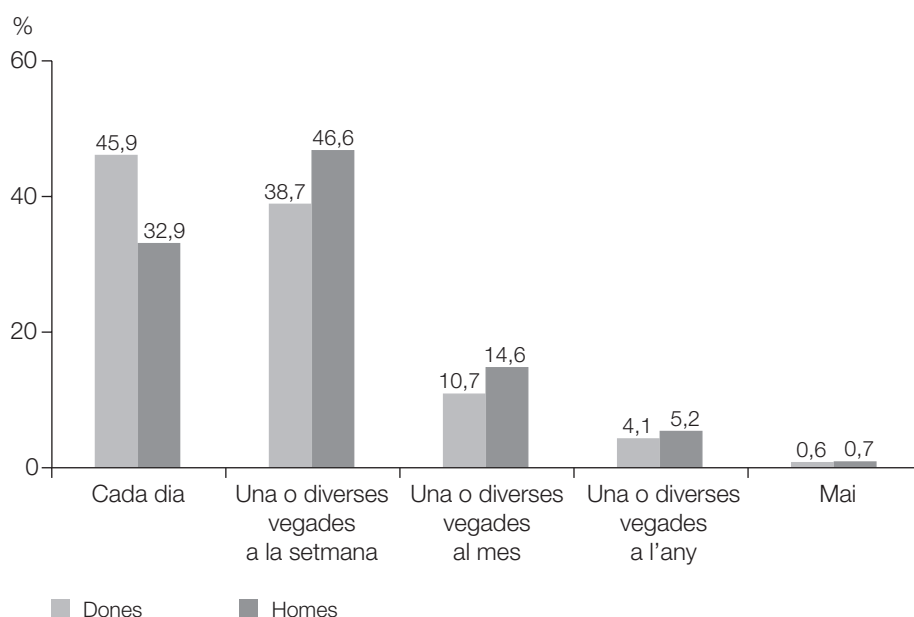
La naturalesa de les relacions de sociabilitat, enteses com el conjunt de relacions personals que tenen lloc fora de la llar, inclou les relacions primàries –(familiars i de veïnatge) i les relacions secundàries (amistats i companys de feina). Pel que fa a les relacions de sociabilitat a la província de Barcelona, sembla possible parlar d'un model femení vinculat a la socialització primària i d'un model masculí vinculat a la socialització secundària. Efectiva-

ment, un 45,9% de les dones mantenen contactes amb familiars de manera diària enfront d'un 32,9% d'homes que es troben en aquesta mateixa situació, mentre que la freqüència setmanal però no diària és més habitual entre els homes (46,6%) en comparació amb les seves homòlogues femenines (38,7%). (Vegeu figura 22.)

En el rerefons d'aquests percentatges, s'hi oculten les diferents responsabilitats que dones i homes assumeixen en relació amb la família. A més, en la mesura que aquestes relacions familiars suposen tasques de gestió i mediació, cal pensar que darrere aquestes xarxes de sociabilitat hi ha treball domèstic i familiar. Amb tot, es reforça la idea que, més enllà del temps dedicat a les tasques de la llar, la responsabilitat domèstica atribuïda tradicionalment a les dones traspasa els límits físics de la llar i els límits temporals del treball domèstic i familiar. En definitiva, més que una qüestió de preferències, el temps de lleure i les relacions socials són un reflex de la socialització diferencial per raó de gènere.

Contràriament, un 16,3% de les dones es relacionen diàriament amb amistats en contrast amb el 21,6% dels homes que ho fan. En aquest cas, es tracta d'unes xarxes de relació alienes a la dimensió física i simbòlica de l'esfera domèstica i fruit d'una elecció personal. Aquesta diferència de sexe desapareix en la resta de categories i s'inverteix en el cas de les relacions mensuals. És a dir, el més habitual entre la població és mantenir contactes setmanals amb els amics, si bé els homes hi tenen amb més freqüència relacions diàries, mentre que les relacions mensuals són més freqüents entre les dones. En aquest sentit, les dades sobre sociabilitat corroboren l'anàlisi realitzada en el capítol anterior entorn del temps de lliure disposició personal: la preferència femenina per les activitats de caràcter

Figura 22. Freqüència de relació amb familiars que no viuen a la llar segons el sexe de la població de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

V de Cramer = 0,135

Nota: percentatges calculats sense les categories NS/NC i No és procedent.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

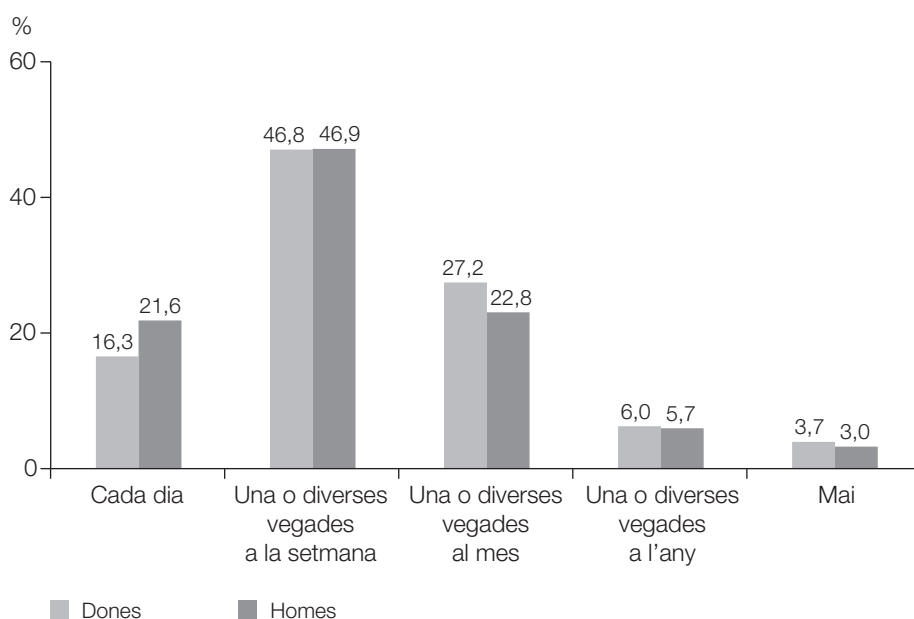
familiar en el temps percebut com a lliure en contrast amb la preferència masculina per les activitats esportives i relacionals. En última instància, les relacions d'amistat es poden considerar un indicador indirecte de la capacitat de control que les persones tenen sobre les pròpies xarxes de sociabilitat. (Vegeu figura 23.)

En canvi, les diferències de sexe pràcticament desapareixen en els casos de les relacions de veïnatge i de les relacions laborals. D'una banda, un 26,8% de les dones i un 26% dels homes tenen contacte diari amb els veïns. D'altra banda, un 42,2% de les dones i un 44,8% dels homes mantenen una relació diària amb els companys/es de feina o estudis. En ambdós casos es tracta de relacions personals basades en la coincidència i no en l'elecció personal, com és el cas de les amistats. (Vegeu figura 24 i 25.)

Tanmateix, tal com s'ha exposat al llarg de l'estudi, les condicions de vida de les dones a la província de Barcelona posen de manifest l'heterogeneïtat que caracteritza aquest col·lectiu. En el cas de les formes de sociabilitat, de nou, l'edat i el nivell d'estudis actuen com a factors discriminators.

El primer aspecte a subratllar és la tendència a augmentar la freqüència diària de les relacions primàries amb l'edat: les relacions familiars passen d'un 34,2%, en el grup de dones de 16 a 29 anys, a un 52,5%, entre les que tenen més de 65 anys, mentre que les relacions de veïnatge s'incrementen d'un 18,5% a un 33,2%, respectivament (vegeu la taula A37 de l'annex). En aquest cas, l'edat actua com un indicador del factor generacional, reflex dels canvis històrics en les formes de sociabilitat. Per bé que el manteniment de les

Figura 23. Freqüència de relació amb amics segons el sexe de la població de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

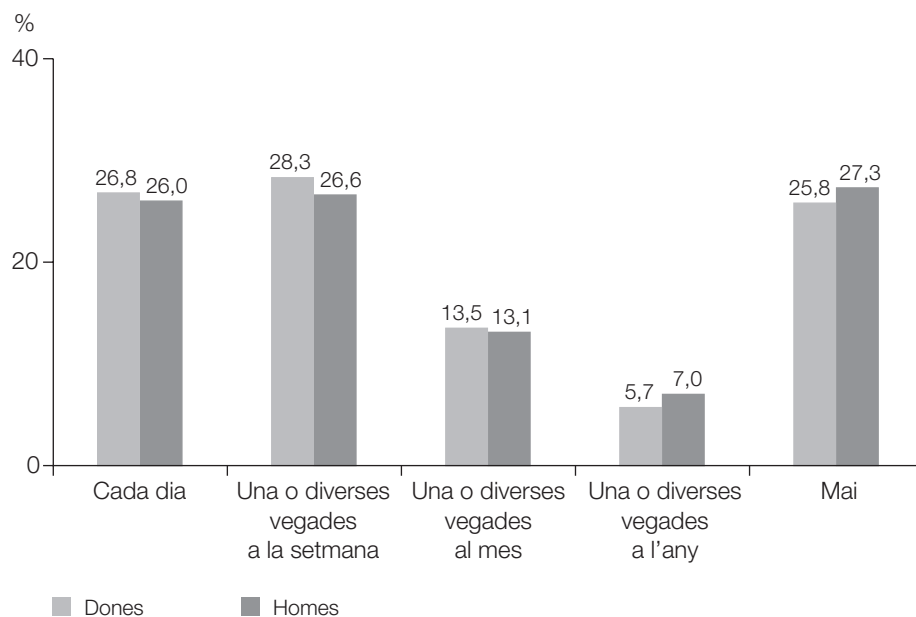

V de Cramer = 0,078

Nota: percentatges calculats sense les categories NS/NC i No és procedent.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Figura 24. Freqüència de relació amb veïns segons el sexe de la població de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

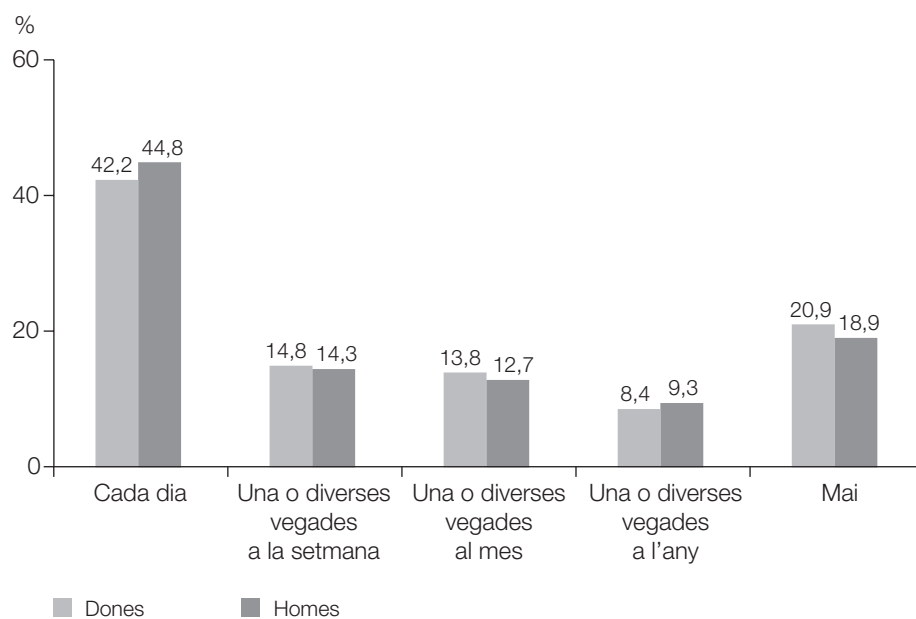

V de Cramer = 0,035

Nota: percentatges calculats sense les categories NS/NC i *No és procedent*.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Figura 25. Freqüència de relació amb companys de feina o d'estudis segons el sexe de la població de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

V de Cramer = 0,037

Nota: percentatges calculats sense les categories NS/NC i *No és procedent*.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

diferències de sexe en totes les cohorts obliga a matisar el pes del factor generacional segons la influència del gènere. (Vegeu la taula 69.)

En segon lloc, s'observa que la franja d'entre 30 i 44 anys emergeix com una excepció en el cas de les dones, ja que registra un increment notable de les relacions primàries, seguit d'una davallada en el grup d'edat posterior. En aquest cas, la tendència posa de manifest la influència del cicle de vida, estretament relacionat amb les responsabilitats familiars. És a dir, les xarxes de sociabilitat varien segons les relacions socials que s'estableixen en cada fase vital. Aleshores, la manca de responsabilitats familiars i la plena disponibilitat laboral que caracteritzen el projecte de vida masculí explicarien per què, en el cas dels homes, el cicle de vida no té tant de pes com a variable determinant.

En consonància amb les relacions familiars, a mesura que s'incrementa l'edat, disminueix el percentatge de dones que mantenen relacions d'amistat i relacions laborals diàriament: un 52,8% de les dones joves entre 16 i 29 anys es relacionen amb companys de feina o estudis cada dia enfront del 36% de dones entre 45 i 64 anys que es troben en aquesta mateixa situació. Pel que fa a les amistats, un 27,9% de les dones joves mantenen contacte diari amb amics i amigues, mentre que en la resta de grups d'edat el percentatge queda per sota del 15%, reflex de les responsabilitats laborals i familiars més grans que acumulen moltes dones adultes. Unes responsabilitats que actuen en detriment del seu temps de relacions personals (vegeu les taules A35 i A39 de l'annex).

El tipus i la intensitat de les relacions socials també varien segons el capital educatiu de les persones. D'una banda, les relacions familiars i de veïnatge estan associades amb els nivells formatius més baixos. En aquest sentit, l'escàs capital educatiu dificulta l'accés a determinades esferes públiques, alhora que redueix les xarxes de sociabilitat al marc rela-

Taula 69. Freqüència de relació amb familiars que no viuen a la llar segons el grup d'edat i el sexe de la població de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	16-29 anys	30-44 anys	45-64 anys	65 anys i més	Total	16-29 anys	30-44 anys	45-64 anys	65 anys i més	Total
Cada dia	34,2	49,0	44,9	52,5	45,9	28,8	28,9	32,2	45,6	32,9
Una o diverses vegades a la setmana	40,8	39,3	41,2	33,0	38,7	41,2	52,8	46,8	41,4	46,6
Una o diverses vegades al mes	18,1	7,6	10,4	9,6	10,7	22,0	12,6	14,6	9,6	14,6
Una o diverses vegades a l'any	6,6	3,4	3,4	4,0	4,1	7,3	4,9	5,7	2,8	5,2
Mai	0,4	0,7	0,2	1,0	0,6	0,8	0,8	0,7	0,6	0,7
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(735)	(1.253)	(1.139)	(894)	(4.021)	(781)	(1.195)	(1.068)	(676)	(3.719)

(a) V de Cramer = 0,097

(b) V de Cramer = 0,104

Nota: percentatges calculats sense les categories NS/NC i No és procedent.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

cional de caràcter primari. D'altra banda, les relacions secundàries estan associades amb els nivells formatius alts, fins al punt que la xarxa relacional de les dones amb estudis universitaris s'assimila més al patró masculí. Concretament, el contacte diari amb familiars que no viuen a la llar es dona en un 51,3% de les dones sense estudis i disminueix fins a un 44,5% entre les que tenen estudis universitaris. En qualsevol cas, en totes les categories es mantenen les diferències de sexe, tot posant de manifest que, més enllà de les condicions materials d'existència, persisteixen els obstacles socioculturals per a la igualtat.

Les relacions diàries amb els companys de feina o estudis formen part de la quotidianitat d'un 15,9% de les dones sense estudis i d'un 46,1% de les universitàries (vegeu la taula A40 de l'annex). En aquest cas, el capital educatiu apareix com una variable més determinant per a les relacions laborals de les dones que dels homes (un 30,6% dels homes sense estudis i un 42,6% dels homes amb estudis universitaris mantenen relacions diàries amb els companys de feina).

Òbviament, en aquest cas, la influència del nivell d'estudis està estretament vinculada a la relació amb l'activitat. Com s'ha vist en el capítol 3, l'activitat laboral de les dones augmenta amb el nivell d'estudis, la qual cosa explicaria per què les relacions laborals disminueixen tan dràsticament entre les dones que no tenen estudis. Així ho corroboren les dades relatives al tipus d'activitat: un 52,5% de les jubilades i un 47,4% de les mestresses de casa es relacionen de manera diària amb familiars. Contràriament, la condició d'estudiant comporta una intensitat

Taula 70. Freqüència de relació amb els familiars que no viuen a la llar segons el nivell d'estudis finalitzats i el sexe de la població de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total
Cada dia	51,3	47,6	43,0	44,5	45,9	41,7	32,9	32,3	30,1	32,9
Una o diverses vegades a la setmana	34,5	36,9	41,1	40,5	38,7	38,2	48,2	44,2	52,5	46,6
Una o diverses vegades al mes	8,7	10,9	11,3	10,9	10,7	13,2	13,5	17,3	11,3	14,6
Una o diverses vegades a l'any	4,7	4,0	4,1	3,9	4,1	4,9	4,9	5,8	4,8	5,2
Mai	0,8	0,6	0,5	0,3	0,6	2,0	0,5	0,5	1,3	0,7
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(542)	(1.356)	(1.391)	(732)	(4.021)	(288)	(1.381)	(1.449)	(601)	(3.719)

(a) V de Cramer = 0,039

(b) V de Cramer = 0,064

Nota: percentatges calculats sense les categories NS/NC i No és procedent.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

més gran de les relacions secundàries basades en les amistats: un 41,3% de les estudiants mantenen aquest tipus de xarxa de manera diària (vegeu les taules A41 i A42 de l'annex).

En definitiva, doncs, es posa en relleu que les responsabilitats dins l'àmbit domèstic condicionen les relacions socials que tenen lloc fora de la llar, així com la participació en la resta d'esferes socials. Les xarxes de sociabilitat de les dones d'edat més avançada, amb un nivell baix d'estudis i mestresses de casa estan limitades al marc de relacions primàries, fet que limita les seves oportunitats d'accés als recursos, alhora que les exclou de determinades relacions socials. En canvi, les dones joves, amb un nivell alt d'estudis i ocupades sembla que trenquen amb aquest patró femení relegat a l'esfera domèstica, en la mesura que tenen més capacitat d'elecció i participació en les relacions en general i en les que tenen lloc fora de la llar en particular.

Relacions de solidaritat

L'existència d'unes xarxes socials fortes i extenses assegura protecció en cas de necessitat. Per aquesta raó, el segon indicador emprat per analitzar el capital social de la població a la província de Barcelona té a veure amb les xarxes de solidaritat; en concret, s'estudia la persona a qui es recorre en cas de necessitat. A més, aquest factor permet analitzar, en un context caracteritzat per la debilitat de l'estat del benestar en comparació amb els països nòrdics i per una forta cultura familista, la importància i el paper de la família com a institució de referència i suport en els moments de dificultat. És un aspecte interessant des de la perspectiva de gènere, si es té present que, sovint, en el rerefons del suport que ofereix la família, s'hi amaga el treball quotidià de moltes dones.

D'entrada, a partir dels percentatges de la categoria *No ha tingut aquesta dificultat* de la taula 71, s'observa que la malaltia apareix com el problema més comú entre les persones entrevistades: només un 16,8% manifesten no haver tingut cap dificultat relacionada amb la salut. De la incidència més alta a la més baixa, la segueixen els problemes personals, la manca de recursos econòmics, la recerca de feina i, finalment, les desavinences familiars. En comparació amb els homes, les dones han viscut amb més freqüència totes les dificultats esmentades.

En el cas concret dels problemes relacionats amb la salut, la família és el principal punt de suport, i la parella, la figura central per a un 36,4% de les dones i un 45,9% dels homes. En segon lloc, les dones acudeixen a altres familiars, mentre que els homes recorren als pares. Certament, davant d'una dificultat relacionada amb la salut, s'acostuma a acudir a la persona que es té més a prop. Tanmateix, cal tenir present que les dones tenen una esperança de vida més llarga que els homes. Aquest fet ajudaria a explicar la variació dels percentatges segons el sexe i, més concretament, per què en absència de la parella elles recorren a altres familiars, mentre que ells encara compten amb el suport dels pares. Les persones que han patit problemes econòmics també esmenten com a principal suport la família, si bé en aquesta ocasió la figura principal en són els pares; en segon lloc, altres familiars, i, en tercer lloc, la parella.

Quan els problemes són de caràcter personal, els pares deixen de representar el principal recurs de la xarxa familiar davant de la preeminència de la parella. Si bé en el cas de

Taula 71. Xarxes de solidaritat davant de diferents dificultats segons el sexe de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	<i>Malaltia (a)</i>			<i>Problemes econòmics (b)</i>		
	<i>Homes</i>	<i>Dones</i>	<i>Total</i>	<i>Homes</i>	<i>Dones</i>	<i>Total</i>
No ha tingut aquesta dificultat	19,0	14,8	16,8	45,6	38,1	41,7
Pares	19,2	18,9	19,1	19,3	19,7	19,5
Parella	45,9	36,4	40,9	8,0	12,8	10,5
Altres familiars	9,9	22,5	16,4	11,6	16,5	14,1
Amics o companys de feina	1,0	1,9	1,5	2,7	2,1	2,4
Veïns	0,2	0,7	0,5	–	0,2	0,1
Professionals	1,2	1,2	1,2	4,7	3,6	4,1
Ningú	3,5	3,6	3,6	8,2	7,0	7,6
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(3.665)	(3.957)	(7.621)	(3.665)	(3.954)	(7.618)

(a) V de Cramer = 0,186

(b) V de Cramer = 0,125

(c) V de Cramer = 0,183

(d) V de Cramer = 0,059

(e) V de Cramer = 0,095

Nota: percentatges calculats sense les categories NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

les dones la família es manté com el recurs principal, en el cas dels homes emergeix la importància de les amistats.

Les dones i els homes segueixen la mateixa estratègia davant dels problemes de recerca de feina: un 12,1% de les dones i un 13,1% dels homes recorren a les amistats, mentre que una proporció important de persones no demanen ajuda a ningú davant d'aquesta dificultat. En qualsevol cas, queda palès que la parella no és un suport freqüent, tot posant de manifest la manca de recursos familiars per a les qüestions laborals.

Finalment, els problemes de desavinences familiars, tot i ser els menys freqüents (un 66,3% de les persones entrevistades afirmen no haver tingut mai aquesta situació), afecten un terç de la població. En aquestes situacions, la parella esdevé el referent principal, alhora que es mantenen les diferències de sexe observades en el cas dels problemes personals: elles recorren a altres familiars abans que a les amistats i ells actuen de manera contrària. Tendència que no sorprèn si es té present, tal com s'ha explicat en l'epígraf anterior, que les xarxes de relacions primàries són més fortes en el cas de les dones i les xarxes de relacions secundàries tenen més influència en el cas dels homes.

En resum, doncs, la família es manté com el nucli central de suport de les persones quan experimenten dificultats, per bé que el seu pes varia segons el tipus de dificultats. Els problemes més comuns (salut i economia) coincideixen amb els que més suport familiar reben. Contràriament, la família perd protagonisme a l'hora d'oferir suport davant dels problemes menys comuns (personals i de desavinences familiars). En qualsevol cas, les diferències de sexe en relació amb el suport de la parella conviden a pensar que elles són més solidà-

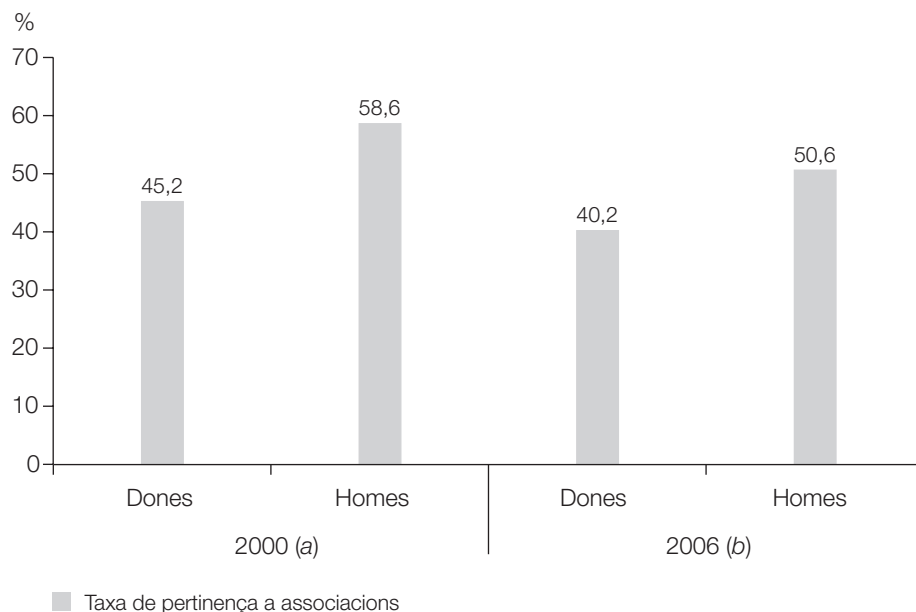
<i>Problemes personals (c)</i>			<i>Problemes de recerca de feina (d)</i>			<i>Problemes de desavinences familiars (e)</i>		
<i>Homes</i>	<i>Dones</i>	<i>Total</i>	<i>Homes</i>	<i>Dones</i>	<i>Total</i>	<i>Homes</i>	<i>Dones</i>	<i>Total</i>
43,6	34,5	38,9	60,3	58,1	59,2	69,3	63,5	66,3
7,8	8,9	8,4	3,3	3,4	3,4	4,1	4,3	4,2
25,3	20,6	22,9	4,7	6,5	5,6	11,6	12,1	11,8
5,8	16,2	11,2	2,2	3,2	2,7	4,4	8,1	6,3
10,7	13,0	11,9	13,3	12,1	12,6	5,6	7,0	6,3
–	0,2	0,1	–	0,2	0,1	–	0,1	–
0,9	1,1	1,0	6,6	7,2	6,9	0,2	0,6	0,4
5,8	5,5	5,6	9,6	9,3	9,4	4,8	4,2	4,5
100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
(3.661)	(3.954)	(7.615)	(3.660)	(3.953)	(7.613)	(3.664)	(3.949)	(7.613)

ries que ells. Aquesta dinàmica pot respondre tant a l'esperança de vida femenina més llarga, que brindaria més oportunitats d'actuar com a suport per a la parella i els fills/es, com a les responsabilitats femenines vers la família que comporten els rols tradicionals de gènere. Conseqüentment, elles són les que de manera més freqüent acudeixen a altres familiars quan tenen dificultats, ja que tenen més probabilitats de trobar-se en una situació en què no disposen dels pares ni de la parella.

Associacionisme

La taxa d'associacionisme és un bon indicador per mesurar el grau de participació en la vida pública i, al mateix temps, aporta informació del lloc que les dones ocupen dins les relacions de poder existents en el si de la societat. Tradicionalment, les responsabilitats domèstiques han allunyat les dones de qualsevol tipus de participació ciutadana, amb les conseqüències que aquest fet suposa per a la defensa dels seus drets i l'exercici dels seus deures com a ciutadanes. Tot plegat ha perjudicat la seva capacitat de formular demandes destinades a la millora de les condicions de vida. Per aquesta raó, l'associacionisme entès en sentit ampli és una de les fites imprescindibles a l'hora de reforçar la presència femenina dins l'àmbit públic enfront de la seva històrica relegació a l'àmbit privat. En aquest sentit, cal preguntar-se fins a quin punt les transformacions socials dels darrers anys han suposat una millora per a l'exercici de la ciutadania de les dones a la província de Barcelona.

Figura 26. Pertinença a associacions segons el sexe de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Com és sabut, les dones tenen una participació ciutadana menor que els homes: un 40,2% de les dones pertanyen a una associació, una proporció que en el cas dels homes arriba a un 50,6%. Al costat d'aquesta menor representació femenina en l'àmbit públic, cal tenir present la crisi conjuntural que viu el món associatiu davant d'altres formes actives de ciutadania. És un fet, aquest darrer, que ajuda a explicar la davallada de la taxa d'associacionisme en tots dos sexes des de l'última edició de l'*Enquesta*.

En qualsevol cas, l'associacionisme és un bon mirall de l'heterogeneïtat del col·lectiu de dones a la província de Barcelona. En aquest sentit, el nivell d'associacionisme està vinculat amb el nivell d'estudis de les dones: la taxa associativa creix a mesura que ho fa el capital educatiu. Així doncs, un 32,6% de les dones sense estudis pertanyen a alguna associació enfront del 69,3% de dones amb estudis superiors que es troben en aquesta mateixa situació. Una dinàmica que també succeeix en el cas dels homes, si bé la menor intensitat amb què es dona subratlla la importància de la formació per a la igualtat d'oportunitats. I, en aquest cas, la importància del capital educatiu a l'hora d'exercir la ciutadania activa en un context democràtic.

Al costat del nivell d'estudis, l'edat també es mostra com una variable influent, però amb un pes discriminatori inferior. En aquest cas, la taxa d'associacionisme més alta està associada a l'etapa central de la vida adulta: un 43,3% de les dones entre 30 i 44 anys i un 42,7% de les dones entre 45 i 64 anys pertanyen a algun tipus d'associació, percentatges que en el cas dels homes representen un 50,6% i un 54,5%, respectivament (vegeu la taula A43 de l'annex). La taxa més baixa entre els col·lectius de joves i grans semblaria respondre a causes diferents. D'una banda, en el cas dels joves, es podria tractar d'u-

Taula 72. Pertinença a associacions segons el nivell d'estudis finalitzats i el sexe de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

	<i>Dones (a)</i>				<i>Total</i>
	<i>Sense estudis</i>	<i>Estudis primaris</i>	<i>Estudis secundaris</i>	<i>Estudis superiors</i>	
Taxa de pertinença a associacions (2000)	32,6	41,7	48,3	69,3	45,2
<i>n</i> mostral	(646)	(1.304)	(916)	(406)	(3.272)
Taxa de pertinença a associacions (2006)	27,1	31,6	41,9	62,9	40,2
<i>n</i> mostral	(545)	(1.361)	(1.344)	(734)	(3.984)
	<i>Homes (b)</i>				<i>Total</i>
	<i>Sense estudis</i>	<i>Estudis primaris</i>	<i>Estudis secundaris</i>	<i>Estudis superiors</i>	
Taxa de pertinença a associacions (2000)	42,8	54,6	61,2	77,7	58,6
<i>n</i> mostral	(345)	(1.227)	(1.000)	(406)	(2.978)
Taxa de pertinença a associacions (2006)	37,3	42,4	53,0	69,9	50,6
<i>n</i> mostral	(290)	(1.378)	(1.411)	(607)	(3.685)

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

na qüestió de canvi generacional en les formes de participació ciutadana. Altrament, en el cas de les persones grans, sembla oportú pensar en una qüestió generacional relacionada amb el baix nivell d'estudis general. Amb tot, doncs, el perfil de la dona vinculada a les associacions respon a una adulta amb un nivell d'estudis alt.

Finalment, la naturalesa de les entitats en les quals participa la població de la província de Barcelona associada posa en relleu algunes diferències de gènere. L'associacionisme del col·lectiu femení es distribueix de la següent manera: un 14,2% de les dones formen part d'una associació esportiva; un 7,6%, d'una associació de veïns; un 7,2%, d'una associació ecologista o d'una ONG, i un 6,2%, d'una associació cultural. En canvi, en el cas dels homes, el primer lloc l'ocupen les entitats esportives (22%) i les segueixen els sindicats (9,5%), l'associacionisme professional (9,3%) i les associacions de veïns (9,3%). En el rerefons d'aquestes dades, s'hi oculta una certa segregació de gènere en les formes i els espais de ciutadania activa. L'àmbit laboral, tant en forma de sindicats com de col·legis professionals, es manté com un espai de participació masculí de difícil accés per a les dones. Entre les explicacions, cal subratllar la incompatibilitat d'horaris fruit d'una responsabilitat domèstica més gran que sovint dificulta la militància femenina en aquestes activitats. En contrast, les reivindicacions vinculades a la dimensió més comunitària i ambiental emergeixen com a àrees d'interès per a la militància femenina. En aquest sentit, els valors de solidaritat que hi ha en el rerefons de les entitats de veïns i ecologistes s'enllacen amb els atribuïts socialment considerats femenins.

Taula 73. Pertinença a diferents tipus d'associacions* segons el sexe de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Club esportiu	16,8	27,5	21,9	14,2	22,0	18,0
Associació professional	7,1	10,9	8,9	5,6	9,3	7,4
Partit polític	1,5	3,3	2,4	1,5	3,1	2,3
Associació ecologista o ONG	6,3	7,1	6,7	7,2	6,3	6,8
Associació de veïns	13,3	14,1	13,7	7,6	9,3	8,4
Associació cultural	7,5	8,0	7,7	6,2	7,7	6,9
Sindicat	3,4	10,5	6,8	4,0	9,5	6,6
Casal d'avis	5,8	5,8	5,8	4,4	5,3	4,9
Centre excursionista	1,8	3,1	2,4	1,7	2,4	2,0

* Taula composta per les respostes afirmatives a cada categoria.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Síntesi

- Les relacions de sociabilitat a la província de Barcelona inclouen un model femení vinculat a la socialització primària i un model masculí vinculat a la socialització secundària: un 45,9% de les dones mantenen contactes amb familiars de manera diària enfront d'un 32,9% d'homes que es troben en aquesta mateixa situació. Contràriament, un 16,3% de les dones es relacionen diàriament amb amistats en contrast amb el 21,6% d'homes que ho fan.
- L'edat i el nivell d'estudis actuen com a factors discriminators de les formes de sociabilitat. D'una banda, la freqüència diària de les relacions primàries augmenta amb l'edat, mentre que la freqüència de relacions d'amistat i laborals disminueix amb l'edat. D'altra banda, les relacions secundàries estan associades amb els nivells formatius alts.
- Les xarxes de sociabilitat de les dones d'edat més avançada, amb un nivell baix d'estudis i mestresses de casa estan limitades al marc de relacions primàries, fet que limita les seves oportunitats d'accés als recursos, alhora que les exclou de determinades relacions socials. En canvi, les dones joves, amb un nivell alt d'estudis i ocupades sembla que trenquen amb aquest patró femení relegat a l'esfera domèstica, en la mesura que tenen més capacitat d'elecció i participació en les relacions en general i en les que tenen lloc fora de la llar en particular.
- La malaltia representa el problema més comú entre les persones entrevistades: només un 16,8% manifesten no haver tingut cap dificultat relacionada amb la salut. De la incidència més alta a la més baixa, la segueixen els problemes personals, la manca de recursos econòmics, la recerca de feina i, finalment, les desavinences familiars. En comparació amb els homes, les dones han viscut amb més freqüència totes les dificultats esmentades.

- La família es manté com el nucli central de suport de les persones quan experimenten dificultats, per bé que el seu pes varia segons el tipus de dificultats. Els problemes més comuns (salut i economia) coincideixen amb els que més suport familiar reben. Contràriament, la família perd protagonisme a l'hora d'oferir suport davant dels problemes menys comuns (personals i de desavinences familiars).
- Un 40,2% de les dones pertanyen a una associació, proporció que en el cas dels homes arriba al 50,6%. Si bé la taxa associativa creix a mesura que ho fa el capital educatiu: un 27,1% de les dones sense estudis pertanyen a alguna associació enfront del 62,9% de dones amb estudis superiors que es troben en aquesta mateixa situació.
- L'associacionisme del col·lectiu femení es distribueix de la següent manera: un 14,2% de les dones formen part d'una associació esportiva; un 7,6%, d'una associació de veïns; un 7,2%, d'una associació ecologista o d'una ONG, i un 6,2%, d'una associació cultural. En canvi, en el cas dels homes, el primer lloc l'ocupen les entitats esportives (22%) i les segueixen els sindicats (9,5%), l'associacionisme professional (9,3%) i les associacions de veïns (9,3%). En el rerefons d'aquestes dades, sembla que s'hi oculta una certa segregació de gènere en les formes i els espais de ciutadania activa.

9. Conclusions

A fi de concloure l'estudi, aquest darrer apartat retorna als objectius i als interrogants plantejats a la introducció. Concretament, en primer lloc, s'apunten els trets principals de les condicions de vida de la població resident a la província de Barcelona segons la descripció realitzada des de la perspectiva de gènere i els vuit àmbits temàtics analitzats. En segon lloc, es posen de manifest les principals diferències detectades dins del mateix col·lectiu de dones, tot subratllant-ne el caràcter heterogeni. Finalment, s'analitza el pes del model patriarcal en les condicions de vida a la província de Barcelona.

Les dimensions de les condicions de vida a la província de Barcelona: una aproximació des de la perspectiva de gènere

Pel que fa a la dimensió familiar, al llarg dels darrers anys s'ha continuat diversificant el patró de la família nuclear entre la població resident a la província de Barcelona. L'emergència de noves formes de convivència i la disminució de la dimensió de les llars representen dos símptomes evidents d'aquesta transformació. Més enllà de les evidències, les dones es consoliden com les protagonistes dels canvis en la morfologia de les llars: d'una banda, atesa la importància creixent de la viduitat, la separació i el divorci com a estats civils femenins i, d'altra banda, atès l'augment de dones que viuen en solitud o bé sense parella i amb fills. En aquest sentit, la monoresidència i la monoparentalitat es consoliden com a estructures familiars feminitzades: la primera respon a l'envelliment de la població femenina i la segona respon a un perfil de dona diversificat que aglutina models de convivència alternatius a la família nuclear. Tanmateix, tot i la pèrdua de pes del model familiar patriarcal, la figura de la mestressa de casa segueix caracteritzant les condicions de vida d'una quarta part del col·lectiu de dones.

Pel que fa a la dimensió educativa, el capital educatiu de les persones que viuen a la província de Barcelona continua la tendència creixent dels darrers anys, fins al punt que la majoria se situa en els trams alts d'estudis. Novament, les dones són les principals protagonistes d'aquesta transformació, si bé cal atribuir la millora al col·lectiu de joves: estudien més que l'any 2000 i més que els seus homòlegs masculins. Malgrat que les dones universitàries superen els homes universitaris, es mantenen diferències de sexe en termes qualitatius: les dones acumulen més titulades de grau mitjà i es concentren en les àrees de coneixement socialment considerades femenines. Ambdós aspectes (nivell de titulació i segregació d'estudis) condicionen les oportunitats d'ocupació, així com les condicions laborals. Amb tot, però, l'accés a l'educació es constata com una estratègia eficaç per a la inserció laboral femenina, més que per a la masculina. Ara bé, aquest accés no està

garantit per a totes les dones, l'educació de les quals depèn, més que en el cas dels homes, del capital cultural i social dels pares.

Pel que fa a la dimensió laboral, en primer lloc, cal recordar la importància de contextualitzar les dades analitzades en la situació prèvia a la crisi. Aleshores, segons les dades del 2006, cal destacar l'augment de l'activitat laboral en general i de l'ocupació femenina en particular. En efecte, al llarg dels últims anys, a la província de Barcelona ha tingut lloc un traspàs de dones aturades a dones ocupades entre la població activa, fet que subratlla, de nou, el protagonisme femení en les transformacions socials. Amb tot, però, l'ocupació continua sent masculina i l'atur, femení, tot posant de manifest la persistència de les desigualtats de gènere. Són unes desigualtats que, al costat de la dimensió quantitativa, també emergeixen en termes qualitatius. En efecte, l'anàlisi de les condicions laborals posa de manifest tres tendències vigents en el mercat laboral actual: l'emergència de noves formes de desigualtat, entre les quals destaca la feminització de la jornada a temps parcial; el reforçament de la segregació ocupacional, amb més dones al sector de serveis i més homes amb càrrecs de gerència o direcció, i l'augment de les discriminacions indirectes en forma de desigualtats salarials. En absència d'ocupació, es mantenen les diferències entre homes i dones: tres de cada deu dones inactives ho són per tasques de la llar, mentre que set de cada deu homes inactius ho són per jubilació.

Pel que fa a l'àmbit domèstic, les dones conserven el paper protagonista en la responsabilitat del treball domèstic i familiar, així com en la responsabilitat del treball de cura. A la província de Barcelona, les dones són les principals encarregades d'organitzar, gestionar i executar el conjunt de tasques domèstiques, alhora que aquestes apareixen clarament feminitzades o masculinitzades en funció del seu valor social. El treball de cura també es manté com una responsabilitat femenina, sobretot quan inclou l'atenció a persones discapacitades i adultes. Malgrat la persistència de la divisió sexual del treball dins l'espai material i simbòlic de la llar/família, durant els darrers anys s'ha incrementat la responsabilitat masculina i ha disminuït la responsabilitat femenina, alhora que la coresponsabilitat ha guanyat presència entre les persones joves, amb estudis universitaris i sense càrregues de cura. En qualsevol cas, les dades sobre usos del temps ofereixen una mesura de les desigualtats entre homes i dones: elles dediquen, com a mínim, el doble d'hores que ells al treball domèstic i familiar, amb independència del perfil sociològic. Especialment rellevant és el cas de les dones adultes que viuen en una situació de doble presència, la càrrega total de treball de les quals supera en deu hores la dels seus homòlegs masculins.

Pel que fa a les condicions materials, les dones protagonitzen l'escassetat de recursos, tant pel que fa a la manca d'ingressos propis com pel que fa a la seva distribució. A la província de Barcelona, les dones presenten una dependència econòmica més gran i un menor poder adquisitiu en comparació amb els homes. La manca de recursos femenina està estretament vinculada a determinades característiques, com són la inactivitat per tasques de la llar, la vellesa i el capital educatiu baix. Per tant, la manca de recursos en el cas de les dones joves i universitàries té el mateix caràcter conjuntural que en els seus homòlegs masculins. Tanmateix, entre les persones que tenen ingressos propis, la majoria de les dones se situen en els trams mitjans i baixos; en contrast, els ingressos de la majoria dels homes es troben en els trams mitjans i alts. Tendència que recorda la persistència de

la discriminació salarial, alhora que qüestiona el nivell d'estudis com a condició suficient per a la igualtat d'oportunitats entre homes i dones.

Pel que fa a la salut, la majoria de la població manifesta una bona qualitat de vida, però les dones perceben que tenen un estat de salut pitjor que el dels homes. Més enllà de les característiques biològiques, aquestes diferències estan relacionades amb els rols tradicionals de gènere i la divisió sexual del treball. Així ho constata el fet que les dones grans, casades i inactives per raons de la llar siguin les que percebin una pitjor qualitat de vida. Contràriament, les dones joves, solteres i ocupades són les que perceben millor el seu estat de salut. Pel que fa als comportaments relacionats amb la salut, mentre que la majoria de la població dorm més de sis hores al dia, només la majoria d'homes practiquen esport habitualment. La inactivitat entre les mestresses de casa i la manca de temps entre les dones ocupades en són les principals explicacions.

Pel que fa a les pràctiques culturals i de lleure, la població resident a la província de Barcelona percep, majoritàriament, que disposa de temps lliure, sense diferències de sexe rellevants: només tres de cada deu dones i homes manifesten una certa escassetat de temps lliure. Tanmateix, aquestes dades de caràcter subjectiu no coincideixen amb les dades objectives sobre el temps dedicat al treball. D'una banda, la manca de diferències importants entre dones i homes en la percepció del temps lliure disponible es contradiu amb la càrrega total de treball femenina més gran. D'altra banda, aquesta percepció masculina topa amb l'augment de la mitjana d'hores dedicades al treball domèstic. En aquest sentit, el cas de les persones aturades evidencia que la raó d'aquesta contradicció rau en l'existència d'una vivència del temps en femení i d'una vivència del temps en masculí. Pel que fa al contingut del temps de lleure, tampoc s'observen diferències rellevants pel que fa al nombre d'activitats realitzades, però sí en relació amb la naturalesa d'aquestes activitats, realitzades dins i fora de la llar. A banda de les activitats de lleure majoritàries entre el conjunt de la població (llegir, mirar la televisió i passejar), destaca la preferència de les dones per les activitats culturals, de compra i familiars enfront de la preferència dels homes per les activitats esportives i relacionals. Respecte al consum cultural, tot i el seu caràcter minoritari, les dones consumeixen més cultura que els homes. En aquest sentit, la joventut i la formació emergeixen com a dos condicionants socials centrals.

Pel que fa a les xarxes relacionals, a la província de Barcelona existeix un model de sociabilitat femení vinculat a la socialització primària i un model de sociabilitat masculí vinculat a la socialització secundària. Tanmateix, l'edat i el nivell d'estudis actuen com a factors discriminadors de les formes de sociabilitat, més enllà del gènere. D'una banda, la freqüència diària de les relacions primàries augmenta amb l'edat, mentre que la freqüència de les relacions d'amistat i laborals disminueix amb l'edat. D'altra banda, les relacions secundàries estan associades amb els nivells formatius alts i l'ocupació, de manera que les dones joves, amb un nivell d'estudis alt i ocupades trenquen amb el patró femení de relacions relegades a l'esfera domèstica, en la mesura que es mostren més presents i participatives en les relacions que tenen lloc fora de la llar. La família és el nucli central de suport de les persones quan experimenten dificultats, per bé que el seu pes varia segons el tipus de dificultats. Els problemes més comuns (salut i economia) coincideixen amb els que més suport familiar reben. Contràriament, la família perd protagonisme a l'hora d'oferir suport davant dels problemes menys comuns (personals i de desavinences familiars). En qual-

sevol cas, els homes acudeixen més a la parella i als progenitors, mentre que les dones recorren més a altres familiars. Finalment, pel que fa a l'associacionisme, la participació ciutadana femenina és inferior a la masculina i segregada per raó de gènere.

Un protagonisme femení heterogeni

Una de les conclusions implícites en l'anàlisi realitzada sobre les condicions de vida de la població a la província de Barcelona és que les dones han esdevingut, al llarg dels darrers anys, les protagonistes dels principals canvis socials. Ara bé, aquest protagonisme ni és compartit ni té les mateixes característiques per a tot el col·lectiu de dones.

Efectivament, les dones han protagonitzat el canvi en les estructures familiars, l'augment del capital educatiu, la substitució de l'atur per l'ocupació i la consolidació del consum cultural. Però, alhora, les dones també representen el principal paper de l'exclusió social, pel fet de ser protagonistes de determinades formes de convivència amb escassos recursos econòmics i xarxes de sociabilitat febles. Finalment, les dones es mantenen com les protagonistes de l'espai domèstic, assumint la responsabilitat del treball necessari per a la reproducció de les persones i patint el cost quotidià que aquesta responsabilitat representa en termes de temps i qualitat de vida. En definitiva, doncs, es tracta d'un protagonisme femení heterogeni que varia segons la posició que les dones ocupen en l'estructura social. En aquest sentit, l'edat, el nivell d'estudis i la situació laboral actuen com a factors discriminadors a l'hora d'afinar en la descripció del protagonisme femení en el canvi social.

En primer lloc, la variable de l'edat posa en relleu la doble influència del factor del cicle de vida i del factor generacional en les condicions de vida de la població en general i de les dones en particular. Des d'una perspectiva generacional, s'observa que el perfil sociològic de les dones joves no té res a veure amb el perfil sociològic de les dones grans. La diferència entre els contextos de socialització d'ambdues generacions emergeix com la principal explicació d'aquest fet, en la mesura que suposa el pas de la dictadura a la democràcia. En efecte, el procés de socialització de les dones menors de 35 anys està marcat pels valors democràtics de la igualtat d'oportunitats; uns valors que condueixen aquestes dones joves a protagonitzar l'augment del capital educatiu, l'activitat laboral, el consum cultural i la participació ciutadana, alhora que, a diferència de les seves mares i àvies, disminueix el seu protagonisme pel que fa a la dedicació al treball domèstic i a les relacions de sociabilitat primàries.

Però la perspectiva que ofereix el cicle de vida obliga a matisar alguns d'aquests protagonismes de les generacions joves. Bàsicament perquè la vida en parella i, sobretot, l'aparició de les responsabilitats de cura frenen l'abast dels canvis protagonitzats per les dones; unes dones que mantenen el seu nivell educatiu, però perden presència laboral i social, tot reduint la xarxa de sociabilitat a les relacions primàries i amb una menor disposició de temps per a elles mateixes. Tot plegat, doncs, posa de manifest la persistència dels rols tradicionals de gènere i, consegüentment, de les desigualtats entre homes i dones. Per aquesta raó, sembla possible afirmar que l'etapa central de la vida adulta emergeix com un moment conflictiu en la vida de les dones residents a la província de Barcelona. En aquest sentit, l'efecte del cicle de vida posa de manifest que el procés de canvi

és lent i, en alguns casos, corre el risc d'esdevenir reversible. En qualsevol cas, la dificultat per discriminar el pes de la generació i el del cicle de vida en els canvis protagonitzats per les dones obliga a esperar les properes edicions de l'*Enquesta* per copsar la naturalesa, la intensitat i l'abast de les transformacions.

En segon lloc, el nivell d'estudis i la relació amb l'activitat representen dues variables estretament vinculades amb l'edat que matisen el pes del factor generacional i del factor del cicle de vida. D'una banda, el capital educatiu i l'ocupació es distribueixen segons l'edat, entesa en termes de generació: la majoria de les dones grans tenen com a màxim estudis primaris i són inactives, mentre que la majoria de les dones joves tenen estudis secundaris o universitaris i són actives laboralment. En aquest sentit, s'observa que el capital educatiu és un factor clau per a l'accés al mercat laboral, la coresponsabilització de les tasques domèstiques, la independència econòmica, la importància de les xarxes de sociabilitat secundàries, el consum cultural i la participació ciutadana. D'altra banda, però, la relació significativa entre el capital educatiu i la situació laboral disminueix durant l'etapa central de la vida adulta (30-44 anys). Si bé és cert que la majoria de les dones que formen part d'aquesta cohort tenen estudis secundaris o universitaris, entre elles es constitueixen dos col·lectius diferenciats: les dones mestresses de casa i les dones en situació de doble presència.

En definitiva, el conjunt de canvis protagonitzats per les dones al llarg dels últims anys posa de manifest l'heterogeneïtat d'aquest col·lectiu, que no comparteix les mateixes oportunitats d'accés als recursos. Entre les dones més grans de 65 anys que viuen soles, és elevat el risc de viure en una situació d'exclusió social, en la mesura que les seves condicions de vida estan caracteritzades per la manca d'estudis, d'ocupació, d'ingressos propis i de xarxa social. En comparació amb els homes, les dones envelleixen més, pitjor i soles. Per la seva banda, les dones adultes són les protagonistes de la doble presència. En aquest cas, la càrrega total de treball emergeix com el principal obstacle d'accés als recursos, ja sigui en termes d'ocupació, de consum cultural o de temps per a elles mateixes. El conjunt d'aquests obstacles influeix negativament en la seva qualitat de vida, relacions de sociabilitat i participació ciutadana. Finalment, les dones joves protagonitzen el conjunt de millores detectades en les condicions de vida del col·lectiu femení, tot i que no aconsegueixen la igualtat d'accés als recursos amb els seus homòlegs masculins. Certament, l'educació és una de les fites més destacables en la millora de la igualtat d'oportunitats, però persisteixen les diferències entre les dones i els homes dins del món educatiu, que, al seu torn, afecten les oportunitats d'accés al mercat laboral.

El pes del model patriarcal en les condicions de vida a la província de Barcelona

Amb l'objectiu de concloure aquest estudi, cal preguntar-se per l'abast actual de les diferències entre dones i homes en els diferents àmbits de la vida quotidiana. És una qüestió que, en última instància, planteja quin és el pes dels models *home guanyador de pa* i *dona mestressa de casa* entre la població analitzada. Com és sabut, aquest model estableix com a màxima responsabilitat masculina el sosteniment econòmic de la llar/família i com a màxima responsabilitat femenina la cura de la llar/família.

Al llarg de l'estudi, s'ha vist que el procés de transformació de les estructures familiars patriarcals i de les relacions de parentiu que s'estableixen entre els seus membres no s'acompanya del canvi en els valors propis de la cultura patriarcal i en les relacions de gènere que s'esdevenen a l'interior de les llars. A més, s'ha posat de manifest que la família es manté com la institució de referència i suport en els moments de dificultat. Atesa la debilitat de l'estat del benestar, en comparació amb els països nòrdics, i la tradició familista del context català i espanyol, cal tenir present que en el rerefons del suport que ofereix la família, s'hi amaga el treball quotidià de les dones, sovint mancat de valor i reconeixement.

Pel que fa a la presència pública de les dones, l'educació ha esdevingut una estratègia eficaç per a la inserció laboral femenina. Però la massiva incorporació de les dones al mercat de treball en els darrers vint anys no ha estat suficient ni per equiparar-se amb les taxes d'activitat masculines ni per garantir la igualtat en les condicions laborals. Aquest límit transformador del capital educatiu troba la seva raó de ser a l'interior de les llars, on hi ha un treball que no és l'ocupació i un temps que no és la jornada laboral. Des d'aquesta perspectiva, s'observa que les dones treballen més i guanyen menys que els homes, tant perquè el treball domèstic i familiar està mancat de valor econòmic i social com perquè persisteixen les discriminacions salarials. Ambdues tendències esdevenen un reflex del manteniment dels rols tradicionals de gènere. Així es constata quan es comprova que l'augment de la participació laboral femenina no s'ha vist acompanyat d'un increment de la participació domèstica masculina. Bàsicament perquè la responsabilitat de les tasques de la llar segueix sent, majoritàriament, de les dones, tot i la sensibilitat dels joves universitaris cap a la coresponsabilització.

La lenta entrada dels homes dins l'àmbit domèstic condueix les dones ocupades a viure immerses en una situació de doble presència que repercuteix, negativament, en el seu benestar material, físic i quotidià. En aquest sentit, el temps dedicat al treball domèstic i familiar és un element clau per descriure i explicar les relacions de gènere. En efecte, les responsabilitats entorn de les tasques domèstiques i de cura, així com el temps necessari per dur-les a terme, condicionen les oportunitats d'accés al mercat de treball, a l'educació i als àmbits de participació ciutadana. Les dones treballen més i tenen menys temps que els homes. Certament, la participació més gran de les dones en el món educatiu i el mercat de treball ha afavorit l'ampliació de les seves xarxes de sociabilitat secundàries i ha fet augmentar la seva presència pública en les activitats de lleure i l'associacionisme. Però la distribució desigual de la càrrega total de treball limita el canvi en les formes de relació, alhora que explica per què els homes segueixen sent els protagonistes del món públic. A més, el caràcter de gènere que arrossegueu les xarxes relacionals, les activitats de lleure i l'associacionisme posa de manifest la persistència d'uns atributs socialment considerats femenins i d'uns atributs socialment considerats masculins.

En definitiva, les condicions de vida a la província de Barcelona evidencien la persistència del model patriarcal, per bé que aquesta persistència és més simbòlica que material. És a dir, el model patriarcal persisteix en l'imaginari de la població i no tant en les seves formes de vida. Aquesta dimensió simbòlica representa, alhora, canvi i confusió. D'una banda, les dades posen de manifest el declivi material dels patrons *home guanyador de pa i dona mestressa de casa*, tant per la participació domèstica masculina més gran com per la participació laboral femenina més alta. Però, d'altra banda, aquest declivi oculta el nucli

del conflicte quotidià de la divisió sexual del treball, en la mesura que la situació de doble presència es generalitza només entre les dones adultes. En aquesta situació, sembla necessari preguntar-se si el canvi protagonitzat per les dones joves segueix el camí indicat. Sens dubte, aquest canvi ha suposat una millora en les condicions de vida de les generacions joves, però tot fa apuntar que els elements de millora impliquen la masculinització del projecte de vida de les dones i en cap cas la feminització del projecte de vida dels homes.

Annex estadístic

Capítol 1

Taula A1. Estat civil segons el grup d'edat i el sexe de la població de 18 anys i més.
Província de Barcelona. 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	18-29 anys	30-44 anys	45-64 anys	65 anys i més	Total	18-29 anys	30-44 anys	45-64 anys	65 anys i més	Total
Solters/es	81,0	25,3	6,3	7,6	25,3	87,8	32,0	6,9	3,3	30,5
Casats/es	18,0	67,4	76,9	43,9	56,4	12,1	63,5	84,9	82,4	63,0
Vidus/vídues	0,2	0,3	6,2	46,5	12,5	–	0,1	1,4	12,2	2,7
Separats/des o divorciats/des	0,9	7,0	10,6	1,9	5,8	0,1	4,3	6,7	2,1	3,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(678)	(1.259)	(1.144)	(903)	(3.984)	(733)	(1.200)	(1.075)	(678)	(3.685)

(a) V de Cramer = 0,469

(b) V de Cramer = 0,416

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula A2. Nivell d'estudis segons el sexe de la població emancipada de 16 a 29 anys.
Província de Barcelona. 2006

	Dones	Homes	Total
Sense estudis	3,5	2,7	3,1
Estudis primaris	19,7	34,3	26,6
Estudis secundaris	55,2	48,6	52,1
Estudis superiors	21,7	14,4	18,3
Total	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(215)	(191)	(405)

V de Cramer = 0,279 (NS)

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula A3. Nombre de fills tinguts segons el sexe de la població ocupada de 16 a 49 anys. Província de Barcelona. 2006

	<i>Dones</i>	<i>Homes</i>	<i>Total</i>
Cap fill	45,2	48,3	46,9
Un fill	21,8	20,7	21,2
Dos fills o més	33,0	31,0	31,9
Total	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(1.627)	(1.898)	(3.525)

(a) V de Cramer= 0,246

(b) V de Cramer= 0,165

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.**Taula A4. Nombre de fills que resideixen a la llar segons el sexe de la població de 18 a 49 anys. Província de Barcelona. 2000-2006**

	<i>2000 (a)</i>			<i>2006 (b)</i>		
	<i>Dones</i>	<i>Homes</i>	<i>Total</i>	<i>Dones</i>	<i>Homes</i>	<i>Total</i>
Cap fill/a	3,1	5,8	4,3	3,4	7,6	5,3
Un/a fill/a	32,4	38,4	35,1	40,9	39,9	40,5
Dos o més fills/es	64,5	55,8	60,6	55,7	52,5	54,3
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(944)	(772)	(1.716)	(1.295)	(1.046)	(2.341)

(a) V de Cramer = 0,099

(b) V de Cramer = 0,094

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula A5. Tipologia de les llars segons el sexe de la població de 18 anys i més.
Província de Barcelona. 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Unipersonal	9,6	4,8	7,3	9,7	5,7	7,8
Parella	18,2	20,1	19,1	21,4	23,1	22,2
Parella amb fills	49,5	58,1	53,6	46,2	53,0	49,5
Parella amb altres persones	2,3	2,3	2,3	3,1	3,0	3,0
Parella amb fills amb altres persones	6,5	5,6	6,1	5,1	5,0	5,0
Monoparental	7,8	4,6	6,3	7,4	4,5	6,0
Monoparental amb altres persones	1,6	0,7	1,1	1,6	0,5	1,1
Dos nuclis o més	1,5	1,4	1,5			
Llar sense nucli	3,0	2,4	2,7	4,0	3,5	3,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(3.272)	(2.978)	(6.250)	(3.984)	(3.685)	(7.669)

(a) V de Cramer = 0,133

(b) V de Cramer = 0,120

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula A6. Tipologia de les llars segons el sexe del cap de família de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Unipersonal	32,4	2,7	7,3	26,8	3,4	7,8
Parella	6,0	21,5	19,1	10,8	24,9	22,2
Parella amb fills	7,8	62,0	53,6	15,9	57,2	49,5
Parella amb altres persones	1,4	2,5	2,3	2,1	3,3	3,0
Parella amb fills amb altres persones	1,7	6,9	6,1	1,9	5,8	5,0
Monoparental	34,8	1,1	6,3	26,6	1,2	6,0
Monoparental amb altres persones	6,2	0,2	1,1	4,9	0,2	1,1
Dos nuclis o més	–	1,7	1,4	0,4	1,9	1,6
Llar sense nucli	9,7	1,4	2,7	10,5	2,2	3,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(967)	(5.283)	(6.250)	(1.440)	(6.229)	(7.669)

(a) V de Cramer = 0,753

(b) V de Cramer = 0,636

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula A7. Tipologia de les llars segons el grup d'edat i el sexe del cap de família de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000

	Dones (a)					Homes (b)				
	18-29 anys	30-44 anys	45-64 anys	65 anys i més	Total	18-29 anys	30-44 anys	45-64 anys	65 anys i més	Total
Unipersonal	32,0	19,8	14,4	52,1	32,5	7,6	3,4	1,5	3,9	2,7
Parella (amb altres persones o sense)	46,5	10,9	2,8	3,0	6,0	52,3	12,8	10,5	52,2	21,6
Parella amb fills (amb altres persones o sense)	2,8	23,7	12,9	2,1	9,4	30,7	80,0	81,3	33,7	68,8
Monoparental	7,0	34,5	61,2	30,0	40,9	–	0,4	1,3	2,5	1,3
Altres	11,7	11,1	8,9	12,8	11,1	9,4	3,5	5,4	7,7	5,6
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(40)	(156)	(345)	(423)	(963)	(193)	(1.340)	(2.597)	(1.130)	(5.260)

(a) V de Cramer = 0,351

(b) V de Cramer = 0,278

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.**Taula A8. Tipologia de les llars segons el grup d'edat i el sexe del cap de família de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2006**

	Dones (a)					Homes (b)				
	18-29 anys	30-44 anys	45-64 anys	65 anys i més	Total	18-29 anys	30-44 anys	45-64 anys	65 anys i més	Total
Unipersonal	8,9	11,3	13,9	53,5	26,9	8,0	4,3	1,9	4,3	3,4
Parella (amb altres persones o sense)	43,8	18,2	5,2	5,1	10,8	43,1	14,7	15,0	55,1	24,9
Parella amb fills (amb altres persones o sense)	20,0	35,2	20,7	2,2	17,7	33,8	74,5	75,2	28,6	63,1
Monoparental	6,2	22,7	48,2	26,5	31,5	–	0,4	1,6	2,7	1,4
Altres	21,0	12,6	12,1	12,6	13,0	15,1	6,1	6,2	9,4	7,2
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(89)	(360)	(480)	(506)	(1.435)	(262)	(1.839)	(2.748)	(1.365)	(6.214)

(a) V de Cramer = 0,367

(b) V de Cramer = 0,258

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Capítol 2

Taula A9. Titulacions universitàries obtingudes segons el sexe de la població de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	<i>Dones (a)</i>					<i>Homes (b)</i>				
	<i>16-29 anys</i>	<i>30-44 anys</i>	<i>45-64 anys</i>	<i>65 anys i més</i>	<i>Total</i>	<i>16-29 anys</i>	<i>30-44 anys</i>	<i>45-64 anys</i>	<i>65 anys i més</i>	<i>Total</i>
Humanitats	13,0	18,8	21,7	27,3	18,5	15,0	11,8	10,4	6,8	11,6
Ciències socials i jurídiques	55,6	54,0	42,2	59,0	51,9	41,6	36,9	39,7	37,5	38,6
Ciències de la salut	14,5	13,2	26,0	5,1	16,1	9,0	6,5	7,1	9,8	7,4
Ciències experimentals	7,1	5,8	4,1	8,6	5,8	8,5	8,4	5,0	3,2	7,1
Ensenyaments tècnics	7,9	6,5	3,6	–	5,9	25,8	33,9	37,2	39,8	33,8
NS/NC	1,9	1,8	2,3	–	1,8	–	2,4	0,5	2,9	1,5
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(170)	(366)	(167)	(31)	(734)	(111)	(280)	(169)	(47)	(607)

(a) V de Cramer = 0,091 (NS)

(b) V de Cramer = 0,119 (NS)

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula A10. Títol universitari obtingut segons el grup d'edat i el sexe de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	<i>Dones (a)</i>					<i>Homes (b)</i>				
	<i>18-29 anys</i>	<i>30-44 anys</i>	<i>45-64 anys</i>	<i>65 anys i més</i>	<i>Total</i>	<i>18-29 anys</i>	<i>30-44 anys</i>	<i>45-64 anys</i>	<i>65 anys i més</i>	<i>Total</i>
Títol mitjà	53,7	38,2	50,1	57,1	45,3	42,0	27,8	40,1	33,0	34,3
Títol superior	46,3	61,8	49,9	42,9	54,7	58,0	72,2	59,9	67,0	65,7
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(167)	(359)	(163)	(31)	(720)	(111)	(273)	(168)	(46)	(598)

(a) V de Cramer = 0,145

(b) V de Cramer = 0,132

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula A11. Categoria professional* segons el nivell d'estudis finalitzats i el sexe de la població ocupada de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

2000										
	Dones (a)					Homes (b)				
	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total
Baixa	86,6	72,8	36,4	4,3	55,4	76,3	63,9	43,8	4,9	50,7
Mitjana	12,3	24,1	58,6	58,6	36,6	21,1	31,2	46,0	35,0	35,3
Alta	1,2	3,1	5,1	37,1	8,0	2,6	4,9	10,2	60,2	14,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(507)	(1.142)	(810)	(396)	(2.855)	(334)	(1.211)	(911)	(397)	(2.853)

2006										
	Dones (c)					Homes (d)				
	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total
Baixa	84,9	76,6	45,3	8,1	52,9	75,5	63,7	47,4	7,2	49,2
Mitjana	13,7	20,6	50,7	56,4	37,5	21,3	30,1	42,2	37,4	35,1
Alta	1,4	2,8	4,1	35,4	9,6	3,2	6,2	10,4	55,4	15,7
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(413)	(1.181)	(1.239)	(712)	(3.546)	(289)	(1.364)	(1.326)	(593)	(3.572)

(a) V de Cramer = 0,453

(b) V de Cramer = 0,424

(c) V de Cramer = 0,442

(d) V de Cramer = 0,390

* No inclou la categoria *Altres respostes* de la variable original pel reduït nombre de casos que ha presentat.

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.**Taula A12. Nivell d'estudis finalitzats segons la categoria professional de la mare i el sexe de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2006**

	Dones (a)				Homes (b)			
	Baixa	Mitjana	Alta	Total	Baixa	Mitjana	Alta	Total
Sense estudis	15,2	5,9	1,7	11,9	9,8	4,3	1,0	7,8
Estudis primaris	38,6	16,2	8,0	30,8	41,8	19,4	15,9	34,0
Estudis secundaris	32,6	44,1	43,2	36,3	38,9	45,3	46,4	41,1
Estudis superiors	13,6	33,8	47,1	21,0	9,5	31,0	36,8	17,1
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(1.298)	(540)	(100)	(1.938)	(1.137)	(480)	(98)	(1.715)

(a) V de Cramer = 0,

(b) V de Cramer = 0,

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Capítol 3

Taula A13. Tipus de jornada segons el nivell d'estudis finalitzats i el sexe de la població ocupada de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

2000										
	Dones (a)					Homes (b)				
	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total
A temps complet	62,5	72,7	83,0	85,7	79,2	96,4	98,5	94,6	93,3	96,0
A temps parcial	36,3	27,0	16,3	14,3	20,4	3,6	1,5	5,1	6,4	3,8
NS/NC	1,3	0,3	0,8	–	0,4	–	0,1	0,4	0,3	0,2
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(68)	(480)	(518)	(346)	(1.411)	(68)	(480)	(518)	(346)	(1.411)

2006										
	Dones (c)					Homes (d)				
	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total
A temps complet	65,9	74,0	80,0	82,9	79,2	94,8	98,2	96,5	94,0	96,5
A temps parcial	34,1	25,8	20,0	17,0	20,8	5,2	1,8	3,5	5,8	3,4
NS/NC	–	0,2	–	0,1	0,1	–	–	–	0,2	0,1
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(42)	(457)	(828)	(599)	(1.926)	(65)	(808)	(1.047)	(505)	(2.425)

(a) V de Cramer = 0,121

(b) V de Cramer = 0,077

(c) V de Cramer = 0,069

(d) V de Cramer = 0,065

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula A14. Tipus de jornada segons el grup d'edat i el sexe de la població ocupada de 16 a 64 anys. Província de Barcelona. 2006

	<i>Dones (a)</i>				<i>Homes (b)</i>			
	<i>16-29 anys</i>	<i>30-44 anys</i>	<i>45-64 anys</i>	<i>Total</i>	<i>16-29 anys</i>	<i>30-44 anys</i>	<i>45-64 anys</i>	<i>Total</i>
A temps complet	77,0	79,2	81,2	79,1	91,7	97,8	98,0	96,4
A temps parcial	23,0	20,8	18,8	20,9	8,3	2,2	2,0	3,6
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(461)	(954)	(507)	(1.922)	(548)	(1.104)	(762)	(2.414)

(a) V de Cramer = 0,049

(b) V de Cramer = 0,141

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.**Taula A15. Tipus de jornada segons la categoria professional* i el sexe de la població ocupada de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006**

	<i>2000</i>							
	<i>Dones (a)</i>				<i>Homes (b)</i>			
	<i>Baixa</i>	<i>Mitjana</i>	<i>Alta</i>	<i>Total</i>	<i>Baixa</i>	<i>Mitjana</i>	<i>Alta</i>	<i>Total</i>
A temps complet	67,8	87,3	85,2	79,2	96,6	95,2	95,9	96,0
A temps parcial	31,8	12,3	13,9	20,4	3,4	4,3	3,9	3,8
Ns/Nc	0,4	0,3	0,9	0,4	–	0,5	0,2	0,2
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(568)	(655)	(186)	(1.409)	(881)	(716)	(344)	(1.941)

	<i>2006</i>							
	<i>Dones (c)</i>				<i>Homes (d)</i>			
	<i>Baixa</i>	<i>Mitjana</i>	<i>Alta</i>	<i>Total</i>	<i>Baixa</i>	<i>Mitjana</i>	<i>Alta</i>	<i>Total</i>
A temps complet	70,4	85,0	86,3	79,2	97,4	95,7	96,1	96,5
A temps parcial	29,5	15,0	13,7	20,7	2,6	4,3	3,9	3,5
Ns/Nc	0,2	–	–	0,1				
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(782)	(868)	(272)	(1.923)	(1.087)	(864)	(440)	(2.390)

(a) V de Cramer = 0,166

(b) V de Cramer = 0,039

(c) V de Cramer = 0,129

(d) V de Cramer = 0,041

* No inclou la categoria *Altres respostes* de la variable original pel reduït nombre de casos que ha presentat.Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

**Taula A16. Ingressos individuals nets mensuals (sense comptar ingressos extres)*
segons el grup d'edat i el sexe de la població ocupada de 16 a 64 anys.
Província de Barcelona. 2006**

	<i>Dones (a)</i>				<i>Homes (b)</i>			
	<i>16-29 anys</i>	<i>30-44 anys</i>	<i>45-64 anys</i>	<i>65 anys i més</i>	<i>16-29 anys</i>	<i>30-44 anys</i>	<i>45-64 anys</i>	<i>65 anys i més</i>
Menys de 1.050 €	73,6	56,5	52,3	60,8	55,3	26,1	19,5	33,6
De 1.051 € a 1.800 €	21,5	35,0	28,7	28,4	40,5	52,9	47,8	47,1
Més de 1.800 €	2,3	6,5	16,1	8,3	2,5	18,6	28,1	16,4
Ingressos irregulars	2,7	2,0	2,9	2,5	1,7	2,4	4,6	2,9
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(423)	(882)	(462)	(1.767)	(510)	(1.034)	(675)	(2.219)

(a) V de Cramer = 0,142

(b) V de Cramer = 0,201

* No inclou la categoria *No ha tingut cap ingrés* de la variable original pel reduït nombre de casos que ha presentat.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula A17. Titularitat de l'empresa on treballa segons el sexe de la població ocupada de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	<i>Dones</i>	<i>Homes</i>	<i>Total</i>
Empresa privada	84,1	89,9	87,3
Empresa pública	15,9	10,1	12,7
Total	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(1.933)	(2.432)	(4.365)

V de Cramer = 0,087

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Capítol 4

Taula A18. Persona encarregada normalment de la neteja i el manteniment de la casa segons les característiques del cap de família de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

	2000			
	Sexe CF (a)		Nivell d'estudis	
	Dones	Homes	Sense estudis	Primaris
Persona principal masculina	0,5	3,5	3,4	2,8
Persona principal femenina	65,2	62,3	69,6	67,5
Ambdós conjuntament	3,8	13,2	7,1	11,1
Altres persones de la llar	17,2	11,3	13,5	13,4
Persona remunerada	11,2	9,1	3,7	4,9
Persona de fora de la llar no remunerada	2,1	0,4	2,8	0,3
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(966)	(5.280)	(1.133)	(2.907)

	2006			
	Sexe CF (d)		Nivell d'estudis	
	Dones	Homes	Sense estudis	Primaris
Persona principal masculina	2,5	5,7	5,2	4,6
Persona principal femenina	57,7	55,9	64,1	62,7
Ambdós conjuntament	8,7	18,4	8,4	14,9
Altres persones de la llar	15,2	9,9	13,0	12,2
Persona remunerada	14,7	9,6	7,1	4,9
Persona de fora de la llar no remunerada	1,3	0,5	2,1	0,7
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(1.440)	(6.225)	(876)	(3.120)

(a) V de Cramer = 0,170

(b) V de Cramer = 0,204

(c) V de Cramer = 0,175

(d) V de Cramer = 0,165

(e) V de Cramer = 0,179

(f) V de Cramer = 0,148

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

2000					
finalitzats CF (b)		Grup d'edat CF (c)			
Secundaris	Superiors	18-29	30-44	45-64	65 i més
3,1	3,4	7,7	3,8	2,1	3,5
58,4	43,2	43,5	56,4	65,8	66,0
16,7	12,4	37,2	21,2	7,0	8,1
10,8	9,1	6,9	8,3	16,4	9,1
10,7	32,0	4,1	10,2	8,6	11,0
0,3	–	0,6	0,1	0,1	2,3
100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
(1.407)	(798)	(233)	(1.496)	(2.940)	(1.551)
2006					
finalitzats CF (e)		Grup d'edat CF (f)			
Secundaris	Superiors	18-29	30-44	45-64	65 i més
5,6	5,3	9,3	7,1	3,1	5,4
53,7	40,1	42,6	48,0	61,4	59,6
21,1	18,3	30,4	25,5	11,5	12,3
9,6	8,5	12,0	8,1	14,3	7,9
9,6	27,6	4,8	10,9	9,4	13,2
0,4	0,2	0,9	0,4	0,3	1,6
100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
(2.298)	(1.331)	(351)	(2.199)	(3.227)	(1.868)

Taula A19. Persona encarregada normalment de rentar i tenir cura de la roba segons les característiques del cap de família de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

	2000			
	Sexe CF (a)		Nivell d'estudis	
	Dones	Homes	Sense estudis	Primaris
Persona principal masculina	0,3	3,4	3,0	2,8
Persona principal femenina	74,1	76,3	77,3	80,2
Ambdós conjuntament	2,3	7,7	4,0	5,4
Altres persones de la llar	15,6	8,0	11,1	9,1
Persona remunerada	5,9	4,2	2,0	2,1
Persona de fora de la llar no remunerada	1,7	0,6	2,6	0,4
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(967)	(5.280)	(1.133)	(2.907)

	2006			
	Sexe CF (d)		Nivell d'estudis	
	Dones	Homes	Sense estudis	Primaris
Persona principal masculina	1,7	5,2	5,6	3,6
Persona principal femenina	71,7	73,1	76,3	77,6
Ambdós conjuntament	6,0	10,4	4,5	6,9
Altres persones de la llar	13,1	5,2	9,1	8,8
Persona remunerada	5,7	3,6	2,7	2,2
Persona de fora de la llar no remunerada	1,1	0,6	1,7	0,8
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(1.440)	(6.225)	(876)	(3.120)

(a) V de Cramer = 0,164

(b) V de Cramer = 0,162

(c) V de Cramer = 0,152

(d) V de Cramer = 0,149

(e) V de Cramer = 0,123

(f) V de Cramer = 0,137

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

2000					
finalitzats CF (b)		Grup d'edat CF (c)			
Secundaris	Superiors	18-29	30-44	45-64	65 i més
3,2	2,9	6,4	3,5	2,2	3,2
73,3	62,9	57,6	72,6	79,0	76,2
10,6	9,5	26,9	12,6	3,8	4,3
8,1	8,1	6,8	6,6	10,6	8,8
4,4	16,5	1,2	4,3	4,2	5,4
0,4	0,1	1,1	0,4	0,2	2,1
100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
(1.407)	(798)	(233)	(1.496)	(2.941)	(1.551)
2006					
finalitzats CF (e)		Grup d'edat CF (f)			
Secundaris	Superiors	18-29	30-44	45-64	65 i més
4,9	5,3	8,0	6,2	2,9	4,8
70,8	62,8	61,0	66,1	77,7	74,6
12,9	13,8	16,3	17,3	5,5	6,4
7,5	8,1	12,0	6,4	10,1	6,8
3,3	10,0	1,8	3,6	3,5	5,6
0,6	–	0,9	0,4	0,3	1,8
100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
(2.299)	(1.331)	(351)	(2.199)	(3.228)	(1.868)

Taula A20. Persona encarregada normalment de la neteja de la cuina segons les característiques del cap de família de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

	2000			
	Sexe CF (a)		Nivell d'estudis	
	Dones	Homes	Sense estudis	Primaris
Persona principal masculina	1,1	5,2	3,8	3,9
Persona principal femenina	70,8	65,5	72,7	70,5
Ambdós conjuntament	3,4	14,0	6,2	11,0
Altres persones de la llar	17,7	11,4	13,5	12,4
Persona remunerada	5,6	3,6	1,8	2,0
Persona de fora de la llar no remunerada	1,3	0,3	2,0	0,2
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(967)	(5.278)	(1.133)	(2.907)

	2006			
	Sexe CF (d)		Nivell d'estudis	
	Dones	Homes	Sense estudis	Primaris
Persona principal masculina	4,4	9,1	6,9	6,4
Persona principal femenina	62,4	57,6	66,7	64,5
Ambdós conjuntament	9,7	19,0	10,2	14,7
Altres persones de la llar	16,3	9,2	11,7	11,5
Persona remunerada	6,6	3,7	3,4	2,4
Persona de fora de la llar no remunerada	0,7	0,5	1,1	0,5
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral)	(1.440)	(6.225)	(876)	(3.120)

(a) V de Cramer = 0,180

(b) V de Cramer = 0,160

(c) V de Cramer = 0,184

(d) V de Cramer = 0,164

(e) V de Cramer = 0,135

(f) V de Cramer = 0,165

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

2000					
finalitzats CF (b)		Grup d'edat CF (c)			
Secundaris	Superiors	18-29	30-44	45-64	65 i més
5,4	7,1	9,5	6,8	3,2	4,4
60,3	52,7	42,6	59,3	68,7	72,4
18,9	14,7	40,4	22,8	7,7	7,0
11,4	11,8	5,8	7,5	16,5	9,9
3,9	13,7	1,4	3,4	3,8	4,7
0,1	–	0,3	0,2	0,1	1,6
100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
(1.405)	(798)	(233)	(1.496)	(2.939)	(1.551)
2006					
finalitzats CF (e)		Grup d'edat CF (f)			
Secundaris	Superiors	18-29	30-44	45-64	65 i més
9,0	12,0	13,5	12,4	5,5	7,0
56,0	43,3	45,0	47,6	62,9	66,3
20,3	22,7	28,1	27,8	12,5	11,1
10,8	11,4	11,9	8,4	15,2	7,7
3,4	10,6	1,3	3,5	3,6	6,8
0,5	–	0,2	0,3	0,3	1,1
100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
(2.299)	(1.331)	(351)	(2.199)	(3.228)	(1.868)

Taula A21. Persona encarregada normalment de cuinar segons les característiques del cap de família de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2000-2006

	2000			
	Sexe CF (a)		Nivell d'estudis	
	Dones	Homes	Sense estudis	Primaris
Persona principal masculina	1,1	5,5	4,3	3,9
Persona principal femenina	77,4	72,4	78,4	76,1
Ambdós conjuntament	4,0	12,6	4,6	10,7
Altres persones de la llar	14,5	8,0	10,1	8,4
Persona remunerada	1,8	1,1	0,8	0,6
Persona de fora de la llar no remunerada	1,1	0,4	1,8	0,3
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(966)	(5.278)	(1.133)	(2.906)

	2006			
	Sexe CF (d)		Nivell d'estudis	
	Dones	Homes	Sense estudis	Primaris
Persona principal masculina	4,3	9,6	6,4	7,3
Persona principal femenina	68,5	64,4	74,9	70,2
Ambdós conjuntament	9,1	16,4	7,1	11,7
Altres persones de la llar	14,4	8,0	9,3	9,4
Persona remunerada	3,1	1,2	1,3	0,9
Persona de fora de la llar no remunerada	0,8	0,5	1,0	0,5
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(1.439)	(6.221)	(873)	(3.120)

(a) V de Cramer = 0,162

(b) V de Cramer = 0,118

(c) V de Cramer = 0,157

(d) V de Cramer = 0,161

(e) V de Cramer = 0,115

(f) V de Cramer = 0,157

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

2000					
finalitzats CF (b)		Grup d'edat CF (c)			
Secundaris	Superiors	18-29	30-44	45-64	65 i més
5,8	7,2	12,6	6,5	3,3	5,0
67,2	66,0	50,7	65,6	76,6	77,4
16,4	13,8	30,6	20,2	8,0	6,2
9,4	8,7	5,4	6,8	10,8	7,8
0,9	4,3	–	0,7	1,2	1,9
0,3	0,0	0,7	0,2	0,1	1,7
100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
(1.405)	(798)	(232)	(1.496)	(2.939)	(1.551)
2006					
finalitzats CF (e)		Grup d'edat CF (f)			
Secundaris	Superiors	18-29	30-44	45-64	65 i més
9,0	12,1	13,7	13,3	5,5	7,3
61,4	53,6	47,6	54,5	69,1	74,2
19,1	21,1	25,5	23,8	12,2	7,6
8,5	9,3	11,7	7,1	11,7	6,7
1,3	3,9	0,5	0,9	1,1	3,4
0,7	–	1,0	0,4	0,4	0,8
100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
(2.298)	(1.331)	(351)	(2.199)	(3.227)	(1.864)

Taula A22. Persona encarregada normalment de l'organització de les tasques domèstiques i familiars segons les característiques del cap de família de la població de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	2006			
	Sexe CF (a)		Nivell d'estudis	
	Dones	Homes	Sense estudis	Primaris
Persona principal masculina	1,5	5,1	5,4	3,9
Persona principal femenina	70,2	68,1	73,2	71,7
Ambdós conjuntament	10,1	17,5	7,7	13,5
Altres persones de la llar	12,9	6,8	8,9	8,8
Persona remunerada	4,0	2,2	3,1	1,6
Persona de fora de la llar no remunerada	1,2	0,4	1,6	0,6
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(1.440)	(6.225)	(876)	(3.120)

(a) V de Cramer = 0,159

(b) V de Cramer = 0,109

(c) V de Cramer = 0,144

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

2006					
<i>finalitzats CF (b)</i>		<i>Grup d'edat CF (c)</i>			
<i>Secundaris</i>	<i>Superiors</i>	<i>16-29</i>	<i>30-44</i>	<i>45-64</i>	<i>65 i més</i>
4,8	4,2	7,4	5,4	2,8	5,4
67,4	59,8	52,3	60,6	75,2	69,5
19,1	23,0	27,4	26,0	10,5	12,2
6,6	7,3	10,8	6,0	9,4	6,8
1,7	5,7	1,4	1,8	1,8	4,8
0,3	–	0,7	0,2	0,3	1,4
100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
(2.299)	(1.331)	(351)	(2.199)	(3.228)	(1.868)

Capítol 5

Taula A23. Nivell d'estudis segons el sexe de la població de 18 anys i més sense ingressos mensuals regulars. Província de Barcelona. 2000-2006

	2000 (a)			2006 (b)		
	Dones	Homes	Total	Dones	Homes	Total
Sense estudis	20,67	0,85	17,94	15,84	4,63	14,52
Estudis primaris	48,23	18,18	44,08	47,05	24,71	44,43
Estudis secundaris	27,58	76,13	34,28	29,63	64,36	33,71
Estudis superiors	3,52	4,84	3,70	7,48	6,30	7,34
Total	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
<i>n</i> mostral	(834)	(134)	(967)	(793)	(106)	(898)

(a) V de Cramer = 0,364

(b) V de Cramer = 0,241

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula A24. Nivell d'ingressos de la població de 16 anys i més segons la situació laboral i el sexe. Província de Barcelona. 2006

	Dones (a)					
	Ocupada	Desocupada	Jubilada	Estudiant	Feines de la llar	Altres situacions d'inactivitat
No té ingressos	1,10	36,26	1,05	51,61	60,71	11,21
Fins a 600 €	15,57	17,54	63,03	28,82	25,40	55,51
De 601 a 1.050 €	39,03	25,45	18,17	4,70	5,07	14,44
De 1.051 a 1.500 €	21,68	8,01	5,86	0,32	0,85	5,85
De 1.501 a 2.400 €	10,42	3,62	1,07	–	0,54	3,66
De 2.401 a 3.600 €	2,23	0,48	–	–	0,20	–
Més de 3.600 €	0,64	–	–	–	–	–
Ingressos no mensuals	2,23	2,53	–	10,08	2,75	–
NS/NC	7,11	6,11	10,81	4,46	4,49	9,34
Total	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
<i>n</i> mostral	(1.934)	(196)	(529)	(187)	(1.024)	(171)

(a) V de Cramer = 0,369

(b) V de Cramer = 0,344

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

<i>Homes (b)</i>					
<i>Ocupat</i>	<i>Desocupat</i>	<i>Jubilat</i>	<i>Estudiant</i>	<i>Feines de la llar</i>	<i>Altres situacions d'inactivitat</i>
0,27	19,34	0,29	53,06	–	6,54
2,75	12,82	27,04	21,05	34,08	32,83
25,34	37,69	38,73	8,77	–	28,84
34,47	20,97	16,72	3,06	–	21,51
18,34	4,19	6,12	–	–	4,18
6,07	–	2,06	–	–	–
2,19	–	–	–	–	–
2,71	1,13	–	10,73	–	–
7,86	3,85	9,04	3,33	65,92	6,11
100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
(2.432)	(179)	(809)	(171)	(2)	(143)

Capítol 7

Taula A25. Disponibilitat de temps lliure segons la relació amb l'activitat i el sexe de la població de 18 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	Dones (a)					
	Ocupada	Desocupada	Jubilada	Estudiant	Feines de la llar	Altres situacions d'inactivitat
Molt	13,1	37,8	70,7	13,7	42,0	63,8
Prou	41,8	39,9	21,6	57,2	39,7	29,1
Poc	45,1	22,4	7,7	29,0	18,3	7,1
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(1.904)	(192)	(509)	(140)	(1.010)	(171)

(a) V de Cramer = 0,344

(b) V de Cramer = 0,431

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula A26. Freqüència d'assistència al cinema segons el nivell d'estudis finalitzats i el sexe de la població de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total
Sovint	0,7	5,6	19,2	29,3	13,9	1,5	5,9	15,7	25,2	12,5
Ocasionalment	3,3	20,9	41,0	38,5	28,7	7,5	22,6	37,5	38,5	29,8
Gairebé mai	7,6	19,3	20,7	20,6	18,4	7,1	21,8	24,3	22,6	21,8
Mai	88,5	54,3	19,0	11,6	38,9	83,9	49,7	22,5	13,7	36,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(545)	(1.365)	(1.397)	(734)	(4.040)	(290)	(1.387)	(1.447)	(604)	(3.728)

(a) V de Cramer = 0,326

(b) V de Cramer = 0,256

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

<i>Homes (b)</i>					
<i>Ocupat</i>	<i>Desocupat</i>	<i>Jubilat</i>	<i>Estudiant</i>	<i>Feines de la llar</i>	<i>Altres situacions d'inactivitat</i>
13,6	51,0	78,0	23,8	–	71,9
43,3	41,7	18,0	49,2	100,0	23,5
43,1	7,3	4,0	27,0	–	4,6
100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
(2.394)	(174)	(796)	(131)	(2)	(140)

Taula A27. Freqüència d'assistència al teatre segons el nivell d'estudis finalitzats i el sexe de la població de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	<i>Dones (a)</i>					<i>Homes (b)</i>				
	<i>Sense estudis</i>	<i>Estudis primaris</i>	<i>Estudis secundaris</i>	<i>Estudis superiors</i>	<i>Total</i>	<i>Sense estudis</i>	<i>Estudis primaris</i>	<i>Estudis secundaris</i>	<i>Estudis superiors</i>	<i>Total</i>
Sovint		0,9	3,7	6,4	2,7	0,4	1,2	1,5	5,3	1,9
Ocasionalment	2,6	9,9	21,3	35,8	17,6	2,9	7,4	15,6	31,6	14,2
Gairebé mai	3,4	12,6	23,2	31,0	18,3	2,0	13,4	23,8	30,2	19,3
Mai	94,0	76,6	51,8	26,9	61,4	94,8	78,0	59,0	33,0	64,6
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(542)	(1.364)	1.396)	(732)	(4.035)	(288)	(1.386)	(1.442)	(604)	(3.721)

(a) V de Cramer = 0,261

(b) V de Cramer = 0,222

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula A28. Freqüència d'assistència a museus i exposicions segons el nivell d'estudis finalitzats i el sexe de la població de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total
Sovint	0,1	2,0	6,3	13,3	5,3	1,0	1,7	3,3	11,3	3,8
Ocasionalment	4,5	15,4	26,3	38,6	21,9	5,0	12,1	22,9	40,3	20,3
Gairebé mai	4,9	11,4	23,6	27,9	17,7	5,4	13,5	24,7	22,1	18,6
Mai	90,4	71,3	43,8	20,1	55,1	88,6	72,7	49,2	26,3	57,3
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(542)	(1.364)	(1.396)	(734)	(4.037)	(289)	(1.387)	(1.446)	(604)	(3.728)

(a) V de Cramer = 0,271

(b) V de Cramer = 0,236

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.**Taula A29. Freqüència de lectura de llibres segons el nivell d'estudis finalitzats i el sexe de la població de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006**

	Dones (a)					Homes (b)				
	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total
Regularment	16,4	35,6	58,2	79,8	48,9	7,7	23,7	43,3	69,8	37,6
Esporàdicament	13,4	28,1	28,6	16,3	24,1	12,8	31,4	30,9	23,5	28,5
No llegeix mai	39,2	31,9	12,3	4,0	21,1	54,9	42,9	25,4	6,3	31,1
No sap llegir	31,0	4,3	0,8	–	5,9	24,5	2,0	0,3	0,4	2,9
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(545)	(1.363)	(1.395)	(734)	(4.036)	(290)	(1.385)	(1.448)	(607)	(3.730)

(a) V de Cramer = 0,341

(b) V de Cramer = 0,243

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula A30. Freqüència de lectura de diaris segons el nivell d'estudis finalitzats i el sexe de la població de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total
Regularment	24,8	46,7	64,3	80,0	55,9	38,6	68,4	79,0	91,2	73,9
Esporàdicament	8,6	14,7	11,2	10,8	12,0	11,4	11,9	10,5	3,6	10,0
No llegeix mai	36,8	34,8	23,9	9,2	26,6	27,3	17,8	10,1	4,8	13,4
No sap llegir	29,8	3,8	0,6	–	5,5	22,8	1,8	0,3	0,4	2,6
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(545)	(1.361)	(1.393)	(734)	(4.032)	(287)	(1.384)	(1.447)	(606)	(3.724)

(a) V de Cramer = 0,296

(b) V de Cramer = 0,251

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula A31. Freqüència de lectura de llibres segons el grup d'edat i el sexe de la població de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	16-29 anys	30-44 anys	45-64 anys	65 anys i més	Total	16-29 anys	30-44 anys	45-64 anys	65 anys i més	Total
Regularment	57,4	56,6	50,2	29,4	48,9	37,5	41,1	38,0	30,7	37,6
Esporàdicament	26,6	29,1	23,2	16,4	24,1	28,1	30,6	31,4	20,6	28,5
No llegeix mai	15,6	13,6	23,7	32,7	21,1	33,9	27,8	28,4	38,0	31,1
No sap llegir	0,4	0,7	3,0	21,4	5,9	0,5	0,5	2,2	10,8	2,9
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(735)	(1.257)	(1.144)	(900)	(4.036)	(782)	(1.196)	(1.075)	(677)	(3.730)

(a) V de Cramer = 0,243

(b) V de Cramer = 0,146

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula A32. Frequència de lectura de diaris segons el grup d'edat i el sexe de la població de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	16-29 anys	30-44 anys	45-64 anys	65 anys i més	Total	16-29 anys	30-44 anys	45-64 anys	65 anys i més	Total
Regularment	57,8	61,1	61,6	39,9	55,9	72,6	75,4	77,5	67,4	73,9
Esporàdicament	14,4	12,8	11,1	10,0	12,0	12,7	11,6	7,0	8,8	10,0
No llegeix mai	27,3	25,5	24,9	29,8	26,6	14,3	12,5	13,6	13,8	13,4
No sap llegir	0,4	0,7	2,4	20,3	5,5	0,5	0,5	1,9	10,0	2,6
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(735)	(1.256)	(1.141)	(900)	(4.032)	(782)	(1.194)	(1.073)	(674)	(3.724)

(a) V de Cramer = 0,112

(b) V de Cramer = 0,075 (NS)

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.**Taula A33. Tipus d'activitats de lleure realitzades a casa durant el temps lliure segons l'edat i el sexe de la població de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006**

	Dones (a)					Homes (b)				
	16-29 anys	30-44 anys	45-64 anys	65 anys i més	Total (n)	16-29 anys	30-44 anys	45-64 anys	65 anys i més	Total (n)
Llegir	46,3	55,0	56,3	37,1	2012	27,4	38,1	50,0	48,6	1538
Veure TV o vídeo o DVD	55,5	47,9	54,8	64,4	2220	58,7	58,0	62,0	65,2	2263
Escoltar música	28,9	17,0	11,1	4,6	595	24,7	18,8	13,8	6,8	613
Feines de la llar	10,0	10,9	9,7	11,5	426	4,0	6,7	6,5	6,2	223
Fer labors (cosir, fer mitja, ganxet)	2,0	8,1	27,3	35,7	752	–	–	0,2	–	3
Internet	25,5	9,2	5,2	0,8	371	30,0	16,6	9,5	3,2	557
Jugar amb l'ordinador o videoconsola	8,2	2,6	2,1	0,4	121	28,5	12,7	5,0	3,6	454
Estar amb la família	5,8	5,5	3,3	1,8	166	4,0	8,8	6,1	2,5	220
Jugar/ estar amb els nens/es	4,9	17,0	1,0	–	262	3,3	20,1	3,4	–	303

Pregunta oberta (sense suggerir cap activitat) de resposta múltiple, en què s'han donat cinc possibilitats a cada entrevistat/da. El càlcul dels percentatges s'ha basat en els casos.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula A34. Tipus d'activitats de lleure realitzades fora de casa durant el temps lliure segons edat i sexe de la població de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	<i>Dones (a)</i>				<i>Homes (b)</i>			
	<i>16-29 anys</i>	<i>30-44 anys</i>	<i>45-64 anys</i>	<i>65 anys i més</i>	<i>16-29 anys</i>	<i>30-44 anys</i>	<i>45-64 anys</i>	<i>65 anys i més</i>
Anar al cinema	38,2	26,3	18,1	4,3	26,9	22,5	12,7	1,9
Passejar, voltar	35,2	53,2	66,4	63,4	26,6	42,4	60,5	72,6
Anar de compres (mirar botigues)	23,3	20,5	20,1	16,9	9,9	8,6	8,4	7,7
Sortir o xerrar amb amics o xicot/a	43,1	16,7	11,2	7,3	52,2	18,4	8,4	7,7
Practicar esport	20,4	16,4	14,0	4,3	37,9	33,1	22,2	9,6

Pregunta oberta (sense suggerir cap activitat) de resposta múltiple, en què s'han donat cinc possibilitats a cada entrevistat/da. El càlcul dels percentatges s'ha basat en els casos.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Capítol 8

Taula A35. Freqüència de relació amb amics segons el grup d'edat i el sexe de la població de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	16-29 anys	30-44 anys	45-64 anys	65 anys i més	Total	16-29 anys	30-44 anys	45-64 anys	65 anys i més	Total
Cada dia	27,9	13,4	12,6	15,3	16,3	37,2	13,9	16,0	25,9	21,6
Una o diverses vegades a la setmana	58,5	47,6	42,6	40,1	46,8	53,6	52,8	42,0	36,1	46,9
Una o diverses vegades al mes	11,7	31,9	34,3	24,6	27,2	8,1	27,0	29,4	22,1	22,8
Una o diverses vegades a l'any	1,2	5,2	6,7	10,7	6,0	1,0	4,5	8,9	8,4	5,7
Mai	0,7	1,9	3,8	9,3	3,7	0,1	1,8	3,8	7,5	3,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(729)	(1.238)	(1.078)	(770)	(3.813)	(779)	(1.180)	(1.042)	(641)	(3.642)

(a) V de Cramer = 0,176

(b) V de Cramer = 0,195

Nota: percentatges calculats sense les categories NS/NC i No és procedent.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula A36. Freqüència de relació amb amics segons el nivell d'estudis finalitzats i el sexe de la població de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total
Cada dia	17,7	15,6	18,3	13,0	16,3	33,6	21,4	23,1	12,9	21,6
Una o diverses vegades a la setmana	35,3	41,9	51,1	53,9	46,8	35,1	44,1	48,2	55,8	46,9
Una o diverses vegades al mes	25,1	28,2	26,3	28,7	27,2	19,4	23,6	22,3	23,5	22,8
Una o diverses vegades a l'any	12,6	8,2	2,8	4,1	6,0	5,4	5,9	5,1	6,7	5,7
Mai	9,3	6,1	1,5	0,3	3,7	6,4	5,0	1,3	1,0	3,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(450)	(1.256)	(1.375)	(732)	(3.813)	(275)	(1.346)	(1.426)	(595)	(3.642)

(a) V de Cramer = 0,136

(b) V de Cramer = 0,103

Nota: percentatges calculats sense les categories NS/NC i No és procedent.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula A37. Freqüència de relació amb veïns segons el grup d'edat i el sexe de la població de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	16-29 anys	30-44 anys	45-64 anys	65 anys i més	Total	16-29 anys	30-44 anys	45-64 anys	65 anys i més	Total
Cada dia	18,5	25,8	28,0	33,2	26,8	22,4	20,8	28,5	35,5	26,0
Una o diverses vegades a la setmana	24,1	26,7	27,7	34,5	28,3	21,6	29,3	27,4	26,5	26,6
Una o diverses vegades al mes	14,7	13,1	14,7	11,5	13,5	13,5	12,7	13,1	13,1	13,1
Una o diverses vegades a l'any	6,0	6,9	5,0	4,5	5,7	7,6	7,6	7,1	5,2	7,0
Mai	36,6	27,4	24,6	16,4	25,8	34,9	29,6	24,0	19,7	27,3
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(706)	(1.224)	(1.115)	(880)	(3.925)	(766)	(1.170)	(1.049)	(654)	(3.639)

(a) V de Cramer = 0,103

(b) V de Cramer = 0,092

Nota: percentatges calculats sense les categories NS/NC i No és procedent.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula A38. Freqüència de relació amb veïns segons el nivell d'estudis finalitzats i el sexe de la població de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	Dones (a)					Homes (b)				
	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total	Sense estudis	Estudis primaris	Estudis secundaris	Estudis superiors	Total
Cada dia	37,1	32,6	22,3	16,7	26,8	34,0	30,8	23,3	17,6	26,0
Una o diverses vegades a la setmana	30,6	29,5	25,9	28,5	28,3	29,9	25,8	27,2	25,7	26,6
Una o diverses vegades al mes	10,1	12,3	13,9	17,5	13,5	12,7	12,2	13,5	14,3	13,1
Una o diverses vegades a l'any	4,4	4,3	6,6	7,4	5,7	4,5	5,6	7,2	10,9	7,0
Mai	17,8	21,3	31,3	29,9	25,8	18,9	25,6	28,8	31,6	27,3
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(533)	(1.333)	(1.346)	(713)	(3.925)	(285)	(1.357)	(1.411)	(585)	(3.639)

(a) V de Cramer = 0,113

(b) V de Cramer = 0,083

Nota: percentatges calculats sense les categories NS/NC i No és procedent.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.**Taula A39. Freqüència de relació amb companys de feina o estudis segons el grup d'edat i el sexe de la població de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006**

	Dones (a)					Homes (b)				
	16-29 anys	30-44 anys	45-64 anys	65 anys i més	Total	16-29 anys	30-44 anys	45-64 anys	65 anys i més	Total
Cada dia	52,8	45,6	36,0	5,8	42,2	58,3	50,1	39,3	6,9	44,8
Una o diverses vegades a la setmana	23,2	12,6	11,4	7,8	14,8	19,6	13,9	11,4	11,1	14,3
Una o diverses vegades al mes	11,1	15,2	14,7	12,4	13,8	9,0	11,8	15,1	18,2	12,7
Una o diverses vegades a l'any	3,2	9,7	10,8	11,8	8,4	4,1	8,0	11,7	20,0	9,3
Mai	9,7	16,8	27,0	62,2	20,9	9,0	16,1	22,5	43,9	18,9
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(683)	(1.010)	(647)	(187)	(2.527)	(740)	(1.120)	(871)	(292)	(3.023)

(a) V de Cramer = 0,225

(b) V de Cramer = 0,207

Nota: percentatges calculats sense les categories NS/NC i No és procedent.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula A40. Freqüència de relació amb companys de feina o estudis segons el nivell d'estudis finalitzats i el sexe de la població de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	<i>Dones (a)</i>					<i>Homes (b)</i>				
	<i>Sense estudis</i>	<i>Estudis primaris</i>	<i>Estudis secundaris</i>	<i>Estudis superiors</i>	<i>Total</i>	<i>Sense estudis</i>	<i>Estudis primaris</i>	<i>Estudis secundaris</i>	<i>Estudis superiors</i>	<i>Total</i>
Cada dia	15,9	34,4	46,8	46,1	42,2	30,6	40,9	50,5	42,6	44,8
Una o diverses vegades a la setmana	10,3	12,9	15,7	15,8	14,8	9,4	13,1	14,8	16,6	14,3
Una o diverses vegades al mes	7,4	11,0	14,0	17,0	13,8	15,7	12,2	10,8	17,3	12,7
Una o diverses vegades a l'any	12,4	9,0	7,4	8,8	8,4	8,0	9,9	8,1	11,2	9,3
Mai	54,0	32,7	16,0	12,2	20,9	36,3	23,8	15,8	12,3	18,9
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostrat	(106)	(646)	(1.106)	(668)	(2.527)	(160)	(1.005)	(1.300)	(558)	(3.023)

(a) V de Cramer = 0,158

(b) V de Cramer = 0,107

Nota: percentatges calculats sense les categories NS/NC i *No és procedent*.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula A41. Freqüència de relació amb els familiars que no viuen a la llar segons la relació amb l'activitat i el sexe de la població de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	<i>Dones (a)</i>						
	<i>Ocupada</i>	<i>Desocupada</i>	<i>Jubilada</i>	<i>Estudiant</i>	<i>Feines de la llar</i>	<i>Altres situacions d'inactivitat</i>	<i>Total</i>
Cada dia	45,3	40,9	52,5	25,9	47,4	51,5	45,9
Una o diverses vegades a la setmana	40,0	44,5	33,3	43,1	38,1	32,7	38,7
Una o diverses vegades al mes	10,7	8,2	8,5	24,1	10,4	8,0	10,7
Una o diverses vegades a l'any	3,7	6,3	4,1	6,5	3,5	7,3	4,1
Mai	0,4	–	1,5	0,5	0,6	0,5	0,6
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(1.926)	(195)	(522)	(187)	(1.021)	(170)	(4.021)

	<i>Homes (b)</i>						
	<i>Ocupat</i>	<i>Desocupat</i>	<i>Jubilat</i>	<i>Estudiant</i>	<i>Feines de la llar</i>	<i>Altres situacions d'inactivitat</i>	<i>Total</i>
Cada dia	29,9	27,4	45,3	22,2	–	32,3	32,9
Una o diverses vegades a la setmana	48,7	52,2	41,4	40,1	100,0	40,0	46,6
Una o diverses vegades al mes	15,4	11,5	9,1	29,6	–	18,4	14,6
Una o diverses vegades a l'any	5,3	6,9	3,4	8,1	–	8,1	5,2
Mai	0,7	2,0	0,8	–	–	1,2	0,7
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(2.421)	(178)	(805)	(171)	(2)	(143)	(3.719)

(a) V de Cramer = 0,075

(b) V de Cramer = 0,093

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula A42. Freqüència de relació amb amics segons la relació amb l'activitat i el sexe de la població de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

<i>Dones (a)</i>							
	<i>Ocupada</i>	<i>Desocupada</i>	<i>Jubilada</i>	<i>Estudiant</i>	<i>Feines de la llar</i>	<i>Altres situacions d'inactivitat</i>	<i>Total</i>
Cada dia	14,2	19,0	15,3	41,3	16,4	12,5	16,3
Una o diverses vegades a la setmana	50,6	46,7	41,2	51,4	42,7	35,0	46,8
Una o diverses vegades al mes	30,1	26,6	26,4	5,6	26,0	28,1	27,2
Una o diverses vegades a l'any	3,9	6,7	9,1	1,7	8,2	13,8	6,0
Mai	1,2	1,1	8,0	–	6,8	10,6	3,7
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(1.895)	(193)	(458)	(184)	(937)	(146)	(3.813)

<i>Homes (b)</i>							
	<i>Ocupat</i>	<i>Desocupat</i>	<i>Jubilat</i>	<i>Estudiant</i>	<i>Feines de la llar</i>	<i>Altres situacions d'inactivitat</i>	<i>Total</i>
Cada dia	16,9	32,0	25,5	57,3	–	25,5	21,6
Una o diverses vegades a la setmana	51,6	43,6	37,9	37,4	65,9	32,3	46,9
Una o diverses vegades al mes	24,8	16,1	21,1	4,3	–	28,7	22,8
Una o diverses vegades a l'any	5,2	4,2	8,5	1,0	–	7,5	5,7
Mai	1,6	4,1	7,1	–	34,1	5,9	3,0
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>n</i> mostral	(2.397)	(177)	(763)	(169)	(2)	(136)	(3.642)

(a) V de Cramer = 0,138 (NS)

(b) V de Cramer = 0,144 (NS)

Nota: percentatges calculats sense la categoria NS/NC.

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Taula A43. Pertinença a associacions segons el grup d'edat i el sexe de la població de 16 anys i més. Província de Barcelona. 2006

	<i>Dones (a)</i>					<i>Homes (b)</i>				
	<i>18-29 anys</i>	<i>30-44 anys</i>	<i>45-64 anys</i>	<i>65 anys i més</i>	<i>Total</i>	<i>18-29 anys</i>	<i>30-44 anys</i>	<i>45-64 anys</i>	<i>65 anys i més</i>	<i>Total</i>
Taxa de pertinença a associacions (2000)	45,3	50,6	47,8	36,6	45,2	55,2	62,8	59,6	55,1	58,6
<i>n</i> mostral	(729)	(806)	(926)	(811)	(3.272)	(722)	(816)	(902)	(539)	(2.978)
Taxa de pertinença a associacions (2006)	35,9	43,3	42,7	36,2	40,2	45,2	50,6	54,5	50,1	50,6
<i>n</i> mostral	(678)	(1.259)	(1.144)	(903)	(3.984)	(733)	(1.200)	(1.075)	(678)	(3.685)

Font: Idescat i IERMB, *Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006*.

Annex metodològic

Introducció

L'*Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006* constitueix la darrera edició d'un projecte d'anàlisi de la realitat social que es realitza quinquennalment des del 1985. Es tracta d'una enquesta concebuda com a instrument de recollida d'informació periòdica sobre diversos àmbits de la vida quotidiana de la població. En aquest sentit, la seva finalitat és aportar dades i elements d'anàlisi sobre les dinàmiques socials i territorials i, gràcies a la sèrie de dades disponible avui dia, també sobre les transformacions que tenen lloc en aquests àmbits. En els seus vint anys d'història l'*Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població* (ECVHP) s'ha consolidat com una de les principals fonts de dades de la regió de Barcelona i ara, amb la cinquena edició, es disposa per primera vegada d'informació precisa i homogènia sobre el conjunt de la societat catalana.

De manera sintètica, els objectius de l'*Enquesta* es poden resumir en tres enunciats:

1. Conèixer i analitzar les condicions de vida i els hàbits de la població, les tendències evolutives en les formes de vida i els fenòmens socials i identificar els factors que intervenen en els canvis socials.
2. Determinar les diferències en les condicions de vida i els hàbits de la població en funció del territori de residència i extreure'n els trets territorials distintius.
3. Identificar els grups socials, les seves característiques i els factors que en condicionen la formació i analitzar els tipus de desigualtats existents entre ells i les tendències de convergència o divergència que s'observen en les seves formes de vida.

Un dels aspectes més rellevants de l'evolució de l'*Enquesta* ha estat el manteniment dels objectius i dels criteris de recerca, la qual cosa ha afavorit la comparabilitat dels resultats. Tot i així, al llarg de les cinc edicions s'han incorporat alguns canvis tècnics i metodològics, els quals s'han acompanyat dels treballs necessaris per tal de conservar la sèrie de dades.

Tanmateix, el canvi més important de l'*Enquesta* ha estat l'ampliació progressiva del seu àmbit territorial d'estudi. El territori de la primera edició del 1985 fou la ciutat de Barcelona i els 26 municipis que integraven l'antiga Corporació Metropolitana de Barcelona. L'any 1990 es va passar a analitzar el conjunt de comarques que formen la Regió I (Baix Llobregat, Barcelonès, Maresme, Vallès Occidental i Vallès Oriental). En l'edició del 1995 el territori s'amplià de nou amb la incorporació de les comarques de l'Alt Penedès i el Garraf, tot comprènent sencera la regió metropolitana de Barcelona. L'any 2000 l'*Enquesta* ja es va realitzar a tota la província de Barcelona. I finalment, amb la present edició, pas-

sa a incloure per primera vegada tot el conjunt del territori català, en la que es pot considerar l'ampliació territorial més ambiciosa del projecte.

Totes aquestes modificacions territorials mantenen una estreta relació amb l'àmbit territorial competencial de les institucions que al llarg d'aquests anys han ofert el seu suport a l'*Enquesta*. El projecte va ser impulsat i finançat primerament per la Corporació Metropolitana de Barcelona (edició del 1985) i, posteriorment, per la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona i per la Diputació de Barcelona (edicions de 1990, 1995 i 2000). L'última ampliació territorial obeeix a la incorporació en la present edició del 2006 de la Generalitat de Catalunya, a través de l'Institut d'Estadística de Catalunya (Idescat).

Les successives ampliacions territorials s'han produït sempre per agregació de territoris a la mostra, la qual cosa ha suposat un increment considerable de les persones entrevistades entre les diferents edicions. Així, de les 4.912 entrevistes que es van realitzar en la primera edició de l'any 1985 s'ha passat a una mostra de 10.398 individus per a l'actual edició del projecte.

L'evolució històrica de l'*Enquesta* també es reflecteix en les diferents denominacions que el projecte ha anat adoptant al llarg de la seva existència. L'any 1985 es dissenya sota el nom *Enquesta Metropolitana sobre condicions de vida i hàbits de la població*, que posteriorment és substituït per *Enquesta de la regió metropolitana de Barcelona* (1990 i 1995) i *Enquesta de la Regió de Barcelona* (2000), tot en funció del territori estudiat.

L'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona (IERMB) ha estat la institució que, des de la primera edició, ha assumit la direcció metodològica de l'*Enquesta*, així com el treball de camp, el tractament i l'anàlisi de les dades, la qual cosa ha contribuït al manteniment dels criteris que garanteixen, en gran part, la comparabilitat entre les diferents edicions.

Pel que fa al contingut temàtic de l'enquesta, aquest comprèn gairebé tots els elements que constitueixen les formes de vida de la població: *estructura social, formes de convivència, nivells educatius, situació en el mercat de treball i condicions laborals i professionals, adscripció i transmissió lingüística, hàbits culturals i activitats de lleure, ús i percepció del territori, nivell de renda i de recursos, condicions de l'habitatge i de l'equipament domèstic, ús i percepció del territori i mobilitat, hàbits de consum, relacions socials i nivell d'associacionisme*.

Les dades resultants són majoritàriament de tipus objectiu i tenen un marcat caràcter estructural. D'altra banda, es tracta d'una informació que té un valor essencial, ja que complementa les fonts d'informació existents per a aquest territori i, en molts casos, constitueix l'única informació disponible.

La present edició de l'*Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006* és una operació estadística que s'inclou en el Programa anual d'actuacions estadístiques del 2005, a la vegada que s'insereix en el Pla estadístic de Catalunya 2005-2008.

Aspectes metodològics

Les característiques tècniques i metodològiques de l'*Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya 2006* mantenen els mateixos objectius i criteris de recerca que les edicions anteriors. Les modificacions incorporades en aquesta cinquena edició no alteren la comparabilitat de les dades i donen continuïtat a la sèrie temporal iniciada l'any 1985. Els canvis metodològics més rellevants fan referència a l'ampliació de l'àmbit territorial a tota la població de Catalunya, a la construcció de la mostra i a la inclusió de nous elements en el contingut temàtic. Les característiques tècniques de les diferents edicions es recullen a la fitxa tècnica que es pot trobar més endavant. Els trets metodològics de l'*Enquesta 2006* són, de manera resumida, els que es presenten a continuació.

Unitats d'anàlisi

L'univers estadístic és la població de 16 anys i més resident a Catalunya, que correspon a 6.049.414 persones. La unitat de recollida de la informació és l'individu, tot i que la informació que recull el qüestionari permet conèixer també algunes característiques elementals de caràcter socioeconòmic de cadascun dels membres que resideixen a la llar i també algunes característiques de les llars.

Àmbit territorial

El disseny mostral aporta representativitat estadística per a un nivell d'error acceptable per a diferents nivells territorials que poden ser tractats com a submostres independents. Aquests territoris són Catalunya, àmbits territorials del Pla estadístic, comarques de la província de Barcelona, corones metropolitanes, Barcelona ciutat i districtes de Barcelona.

Efectius de la mostra i marge d'error

S'han realitzat un total de 10.398 entrevistes a tot el territori de Catalunya. Amb aquesta dimensió de la mostra, si es considera un nivell de confiança del 95,5%, l'error mostral és de $\pm 0,7\%$ per a dades globals.

Àmbits temàtics de l'enquesta

L'enquesta recull una gran varietat d'àmbits temàtics en relació amb els hàbits i les condicions de vida de la població de Catalunya. Els grans temes de l'enquesta són:

- A. Estructura de la llar
- B. Procedència geogràfica
- C. Llengua
- D. Nivell d'estudis
- E. Situació laboral
- F. Salut
- G. Ingressos, propietats i inversions
- H. Consum
- I. Habitatge
- J. Percepció del barri i de l'entorn
- K. Ús i imatge del territori
- L. Cultura i lleure

M. Relacions socials, associacionisme i ideologia

N. Fitxa d'observació

La revisió del qüestionari, amb la intenció d'incorporar nous aspectes socials no presents en edicions anteriors, ha portat a la introducció de preguntes relatives a la immigració, l'ús de noves tecnologies i l'estat de salut dels entrevistats.

La recollida de dades s'ha realitzat mitjançant un qüestionari en format de paper i editat en castellà o català, que els enquestadors han administrat a través d'entrevistes presencials a la població seleccionada com a mostra. La majoria de les preguntes que formen el qüestionari són de tipus precodificat; tanmateix, s'hi inclou alguna pregunta oberta. La durada mitjana de l'entrevista ha estat de 50 minuts.

Treball de camp

El treball de camp ha estat realitzat per un equip de l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona entre els mesos de setembre del 2005 i octubre del 2006. En tot moment el disseny de l'organització i la formació d'enquestadors, així com el grau de control assolit (supervisió del 100% dels qüestionaris, control a domicili del 25% de les entrevistes realitzades, codificació prèvia sobre paper i depuració de la base de dades), ha permès minimitzar els errors en els processos de recollida d'informació, codificació i gravació de les dades. Tot plegat ha garantit, per tant, una gran fiabilitat de les dades obtingudes.

Processament de les dades

El tractament de la informació obtinguda es realitza mitjançant el programari Statistical Product and Service Solutions (SPSS).

Construcció de la mostra

En el disseny de la mostra s'estableix com a objectiu l'extracció d'una mostra aleatòria estratificada representativa de la població de Catalunya de 16 anys i més. L'elecció del procediment de mostreig estratificat es justifica bàsicament per criteris de precisió enfront d'altres mètodes i per l'heterogeneïtat social que caracteritza la població objecte d'estudi. En aquest sentit, els continguts de l'estudi de l'*Enquesta* recullen una gran diversitat de temàtiques socials. L'objectiu consisteix precisament a poder expressar millor la varietat de la realitat social de Catalunya en relació amb les condicions de vida i hàbits de la població. Aquests continguts i objectius obliguen, en la construcció de la mostra estratificada, a prendre en consideració com a variables criteri d'estratificació les que millor expressin aquesta multiplicitat social de la població.

La informació poblacional primària i diversa prové del cens de població, a través dels seus indicadors. Una vegada escollides les variables més pertinents del cens, que expressen la màxima diversitat social, es procedeix a la seva reducció i estructuració a fi i efecte d'identificar i escollir les variables criteri amb les quals construir els estrats de la mostra. Així es garanteix la presència a la mostra d'estrats que expressen les diferències poblacionals i amb uns continguts que presenten una gran correlació amb els de l'*Enquesta*.

Al llarg de les cinc edicions de l'*Enquesta* s'ha mantingut bàsicament la mateixa metodologia de construcció de la mostra, de manera que les variacions més importants s'han pro-

duït sobretot com a conseqüència d'adaptar la mostra als canvis de domini territorial, tot ampliant en cada moment el marc territorial fins a considerar tot Catalunya.

Així doncs, la mostra estratificada es construeix seguint tres etapes principals:

1. Construcció dels estrats. A partir de les dades poblacionals, aquests s'obtenen mitjançant l'aplicació de dues tècniques d'anàlisi multivariable: anàlisi factorial de components principals i anàlisi de classificació automàtica.
2. Afixació de la mostra i determinació de les quotes mostrals.
3. Ponderació *a posteriori* de la mostra i elevació.

La present edició és la que més novetats incorpora en el procediment de disseny mostral, sobretot per les implicacions derivades de l'ampliació territorial al conjunt de Catalunya. Les modificacions que més destaquen són:

- L'àmbit territorial s'estén al conjunt de Catalunya i, per primera vegada, forma part de la mostra la població de 16 anys i més.
- En el procés de construcció i d'anàlisi dels estrats s'han utilitzat les dades del cens de població del 2001,⁵ tot augmentant considerablement el conjunt de variables poblacionals utilitzades.
- Atesa la gran extensió del territori objecte d'estudi, s'ha optat per concentrar la mostra territorialment, per optimitzar recursos, mitjançant un procés que garanteix l'aleatorietat i la representació de la mostra.
- La dimensió de la mostra s'amplia per facilitar anàlisis específiques de determinats àmbits territorials i/o col·lectius socials.
- Per primera vegada s'aplica un factor d'elevació per expressar les dades mostrals en termes de valors absoluts poblacionals.

A continuació, s'aborda en més detall el procés seguit de construcció de la mostra estratificada.

Construcció dels estrats

En aquesta fase es tracta de classificar la totalitat de la població catalana en diferents estrats, a partir de dades disponibles al cens del 2001. Però no es consideren com a unitats els individus censats, sinó la seva agrupació en seccions censals de residència (un total de 5.222), atenent característiques socials, econòmiques, culturals, demogràfiques i territorials. Les seccions censals constitueixen una unitat de divisió territorial suficientment petita per garantir l'homogeneïtat de les característiques socials de la població que hi viu, característiques que es recullen en un conjunt de 82 variables triades,⁶ que representen la màxima varietat i heterogeneïtat de la població.

5. Fins aquesta edició, la mostra sempre s'havia construït a partir de dades del cens electoral.

6. Les variables considerades del cens de població expressen en general la proporció de persones que posseeixen una determinada característica sobre el total de la població de la secció censal i són el resultat d'una selecció de les 234 inicialment considerades.

Aquesta classificació es porta a terme mitjançant dues tècniques d'anàlisi multivariable independents i complementàries: l'anàlisi factorial de components principals (ACP), que sintetitza la informació d'un conjunt de variables en els principals factors que diferencien la població, i l'anàlisi de classificació automàtica (*cluster analysis*, ACL), a través de la qual s'obtenen grups homogenis de població o tipus socials que constitueixen els estrats de la mostra.

Mitjançant l'ACP, les 82 variables originals es redueixen a 7 variables factorials que acumulen gairebé el 70% de la variabilitat inicial i que s'identifiquen, sintèticament, de la forma següent:

Primer factor	La categoria socioprofessional
Segon factor	L'origen geogràfic: autòctons vs. antiga immigració
Tercer factor	El cicle vital
Quart factor	El factor rural-urbà
Cinquè factor	La nova immigració
Sisè factor	El factor d'activitat laboral
Setè factor	La mobilitat territorial

Amb aquestes 7 variables factorials es procedeix a la classificació de les 5.222 seccions censals de Catalunya en estrats, en dues etapes:

- a) En la primera etapa es procedeix a realitzar una classificació jeràrquica ascendent mitjançant el procediment de Ward (de mínima pèrdua d'inèrcia), que classifica inicialment les seccions en una jerarquia de particions, i es fixa en 10 el nombre de grups o estrats.
- b) En la segona etapa es fa una classificació no jeràrquica pel mètode de centres mòbils, a partir del nombre d'estrats determinat i els centres inicials definits, amb l'objectiu d'optimitzar l'assignació de les seccions als estrats.

Els 10 estrats que s'obtenen s'identifiquen amb els perfils següents:

Estrat 1	Població catalana envellida i de classes treballadores en ciutats no metropolitanes (11%)
Estrat 2	Mobilitat de famílies joves de classe mitjana (8%)
Estrat 3	Població jove de classe treballadora de municipis urbans (14%)
Estrat 4	Els petits municipis rurals (10%)
Estrat 5	Població urbana més jove de classe treballadora precària (8%)
Estrat 6	Classes socials mitjana i alta de les grans ciutats (8%)
Estrat 7	Antiga immigració a l'àrea metropolitana (15%)
Estrat 8	Població envellida urbana de l'antiga immigració (8%)
Estrat 9	Població de capital de classe mitjana-alta amb cert envelliment (15%)
Estrat 10	La nova immigració (4%)

Afixació de la mostra i determinació de les quotes mostrals

Amb els estrats construïts es procedeix a l'afixació d'una dimensió de la mostra donada segons el criteri òptim de Neyman. Després de la distribució per estrats es realitza l'assignació de quotes de mostra a les seccions censals de cada estrat segons la seva pobla-

ció, amb una subestratificació *a posteriori* segons el territori i l'hàbitat per tal d'aconseguir una concentració territorial que faciliti el treball de camp de l'enquesta.

La **dimensió de la mostra** que es considera per al conjunt de Catalunya és de 8.348 individus, amb un error associat del 0,78% per a un nivell de confiança del 95,5%, calculada a partir de l'expressió:

$$n = \frac{z^2 \cdot \sigma^2}{e^2 \cdot \bar{Y}^2}$$

on:

z és el nombre de sigmes de nivell de significació (2s),

σ^2 és la variància de la distància quadràtica euclidiana de les seccions censals al centre de la totalitat del núvol (valor obtingut de 0,783),

e és l'error mostral (valor considerat de 0,78%),

$\bar{Y}$ és la mitjana de les distàncies quadràtiques euclidianes (valor obtingut de 2,493),

n és la dimensió mostral.

L'afixació d'aquesta dimensió de mostra entre els estrats segons el criteri d'afixació òptima de Neyman comporta que com més gran i variable sigui un estrat, és més gran la proporció de mostra assignada per a aquest estrat, mitjançant la fórmula següent:

$$n_h = \frac{N_h \cdot \sigma_h}{\sum_{h=1}^K N_h \cdot \sigma_h} \cdot n$$

on:

n_h dimensió mostral de l'estrat h ($h = 1 \dots 10$),

N_h població de 16 anys i més de l'estrat h ,

σ_h desviació de la distància quadràtica euclidiana de les seccions censals de l'estrat h al centre del seu estrat.

Taula 1. Afixació mostral òptima de Neyman per a cada estrat

Estrat	N_h	σ_h	$N_h \sigma_h$	Coeficient d'afixació	n_h
1	640.561	0,47324	303.138,8	0,10173	849,27
2	556.508	0,83655	465.545,6	0,15624	1.304,27
3	977.070	0,40956	400.172,8	0,13430	1.121,12
4	248.814	0,78853	196.197,4	0,06584	549,66
5	467.962	0,67811	317.328,4	0,10650	889,02
6	435.320	0,60354	262.731,6	0,08817	736,07
7	845.423	0,47077	397.996,4	0,13357	1.115,02
8	354.574	0,56753	201.231,2	0,06753	563,77
9	686.607	0,42044	288.678,8	0,09688	808,76
10	195.425	0,75077	146.719,3	0,04924	411,05
Total	5.408.264	0,62386	2.979.740,3	1,00000	8.348,00

Amb el repartiment de la mostra entre els estrats es procedeix a l'assignació proporcional dels individus que corresponen a cada secció censal de l'estrat. Amb aquest repartiment es garanteix l'acompliment de l'aleatorietat de la mostra en l'elecció d'un individu que pertany a una secció censal determinada.

La determinació de les **quotes mostrals** finals per secció segueix un procés de distribució en cinc etapes:

- Primera etapa. Inicialment s'assigna a cada secció censal d'un estrat la quota de mostra que li correspon segons una distribució proporcional d'acord amb la seva població de 16 anys o més, amb la fórmula:

$$n_{sh} = \frac{N_{sh}}{N_h} \cdot n_h$$

on:

n_{sh} quota de mostra de la secció s de l'estrat h ,
 N_{sh} població de 16 anys i més de la secció s de l'estrat h ,
 N_h població de 16 anys i més de l'estrat h ,
 n_h dimensió mostral de l'estrat h .

- Segona etapa. Amb l'objectiu d'aconseguir una concentració territorial que faciliti el treball de camp, l'assignació inicial de quotes per a cada secció censal es distribueix tot considerant, a cada estrat, una subestratificació a partir d'un doble criteri de divisió territorial: els set grans àmbits del pla territorial i les cinc categories de grandària dels municipis. S'obtenen així 187 subestrats no buits entre els quals es distribueix la dimensió mostral.

Aquesta distribució implica analitzar totes i cadascuna de les seccions censals de Catalunya, la qual cosa significa, des del punt de vista del treball de camp, uns costos elevats derivats dels obligats desplaçaments per tot el territori català per a la realització de les entrevistes personals. En aquest sentit, i per tal d'afavorir la concentració territorial, s'ha aplicat un criteri de redistribució de les quotes de mostra a partir de diferenciar les seccions que pertanyen als municipis més petits (fins a 20.000 habitants) de les dels més grans.

En el cas dels subestrats amb més de 20.000 habitants, es consideren totes les seccions censals amb la quota de mostra assignada inicialment. Però si la secció censal és d'un subestrat de municipis amb una població inferior o igual a 20.000 habitants (un total de 137 subestrats), s'efectua la concentració territorial mitjançant l'atribució de la quota total de mostra del subestrat a una selecció aleatòria de seccions d'aquest, de la forma següent:

- En primer lloc es realitza l'extracció aleatòria de seccions. A tal efecte es divideix la quota de mostra del subestrat per 3, per tal de fixar el nombre de seccions del subestrat que seran seleccionades de forma aleatòria, és a dir:

$$ns_{hj} = \frac{n_{sj}}{3}$$

on:

ns_{hj} és el nombre de seccions a seleccionar del subestrat h_j (amb $j = 1 \dots 137$)

n_{shj} és la quota de mostra de la secció s del subestrat h_j .

—A continuació es procedeix a la concentració de la quota de mostra del subestrat en les seccions censals seleccionades (), de forma proporcional al pes poblacional de la secció sobre el total de les seccions seleccionades del subestrat. L'assignació de quotes s'expressa en la fórmula:

$$n_{shj} = \frac{N_{shj}}{N_{hj}} \cdot n_{hj}$$

on:

n_{shj} és la quota de mostra de la secció s seleccionada () del subestrat h_j (amb $j = 1 \dots 137$) de municipis fins a 20.000 habitants,

N_{shj} és la població de 16 anys i més de la secció s seleccionada () del subestrat h_j ,

N_{hj} és la població total de 16 anys i més del subestrat h_j amb les seccions seleccionades,

n_{hj} és la quota mostral del subestrat h_j .

- Tercera etapa. La necessitat de garantir un nivell de representativitat suficient per a determinades unitats territorials d'interès en l'estudi va portar a afegir una dimensió mostral addicional de 2.094 enquestes que es van repartir de forma desigual entre alguns àmbits territorials i comarques, segons s'indica a la taula següent:

Taula 2. Territoris i dimensió de mostra addicional

<i>Territori</i>	<i>Mostra addicional</i>
Camp de Tarragona	164
Terres de l'Ebre	361
Àmbit de Ponent	348
Alt Pirineu i Aran	504
Alt Penedès	173
Anoia	166
Bages	111
Berguedà	15
Garraf	124
Osona	109
Solsonès	19
Total	2.094

Per a cadascun d'aquests onze territoris, la dimensió mostral addicional es va repartir de forma proporcional al pes de les quotes de mostra de cada territori. El repartiment es fa mitjançant:

$$na_{st} = \frac{n_{st}}{n_t} \cdot na_t$$

on:

na_{st} és la quota de mostra addicional de la secció s seleccionada () del territori t ($t = 1 \dots 11$),

n_{it} és la quota de mostra de la secció s seleccionada () del territori t ,

n_t és la quota de mostra del territori t ,

na_t és la dimensió mostral addicional del territori t .

La quota final de les seccions censals d'aquests territoris és el resultat de l'arrodoniment de la suma de la quota inicial i l'addicional.

- Quarta etapa. Finalment, en el cas particular del subestrat dels municipis més petits (fins a 500 habitants) del territori de l'Alt Pirineu i Aran, que pertanyen a l'estrat 4, es va realitzar una segona extracció aleatòria de seccions amb l'objectiu de reforçar la concentració territorial de les entrevistes, ateses les característiques particulars d'escassa població. Del total de 46 seccions censals d'aquest subestrat, se'n van seleccionar aleatòriament 13, i es va assignar la quota de mostra de totes elles (132 enquestes) de forma proporcional al seu pes mostral.
- Cinquena etapa. Distribució final de la mostra. Tenint en compte les redistribucions de quotes i la mostra addicional, s'obté la distribució final d'enquestes a realitzar a cadascuna de les seccions censals seleccionades.

Taula 3. Distribució de les quotes de mostra en el procés de construcció seguit segons l'estrat

Estrat	Quotes inicials		Redistribució de quotes		Mostra addicional	Mostra final	
Estrat 1	849	10,2%	850	10,2%	446	1.296	12,4%
Estrat 2	1.304	15,6%	1.300	15,6%	196	1.496	14,3%
Estrat 3	1.121	13,4%	1.113	13,3%	352	1.465	14,0%
Estrat 4	550	6,6%	549	6,6%	691	1.240	11,9%
Estrat 5	889	10,6%	884	10,6%	182	1.066	10,2%
Estrat 6	736	8,8%	735	8,8%	67	802	7,7%
Estrat 7	1.115	13,4%	1.112	13,3%	5	1.117	10,7%
Estrat 8	564	6,8%	547	6,5%	71	618	5,9%
Estrat 9	809	9,7%	861	10,3%	35	896	8,6%
Estrat 10	411	4,9%	401	4,8%	49	450	4,3%
Total	8.348	100,0%	8.352	100,0%	2.094	10.446	100,0%

Finalment, els individus s'extreuen de forma aleatòria de cada secció censal a partir del conjunt de persones registrades al padró d'habitants actualitzat de gener del 2005. Un cop acabat el treball de camp, el nombre total d'individus entrevistats va ser de 10.398.

Ponderació *a posteriori* de la mostra i elevació

L'afixació òptima aplicada en el disseny de la mostra ens assegura la presència a la mostra d'aquelles característiques menys freqüents a la població, però, a la vegada, sobredi-

mentiona la dels individus dels estrats més heterogenis que les posseeixen. A més, amb l'objectiu d'afavorir la concentració territorial del treball de camp, no s'han realitzat enquestes en totes les seccions censals. Així, per tal de garantir una mostra aleatòria proporcionalment dimensionada a la seva població, una vegada obtinguda la mostra és necessari restituir el valor real de les freqüències, tot ponderant el seu pes en el conjunt de la població de Catalunya de 16 anys i més.

La ponderació W_s que s'aplica és una magnitud que transforma la probabilitat real que un individu d'una determinada secció censal sigui escollit en la probabilitat teòrica sota la hipòtesi d'estricta aleatorietat. És a dir, mitjançant la ponderació, s'atorga un pes menor a aquells individus que tenen més probabilitats d'ésser escollits i un pes major a aquells altres amb menys probabilitats.

La ponderació de la mostra, que actua en relació amb les seccions censals escollides i el seu pes poblacional, restitueix la representació del conjunt de la població de Catalunya de 16 anys i més. A efectes de ponderació, i amb l'objectiu d'incloure la magnitud total de la població, s'ha procedit a la redistribució de la població exclosa entre les seccions amb quota mostral del mateix subestrat. Aquesta redistribució s'efectua de forma proporcional al pes poblacional de les seccions del subestrat escollides per a la mostra. D'aquesta manera, la ponderació W_s s'expressa en la fórmula següent:

$$w_s = \frac{N_{shj} + \frac{N_{shj}}{\sum N_{shj}} (N_{hj} - \sum N_{shj}) / N}{n_{shj} / n} = \frac{N_{shj} + \bar{N}_{shj} / N}{n_{shj} / n}$$

on:

- W_s és la ponderació de cada individu de la mostra de la secció s ,
- N_{shj} és la població de 16 anys i més de la secció s escollida en la mostra del subestrat h_j ,
- $\sum N_{shj}$ és la població de 16 anys i més de totes les seccions s escollides en la mostra el subestrat h_j ,
- $\bar{N}_{shj}$ és la població de 16 anys i més de totes les seccions s no escollides en la mostra del subestrat h_j ,
- N és la població total de 16 anys i més,
- n_{shj} és el nombre de casos de la mostra pertanyents a la secció s del subestrat h_j ,
- n és el nombre de casos de la mostra.

Una vegada realitzada la ponderació de les dades mostrals, aquestes s'expressen en magnituds poblacionals a partir de l'elevació de la mostra, que es fa introduint un factor de ponderació f per a cada individu de la mostra. El factor de ponderació s'obté relacionant la dimensió de la població (N), a partir de les dades poblacionals actualitzades de gener del 2006, amb la dimensió de la mostra (n):

$$\text{factor d'elevació} = f = \frac{N}{n}$$

La distribució final de la mostra ponderada i elevada en els diferents territoris és la següent:

<i>Àmbits territorials</i>		<i>Mostra</i>	<i>Elevació</i>	<i>%</i>
Àmbit metropolità		7.109	4.135.677	68,4
Comarques	Alt Penedès	146	84.947	2,1
	Baix Llobregat	1.114	648.359	15,7
	Barcelonès	3.368	1.959.241	47,4
	Garraf	192	111.801	2,7
	Maresme	576	335.280	8,1
	Vallès Occidental	1.200	697.945	16,9
	Vallès Oriental	512	298.104	7,2
Regió Metropolitana de Barcelona		7.108	4.135.677	100,0
	Barcelona	2.425	1.410.651	34,1
	Primera corona	2.120	1.233.270	29,8
	Segona corona	2.564	1.491.756	36,1
Barcelona ciutat		2.425	1.410.651	100,0
	Districte 1	175	101.806	7,2
	Districte 2	398	231.404	16,4
	Districte 3	273	159.083	11,3
	Districte 4	122	70.945	5,0
	Districte 5	202	117.634	8,3
	Districte 6	187	108.826	7,7
	Districte 7	258	149.817	10,6
	Districte 8	252	146.545	10,4
	Districte 9	220	127.991	9,1
	Districte 10	338	196.602	13,9
Comarques centrals		699	406.410	6,7
Comarques	Anoia	155	89.910	22,1
	Bages	227	131.852	32,4
	Berguedà	64	37.299	9,2
	Osona	224	130.354	32,1
	Solsonès	29	16.994	4,2
Comarques gironines		955	555.615	9,2
Camp de Tarragona		776	451.460	7,5
Terres de l'Ebre		263	152.783	2,5
Àmbit de Ponent		491	285.914	4,7
Alt Pirineu i Aran		106	61.556	1,0
Estrats de la mostra	Estrat 1	1.232	716.532	11,8
	Estrat 2	1.165	677.503	11,2
	Estrat 3	1.900	1.105.267	18,3
	Estrat 4	469	272.591	4,5
	Estrat 5	939	546.451	9,0
	Estrat 6	810	471.282	7,8
	Estrat 7	1.530	890.134	14,7
	Estrat 8	657	382.120	6,3
	Estrat 9	1.274	740.933	12,2
	Estrat 10	424	246.601	4,1
Total		10.398	6.049.414	100%

Una vegada ponderades les dades, a la dimensió de mostra de 10.398 individus se li associa un nivell d'error global del 0,72%, per a un nivell de confiança del 95,5%.

Fitxa tècnica

	<i>Enquesta de l'Àrea Metropolitana de Barcelona 1985</i>	<i>Enquesta de la Regió Metropolitana de Barcelona 1990</i>	<i>Enquesta de la Regió Metropolitana de Barcelona 1995</i>	<i>Enquesta de la Regió de Barcelona 2000</i>	<i>Enquesta de Catalunya 2006</i>
Àmbit territorial	Àrea Metropolitana de Barcelona (Municipis integrats en l'antiga Corporació Metropolitana de Barcelona) <i>Municipis:</i> 27 <i>Superfície:</i> 476 km ² <i>Total d'habitants:</i> 3.096.748 (segons el cens de 1981) <i>Percentatge / població de Catalunya:</i> 49,2%	Regió I de Catalunya <i>Municipis:</i> 129 <i>Comarques:</i> 5 (el Baix Llobregat, el Barcelonès, el Maresme, el Vallès Occidental i el Vallès Oriental) <i>Superfície:</i> 2.459 km ² <i>Total d'habitants:</i> 4.090.706 (segons el padró de 1986) <i>Percentatge / població de Catalunya:</i> 67,9%	Regió Metropolitana de Barcelona <i>Municipis:</i> 162 <i>Comarques:</i> 7 (l'Alt Penedès, el Baix Llobregat, el Barcelonès, el Garraf, el Maresme, el Vallès Occidental i el Vallès Oriental) <i>Superfície:</i> 3.235 km ² <i>Total d'habitants:</i> 4.264.422 (segons el cens de 1991) <i>Percentatge / població de Catalunya:</i> 70,4%	Província de Barcelona <i>Municipis:</i> 311 <i>Comarques:</i> 11 (7 comarques de la Regió Metropolitana més l'Anoia, el Bages, el Berguedà i Osona) <i>Superfície:</i> 7.718,5 km ² <i>Total d'habitants:</i> 4.628.277 (segons el padró de 1996) <i>Percentatge / població de Catalunya:</i> 76,0%	Catalunya <i>Municipis:</i> 946 <i>Comarques:</i> 41 comarques de Catalunya <i>Superfície:</i> 32.105,5 km ² <i>Total d'habitants:</i> 7.134.697 (segons el padró de 2006) <i>Percentatge / població de Catalunya:</i> 100,0%
Unitat d'anàlisi	A efectes de representativitat estadística, la unitat de recollida d'informació de l'Enquesta en totes les seves edicions ha estat l'individu, tot i que l'estructura del global d'informació que recull el qüestionari permet esbrinar tant el conjunt de característiques dels individus entrevistats com les del grup familiar i les de cadascun dels membres que resideixen a la llar.				
Univers estadístic	El conjunt d'individus majors de 18 anys residents a l'antiga àrea metropolitana de Barcelona: 2.174.363 persones	El conjunt d'individus majors de 18 anys residents a la Regió I de Catalunya: 2.991.131 persones	El conjunt d'individus majors de 18 anys residents a la Regió Metropolitana de Barcelona: 3.275.458 persones	El conjunt d'individus majors de 18 anys residents a la província de Barcelona: 3.762.462 persones	El conjunt d'individus de 16 anys i més residents a Catalunya: 6.049.414 persones
Efectius de la mostra i marge d'error	4.912 individus seleccionats aleatòriament a partir del cens electoral de 1984. <i>Marge d'error per al conjunt de la mostra:</i> ±1,9, per a un nivell de confiança de 2 sigmes.	5.061 individus seleccionats aleatòriament a partir del cens electoral de 1989. <i>Marge d'error per al conjunt de la mostra:</i> ±1,9, per a un nivell de confiança de 2 sigmes.	5.263 individus seleccionats aleatòriament a partir del cens electoral de 1994. <i>Marge d'error per al conjunt de la mostra:</i> ±1,8, per a un nivell de confiança de 2 sigmes.	6.250 individus seleccionats aleatòriament a partir del cens electoral de 1999. <i>Marge d'error per al conjunt de la mostra:</i> ±1,5, per a un nivell de confiança de 2 sigmes.	10.398 individus seleccionats a partir d'una mostra aleatòria estratificada a partir del cens de població de 2001. <i>Marge d'error per al conjunt de la mostra:</i> ±0,7, per a un nivell de confiança de 2 sigmes.

	<i>Enquesta de l'Àrea Metropolitana de Barcelona 1985</i>	<i>Enquesta de la Regió Metropolitana de Barcelona 1990</i>	<i>Enquesta de la Regió Metropolitana de Barcelona 1995</i>	<i>Enquesta de la Regió de Barcelona 2000</i>	<i>Enquesta de Catalunya 2006</i>
Càlcul de la mostra	Aplicació de la tècnica del mostreig aleatori estratificat, seguint aquest procés: a) Construcció d'estrats de població homogenis a partir d'una sèrie de variables socioeconòmiques identificatives de les seccions censals del territori objecte d'estudi, contingudes en el padró d'habitants o cens de població corresponent a cada any. b) Càlcul de la dimensió mostral segons el volum de població total i l'estimació de la seva variabilitat. c) Distribució dels efectius resultants en els estrats prefigurats amb el criteri d'afixació òptima de Neyman, segons el qual com més gran i variable és un estrat, major proporció de mostra se li assigna. Amb el nombre mostral de cada estrat es procedeix a l'assignació proporcional de quotes de mostra en termes d'individus corresponents a cada secció. d) Restitució del valor real de les freqüències, ponderant el seu pes en el conjunt, per garantir una mostra estrictament aleatòria.				
Tipus d'entrevista	Entrevista personal realitzada per entrevistadors qualificats en el domicili de les persones seleccionades.				
Qüestionari	<i>Tipus: precodificat</i> <i>Nombre de preguntes: 159</i> <i>Nombre de variables directes: 330</i> <i>Nombre de posicions d'enregistrament: 625</i> <i>Durada mitjana de l'entrevista: 40 minuts</i>	<i>Tipus: precodificat</i> <i>Nombre de preguntes: 182</i> <i>Nombre de variables directes: 541</i> <i>Nombre de posicions d'enregistrament: 879</i> <i>Durada mitjana de l'entrevista: 50 minuts</i>	<i>Tipus: precodificat</i> <i>Nombre de preguntes: 193</i> <i>Nombre de variables directes: 548</i> <i>Nombre de posicions d'enregistrament: 921</i> <i>Durada mitjana de l'entrevista: 50 minuts</i>	<i>Tipus: precodificat</i> <i>Nombre de preguntes: 190</i> <i>Nombre de variables directes: 605</i> <i>Nombre de posicions d'enregistrament: 1.027</i> <i>Durada mitjana de l'entrevista: 55 minuts</i>	<i>Tipus: precodificat</i> <i>Nombre de preguntes: 196</i> <i>Nombre de variables directes: 554</i> <i>Nombre de posicions d'enregistrament: 977</i> <i>Durada mitjana de l'entrevista: 50 minuts</i>
	Estructura interna del qüestionari: a) Preguntes referides al context familiar, les quals recullen informació de cadascuna de les persones que integren la llar de l'entrevistat. b) Preguntes referides a l'individu seleccionat i a les condicions de la seva llar basades en diferents àmbits temàtics: estructura familiar, treball i ingressos, consum, habitatge i entorn, ús i imatge del territori i cultura, lleure i relacions socials.				
Treball de camp	Realitzat per CDES (Centre per al Desenvolupament de l'Economia Social) d'octubre del 1985 a març del 1986.	Realitzat per INITS, SA, de març a juliol del 1990 (Barcelona ciutat) i de setembre a novembre del 1990 (resta del territori).	Realitzat per l'equip de treball de camp de l'Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona entre març i setembre del 1995.	Realitzat per l'equip de treball de camp de l'Institut d'Estudis Metropolitans de Barcelona de gener a novembre del 2000.	Realitzat per l'equip de treball de camp de l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona de setembre del 2005 a octubre del 2006.
	En tots els casos, l'acurat disseny de l'organització i la formació d'enquestadors, així com el grau de control assolit (supervisió del 100% dels qüestionaris, control a domicili del 25% de les enquestes realitzades, codificació prèvia sobre paper i doble enregistrament de dades), ha permès minimitzar els errors en els processos de recollida d'informació, codificació i transcripció de resultats i ha garantit, per tant, una gran fiabilitat de les dades obtingudes.				
Processament de dades	El tractament de la informació obtinguda es realitza mitjançant l'anomenat Statistical Package for Social Sciences (SPSS).				

Referències bibliogràfiques

ARTAZCOZ, L.; I. CORTÉS; C. BORRELL; M.I. PASARÍN. (2003): *Diferències i desigualtats de gènere en salut*. Ajuntament de Barcelona.

ASTELARRA, J. (2005): *Veinte años de políticas de igualdad*. Madrid: Alianza.

CARRASCO, C.; M. DOMÍNGUEZ. (2003): *Temps, treball i ocupació: Desigualtats de gènere a la ciutat de Barcelona*. Ajuntament de Barcelona.

CARRASQUER, P.; T. TORNIS; E. TEJERO; A. ROMERO. (1998): «El trabajo reproductivo».

Papers, 55: 95-114.

DE LA FUENTE, M. (dir.) (2005). *Repensar les polítiques de gènere des de l'àmbit local*. Barcelona. Institut de Ciències Polítiques i Socials.

Eurostat (2008): *The life of women and men in Europe: A statistical portrait*. Luxembourg: European Commission.

IERMB (1998): *Condicions de vida de les dones de Barcelona*. Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona.

IERMB (2003): *Condicions de vida i hàbits de les dones de la província de Barcelona*. Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona i Diputació de Barcelona.

LÓPEZ, C. (2008) «Famílies a Barcelona: diversitat, dinàmiques i estructures». A *Barcelona Societat*, 15.

MARUANI, M. (2000) [1998]: «Introducción» a M. MARUANI; C. ROGERAT; T. TORNIS (eds): *Las nuevas fronteras de la desigualdad: Hombres y mujeres en el mercado de trabajo*. Barcelona: Icaria.

MORENO, S. (2007). *Temps, treball i benestar: una aproximació des de la vida quotidiana*. (Tesis doctoral: <http://www.tesisenxarxa.net/>)

MORENO, S. (2008). «Els usos del temps a Catalunya» a VV.AA *Condicions de vida i desigualtats a Catalunya, 2001-2005 (Vol. I)*. Barcelona: Mediterrània.

PARELLA, S.; A. RECIO. (2008): «La immigració i el mercat laboral» a Fundació Jaume Bofill i IERMB (eds.): *Les condicions de vida de la població immigrada*. Barcelona: Editorial Mediterrània.

RECIO, A. (2002): «Activitat econòmica i mercat laboral» a S. GINER (dir.): *Enquesta de la Regió de Barcelona 2000*. Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona.

SOLSONA, M. (2002): «Família» a S. Giner (dir.): *Enquesta de la Regió de Barcelona. Informe General*. Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona.

SUBIRATS, M. (2002): «Nivell d'estudis de la població» a S. GINER (dir.): *Enquesta de la Regió de Barcelona. 2000. Informe General*. Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona.

TORNS, T. (2000) [1998]: «Paro y tolerancia social de la exclusión: el caso de España» a M. MARUANI; C. ROGERAT; T. TORNS (eds.): *Las nuevas fronteras de la desigualdad: Hombres y mujeres en el mercado de trabajo*. Barcelona: Icaria.

TORNS, T.; P. CARRASQUER; S. PARELLA; C. RECIO. (2007): *Les dones i el treball a Catalunya: Mites i certeses*. Institut Català de les Dones.

Nota final

Aquest treball forma part de la sèrie d'explotacions monogràfiques encarregades per la Diputació de Barcelona a l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona a partir de les dades de l'Enquesta de Condicions de Vida i Hàbits de la Població de Catalunya (ECVHPC) 2006.

Amb les explotacions monogràfiques de l'ECVHPC 2006, la Diputació de Barcelona dona continuïtat als treballs d'anàlisi de caràcter sectorial realitzats en edicions anteriors.

Aquests estudis, impulsats per diferents àrees i serveis de la Corporació, han estat coordinats en aquesta edició del 2006 per l'Observatori Territorial de la Direcció d'Estudis i Prospectiva.

Podeu consultar aquest treball a l'adreça:
www.diba.cat/aic

Podeu consultar els diferents estudis publicats de l'ECVHPC 2006 a l'adreça:
www.diba.cat/territori

Els determinants socials de l'ocupació i l'activitat (Servei de Mercat de Treball)

Condicions de vida i hàbits de la població jove de la província de Barcelona
 (Àrea d'Igualtat i Ciutadania)

Condicions de vida i hàbits de la gent gran de la província de Barcelona
 (Àrea de Benestar Social)

Autonomia personal de la població a la província de Barcelona
 (Àrea de Benestar Social)

Hàbits d'esport a la província de Barcelona (Àrea d'Esports)

La percepció subjectiva de l'estat de salut a la província de Barcelona
 (Àrea de Salut Pública i Consum)

Pobresa i exclusió social a la província de Barcelona
 (Àrea de Benestar Social)

L'ús social del temps a la província de Barcelona
 (Àrea d'Igualtat i Ciutadania)

La Diputació de Barcelona és una institució de govern local que treballa conjuntament amb els ajuntaments per impulsar el progrés i el benestar de la ciutadania.

La col·lecció **Documents de Treball** facilita als agents del món local documentació actualitzada per contribuir a millorar la gestió de les polítiques públiques locals.

L'informe ofereix una anàlisi, amb perspectiva de gènere, de les condicions de vida de la població de la província de Barcelona. Aquest enfocament permet copsar les realitats diferenciades de dones i homes, i posa l'accent en les relacions de gènere i en les condicions que, encara avui, continuen generant desigualtats i desavantatges per a les dones. Així, ens aporten elements que cal considerar per tal de planificar i desenvolupar polítiques d'igualtat de gènere útils per aconseguir que la igualtat de dones i homes sigui real i efectiva.

L'estudi s'emmarca en la sèrie d'explotacions monogràfiques que l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans de Barcelona realitza de l'Enquesta de condicions de vida i hàbits de la població de Catalunya, amb la coordinació de l'Observatori Territorial de la Direcció d'Estudis i Prospectiva. Aquesta monografia ha estat impulsada per l'Àrea d'Igualtat i Ciutadania.

**Diputació
Barcelona**

Àrea d'Igualtat i Ciutadania

Travessera de les Corts, 131-159
Recinte Maternitat. Pavelló Mestral, 2n. pis
08028 Barcelona
Tel. 934 049 092 · Fax 934 049 126
www.diba.cat/aic

Àrea de Presidència

**Direcció d'Estudis i Prospectiva
Observatori Territorial**

Rambla de Catalunya, 126, 7è.
08008 Barcelona
Tel. 934 049 219 · Fax 934 049 146
www.diba.cat/territori

